LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF ILLINOIS
AT URBANA-CHAMPAIGN

398.9
K146n

OAK ST. HDSF

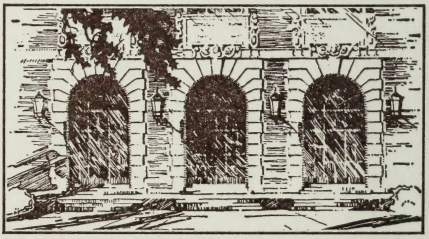

НАРОДНО БЛАГО

сакупио и издао

Мехмед-бег Капетановић Љубушак

по

Босни, Херцеговини и сусједним крајевима.

Садржај:

Народне пословице. — Реченице. — Мудре изреке. — Примјењачице. — Народне попијевке. — Приче. — Неке пјесме. — Авдија. — Дувањски арзухал. — Имена помагача при сакупљању.

Додатак:

Превод неких арапских, персијских и турских пословица и мудрих изрека.

Biblioteka Dž. Kolaković
Tekući broj 441
Tek. br. ul. sv. 328.

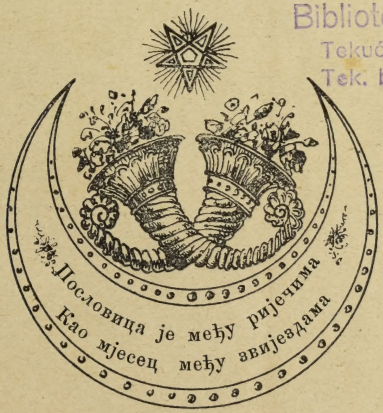

САРАЈЕВО.
Штампа и наклада штампарије Шпиндлера и Лешнера.
1888.

398.9
K146n

Арапска пословица
„Ел-емсалу мисбахул-аквал“
значи:
„Пословица је у разговору — као зубља у мраку.“

Сва права придржана.

Шта веле књижевници о пословицама.

Пословице тачно означују народну ћуд и начин живота. — Пословице су истинити израз наравствених правила. — Пословице су израз народне мудрости. — Пословице су законик народне памети. — Пословице су дјело мисли народа. — Пословице су израз општега искуства. — Пословице су главно правило и мјерило практичном животу.

Прије предговора.

Још лани била ми је жеља, да ово наше „Народно благо“ изиђе штампано и ћирилицом као и латиницом, али због двоструког трошка лани се није могло, већ је чекало своје вријеме, згоде и прилике. Ево сада хвала Богу нађе се ваљани наш родољуб, брат Словенац госп. Шпиндлер, те се одлучи да на свој трошак штампа ово наше мило и неисцрпиво „Народно благо“ и ћирилицом; право штампе ја сам му драговољно поклонио.

Заиста ово ме је веома обрадовало што је испуњена жеља и браће Срба, премда ја у главноме не видим какве велике разлике између Срба и Хрвата, јер стара је ријеч: „башка вјера“, „башка народност.“ Са овим другим издањем пружила ми се прилика, те сам још̌те на ново додао лијепу хрпу пословица и других народних умотворина овом издању, које ми моји мили пријатељи доставише послије лањског издања. Ових пријатеља поштена имена написао сам са оним који су ме при лањском издању потпомогли.

Неке мале штампарске погрешке поправљене су и разјаснио сам по жељи критике неке фразе у колико сам могао.

Још сам арапских, турских и персијских пословица и мудрих изрека лијепу китицу сабрао и протумачио, и овђе на ново додао.

Надам се и мислим, да ово ново издање не ће бити сувишно, већ да ће и српској књижевности добро доћи.

Дакле ја се срдачно радујем и дичим са сакупљањем нашега „Народнога блага“, те и по други пут поновно позивам браћу мухамедовце да се већ одлуче, те да и други почну по коју књижицу издавати нашег „Народног блага“ и молим све своје пријатеље, да би ме и одсела у овом послу потпомагали као и прије, јер су казале старе бабе, „од слоге нема боље задруге“, или „задруга мед носи,“ јер кад је мало пчела, мало је и меда.

У Сарајеву, о рамазанском-бајраму 1305.

Бег Капетановић-Љубушак.

Боже помози!

Прича се, како је некад мрав пошао на пут, — питали га: „Куда идеш?“ он одговори: „Идем на Меку, да посјетим свету Ћабу“; рекну му: „одаклен ти тако малехан и незнатан, па да дођеш на Ћабу!“; на то мрав одговори: „Ја лијепо и добро знадем да тамо доћи и допријети не могу, али је моја жеља, да се само на томе светоме путу нађем — па за то идем!“

Од прилике тако сам ти и ја с овом мојом збирком; и ја баш лијепо и добро знадем, да ја нијесам дошао до тога, да бих могао Бог зна што знаменито написати и издати, али је и моја жеља: да се само на књижевном пољу нађем, па за то сам се упутио ово народно благо сабрати!

Друго, одавно мислим и надам се, да ће ово моје издање дати лијеп примјер и темељит повод, еда ће одсела бити од наше браће мухамедоваца много и другијех, који ће радо почети по коју књижицу на своме материнском језику писати и издавати — и који ће објеручке прихватити се сабирати и истраживати своје племенито и неисцрпно благо. Ето с тога сам се и ја усудио изићи тобож на књижевно поље!

Истина је: од како ме је мајка мушким пасом опасала, те сам почео с људима прађу плести, — још од онда почео сам увиђати у пословицама и изрекама нашег славног народа велику и језгровиту мисао, којом је могао за вјечну потребу сам себи тако кратко, згодно, лијепо и темељно правац створити.

За то када бих год коју пословицу или мудру изреку чуо, одмах бих је на изуст радо запамтио и сувише још уписао, — све мислећи и намјеравајући: еда ли ћу када сретан бити, па да тога цвијећа једну руковет саберем и укитим, те да је могнем на част роду и милој домовини на сриједу изнијети.

Ето тако из дана у дан гојећи особиту наду и мало по мало то мило цвијеће сабирајући, још од мога дјетинства почео сам овој мојој збирци темељ полагати и за будућност јој се старати, све желећи, да што прије учиним што сам наумио.

Прије три-четири године замолио сам многе пријатеље и честите родољубе по свој Босни, Херцеговини и сусједним крајевима наше домовине, да ми при том сабирању прискоче у помоћ, те да ме што већма потмогну, што су заиста без разлике вјере сви и учинили; а понајвише ме је обогатио племенити Мехмед ефендија Шарић из Стоца, затим Скендер бег Куленовић из Петровца и покојни фра Мартин Љубић, бивши бискупов тајник из Мостара, на чему им лијепо и јавно свима много и много захваљујем! Просто

им било на обадва свијета!! Право су казали стари људи:

„Складна браћа нове дворе граде
А нескладна и старе продају!“

Њихова сва честита имена за спомен и дику рода и миле домовине, уписао сам при концу ове збирке, јер је давно речено: „Лијепо дјело — вјечни спомен!“

Ето тако и на тај начин дуготрајно и неуморно настојећи и мал' не сваки дан по нешто сакупљајући, сабрао сам цигло четири хиљаде и осам стотина струка самониклог а мирисног цвијећа, т. ј. народних пословица — мудрих изрека — реченица — примјењачица — народних попијевака и т. д.

Све ово наше мило благо уредио сам по азбуци и што је било због краткоће неразумљиво, то сам — у колико могох — све разјаснио и због чега и одаклен је што потекло, споменуо. Гдје год се налазило турских ријечих и читавих фраза, такођер сам и то на наш језик протумачио.

У овој мојој збирци мислим наћи ће се неких пословица или изрека, које су и прије штампане; а некоје да су и два и три пута овдје уписане, али ја на то нијесам ништа пазио, већ како сам коју чуо тако сам и уписао. Чини ми се да је већи јазук (штета) једну испустити, него и пет пута једну исту уписати, јер су казале старе бабе: „Од вишка глава не боли“ — или „Што је дебља кока — маснија је чорба!“

За то ако би било одаклен каква приговора, — ја од сад велим: „Ко зна боље — широко му поље!“

Ријечи или изреке, које се само ради какве примјене употребљавају н. пр. „Бијел као лабуд,“ „Црн као гавран“ или „Брз као спуђен,“ „Плива као брус“ и т. д. назвао сам „Примјењачице“ те сам их посебно по азбуци у ред ставио.

Неке народне попијевке које су заиста красне и језгровите као и пословице, исто сам тако по башка поредао. Оне се разликују од народних пословица, само што су као и остале народне пјесме у десетерац сложене на пр.:

„Док смо браћо и радимо живо —
Кад умремо пек' се спомињемо!“

или

„Срамота је хвалит се јунаку —
А још горе не имати чиме!“

Неки Јусуф-бег Ченгић — прије 20 година саставио је једну пјесму, која је међу народом прозвана именом „Авдија,“ — па пошто је њезин садржај веома као зачудан и поучан, за то сам и њу убројио и ставио међу наше народно благо.

Овоме слично налази се међу народом нека молбеница тако звани „Дуваньски арзухал,“ те сам и њу — протумачивши многе турске ријечи — овдје уврстио. — За тим сам уврстио још једну малу народну пјесмицу, којој је цијели садржај:

„Чији прстен — оног и дјевојка!“

Даље додао сам неколико пословица, које су при свршетку ове збирке сакупљене.

Оваковог и још много љепшег разноврстног блага, налази се свуда међу нашим народом, — а особито баш међу нама мухамедовцима — као што свједоче мал не све народне јуначке пјесме и многе изреке и пословице, које су потекле само од босанских мухамедоваца — у којим се много турских ријечи и читавих фраза и данас налази.

Када би се одсела многи родољуб потрудио, да се покупе само по средини Босне и горњим крајевима Херцеговине народне пјесме, приче, загонетке, изреке, поскочице и т. д. — заиста би биле пуне руке тог народног и још непоквареног свакојаког блага нашим језикословцима, те би имали о чем расправе водити и темељно истраживати старину и коријен ријечи нашега језика.

Додуше било би и срамота и грехота када би се то одсела запустило и изгубило, пошто није досела кроз вијекове пропало, већ увијек боље и боље напредовало.

Зато се сретним сматрам, да могу овом приликом позвати и понудити своју браћу мухамедовце по свој Босни и Херцеговини, да се одсела што боље заузму и прихвате своју драгоцјену старину истраживати и сабирати, јер лијепо вели народна пословица: „Свак по длаку — ето брада!“ а каже се и то: „Ко не чини ништа — чини зло!“

Вели једна арапска пословица: „Сејидуи наси хадимухум“ т. ј. „најпоштенији су они људи — који свом народу служе и срдачно га љубе!“ Дакле ко свој народ љуби — онда љуби и народне умотворе, пак баш исте сабирајући, чини своме народу велику услугу, а уз то стече лијеп глас.

Ми се можемо са тијем нашијем најплеменитијим благом пред цијелим свијетом дичити и поносити, — како је наш добри народ тако лијепо, зрело, мудро и језгровито сам себи правац основао. Када би сви онако радили и поступали као што нас наше народне пословице уче и упућују, без сумње, било би све добро и лијепо.

У овој збирци налази се неколико повећих прича у растумачењу некојих пословица и фраза за што и када је која речена и одакле су потекле; од прилике као: „Хајде брате, па ти делибаши кажи“ или „Објахује као Копчић Дувно“ и т. д.

Ако Бог дâ здравља, трудићу се и одсела сваком згодом и приликом, да сакупим што више те народне мудрости. Ја сам почео има двије-три године истраживати и сабирати по свој Босни и Херцеговини, сваколика имена села, махала, брда, вода, планина, врела, риба, птица, — појединa имена воћа и разноврстног дрвећа; јер све то сматрам веома скупоцјено и важно за наше језикословце. Од тога већ имадем једну повећу збирку, коју мислим такођер наскоро штампати.

Као што сам нагласио још у почетку, пошто сам почео одавно увиђати у опште у пословицама велику мудрост, има двије-три године заузео сам се превађати на наш језик арапске, турске и персијске пословице и мудре изреке; превео сам их до сада преко двије хиљаде, па мислим још неколико их превести, растумачити и посебно издати.

Од овијех до сада преведених пословица, одлучио сам три-четири стотине, те сам их само за покушај додао овоме нашем домаћем благу. За те пословице мислим да је у опште признато, да су заиста красне и значајне, јер како су некад Арапи били први учењаци и мудраци на цијелом свијету, тако су им и изреке прави израз њихове мудрости, што се заиста може свакоме лијепо препоручити, да и то источно благо промотри, јер „Није чувена — као виђена.“

Мислим да није згорега, што сам додао нешто тог источног блага нашему, јер није ружно када се свакојаког цвијећа у домаћој башћи налази.

Дакле не знам даље шта би друго и љепше рекао него: ето ти наш мили народе једна лијепа хрпа твог значајног блага, пак се мудро и вјешто с њим служи, као што су нам се и наши прађедови увијек служили и своје мисли тако красно изражавали!

Пробирај роде! што који бегенише као из пуна решета мехких, зрелих и лијепих крушака!!

Што се једном не допадне, може се лахко допасти другоме!

„Љуби роде своје мило благо
И чувај га као чедо драго!!!“

У Сарајеву, на курбан-бајрам 1304.

Мехмед-бег Капетановић Љубушак,

члан мухамедовског школског одбора
за окружје сарајевско.

А.

1. Ако хоћеш да си добар, не чини другом, што теби није драго.
2. Ако хоћеш да си предобар, ни у гори зла не говори.

(Ове двије пословице јако ми се допадају и чини ми се да би могле бити темељ за једну велику зграду, па за то сам их напријед протурио, а не би могле по азбучном реду напријед доћи).

3. Ако хоћеш да си штован, штуј и ти другога.
4. Адет и закон у близу су.

(Адет турска ријеч, значи обичај.)

5. Ако бране пјевати, не бране плакати.
6. Ако Бог да и срећа јуначка.
7. Ако даш зло, ако не даш још горе.
8. Ако дијете не плаче, мајка му сисе не даје.
9. Ако дијете не плаче, мајка га се не сјећа.
10. Ако га је змија уклала, она га је и излијечила.
11. Ако и идем у појату, не гризем сламу.
12. Ако и криво сједим, право говорим.
13. Ако и криво ватра гори, право дим на бацу излази.

(Баца т. р. значи димњак. Ово се каже, када ко на туђем језику штогод прочита, пак то својим матерњим је-

зиком протумачи и разјасни шта значи баш онако као што и јест, — онда, ако је оно прво и погрјешно прочитао — пошто га је правилно протумачио каже се: ако и криво ватра гори, право дим на баџу излази).

14. Ако и просим, торбе не носим.

15. Ако и режи, не уједа.

16. Ако и стојим у појати, сламу не гризем.

17. Ако је далеко Багдат, није аршин.

(Хвалио се некакав, да је скакао 25 аршина даљине, када је био у Вавилонији, — на то му рекне други: брате! Ако је далеко Багдат, није далеко аршин, — дођер скочи, — ласно ћемо видјети, је ли истина).

18. Ако је стражница јама, оброк је мјера.

19. Ако је и црн, није циганин.

20. Ако је и црна крава, бијело млијеко даје.

21. Ако је и црна кока, бијела јаја носи.

22. Ако је и куса мунара, на њој је Чишић мујезин.

(Чишићи то је једна породица, која се броји међу прве у Херцеговини. У Мостару у њиховој махали има једна мунара, коју је вјетар давно до половине срушио, те је и дан данас кусаста, па се каже у народу: ако је и кусаста мунара на њој је Чишић мујезин Мујезин арап. р. име онога, који објављује вријеме, када треба ићи Богу се молити у џамију; с тим се хоће да каже: ако је и рђава столица — гласовит је онај, који на њој сједи).

23. Ако је и севап доста је, а ако је и гријех доста је.

(Севап тур. р. значи добар чин, задужбина).

24. Ако је хитња мријети, није копати.

25. Ако је касно, барем је часно.

26. Ако је кратак дан, дуга је година.

27. Ако је пас изио питу, остала је тепсија.

28. Ако је позно, оно је скозно.

29. Ако је ружно гледати, лијепо је кусати.
30. Ако је тамо кевеш и амо је.
31. Ако је теби драго, није ни мени мрско.
32. Ако је ко луд, не буди му ти друг.
33. Ако је умр'о дужник, није однио дуга са собом.
34. Ако је загазио, није исјекао.
35. Ако камен лонцу, јао лонцу, ако лонац камену и тако јао лонцу.
36. Ако лаже бáра, не лаже јој рог.
37. Ако лаже коза, не лаже рог.
38. Ако му не ћеш рећи да лаже а ти му барем реци: то је од земана Кулина бана.
39. Ако му не држа меден прст у устима, јао и помагај.
40. Ако нам је и полоше пиво, лијепа је крчмарица Мара.
41. Ако не ће „Божић“ каше, хоће гладна дјеца.

(Каша једна врста јела, које се гради само од млива и воде, то највише фукара једе; истина каша не пристоји Божићу, али гладна дјеца морају јести, када не има шта љепше).

42. Ако не ће „нећо“ хоће „хоћо.“
43. Ако не ће зло од тебе, бјежи ти од зла.
44. Ако не чуваш оно што имаш, нећеш имати оно што немаш.
45. Ако не дочека не достиже.
46. Ако немаш посла, буди свједок.
47. Ако не можеш бити славан и богат, можеш поштен и добар.
48. Ако не можемо како хоћемо, а ми ћемо како можемо.

49. Ако не можеш бити лијепа како хоћеш, можеш добра и ваљана баш колико хоћеш.
50. Ако не остари торба, неће ни коњ.
51. Ако не покучи, не докучи.
52. Ако не пресретеш, не стиже.
53. Ако не ухвати за главу, за реп нећеш по готову.
54. Ако не зна рећи, зна лећи.

(Говори се о животињи, јер када јој дотужи не зна казати да не може више, већ сама легне).

55. Ако не знам што је слано, знадем што је вруће.
56. Ако није лијепо, није ни скупо.
57. Ако нијесам био кум, виђао сам како се кумује.
58. Ако нијесам црноока, не бојим се ни урока.
59. Ако нијеси дужан, буди јамац.
60. Ако нијеси изио сирово, неће те ни трбух болјети.
61. Ако нијесу чељад бијесна, није кућа тијесна.
62. Ако од њега нема фајде, нема ни зијана.

(Фајда и зијан тур. р. прва значи корист, а друга шкода).

63. Ако правда не погине, кривда неће никада.
64. Ако сам ти дао краву, нијесам ти дао мога пашњака.

(Прича се како је некакав сељак продао једноме грађанину краву, која је давала сваки дан од 8—10 ока млијека. Након неколико времена грађанин види сељака и рече му: „Чујеш ти! Она крава не даје ми више од 2—3 оке млијека," а на то му одговори сељак: „Драги ага, ако сам ти продао моју краву нијесам ти продао мога пашњака," — то значи да је у сељака био добар пашњак у коме је пасла, па је заиста могла давати толико млијека, а у граду наравно нема големих пашњака као по селима).

65. Ако сам ти дао своју пушку, нијесам ти дао око.
66. Ако се не накуса, не нализа.
67. Ако се желиш ражљутити, плати што у напријед.
68. Ако си и мајка покриј се.
69. Ако смо ми браћа, нијесу нам кесе сетре.
70. Ако су рекли, нијесу посјекли.
71. Ако су ти рекли, де, пиј, — нијесу ти рекли — све попиј.
72. Ако су ти рекли сви, пијан си, лези ако и нијеси.
73. Ако што би — би.
74. Ако шутим шушасто, ако говорим рогато.
75. Ако ти је душманин колик мрав, чувај га се као лава.
76. Ако у брдо вуци, ако у поље Турци.
77. Ако ти кажем гријех, нећу ти казат грјешника.
78. Ако вријеме допусти.
79. Ако вук и промијени длаку, неће ћуди никада.
80. Ако здјела не изда, кашика доиста неће.
81. Алија и Балија два брата старија.

(Балија долази од тур. ријечи: абали, т. ј. рече се ономе мухамедовцу који сукнено одијело носи, а станује на селу — јер је сукну име на турском језику „абба“).

82. Ако змији не стучеш главу, оживјеће.
83. Ако желиш посла, буди поп, ако дуга, буди јамац.
84. Ат ми је даица.

(Ат тур. р. значи: коњ, ждријебац; даица ујак. Питали мазге (катуре), ко ти је отац? она одговори: коњ ми је даица. Овако се каже ономе који се с материним сојем хвали и себе казује, а крије очеву страну. Истина

ждријебац је катури ујак т. ј. материн брат, али јој је отац магарац, пак за то неће се да каже по оцу, већ по матери; права је кукавица, ко себе тако приказује).

85. Аџе Рамо добар ти си, хвала Богу, јер не могу.

(Аџе долази од Амиџе т. р. значи стриц; приповиједа се како је некад у Никшићу био неки гласовити јунак и велики хајдук именом Рамо, па када је веома остарио и почео већ о штапу ходити, пристала би мала дјеца за њим говорећ му: Аџе Рамо добар ти си, а он би им одговорио: хвала Богу, кад не могу. Ово се каже оним људима, који се граде да су добри, пошто им не иде од руке да што учине, а иначе када су могли чинили су — и да могу и опет би чинили свакојаке злочине. Али хвала Богу кад не могу.

Б.

1. Баба баби прела лан, да јој брже прође дан.
2. Баба и враг увијек су заједно.
3. Баби се снило, што јој је мило.
4. Бабо клања, мајка се крсти, ја се каменим.

(У Кулашину, на црногорској граници — од памтивијека постоји обичај, да мухамедовци узимају и Ришћанке за жене, а не би их потурчили, те би оне слободно своју вјеру извршивале као и они своју, за то се прича да је рекло кулашинско дијете: „мајка ми се крсти, бабо клања, а ја не знам што ћу, већ се каменим).

5. Баца пет, а диже шест.
6. Баци низ воду, нађ' ћеш уз воду.
7. Баци се каменом, да ако скочи зец.
8. Баци удицу, па улови рибицу.
9. Бацио међу њих кост, па се сада кољу.
10. Бацио му драчу на пут.

11. Бадава се ни Христов гроб не чува.

(Бадава турска ријеч долази од „бадихава“ значи бесплатно, без икакове користи, оли мухте, такођер је ар. ријеч, која се по арапском правопису пише „муфте“).

12. Бакалар је добра риба, али њему много триба.
13. Балав као спуж.
14. Бањалука на крајини хвала, нитко не зна ничијега хала.

(Хал. тур. р. значи положаі, стање.

15. Баш му ђавли свијетле.
16. Баш си нашла цвијет, гдје ћеш меда наћи.
17. Бег ја, бег ти, ко ће на воду.
18. Бери зеље покрај себе.
19. Без здоговора пошла, без снопа дома дошла.
20. Без друштва нема јунаштва.
21. Без дрвета сјекира дрво не сијече.
22. Без халата није ни заната.
23. Без једнога човјека може дернек бити.
24. Без крила ни соко не лети.
25. Без махне ко тражи пријатеља, остаће увијек без њега.
26. Без муке нема науке.
27. Без муке нема ни муке.

(Мука значи мливо, брашно).

28. Безобразан човјек најгори је.
29. Безобразан као пас.
30. Без пара ни у џамију не иди.
31. Безпослен поп и јарад крсти.
32. Без потребе не иди на капију.

(Под капијом разумијева се званично мјесто, уред, област).

33. Без ракије разговора нема.

34. Без разговора нема договора.
35. Без стара пања сјеротно огњиште.
36. Без старца нема ударца.
37. Без труда не једу се груда.
38. Без узде коњ се не јаше.
39. Без вјетра гора се не њише.
40. Без здравља нема рахатлука (уживања).
41. Без зеља нема веселља.
42. Бијаше га огријало сунце, ал му брзо за планину зађе.
43. Биједи је свак дужан.
44. Бијел као лабуд.
45. Бијел као снијег.
46. Бијеле паре за црне дане.
47. Бијели се као циганска мајка.
48. Бијели се као груда снијега.
49. Бијели се као тава на снијегу.
50. Бијели се као тава према мјесецу.
51. Бијело благо за црне дане.
52. Бијело море црно гута.
53. Бијесним кравама ваља везати репове.
54. Бијесну вуку мало вијека.
55. Била миса битисала, оста Перо некршћен.
56. Било и прошло, и што ће бити и то ће проћи.
57. Био у Риму а не видио папе.
58. Бистро као око.
59. Биће гаће, али не знам кад ће.
60. Бити у колу а не играт, то бит не може.
61. Бјежи рђо, ето меда.
62. Бјежи као од шуге.

63. Бјежи као враг од крста.
64. Бјежи од њега као од харачлије.
65. Бјежте Турци за рана, ето попа Карана.

(Поп Каран био је из Кнежпоља у босанској Крајини, бањалучког котара. — Године 1877. када је буна била, борио се он са својом четом против ондашњих мухамедоваца, те је од тада и ова изрека постала).

66. Благ као вареника.
67. Благо на благо, рђа на рђу.
68. Благо оном ко зна да не зна, а хоће да зна.
69. Благо прође, а памет дође.
70. Благо теби кад си луд.
71. Блеји као овца.
72. Блене као теле.
73. Блијед као крпа.
74. Близу чурук (разваљена) зида немој сједити.
75. Близу као у жене сузе.
76. Ближа је кошуља него хаљина.
77. Бодљивој крави не да Бог роговâ.
78. Бог ће дати и Салки гаће, ал се не зна кад ће.
79. Бог даје да се грјешник каје.
80. Бог дијели дјеци срећу, маја сирутку, а баба колаче.
81. Бог и правда заједно су.
82. Бог и пут.
83. Бог не да једном човјеку све добро на овом свијету.
84. Бог не плаћа сваке суботе.
85. Бог срећу дијели а ашчија чорбу.

(Ашчија тур. р. значи кухар).

86. Бог срећу дијели а планинка сирутку.

87. Бог те сачувај љепорека човјека и богомољне жене.
88. Бог види добра и зла дјела, ал не преши.
89. Бог знаде како ваљаде.
90. Бог зна, он не спава.
91. Бог знаде, што је за кога.
92. Богат је они, који је задовољан.
93. Богат је ко није дужан, а млад ко је здрав.
94. Богата је тешко даровати.
95. Богу божије а цару царево, па мирна Босна.
96. Богу сила није мила.
97. Бој се Бога, ради право, па се не бој никога.
98. Бој се онога, који се Бога не боји.
99. Бој се пса, који мучке коље.
100. Боји га се, као врана скелеције.
101. Болан баје, куда не пристаје.
102. Болест у кући, суха крупа.
103. Болестан се пита, а здраву се даје.
104. Болесник мало једе, ал пуно троши.
105. Боља је и најгора мајка него најбоља маћеха.
106. Боља је и празна кућа него враг у њој.
107. Боља је и празна торба него враг у торби.
108. Боља је и рана него мртва глава.
109. Боља је паметна глава него долина парâ.
110. Боља је и своја распала торба него туђа нова.
111. Боља је згода од блата него незгода од злата.
112. Боље је бити без носа него без среће.
113. Боље је бити без жене него зло трпјети.
114. Боље је бити крамар него кириџија.

(Крамар је име ономе који надгледа кириџије када путују; у Босни је обичај када кириџије иду на пут, да изаберу

између себе једнога, којега је задаћа надгледати и бринути се, погађати кирију, а он је и сам кириција као и остали, али наш народ каже да је ипак боље бити и крамар него прости кириција).

115. Боље је бити и мали господар него велики слуга.
116. Боље је један дан бити пијевац него годину дана кокош.
117. Боља је и бобова слама него празне јасле.
118. Боље је чути жалост у братовој кући него ли у својој.
119. Боље је да кола шкрипе него да волови ричу.
120. Боље је данашње јаје него сутрашња кокош.
121. Боље је да на те вичу него да те жале.
122. Боље је да те душманин гази мртва него жива.
123. Боље дати десетерици него у једног искати.
124. Боље је да нестане села него адета.
125. Боље је дијелити него искати.
126. Боље је домаће просо него мисирски пиринач.
127. Боље је дворити сретног него несретног родити.
128. Боље је ићи у својој обући него на коњу у туђој одјећи.
129. Боље је икад него никад.
130. Боље је и касно, ал нек је часно.
131. Боље је и рањен него убијен.
132. Боље је и сам него с рђавим другом.
133. Боље је шарено него свеосве црно.
134. Боље је имати два прста образа него стотину ока задњице.
135. Боље је имати у глави него у сандуку.

136. Боље је ништа него ништа.
137. Боље је једноч одапети него увијек раменима сажимати.
138. Боље је једноч претрпјети него увијек муку теглити.
139. Боље је једноч заплакати него увијек уздисати.
140. Боље је кучине куповат него злато продават.
141. Боље је гладан лежати него сит дужан бити.
142. Боље је гледати из главице него из тамнице.
143. Боље је да рекну камо га него држите га.
144. Боље је лећи без вечере него с дугом устати.
145. Боље је на далеко слушат него у зло гледат.
146. Боље је на путу десет пута умријети него код куће један пут.

(То значи када човјек умре код куће, свршена је ствар, а може се више пута чути и разгласити, да је умр'о на путу а он може бити ипак жив).

147. Боље је не почет него не дочет.
148. Боље је носити него просити.
149. Боље је оца женити него матер удавати.
150. Боље је лећи у гроб него бити туђи роб.
151. Боље је попа везат него за њим натезат.
152. Боље је поштено умријети него срамотно живјети.
153. Боље је самовати него с рђавим друговати.
154. Боље је сит јечати него гладан уздисати.
155. Боље је спавати него дријемати.
156. Боље је сретна дворити него се у несротна родити.
157. Боље је старцу године бројити него уз млада гладовати.

158. Боље је суха хљеба него с рђавим смоком.
159. Боље је свашта лагати него свашта говорити.
160. Боље је у добру робовати него у злу господовати.
161. Боље је у колиби пјевати него у ћошку плакати.

(Ћошк је т. р. — у велике господе посебна нека одаја, која је неколико истурена на улицу одакле има лијеп изглед, те се зове ћошк н. пр. као салон).

162. Боље је умјети него имати.
163. Боље је умријети него умирати.
164. Боље је уз мајку гладовати него уз војна јадовати.
165. Боље је своје теле него у ортаклуку вô.

(Ортаклук т. р. друштво, заједница).

166. Боље је злато и много харато него сребро из нова ковато.
167. Боље је зло трпјети него зло чинити.
168. Боље је знати него имати.
169. Боље кужан него јужан.

(Сељаци у Херцеговини веле: боље је да Божић буде кужан, него кишовит и јужан).

170. Боље дати него се клати.
171. Боље га је чути него видјети.
172. Боље се цигански возити него пјеше господски ходити.
173. Боље се дијелити него у немиру живјети.
174. Боље се је на дну њиве разговарати него на врх њиве приговарати.
175. Боље се на њиви останом гоњати него се на гувну лопатом дурати.

176. Боље се од труда завађивати него од глади.
177. Боље се са пô пута вратити него на изласку врат ломити.
178. Боље се у добра удворити него у рђава родити.
179. Боље се и задужит него се наружит.
180. Боље су паре без кесе него кеса без пара.
181. Боље ти је изгубити главу, него своју огрјешити душу.
182. Боље ти је једноч погинути него увјек туђина дворити.
183. Боље ти је изгубити главу нег' срамотно својој кући доћи.
184. Боље ти је мушки погинуни, него женски сто годин живјети.
185. Боље виде четири ока него два.
186. Боље зна папа и сељак него сам папа.
187. Бољи је бахт него царев тахт.

(Бахт ар. р. срећа, тахт такођер ар. р. царска столица, пријестоље).

188. Бољи је и ћосо него без браде.
189. Бољи је и мршав сулх (погодба) него претила дава (парница).
190. Бољи је добар глас него златан пâс.
191. Бољи је мир него бабин пир.
192. Бољи је паметан душманин него луд пријатељ.
193. Бољи је свачији благослов него папино проклетство.
194. Бољи је у комшилуку пријатељ него у свијету брат.

195. Бољи је вребац у руци него ждрал у зраку.
196. Бос као пас.
197. Босиљак сије, пелен му ниче.
198. Бостанџији се бостан не продаје
199. Боже мили на свему ти хвала, што учини невесињска раја.
200. Боже кривога спаси, а прави је и онако спашен.
201. Божићној југовини и теткину колачу не треба се веселити.
202. Браћа су браћа, ал им кесе нијесу сестре.
203. Браћа су, па макар и наопако ишли.
204. Брат брата над јаму води, ал га у јаму не турне.
205. Брат је мио, које вјере био,
206. Брат и вô, силе не трпи.
207. Брада калуђера не чини паметним.
208. Браду и кесу у туђу руку не дај.
209. Брњицу на губицу, па мируј.
210. Број па се не бој.
211. Бројену овцу мало кад вук уједе.
212. Брсти као коза.
213. Брз као спућен.
214. Брз као зец.
215. Брз млин, брзо се сатаре.
216. Брзу коњу оструга не треба.
217. Брзо тециво, кратко уживање.
218. Бржи су му самари, него коњи.
219. Буче као вô.
220. Буди добра, не ћеш бити модра.

221. Буди мати, не буди маћеха.
222. Буди већил ако посла немаш, буди ћефил ако дужан н'јеси.
223. Будимо пријатељи, а тобоци нек се гризу.
224. Буџа миша спасава.
225. Бунар вода свака грозничава, удовица свака самовољна.

В.

1. Ваља и дјецу хранит и хљеб штедити.
2. Ваља и млађему зирку оставити.
3. Ваља куцнути, па да ти отворе.,
4. Ваља мандал подигнути, па врата отворити.
5. Ваља дијете родити, па му име надјести.
6. Ваља примити зло као и добро.
7. Ваља прво испећи па изрећи.
8. Ваља посијати па пожњети.
9. Ваља знати дукате ковати.
10. Ваља се освијестити, па се оженити, јер док се човјек освијести, жена занесвијести.
11. Ваља и засвирати па и за пас задјети.
12. Ваља звиждати, па да овце за чобаном иду.
13. Ваља се намучити, па научити.
14. Ваљана жена није никад беспослена.
15. Ваљану слузи намигнути, а рђаву и два пут заповиђет.
16. Варен зец по гори не лети.

17. Ватра и барут не могу заједно.
18. Ватра и вода добре су слуге, али зли господари.
19. Ватра се не гаси сламом.
20. Ватра ватру не гаси.
21. Ватрен као ајгировит миш.
22. Вазда мрску држи напријед.
23. Вазда од лозе грозд, а дуба бабура.
24. Вазда веће виме у туђе краве.
25. Вазда рано полази, а касно долази.

(Разумијева се у поље).

26. Већ су му ноге над јамом.
27. Више ваља добар друг, нег волова цијели плуг.
28. Већег брда од кућног прага нема.
29. Ведро као огледало.
30. Вехдо крпи, конце харчи.
31. Веле од реченога до стеченога.
32. Велик му је дим у глави.
33. Велик здравичан.
34. Велика глава, велика и главобоља.
35. Велика је вода с потоцима.
36. Велика риба малу ждере.
37. Велики људи и пси врата за собом не затварају.
38. Велико се дрво не може од једноч посјећи.
39. Велико виме у туђе краве.
40. Великога господина и магарцу хатор пазе.

(Хатор т. р. некоме нешто по вољи или по ћуди чинити, или му у сваком случају на руку ићи, чувати да се не ражљути).

41. Вељача мачија дерача.
42. Вељача превртача.

43. Вере се као вјеверица.
44. Вере се кроз козји рог.
45. Весео је, као да му је дан свануо.
46. Весео је као пас на пиру.
47. Весео сит, а гладан тужан.
48. Весело срце кудјелу преде, а невесело ни повјесма не може.
49. Весло у море, а море као и прије.
50. Вежи коња гдје ти господар рече.
51. Види му обућу, па га пусти у кућу.
52. Видјела жаба гдје се коњи кују, па и она дигла ногу.
53. Видјела се свиња у чем није била.
54. Вијала се врана, па на балегу пала.

(Ово се рекне ономе, који избира жену, па најпошље нађе неваљалу и ружну).

55. Вика на вука, а иза вука и лисице месо једу.
56. Вино лежи а ракија виче.
57. Вино пити а не опити се, нит је било нит ће када бити.
58. Вино пиј весело, чуће те све село.
59. Више да једна крава млијека него стотину јунаца.
60. Више будала мисли него море носи.
61. Више га је у гробу него на земљи.
62. Више ваља један драм памети него стотину ока снаге.
63. Више ваља доброте него врећа мудрости.
64. Више вриједи ран-устајка, него отац и мајка.
65. Више знао, више и патио.

66. Вјеран слуга као брат.
67. Вјеран слуга туђе кесе господар.
68. Волим у колиби пјевати него у ћошку плакати.
(Ћошак т. р. соба, која се налази нешто истурена од куће, обично укусно и фино уређена од прилике као салон).
69. Враћа му се зајам.
70. Враг ће доћи по своје.
71. Враг нити оре нити копа, већ о злу мисли.
72. Врана пара, вранић двије.
73. Врана врани око не копа.
74. Врана с враном, соко са соколом.
75. Вратио му шило за огњило.
76. Вратио му мило за драго.
77. Врело гвожђе коват треба.
78. Вриједи више вјеровање него имање.
79. Вриједи колико и шупаљ боб.
80. Вриједно је и по хљеба до ручка.
81. Вриједну не стеци, злочесту не остави.
(Овој пословици слична је она: „ни злу теци, ни добру остави“, т. ј. зао ће све растећи и потрошити, а ако је добар и ваљан опет му не треба ништа оставити, јер ће он и сам знати стећи и намакнути).
82. Вријеме је некад мајка, некад маћеха.
83. Вријеме куле низ Котаре гради,
вријеме гради, вријеме разграђује.
84. Вријеме сламу продаје.
85. Вријеме за вријеме а Бог за увијек.
86. Врба грожђем не рађа.
87. Врти му се капа на глави.
88. Врти се као лепирица око свијеће.
89. Врви као пљева и мрав.

90. Вуче у кућу као мрав у рупу.
91. Вук ће једном овцу украби, опет је опће тражи.
92. Вук на вука ни у гори неће, а камо ли брат на брата свога.
93. Вук не вије што је меса гладан, веће вије да дружину с'вије.
94. Вук мијења длаку ал ћуди никада.

(Слична: „Тешко вуку по поруку“).

95. Вук се никад по поруци најео није.
96. Вук се не боји паса, ал му лава није драга.
97. Волим се једном зацрвенити него увијек блиједити.
98. Волим своме јајету него туђем јунету.
99. Волим вјеровати него ићи питати.
100. Волим вјеровати својим очима него туђим устима.
101. Волови ору а коњи зобљу.

(Мали људи вазда раде, а велики уживају).

102. Вози Саво, што возила нијеси.

Г.

1. Гатала баба да неће бити мраза па освануо снијег.
2. Гавран гркће на јели,
питајте га што вели
гавран каже и вели
нек се старац не жени.

3. Гине стока без свједока.
4. Глад и вука на зло нађера.
5. Глад очију нема.
6. Глад стида нема.
7. Глад вука из грма гони.
8. Гладан гладна разумије.
9. Гладан хљеба не допече.
10. Гладан не разабира длака.
11. Гладан трбух, готова болест.
12. Гладан трбух предике не слуша.
13. Гладна мачка мише лови.
14. Гладна се уш најести не може.
15. Гладноме сирчаница као и погача.
16. Гладак као борова кора.
17. Глас народа, глас божји.
18. Глава као у пудара.
19. Глава му као торњи мађ.
20. Глава му се по сокаку ваља, већем се јаду надат нема.
21. Глава у берберници а дупе у ашчиници не може бити.

(Бербер т. р. бријач, берберница, бријачница, ашчиница т. р. значи кухиња, ашчија = кухар; с тим се хоће да каже, да у једном времену два посла радит се не могу).

22. Главом се не може зид пробити.
23. Главница лијепа фајдица.
24. Гледа као поплашен.
25. Гледа као прасе на сјекиру.
26. Гледа као изнебушен.
27. Гледа у јају длаку.
28. Гледај човјека по ћуди а коња по врату.

29. Гледај мајку, па јој узми ћерку.
30. Гледај коња широкога врата, а дјевојку голема узраста.
31. Гледај коња као брата свога, а јаши га као душманина.
32. Гледају се као козји рози.
33. Гледају се као миш и мачка.
34. Гледат кроз прсте.
35. Гледати уз опухане доце.
36. Гледи маца у тиће.
37. Глуху шаптати, слијепу намигивати — не користи.
38. Глух што не чује, то измисли.
39. Гојит змију у њедрима.
40. Го као од мајке рођен.
41. Го као прст.
42. Го као репа.
43. Го се свући не море.
44. Голо дупе тврђе од Будима.
45. Голе кости ни пас неће.
46. Голо а охоло.
47. Гонећи лисицу истјерао вука.
48. Гора је брука него мука.
49. Гора је одвала него повала.

(Када ко какву болест од прилике врућицу болује, па му буде лакше, те ако се опет разболи, то се рече међу нашим народом: одвала, а прво што је бољело, то се зове повала, — из овог се разумије да је горе кад човјека заболи по други пут, него први пут што га је бољело).

50. Гори почетник него грјешник.
51. Горко као чемер.

52. Горко као јед.
53. Горко као пелин.
54. Горко као жуч.
55. Господарево око коња гоји.
56. Господски иде као патка по дубоку виру.
57. Гост и риба трећи дан смрде.
58. Готов као баба на кахар (жалост).
59. Готов као бос у трње.
60. Готов као напета пушка.
61. Готово као у воску.
62. Готово као у жене сузе.
63. Говеда се приузом вежу, а људи ријечима.
64. Говече под седло а чобан на седло не иде.
65. Говна до дна, меда ни капи.
66. Говори као из бадња.
67. Говори што му на језик налети.
68. Гради куле у зраку.
69. Грехота је рану повриједит, и сироту расплакати мајку.
70. Гријех једнога, све село плаћа.
71. Гркће као гавран.
72. Грло је тијесних врата, али дубока јама.
73. Грозна киша мала корист.
74. Губава овца, цијело стадо отрује.
75. Губаво јаре радо је још кога огубати.
76. Гуче као голубица.
77. Гусле гуду, да није залуду.
78. Гусле у млину не требају.

Д.

1. Да Бог да кћери, да те кадија узме, али није прилике.
2. Да будала зна, да је будала, двије би памети имао.
3. Да ће свак у пако, што би празан рај?
4. Да дају окаљану до потока доћи, ласно би се опрао.
5. Да га не сврби, не би се ни чеш'о.
6. Да га удариш винском мјешином, опио би се.

(Ово се каже оном, који не може да поднесе ни мало пића, већ се одмах опије па не зна гдје лежи).

7. Да га у море бациш, изнио би шаку пијеска.
8. Да га закољеш, не би му капи крви потекло.
9. Да га за нос стиснеш, душа би му изашла.
10. Да их је за њивом колико за синијом (софром), лахко би се обрадило.
11. Да има брашна, као што нема масла, и Циганка би питу кухала.
12. Да има тропа лахко би ракију пек'о.
13. Дај ми његову срећу, а џаба ти његова памет.
14. Дај ми срећу, па ме метни у врећу.
15. Дај ми што у жива уста.
16. Дај злу што можеш, да му не даш послије што не мореш.
17. Да је град за динар, кад динара нема.
18. Да је лахко лајати, не би пас прдио.
19. Да је ласно ревати, не би магарац прдио.
20. Да је лов користан, било би и Јехудија ловаца.

21. Да је масло Буна и Неретва,
Да је тава Блато виш Мостара,
Да су јаја по Бишћу камење,
Да је маја Бишћевића Фаја,
Чудну ли би кајгану спригала. Народна.
22. Да је млика колика је Лика, био би сир колик Зир.
23. Да је његово до Стамбола не би му доста било.
24. Да је памет до кадије, као што је од кадије, другојачије би било.
25. Да је паметан колико језичаст, вас би свијет надмудрио.
26. Да је потке колико основе, много би се дало откати.
27. Да је правим путем иш'о, давно би кући дош'о.
28. Да је радиша колико грабиша, не би било смутње.
29. Да је ражи колико лажи, не би свијет гладовао.
30. Да је само масла и брашна, а позајмили бисмо тепсију, па би питу скухали.
31. Да је срећа на Косову била,
Ни цар Лазар не би погинуо.
32. Да је срце од камена, злато би га растопило.
33. Да је вина и стрина би пила.
34. Да је здрава твоја глава.

(Ово се рекне кућном домаћину, када му ко у кући од млађих умре).

35. Дала би мати дјетету, кад би имала откле.
36. Далеко је Дувно од Новога.

(Ово се каже када је између нечега велика разлика).

37. Далеко је од чувене до виђене.
38. Далеко је од реченог до учињеног.
39. Да ми га је туђи а недат му плакати.
40. Да му по кући повучеш драчу, не би му ни за што запела.

(Толико је сиромашан, нема ништа у кући).

41. Да му сашијеш уста, на стражњицу би проговорио.
42. Дан по дан, док и смрт за врат.
43. Данас луд, сутра худ.
44. Данас мени, сутра теби — побро редом рђа по јунацим хода.
45. Данци лете као тица, а године као вода.
46. Да не реве, не би се знало да је кењац.
47. Да није коза, мање би било буре.

(Јер козе изједу и утамане гору, те остану гола брда и долине, па онда много више бура духа).

48. Да није сјерота, не би ни сунце гријало.
49. Дао и црно испод ноката.

(То значи платио и преплатио, скупо сасма узео, много више дао но ваљаде).

50. Дао му је слану руку.

(Ово се каже, када ко коме даде какву повластицу, али не озбиља и дуготрајно, већ само за неко вријеме, само да опсјени простоту и замаже јој очи).

51. Дао своју бригу под туђу стреху.

(Удао ћерку или сестру па се неће за њу бринути већ они за ког је пошла).

52. Да пане на леђа, сломио би нос.
53. Да разапне мрежу за сокола, ухватио би врану.
54. Даровном се коњу у зубе не гледа.

55. Да с неба самар падне, мени би се кускуни о врату објесили.

(Самар т. р. значи дрвеница. Овим се хоће да каже, како је неко сувише несретан, што било да било њега се прихвати и на правди буде потворен, ма да није ништа крив).

56. Да се могу само овога бремена кутарисати, знала би одсела чувати своје дјевојаштво.

(Кутарисати т. р. долази од куртарма т. ј. ослободити се).

57. Да се само лијепе удају, ја куд би ружне?

58. Да се Турчин није уздо у се
Како у се, так у своје кључусе
Не би сашо низ котаре равне. Народна.

59. Да се ухвати за борове гране,
И оне би усахнуле пусте.

60. Да су у тетке м . . . , био би амиџа или даиџа.

(Амиџа и даиџа т. р. прво значи стриц, друго ујак).

61. Да свако тане погађа, не би ни један војник жив остао.

62. Да те Бог сачува, од зла друга и незнана пута, и од куће капавице, и од жене лајавице и од кује која мучем коље.

63. Да те Бог сачува тијесне улице и бијесне Потурице.

64. Дати му шарено јаје у руку.

65. Давор рђо и селу си тешка, камо л ниси кући у којој си.

66. Да зна човјек гдје ће врат сломити, не би никад ондје иш'о.

67. Дебелу волу живјет не даду.

68. Дебео као фратар.

(Може бити да су били некада фратри сви дебели, али их сада има много и мршави).

69. Дева је мутебер јер је дуга врата.

(Мутебер је ар. р. значи драгоцјена ствар, с овом се изреком хоће да каже: не ваља да човјек сваштa одмах брзо изрекне).

70. Дјевојка се сватовима нада,
Удовица нада и не нада,
Стара бака заиста не нада!

71. Дјевојко не изгуби имена, дочекаћеш времена.

72. Диго главу у небо као тетриб.

73. Диго главу, као да га је обад жицнуо.

74. Дигни му грану с пута.

(Т. ј. ослободи га, дигни запреку, коју си му на пут ставио).

75. Дичи се дјелом, као паун с перјем.

76. Дивље цвијеће и по камењу расте.

77. Дивота љепота, страхота грубоћа.

78. До Божића Краљевићу Марко, од Божића јао моја мајко.

79. Добра доре, оштре бабо, ћорде,
У нашега Ибре бајрактара, —
Дову чини да се здраво врати,
Бабо ће те поклонити Ибри. Нар. пјесма.

(Кажу како је личког Мустајбега бајрактар, коме је било име Ибро, пројахао на коњу испод куле да иде с некаквим српским делијом мејдан дијелити. То је гледала с куле Мустајбегова кћер, те рекне оцу своме: „добра ли доре и т. д.“ на што јој бабо одговори: „дову чини т. ј. моли се Богу да се здраво врати с мејдана, бабо ће те поклонити Ибри“, — као што је и било тако суђено).

80. Добар ага, два вола продаје.

(Ово значи: добар ага много чека кмета за дуг, па мора два вола продати док плати, а зао неће да чека већ тражи на вријеме па може с једним волом платити кмет што је дужан).

81. Добар као бадња вечер.

82. Добар као добар дан.
83. Добар као љети крупа.
84. Добар коњ и два плота прескаче.
85. Добар коњ сам себи зоб примиче.
86. Добар савјет цијене нема.
87. Добар сир, ал је штета што је у пасјој мјешини.
88. Добар Турчин, влашка маскара.
89. Добар ждријебац у вршају се познаје.
90. Добра хаша и рђаве сапе покрије.

(Хаша се рекне ономе, што се коњ по седлу покрива, нашки се каже абахија. По старом обичају ово је бивало златом и сребром извезено, те се употребљавало код сватова и друге свечаности, то значи златна одјећа многу срамоту покрива).

91. Добра овца мало блеји, ал много млијека даје.
92. Добра памет, готово господство.
93. Добра се роба и сама хвали.
94. Добра воља на сред поља (пазар готов).
95. Добра жена, добра срећа, лоша жена, лоша срећа.
96. Добра жена срцем љуби, а зла језиком уједа.
97. Доброј мачехи и пасторци су синови.
98. Добро је гдјекад и жену послушати.
99. Добро је све знати, ал је зло све чинити.
100. Добро ми је и бољем се надам,
у чем ходам, у томе и спавам,
кад вечерам, ручку се не надам,
Боже мио, што сам ти скривио? Народна.
101. Добро му је као на Божић.
102. Добро му је као раку на угљену.

103. Добро му је као у материну трбуху.
104. Добро се љето с прољећа види.
105. Добро се на далеко чује, а зло још на даље.
106. Добро се промисли, док те нијесу притисли.
107. Добро се тајит не да.
108. Добро срце, добра и ријеч.
109. Добро свежи, ако мислиш ласно одријешити.
110. Добро види, ко невидом пази.
111. Добру коњу не требају мамузе.
(Мамуза т. р. значи оструга).
112. Добру коњу сто махана, а рђаву само једна.
113. Доћи ће Дринова недјеља.
114. Доћи ће кока на сједало.
115. Доћи ће коса до бруса.
116. Доћи ће куна на меку.
117. Доћи ће вранац на свој кланац.
118. Доћи ће Видов-дан, видјеће се вјера и невјера.
119. Доће вода, па однесе зло и добро.
120. Доћу ли виле очима, или виле пуцати или очи скакати.
121. Договору поговора нема.
122. Договори се с кесом па купуј.
123. Договор воле веже.
(Ово значи: у једног сељака један вô, а у другога други; на по се ни један с једним волом орати не може, а кад између себе уговоре и договоре се, свежу волове и узору своје њиве).
124. До гроба леле мене, а од гроба ко ће мене.
125. Док баба дође, свадба прође.
126. Док дијете не заплаче, мајка му сисе не даје.
127. Док дјевојка, баш к'о срна, кад невјеста, баш ни с мјеста.

128. Док је боца цијела, нађ' ће јој се цијена.
129. Док је чохе, биће чоходера, док је чорбе биће чорболока.
130. Док је глава, биће капа.
131. Док је корист мудри, а чим штета луди.
132. Док је круха, није глади.
133. Док је кућа пуна, лахко је вечеру спремити.
134. Док је мати маћеха и отац је очух.
135. Док је меда, биће муха.
136. Док је пуно око и срце је сито.
137. Док је соко на руци, препелица је у руци.
138. Док је у мужа тоболац, жена му је соколац.
139. Док је у орла стара стражњица, гдје год дође окаља ће гнијездо.
140. Док је змија у процијепу — цврчи, а кад је пустиш звижди.
141. Док куја не почне вртит репом, за њом пси не пристају.
142. Док луђак не проговори, чини се да је паметан.
143. Док ми у џепу шобоњи,
свак ми добро говори,
кад ми у џепу нестане,
свак ми на зло пристане.
144. Док мудри ћуприју нађе, луди и воду пређе.
145. Док му се даје, дотле хаје.
146. Док му се не стане на реп, неће залајати.
147. Док на пут, дружине у пут.
148. Док с очију одма и са срца.
149. Док се чуваш и Бог ће те чувати.

150. Док се дијете не роди, пупак му се не реже.
151. Док се дима не надими, ватре се не огрија.
152. Док се исправда, остадоше одрта леђа.
153. Док се лисици проучи берат, оде кожа на пазар.

(Берат т. р. значи декрет).

154. Док се не замути, избистрити се не може.
155. Док се једноме не смркне, не може другоме сванути.
156. Док се старјешина освијести, кући се занесвијести.
157. Док си млад ти се труди, а под старост суди.
158. Док си здрав и вода ти је слатка.
159. Док смо браћо! и радимо живо, кад умремо, нек се спомињемо!
160. Док срећа подупире и уз воду се пливат може.
161. Док ти је снага у руци, душманину главу стуци.
162. Докопао се као ћелав капе.
163. Домаћа змија у кући се не убија.
164. Домаћег се круха дјеца брзо насите.
165. Домаћица кућу кући.
166. Донеси собом па сједи са мном.
167. Доста их је без репа у јаму пустио.
168. Доста их је раскућио, док је себе окућио.
169. Доста има млинских скокова, да је воде.
170. Доста је да гуја једном уједе.
171. Дошао на опухане долове.

172. Дошла му је душа у нос.
173. Дошла му стражњица за врат као у пауна.
(Кад се неко од обијести одвише понесе).
174. Дочерао до балчака и деснице руке.
175. Дочерај мачку до дувара, па се и она брани.
176. До три пута Бог помаже.
177. Довезо га се као сврaб стражњице.
178. Довезо га се као штета јунета.
179. До подне Алија, од подне Илија.
(Ово се каже у Босни на Илин-дан, који долази 20. јула ; мухамедовци га зову Алија а хришћани Илија, а светкују га једни и други).
180. Драчи не иди, наће те убости.
181. Драг му као лук очима.
182. Драги се камен и у сметљу познаје.
183. Драго је да није плаћат.
184. Драм злата дукат, а бакра двије оке.
185. Дречи се ко јарац на канари.
186. Дршће као прут уз бубањ.
187. Дршће као риба на остима.
188. Дршћи, бобоћи, нећеш кући до ноћи.
189. Друга памет мачку под реп.
(Т. ј. пошто се врати од кадије или од каква другога суда, многи се каје: што нијесам овако рекао, али мачку под реп).
190. Друго је говорити, а друго је учинити.
191. Другом јаму копај, а о себи мјери.
192. Дрвен пас лајат не може.
193. Дрво покрај пута, мало које да није насјечено.
194. Дрво на дрво, а човјек на човјека се наслања.
195. Држи добро док ти је у руци.
196. Држи га, као мало воде на длану.

197. Држи га к'о очи у глави.
198. Држи се главе, а прођи се ногу.
199. Држи се зубима за вјетар.
200. Држи се као пјан плота.
201. Држи срећу објеручке, док је код тебе.
202. Дрг и туга брат и сестра.
203. Дуг језик кратак живот.
204. Дуг неплаћен, гријех неопроштен.
205. Дуг зао друг.
206. Дуга болест готова смрт.
207. Дуга болест мука непреболна.
208. Дуга врата као гуска.
209. Дугих коса кратке памети.
210. Духовнику и љекару истине не таји.
211. Дуљи јој је језик него у краве реп.
212. Душа је благо.
213. Дужан — тужан.
214. Дужан човјек не зна што има.
215. Дужник кесе не веже.
216. Два без душе, трећи без главе.
217. Два брата Херака, оба пса једнака.
218. Два лава у једном гнијезду бити не могу.
219. Два лоша убише Милоша.
220. Два љешњика ораху су војска.
221. Два ока боље виде него једно.
222. Два пехливана на једном ужету играт не ногу.
223. Два прста образа, а стражњице пуна шака.
224. Два пса једну кост без свађе глодат не могу.
225. Два се сваде, трећи гледа раће.

226. Двије лубенице под једним пазухом носит се не могу.
227. Двије обрве као двије пијавице.
228. Двије се рибе на једној ватри пекле, а једна другој вјеровала није.
229. Двојица када се главњом туку, по трећем искре падају.
230. Двога, трога, пуна торба.
231. Двоструk колац у земљу не иде.

Ђ.

1. Ђе ће се врана изнијети са соколом.
2. Ђе деве долазе, голема врата требају.
3. Ђе дукати звече, ту лакоми муче.
4. Ђе двоје дише, треће се пише.
5. Ђе двоје дише, ту треће гмиже.
6. Ђе рђа замркне ту и осване.
7. Ђе има људи има и луди.
8. Ђе је блага, тамо је и врага.
9. Ђе је боље вуку него у буквику.
10. Ђе је браће ту је и дијела.
11. Ђе је браће ту је и свађе.
12. Ђе је игре, онђе је и свађе.
13. Ђе је каука нема јаука.

(Каук је т. р. једна врста турбана или капе, које су смјели носити само одличнији и згоднији достојанственици за времена јеничара; гдје је био каук наравно је, да се налазила згода и благостање а није било плача ни јаука).

14. Ђе је клада, онђе је и ивер.
15. Ђе је кости, онђе и јакости.
16. Ђе је леш, ту је и ћевш.

(Леш т. р. мртво тијело, ћевш прегледавање на лицу мјеста).

17. Ђе је лани вуку добро било, онђе сé и ове године изваља.
18. Ђе је љубав, гријеха нема.
19. Ђе је љубав, тамо је и Бог.
20. Ђе је мâла, ту је и зијана.

(Мал. т. р. добит, богарство, иметак, износ и т. д.).

21. Ђе је много баба, килаво је дијете.
22. Ђе је много маја, ондје мало јаја.
23. Ђе је много маја, преслана је чорба.
24. Ђе је много смијеха, мало је памети.
25. Ђе је много жена, онђе мира нема.
26. Ђе је мрцина, тамо је и врана.
27. Ђе је образ, тамо је и стид.
28. Ђе је чела ту је и зуке, ђе чељади ту и хуке.
29. Ђе је поток, биће и поточина.
30. Ђе је срећа, тамо је и несрећа.
31. Ђе је сваће, није радње.
32. Ђе је ватре, ту је и дима.
33. Ђе је већа чилост, ту је већа жалост.
34. Ђе је више смијеха, ту је мало памети.
35. Ђе је вјере, ту је и невјере.
36. Ђе је вријеđан старјешина, слободна је сва дружина.
37. Ђе је згода, ту су и пријатељи.
38. Ђе ороз пјева, кокоши су сите.

39. Ђекад и малехан залогај присједне.
40. Ђекад и праведан за кривога плати.
41. Ђекад сјекавица убоде као трн.
42. Ђе кога сврби, онђе се и чеше.
43. Ђе косовци суде, мучно је живјети.
44. Ђе козе дахну, тамо лозе сахну.
45. Ђе ласне ту прасне.
46. Ђе лаж руча, онђе не вечера.
47. Ђе је лешина, ту је и орлова.
48. Ђе мачке нема, онђе миши коло воде.
49. Ђе ми глава, ту ми и храна.
50. Ђе највише јагода кажу, онамо најмању крбуљу понеси.
51. Ђе нема мачке, миши господаре.
52. Ђе нема ограде, тамо свако иде.
53. Ђе нема страха, нема ни правде.
54. Ђе невоља руча, ту и туга вечера.
55. Ђе није свађе, свак о себи ради.
56. Ђе новац звечи, правда јечи.
57. Ђе се двоје ваља, трећему се нада.
58. Ђе двојица шапћу, трећем мјеста нема.
59. Ђе се год наспу двоја кола мудрости, могу и трећа лудости.
60. Ђе се ати бију, магарци мртви остају.
61. Ђе се атови вежу, ту магарац посла нема.
62. Ђе се и не сије онђе ниче.

(Т. ј. гдје није од потребе и ондје се налази).

63. Ђе се коњи играју, тамо магарцу мјеста није.
64. Ђе се не сијеш, не ничи.
65. Ђе се трава миче, ту нешто живо има.

66. Ђе си био? — ниђе; шта си радио? — ништа.
67. Ђе си пуста сабљо муратова,
Што ми н'јеси одсијекла главу
На Косову пољу широкоме?
68. Ђе соко руча, може и врана вечерати.
69. Ђе станеш, не мигај.
70. Ђе је сваки ћорав, и ти нашкиљи једно око.
71. Ђе те не сврби, не чеши се.
72. Ђе те не зову, не иди, јер је незвану госту мјесто за врат'ма
73. Ђе те зову, одзови се.
74. Ђе ко никне, ту се и обикне.
75. Ђе ко мре, ту се и копа.
76. Ђе је ватра, онђе и дим.
77. Ђе велика звона звоне, онђе мало Бога моле.

(Ваљда у великим градовима, како цивилизација напредује тако побожност мања постаје, наравно је да су у великим градовима и велика звона).

78. Ђе велики коњи језде, онђе малијем трбуси пуцају.
79. Ђе више грми, мање кише пада.
80. Ђе враг не може свршит посао, онамо бабу шаље.
81. Ђе вук руча, лисица ласно вечера.
82. Ђе је згода ту и пријатељство.
83. Ђе злато господује, разлог се не чује.
84. Ђе зло замркне ту и осване.
85. Ђе зуб боли, ондје језик трче.
86. Ђурђев данче хајдучки састанче
Врло ти ме у незгоди нађе,

Ја не имам што треба јунаку,
Торбу, пушку и тврде опанке. Нар. пјесма.

87. Ће ли лахур, ће ли ћиверица,
Ће ли месо, ће ли џигерица,
Ће ли цура, ће ли удовица,
Ће ли бего, ће ли потурица? Нар. пјесма.

(Лахур име једне персијанске тканине, која је веома скупа, ћиверица се рекне простој капи, која није од велике цијене).

Е.

1. Ено јада изненада.
2. Ено му слика и прилика.
3. Ето сабље, ево моје главе.
4. Ето га као из жежља лети.
5. Ето га као на носило.
6. Ето вјетра, а ето хармана.
7. Ево мене камо ти? што се кријеш ко змија ноге.

Ж.

1. Жаби воде вазда мало.
2. Жао поћи, а жао не поћи.
   Ако пођем, нагледат се јада,
   Ак' не пођем, ја не видјех драгу.

(Ово је рекао неки младић, када су га звали на свадбу да дође, а његова је била јауклија т. ј. љубезница која се удавала, за то му је било мучно поћи а мучно не поћи).

3. Ждере као вук.
4. Жедан и мутну воду пије.
5. Жедан коњ воде не разабира.
6. Жедна би га преко воде превео.

(Ово се каже за онога, који је шаљив и досјетљив, да би и жедна преко воде превео).

7. Жели као озебо сунца.
8. Жена има увијек по кесу суза уза се.
9. Жена је добра, која језика нема.
10. Жена је једна мука, без које се бити не може.
11. Жена је зло, без кога се бити не може.
12. Жена ће казати оно, што не чује.
13. Жена не губи, што тови мужа и свињу.
14. Жена пјаница готова блудница.
15. Жена се смије кад може, а плаче кад хоће.
16. Жена, ватра, море, не зна се које је горе.
17. Жена се у плач, а хрсуз у криве јемине узда.

(Хрсуз и јемин турске су ријечи. Прва значи лупеж, а друга заклетва).

18. Жене се псују, а људи се сијеку.
19. Жене, Власи и ораси не муче, него хуче.
20. Женин новац, готова свађа.
21. Жени сина кад хоћеш, а удаји кћер када можеш.
22. Женит се младу рано је, а стару касно је.
23. Женско док се не уда, не зна у којој вјери живи.
24. Женском послу краја нема.
25. Жену, дјецу и пса треба бити и хранити.
26. Жену и дијете јунак не бије, већ Циганин.
27. Жестокој пушци мало праха треба.

28. Жестоко сирће своме суду науди.

(И ово је превод турске пословице. Сирће када је жестоко распрсне суд у којем стоји те се пролије. За то је речено: жестоко сирће своме суду науди. Ово се каже човјеку који је одвећ срдит тако, да својом љутином сам себи велику штету учини).

29. Жежен кашу хлади.

(Овом је слично: „кога је гуја клала и гуштера се боји“),

30. Жива глава дуговање плаћа.

31. Живи о својих десет ноката.

(Један занатлија, који собом послује, ради и тим се храни).

32. Живи о туђим жуљевима.

(Т. ј. ништа собом не ради, већ други послују, раде и труде се а он с туђим трудом ужива.

33. Жив икад а мртав никад.

(Док је год човјек у животу, надат се од њега нешто, а када умре, већ је свршена ствар).

34. Живога се чувај, а мртвога се не бој.

35. Живи као миш и мачка.

36. Жут као лимун.

37. Жут као восак.

38. Живе као пас и мачка.

39. Живи као бубрег у лоју.

40. Живу се вуку реп не мјери.

З.

1. За ћоравим не иди.
2. За чисто се злато рђа не хваћа.
3. За другим види длаку, а за собом не види греду.

4. За један добар дан много се злијех претрпи.
5. За ког жена није, оног жена бије.
6. За које бабе душу?

(Због чега, за што, јера?)

7. За којим вуком лаве нема, тешко ли си њему.
8. За комад хљеба.

(Тако се вели кад се што јефтино купи).

9. Залуду има кад не ужива.
10. Залуду је град за дипар, кад динара нема.
11. Залуду је глуху шаптати а слијепу намигивати.
12. Залуду је кула и пенџери
када није ништа у тенџери.
13. Залуду ми је цар рођак, кад сам ја просјак.
14. Залуду је помња, када није воља.
15. Залуду је разлог, када није правде.
16. Залуду је у краве, када није управе.
17. Залуду је у шупаљ мијех пухати.
18. Залуду је зачина, кад није начина.
19. За магарца није седло, него самар.
20. За магарећи колац кога везати.
21. За мало је мачије трке.
22. За мало се много изгуби.

(Види: због клинца изгуби коња).

23. За мало су женске сузе.

(Ова се пословица може протумачити на више начина: 1. За малу ствар женско плаче. 2. Кратко вријеме плаче за мужем. 3. Плач женски није важан, незнатан је, од мале је цијене. Види пословицу: Докле лонац изван ватре вриje, дотле жена мужа жали).

24. За малу задужбину, мало и оченаша.

25. За невољу као и за вољу.

(Т. ј. при невољи када се нешто мора учинити, што не би смјело бити, а ипак се учини).

26. За невољу није ни грехота.

27. За сланом руком овце пристају.

28. За софром руку, а међу људима језик пократи.

29. За сваким се вјетром окреће.

(Ово се каже ономе, који није сталан, већ данас овако, а сјутра онако. Овоме слично види: „Он је велика преливода“).

30. За шалом збиља каса.

31. За то мачка мауче, јер не може докучити.

32. Заухар је у крмка и длаку ишчупати.

33. За водом млин греде.

34. За врућа се гвожђе кује.

35. За живота говори се свашта,
шупља даска покаже истину.

(Т. ј. док је човјек жив, говори се о њему и његову иметку пуно и свашта, а пошто умре те га укопају и поклопе даском, свакоме буде онда познато, шта је и како је био и колико је имања иза себе оставио).

36. Забунио се као Циганин у луку.

37. Задире као јуне у мравињак.

38. Задњом стопом вазда напријед, па ћеш доћи у Рим.

39. Задречио се у њега, као штрх у јаје.

40. Задруга мед носи.

41. Задужио се до јадне мајке.

42. Загледао се као теле у шарена врата.

43. Заједничко тециво свађа готова.

44. Зајмиша и вратиша добро се пазе.

45. Заклела се земља рају, да се сваке тајне знају.

46. Закон веже, разлог одрјешује.
47. Закрвавио очима као вô на касапници.
48. Заметнуо се главом као торњим мађем.
49. Замислио се као Грк у празном дућану.
50. Замлијечио му очи.

(Т. ј. опчарао га је, обећао му пуно нешта, а на сриједи ништа).

51. Замотао му је мозгом,

(Т. ј. помео га, изненадио га и бацио га у велику сумњу, о чему се мора двоумити).

52. Замршено као арапске косе.
53. Занат је у невољи најбољи помоћник.
54. Зао ага једног вола продаје, а добар два.

(Т. ј. зао ага неће да чека кмета за дуг, већ га притијесни пак мора продати једног вола док плати дуг, а добар ага чека кмета више година, те се кмет толико задужи, да мора и два вола продати док дуг плати).

55. Зао брат у малу половник, а у свијету црн образ.

(Мал т. р. значи имање, новац).

56. Зао час не пита кад ће доћи.
57. Зао језик свашта може рећи.
58. Зао језик вода не пере.
59. Зао као зô.
60. Зао комшија види што дође, а не види што отиђе.
61. Зао почетак, гори свршетак.
62. Запала му је сјекира у мед.

(Т. ј. постао је сретним, дошао му је мал [богатство] у руке, одакле се није ни надао).

63. Запао му је реп у шкрипац.
64. Запео као Шехин јарац на канари.

65. Запиши на леду, па принеси ватри.

66. Зар се једна неизчешљана уда?

67. Засукао бркове као вилаш рогове.

68. Затеже се као кобила у вршају.

69. Затворено, непотворено.

(Т. ј. када нешто оставиш на мјесто те закључаш, то онда нико украсти неће, а ти никога потворити нећеш).

70. Заудара из њега као из бачве.

71. Заудара као сирна мјешина.

72. Завадиле се жабе о коњске ноге.

73. Завадио би два ока у глави.

(Ово се каже ономе, који иде од једног до другог те мути, лаже и завађа непрестано).

74. Завађује се као пањ.

75. Завежи му на некој ствари узо.

(Ово значи, ништа му се не може учинити, јер нема нигдје ништа. Овоме слично види пословицу: „Голо дупе тврђе од Будима“).

76. Завила се, удала се.

77. Завири у своју торбу, па ти не треба гледат у туђу.

78. Завлачи се као црвљива коза.

79. Завукао се као црвљив пас у коприве.

80. Завукао се као миш у трице.

81. Због ђака поп гладан остаје.

(Када поп дође у каква сељака, многи би га частио ручком или вечером, али промисли, ако дам попу морам и ђаку. С тога поп остане гладан без ђака).

82. Због клинца изгубио коња.

83. Здрава роба.

(У мјесто да му каже, да је варалица или фаличан, каже се у народу „здрава роба“).

84. Здрав болесну не вјерује.

85. Здрав као тић.

86. Здрав као тријес.

87. Здравље без новаца готова болест.

88. Зец гдје се окоти ту и погине.

89. Зецу реп везати.

90. Зец у шуми а ражањ сијече.

(Ово се каже, када ко прије времена какву ствар послује. Овоме слично види: „Не треба се прије газа изувати“).

91. Зелено као трава.

92. Зелено трга.

(Кад се коме финим начином хоће казати да лаже, вели се зелено трга).

93. Земља тврда, а небо високо.

94. Земљи кише, риби воде, никад није доста.

95. Зенђил паметан, одјевен лијеп.

(Зенђил т. р. богат).

96. Зенђил сестра брату драга, здрава жена мужу драга.

97. Згода бабу ваља.

(Баба зове се једно дрво, од кога се за кола гради котачина или главина. Та врста дрвета налази се у коњичком котару у једној стеној планини, гдје ни пута ни стазе нема. Пошто се то дрво осијече, треба га великом вјештином и згодом завалати низ планину каковим точилом до у равницу одакле се вози даље. За то се каже: „Згода бабу ваља“).

98. Згрчио се као враг.

99. Зијева као гладан тић.

100. Зима гизду не тражи.

101. Зими зима, а љети се дријема.

(Ово се каже љенчини, који се излежава и љети и зими а неће ништа да ради).

102. Зимној ведрини и љетној облачини није вјеровати.

103. Зинуо као гладан вук.
104. Зја као ханска врата.
105. Зла година прићерала орла.
Изгубио и панџе и крила,
Па не може да омасти кљуна.
106. Зла година зајма не враћа.
107. Зла кôна зајма не враћа.
108. Зла се бој, а добро ти додијати неће.
109. Златан кључ најтврђа врата отвара.
110. Злата се рђа не прима.
111. Златна хаљина срамоте не покрива.
112. Злато је злато па макар било у блату.
113. Злато се у ватри, а човјек у муци познаје.
114. Зла жена зајма не враћа.
115. Злим зло, без зла још горе.

(Из ове се реченице то разумије н. пр. када ко има зла сина или брата, па му је с њим зло, наравно је да му је још горе без њега. Види: „Тешко мени с њим, а још горе без њега“).

116. Злочеста трава и по камену расте.
117. Зло чинио, сијасет примио.

(Сијасет ар. р. значи: управо, одлука, осуда према злочину, одређена педипса. Ова се је ријеч сасма криво схватила особито преко Саве, гдје се употребљује као мноштво, множина, пуно и т. д. За то се у Босни каже: зло чинио сијасест примио т. ј. казну примио).

118. Зло дијете боље је болесно него здраво.
119. Зло јунаку у братству нејаку.
120. Зло радит, а добру се надат никада.
121. Зло се догађа у часу.
122. Зло се злим тјера.
123. Зло сјеме, зао плод, зло име, тужан род.

124. Злу човјеку свак је дужан.

125. Злу добра не учини, да ти злијем не врати.

126. Злу се уклони, добру се поклони.

127. Змија се у главу бије.

128. Зна Бог чији је зејтин у кандилу горио.

129. Зна Бог пошто је аба.

(Аба т. р. значи сукно, које се већином у Бугарској, а гдјекад у Сарајеву тка. По закону морају мусломани сваке године од готова новца па и од другог неког покретног имања одбројити четрдесети дио и подијелити фукари. Тај дио зове се турски: зећат. Приповиједају како је у Сарајеву неки ага давао некакву сиромаху неколико аршина абе или сукна као зећат, али с тим условом, да му сиромах прими сваки аршин у мјесто једну стотину гроша и да ага тако себи урачуна. Сиромах му на то одговори: „Ја ћу примити баш како ти хоћеш, али зна Бог пошто је аба“).

130. Зна ловац, што је врго у лонац.

131. Знаде он, у којој води може бити сир.

132. Знаде пливати као жрвањ.

133. Зна кокош гдје јаја носи.

134. Знао би врага на леду потковати.

(Ово се рече, када се за кога каже да је оштроум, умјетан, ваљан, окретан, да му свашта од руке иде, зло и добро).

135. Зна он шта цар вечера.

136. Зна он пошто Хусо јарца дере.

137. Зна он у коју ногу рамље.

138. Зна пливати као брус.

139. Зна се из чијега он тора лаје.

140. Зна он свом петку пост.

(Т. ј. зна свој конат, хесаб или рачун, зна што и како му треба радити, поступати и пословати).

141. Зна врана ђе је бара.

142. Зна враг и мазга.

(Прича се, да је ова реченица потекла за то, т. ј. кажу, да је један Далматинац дојахео на својој мазги негдје у Херцеговини на граници на пазар, па јашући по пазару некакав од шале подаспе шаку коњских муха под мазгу, а мазга савивши главу међу ноге почне се њепрцати и ногама бацати, те побјегне путем од куда је дошла. Далматинац није је могао никако зауставити већ зграбио за самар рукама а мазга је путем трчала како је могла. Путници који су га срели и упитали: „куда тако нагло?“ Он им је одговорио: „Зна враг и мазга.“ За то се и данас у Херцеговини по неким предјелима ова изрека чује у раду који је из какове шале потекао).

143. Золота на ћабу не иде.

144. Зовнут' а ништа му не рећи, не ваља.

145. Зрело класје, готова стрњина.

146. Зрело жито, готова стрњина.

147. Зрно до зрна погача, камен до камена палача.

148. Зубетај, а не рукетај.

149. Зуби су јој к'о два низа бисера.

150. Зулуму аршина нема.

(Зулум т. р. значи насиље. Аршин мјера за дуљину т. ј. насиљу мјере нема).

151. Зуђурт хајире гради, а неожењен жену бије.

(Зуђурт т. р. каже се ономе, који нема никакова иметка или новаца. Хајир такођер т. р. задужбина т. ј. који човјек новаца нема мисли и сања, да имам новаца намјестио бих и поставио велике задужбине, а док се не ожени мисли да би жену за малу погрјешку био и тукао, пак случајно кад постане богат о задужбинама неће ни да мисли, а тако исто када се ожени, многог жена туче а не он жену).

152. Зван као и чашћен.

153. Звање, право имање

154. Звизнуће му.

(Т. ј. зазвониће за њим црни гласови, спашће брзо на ниске гране).

155. Звизнуо је, уклони му се с пута.

(Т. ј. полудио, помахнитао је и т. д.

И.

1. И баба би купила свашто, да имаде за што.
2. И бијела овца црно јање објањи.
3. И брашно штеди и дјецу храни.
4. И брату се пјану уклони с пута.
5. И бројену овцу вук изједе.
6. Ићи коме уз нос.
7. И ћорава кокош зрно нађе.
8. Иде бос као пас.
9. Иде, да му види пут ноге.
10. Иде као да јаја носи на леђима.
11. Иде као муха без главе.
12. Иде коло наоколо.
13. Иде натраг као рак.
14. Иде све као по лоју.
15. Идем у кума самљећу без ујма; ето кума узећу му два ујма.

(Прича се међу народом, како је некакав сељак кумио се с једним млинаром у селу, па до неколико дана пође сељак своме куму у млин да самеље један товар жита мислећи у себи: „идем у кума самљећу без ујма“, — али када га је кум опазио исто и он тако мишљаше: „ето кума, узећу му два ујма, неће ми ништа замјерити, јер смо сада кумови.“ — Из ове изреке разумије се,

како неки људи само по свом аршину мјере и суде. Овоме слично види пословицу: једну мисли крчмарица а другу пјаница).

16. И ђаво зна што је право, само да хоће.
17. И дјецу хранит и храну не трошит, бит не може.
18. И добар коњ посрне.
19. И до сад су дјевери бивали, ал се нијесу штипали.
20. И до сад су громови пуцали, али отраг погађали.
21. Игра Јанко свакојако, а најпошље наопако.
22. Игра медо у комшије и к нама ће доћи.
23. Игра медо у комшије, и пред наша ће врта доћи.
24. Иглом се бунар не копа.
25. И говеда се редом лижу.
26. И грушка нађе плакушку.
27. И из шале проха роди.
28. И јарац има браду.

(Приповиједа се како је некада један стар човјек сјетово једног младића да запусти браду, што сваки мухамедовац по свечевој наредби мора учинити. Младић рече старцу: „што ће ми брада када у сваког јарца имаде брада.“ На то му старац одговори: „истина је синко, али ни у каква пса нема браде“).

29. И језик се са зубима прије чи, камо ли не ће човјек са човјеком.
30. И јуне има приузу.
31. И комар има срце.
32. И комар је мушка глава.
33. И коњ познаје ко га јаше.

34. И крмка амицом зовнут, док ћуприју пређеш.

(Ова је изрека превод неке турске пословице.)

35. Ил по шији, ил по врату.

36. Или кучку убит или лонац разбит.

(Ваљда се кучка навадила из лонца јести, па се другачије одучит не може, него ја разбити лонац, ја убити кучку).

37. И лијепа игра човјеку досади.

38. Ил Ристо ковач, ил ковач Ристо, једно је исто.

39. Или сви бијели као јањци, или сви мрки као вуци.

40. И мачка ће при себи огрепсти.

41. И мачка при глави огребе.

42. И мачка своју срамоту покрива.

43. И мала се искра у мраку свијетли.

44. Има и тичјег млијека.

45. Има ферка кад је крушка мехка.

(Ферк, ар. р. разлика, с овом се реченицом хоће да каже, како је између зрелих и зелених крушака велика разлика, тако исто да је велика разлика између жене богате и сиромашне).

46. Има лијепе своје руке.

(Т. ј. има лијеп свој занат, којим може себе лијепо хранити).

47. Има још паса и шљем нашега кусе.

(Т. ј. има и других рђавих и опаких људи, а није само они, који је као такав већ познат свакоме).

48. Има при њему жице циганске.

(Ово се каже ономе, у кога је посао сличан циганском и који натеже на ону страну).

49. Има златне своје руке.

(Т. ј. има лијеп свој занат).

50. Иман — стиман.

51. И међу дрчама цвијет се нађе.

(Дрча једна врста трња, која се налази у хумнини).

52. И мртва би пробудио прије, него њега.
53. И на трну цвијет буде.
54. И најоштрији нож не сијече памук.
55. Инокосан човјек заповиједа и служи.
(Т. ј. који је човјек самац без задруге, мора сам собом и радити и заповиједати).
56. Инокосна кућа, празна пећина.
57. Инсан је тврђи него гвоздена ћуприја.
58. И он је од неког тора брабоњак.
59. И паметан се превари.
60. И право се дрво искриви кад на криву лежи.
61. И под дубом човјек се роди.
62. И с мало жучи веле меда огркне.
63. И сирова дрва уза суха изгоре.
64. Истина је горка, ал се прождре.
65. Истину реци па утеци.
66. Иш гавране! не падај на гране.
Не дам ока за живота свога.
67. Ишла би и баба у Рим, да има с чим.
68. Ишо грлом у јагоде.
69. И шугав коњ бољи је него здрав магарац.
70. И то било — зла не било.
71. И тврдо дрво црв источи.
72. И у говеда се мјесто знаде.
73. И у рђавој бачви, добро вино бити може.
74. И у малом човјеку нађе се велико срце
75. И у паклу треба старијег познати.
76. И у пса се сој гледа.
77. И у земље ухо има.
(Т. ј. не треба свашта говорити, што не би рад да се чује, јер се земља небу заклела, што се год на њој рекне и уради, да ништа затајити неће).

78 И у злој срећи мирна невјеста добро проће.

79. И вук вије кад га рђа бије.

80. И вук за невољу вије.

81. Из двора бубањ, а из нутра шушањ.

82. Из једнога тора, једна овца доста.

(Када се ко ожени од кога, па кад не буде повољна снаша а хтио би овога брат или рођак из исте куће другу сестру узети — онда се рече ова пословица).

83. Изјутра се дан познаје.

84. Из камена вода ударит не може.

85. Из малена се трн оштри.

86. Између каши прошао.

(Т ј. извукао се између једног веома замршеног посла или рада, а није он или ко други штетовао).

87. Из мире два шејтана вире.

88. Из оног хиње, два врага вире.

89. Из празне куће и миши бјеже.

90. Из пуне здјеле лахко је кусати.

91. Из раја је шипка изишла.

(Т. ј. прича се када је Адам из раја изашао, да је са собом изнио штап, шипку, прут, без којег бити не може. Ово се каже малој дјеци).

92. Из суха дрвета сок се не вади.

93. И за царем свијет говори.

94. Иза дима ватра плане.

95. Иза смијеха — плач.

96. Иза свих раменица.

97. Иза шутње ето олује.

98. Иза пса празно корито остаје.

(Ово се примјењује ономе, који све своје имање за живота упропасти, па када умре, ништа иза себе не остави).

99. Иза пса ништа не остаје.

100. Иза велике грмљавине, мала киша пада.

101. Иза тмине и сунце огрије.

(Овоме слично види пословицу: Прва мука пошљедна ласт).

102. Иза вука и лисице месо једу.

103. Иза зла добру се надај.

104. Избирач нађе отирач.

105. Избуљио очи као печен јарац.

106. Избуљио очи као варен зец.

107. Изгледа га као озебо сунца.

108. Изгореле коњичке свијеће, хесабећи сарајевско благо.

(Коњице име једне варошице, која се налази на босанско-херцеговачкој граници у Неретви. Приповиједа се како су Коњичани цијелу једну зиму сједили и рачунали, колико је који богат и згодан у Сарајеву, па зато да су им узалуд изгорјеле свијеће).

109. Изгубио стид, нашо срамоту.

110. Изгубио све до голе душе.

111. Изгубљено се вријеме надокнадити не може.

112. Изјела коња трава.

(Ово се каже када се нешто плати скупље, него што ваља. Прича се како је неки грађанин дао свога коња једном сељаку, да му га неко вријеме прехрани, па када му је сељак казао колико је потрошио на коња т. ј. колико имаде за храну платити, два пут је скупље било него ли је сами коњ вриједио).

113. Изјелица као гладна уш.

114. Изио вук магарца.

(Када се што догоди па нема фајде пошље жалити, јер једноч што је било — било).

115. Изио на класу.

(Ово се каже кад ко што потроши прије него му је у руку дошло).

116. Искесио зубе као крепана лисица.

117. Искесио зубе као печен јарац.
118. Искини комару ногу, одоше му и цријева.
119. Исколачио очи као зец.
120. Искривио главу као црвљиво псето.
121. Искривио ноге, као теле недоношче.
122. И зло које се обикне, добро се чини.
123. Измакне се и залогај из уста.
124. Измамио би од јалове козе млијека.
125. Из много је пећи хљеба јео.
126. Испеци па изреци.
(Т. ј. добро и лијепо промисли и промозгај прије него почнеш говорити).
127. Исповиђен гријех, на пола опроштен.
128. Испуцале му руке као борова кора.
129. Избуљио очи као заклана овца.
130. Изравнио се од дебљине као лађа.

Ј.

1. Ја не буди калајџија, ја не мрчи тјелице.
(Види: ил не буди ковач, ил не мрчи стражњице).
2. Ја ће бити диња, ја тиква.
3. Јаче село од међеда.
4. Јадан гладан, сит весео.
5. Јадан и дужан, по лицу се познаје.
6. Јадан ти је до смрти.
7. Јадан тужан, веле ти си дужан,
све по триста на хиљаду миста.

8. Јадна Дрино што си дочекала,
Да те Босна кукурузом храни.
9. Јадно Дувно што си дочекало,
Да у теби Кокан заповједа,
Иза силе Јусуф Беговића.

(Дувно је један котар у трав. окружју, у њему је некад заповиједао гласовити Јусуф Беговић, а иза њега дошао је неки Кокан, који је био велика кукавица, те је ушљед тога у народу ова попијевка и остала.)

10. Јадна Фочо што си дочекала,
Кос кадија, паша Кукавица.

(Фоча, име једнога котара, на источној страни близу црногорске границе у Босни; прича се да је у том мјесту некад заповиједао неки паша који се звао Кукавица, а у исто доба био је кадија ком је име било Кос, па је та реченица одатлен потекла, јер није био народу по вољи ни паша ни кадија).

11. Јадна Лико што си дочекала,
Да те Босна кукурузом храни.
12. Јадној мајци сви су ти једнаци,
Нит је који хоџа нит хаџија.
13. Ја га крстим, а он п . . .
14. Ја га окрени на пут, а он под пут.
15. Ја хајде преко плота, јер ћу ја иза плота.

(Ово се рекне када старија сестра дуже времена остане неудата, а млађа је већ за удају, па се не може удати по обичају' док се старија не уда, онда јој се овако приговори.)

16. Јаја какоћу, а кокоши шуте.
17. Ја, кошено, а она стрижено.

(Прича се, како је ишо човјек и жена крај некакве ријеке, преко једне њиве по стрништу, човјек рече, „ова њива није давно кошена!“ одговори жена; „није кошена већ стрижена“ — на што се ражљути човјек те је баци у воду, жена топећи се у води пружи руку из воде и

почне су два прста стрићи као маказама, у знак да је стрижена, а не кошена (баш је била велики угурсуз!)

18. Јак као међед.

19. Ја ли виле пукнут, ја ли очи скочит.

20. Јаловим кравама ребра мазати.

21. Јама без дна.

22. Јамац и штета ко нокат и месо.

23. Ја мед, ја медене паре.

24. Ја, мим, а она, млин.

25. Ја мријети, ја дочекивати, па опет и умријети.

26. Ја му тамо хљеба не кухам.

(Т. ј. ја га тамо не шаљем, ако тамо оде, ја не јамчим за његов живот).

27. Ја не имао, ја не умио, једнако је.

28. Ја њему, ја камену.

29. Јао човјеку кога очи плаше.

30. Јао ногама под махнитом главом.

31. Јао ономе, ко се туђом бритвом брије.

32. Ја се утопио у мору, ја у потоку, једнако је.

33. Ја по шији, ја по врату.

34. Ја што слијеп плаче, веч што очију нема.

35. Јаваш ага хендек вар.

(Јаваш т. р. значи полахко, ага = господин, хендек = канал или јарак, вар = имаде, то се каже ономе, који се хвали да ће Бог зна шта учинити).

36. Ја не врзи, ја не вози.

(Види: Ја не буди ковач, ја не мрчи стражњице).

37. Ја заповједих псу, пас репу, реп длаци, иди длака ти си танка.

38. Ја право, ја никако.

39. Јечам трче, а ракија виче.

(Т. ј. када коњ једе јечам, може добро трчати, а када се ко напије ракије, онда буче и виче).

40. Једини је Бог на једном карару.
(Карар ар. р. степен).
41. Један човјек може доста зла учинити.
42. Један гријех, хиљаду зала.
43. Један гради, други разграђује.
44. Један миш учини штету, а сви главом плаћају.
45. Један слуга не може дворити два господара.
46. Један страшиви, стотину других поплаши.
47. Један за хиљаду.
48. Једна глава сто језика.
49. Једна гобеља у као, а друга из кала.
50. Једна ластавица прољећа не чини.
51. Једна празна, а у другој ништа.
52. Једна с брда, а друга с долине.
(Ово се каже, када ко не зна што говори, већ само нека има ријечи, па макар биле без икаква смисла).
53. Једна смрт, а стотину узрока.
54. Једна штета, хиљаду гријеха.
55. Једна шугава овца цијело крдо ошуга.
56. Једи док те нуде.
57. Једе као мећава.
58. Једно мисли, а друго говори.
59. Једно јаје снијела, вас комшилук смела.
60. Једну мисли пјаница, а другу крчмарица.
61. Једно голој, а друго сиједој бради пристоји.
62. Једно шупље, друго раздрто.
63. Једнога брод не чека.
64. Једној глави једна капа доста.
65. Једном човјеку не може свашта на ум пасти.
66. Једном крду један чобан доста.
67. Једном магарцу један самар доста.

68. Једним клипом два ораха омлатит.
(То се каже када ко идући за једним послом сврши и други).
69. Једним ударцем дуб се не обара.
70. Једну мисли поп, а другу попадија.
71. Једну реци, а двије чуј.
72. Једва чека ко озеб'о сунца.
73. Јесен је богата, а зима рогата.
74. Јетрва и свекрва ни од гњиле није добра.
75. Језик на мокру може говорити.
76. Језик лаже, срце истину каже.
77. Језик је сладак и горак.
78. Језик за зубе, кад ти је пуно у зубима.
79. Језик веже људе, уже коње и волове.
80. Језик жену бије.
81. Језиче, ко ти рече.
82. Јежева га мука гони.
83. Југовина, сиромашка мајка.
84. Још је у старој кожи.
85. Још он траву под торбом пасе.
(Т. ј. није још дозрео, да би могао сам себе хранити).
86. Још он туђим зубима хљеб једе.
87. Југова ведрина и младина добрина у дуго није.
88. Јуначка дјеца највише плачу.
89. Јунак као лав.
90. Јуне за јуне, ако и није шарено.
91. Јужном Божићу и пријатељском колачу не радуј се.

К.

1. Каца кацу продаје, сестра сестру удаје.

(Кад је каца тврдо и добро намјештена, наравно је да се хвали и другима приповиједа, па за то отиђе многи те од истог мајстора купи, — тако исто и удата сестра када је добра и ваљана многи тражи и другу, да је час прије за се узме и вјенча).

2. Кад Бог даје, не пита чиј си син.
3. Кад дијете не плаче, мајка му сисе не даје.
4. Кад два рекну пјан си, лези да и нијеси.
5. Кад два зла дођу, мање одабери.
6. Када грми, свак се себи боји.
7. Кад хоћеш о Турчину да говориш, скини капу па види да није под њом.

(За чудо да је толико био унишао страх међу свијет).

8. Кад је суша, треба кишс, а не треба пријатеља.
9. Кад је жито зрело, или га жањи или ће само опасти.

(Ово се каже, када је цура већ за удају, или је удаји или ће се сама удати).

10. Кад је поплав, уз нечист и јабука плива.
11. Кад је рат, није нико ником брат.
12. Кад је зима, и у тикви је студено.
13. Кад има пут, не иди странпутице.
14. Кад је мејдан дијелити: ђе си Краљевићу Марко? а кад је шићар: ђе си незнана делијо?

(Ово се каже, када буде неко нуждан па га траже, а кад не треба, неће да знаду за њ' ни да је жив).

15. Кад је Циганин царем постао, својег је ћаћу објесио.
16. Кад је у селу пир, и коза реп надигне.

17. Кад је теби најстуденије вуче?
Од зорице док изађе сунце.
18. Кад је мати мађеха, и отац је очух.
19. Кад је у бој, ђе си Краљевићу Марко? А када је плијен дијелити: одакле си незнана дјецијо?
20. Кад један неће, никад се два завадит неће.
(Т. ј. док обадва нехћела буду, наравно је, да се завадити неће, јер ако хоће један, неће други).
21. Кад клин клин потјера, онда правда изиђе на сриједу.
22. Кад кокош снесе јаје, све село забуши.
23. Кад кунћи домаћин удара уз бубањ, није се дјеци ругати што играју.
24. Кад мене не буде, макар гора бисером родила.
(Овим се хоће да рекне: дај ми штогод у жива уста, јер кад ја умрем, онда мени није никакове користи).
25. Кад ми гусле не гуде, не ишће ми срце ни пјевати.
26. Кад много грми, мало кише пада.
27. Кад можеш бити свој, не буди туђи.
28. Кад нема ђевојке, и бабу воде.
29. Кад није љубити воље, онда уста боле.
30. Кад нас побјесни, брзо доспије.
31. Кад платиш дуг, онда ћеш знати што имадеш.
32. Кад се баје, у очи се гледа.
33. Кад се браћа подијеле, комшије постану.
34. Кад се Циганин дочепа царства, свог ћаћу најприје вјеша.
35. Кад се човјек топи, и за змију се хвата.
36. Кад се јаја туцају, треба да пуцају.
37. Кад се његов враг родио, мој је већ кашу хладио.

38. Кад се крмак наједе, онда своје корито сурлом превали.
39. Кад се кућа гради, и село се храни.
40. Кад се лијени накани, нико га не злустави.
41. Кад се нада, клањати се не да.
42. Кад се стари пањ упали, за дуго ватру држи.
43. Кад се стопи волу рог, у пољу је рог.
44. Кад скочи село, међед је варен.
45. Кад смо људи, будмо и уљудни.
46. Кад срце зажали, онда око плаче.
47. Кад спава, хљеба не иште.
48. Кад старији говори, ваља млађи да шути.
49. Кад те враг уфати за скут, одрежи га.
50. Кад тргне пасја вуна на море.
51. Кад трговац фали, пребира старе тефтере.

(Тефтере тур. р. трговачка књига, у којој пише колико има што примити.)

52. Кад ухватиш гују, цичи, а кад је пустиш, звижди.
53. Кад узмеш, биће ти готово.

(Ово се каже, када ко позајми сиромаху, новаца, или што друго, па нема одаклен дуг платити.)

54. Кад Влах огладни, мисли да се неће никад најести, а кад се наједе, мисли да неће никад огладњети.
55. Кад вук дође до пса, није псу до сна.
56. Кад враг посла нема, уза сваку жицу удара.
57. Кад замијени брат главу, није зла.
58. Кад зло спава, не буди га.
59. Кад жена плаче, питај је што хоће?
60. Када дође Благовијест, говеда у обијест.

61. Када дође суђени, г . . . . једу кућени.

(Ово значи код једне дјевојке, када је некоји куде и казују тамо и амо, да не ваља, и да није добра, па јој суђено буде и срећа јој испане те се уда, онда сви кудиоци остану гледајући низ нос).

62. Када дођу виле очима, или виле пуцати или очи скакати.

63. Када гори комшинска кућа, одма пази на своју.

64. Када је луд слуга, и мачка је крива.

(Када је слуга луд те не пази на кућу и не уклања с пута оне ствари, које би се лако могле превалити или полупати).

65. Када кућа изгори, дуг на баџу излети.

(Баџа тур. р. значи на кући димњак или отвор на крову кроз који дим излази. Овим се каже да се мора дуг платити, јер макар да је кућа изгорјела, дужник није од дуга спашен).

66. Када се кућа види, луди за врата питају.

67. Када стар уза страну иде, млад за њим нек не иде.

68. Када стари пас лаје, види брзо што је.

69. Када шутим, шушасто, кад говорим, рогато.

70. Када тежа дође, лакша устаје.

71. Када змија право стоји, нико је се тад не боји.

(Прича се, када право стоји да ујести не може, већ треба да се изкривуда, па онда да уједе).

72. Какав крушчић, такав дршчић.

73. Какав главар, такво и село.

74. Какав имам таки и џемат.

(Имам т. р. предњак, првак у врјерозаконском реду. Џемат сељаци, опћинари. Овоме би било слично: какав жупник такви и жупљани).

75. Какав је ко, онако и говори.

76. Како дошло, тако и отишло.

77. Како год га бациш, на ноге ће се дочекати.
78. Како је дерано, није свосве ни крваво.
(Т. ј. како се посао неспретно и лакоумно водио, није свосве зло и наопако испао).
79. Како је кидис'о, као Циганин у пак'о.
80. Како је надиг'о рогове.
(Када се ко прохоли или понесе, што не би смјело бити, јер се то правом човјеку не пристоји).
81. Како је старо, добро је стало.
82. Како је ко плео, онако нека и расплеће.
83. Како је запео, не би га јарам волова с мјеста покренуло.
84. Како који вјетар пуше, онако се ваља и окретати.
85. Како оцу, тако и шокцу.
86. Како поп канта, онако ђак одговара.
87. Како преде, и горе ће.
88. Како примиш слатко, тако прими и горко.
89. Како радио, тако и свршио.
90. Како простреш, онако ћеш и лежати.
91. Како посијеш, онако ћеш и жети.
92. Како си узајмио, онако ће ти се и вратити.
93. Како старији свира, онако млађи игра.
94. Како ко никне, онако и обикне.
95. Какав дар, онако и уздарје.
96. Какав хоџа, онака и дјеца.
97. Какав лонац, онаки и поклопац.
98. Какав рог има' онаким се и чеше.
99. Каква мајка, онака и ћерка.
100. Каква роба, онака и цијена.
101. Какво улиште, таке и пчеле.

102. Какве јуфке така и пита.
103. Каква грађа, така и плаћа.
104. Каква исповијед, тако и одрјешење.
105. Каква младост, онака и старост.
106. Каква сјетва, така и жетва.
107. Какви баци, таки и теоци.
108. Какво дрво, таки клин, каков отац, таки син.
109. Какво дрво, таки род, какво сјеме, таки плод.
110. Калуђере џинђере, не џинђери браде, не дамо ти Маре.
111. Камен је најтежи на свом мјесту.
112. Камен који се ваља, на њему маховине нема.
113. Камен на камен, а човјек на човјека се наслања.
114. Каменим се, као кулашинско дијете.

(Види пословицу : Бабо клања, мати се крсти, а ја се каменим).

115. Камо елиф? Ево га на листу!
116. Као да га је с лучем тражио.
117. Као да је цара ухватио.
118. Као да је истом из пелена изашо.
119. Као да је зрно по зрно пробро.
120. Као да му снијег из очију пада.
121. Као да се ни на бајрам најео није.

(Ово се каже ономе, који је код јела непристојан, па граби да му што већи комад западне и много једе).

122. Као да су га мачићи дојили.
123. Као миш и мачка.
124. Као муха без главе.
125. Као од мајке рођен.

(Ово се каже ономе, који је чист и невин, т. ј. брез икаква гријеха.)

126. Кап по кап, оде све до кап.

127. Капу у шаку!

(Т. ј. похити, хајде брзо, да си се прије вратио него отишао.)

128. Каша густа не остаје пуста.

129. Кашаљ, шуга и љубав сакрити се не може.

130. Казао све, као на исповиједи.

131. Кажи Јакову, а Јаков ће свакому.

132. Кажи ми с ким си, да знам ко си.

133. Кењцу није мјеста, ђе се атови вежу.

135. Кеса кума, торба посестрима.

136. Кевће као пашче ловачко.

137. Кидисали на њу, као на бијелу врану.

138. Киселом квасу, ласно је мају дати.

(Ово значи: ласно је једну ствар проузроковати да буде, када је већ готова — као: ласно је готову дјетету бабо бити).

139. Кити се туђим перјем.

140. Клања се као влашка млада.

141. Клин клина гони, а сјекира обадва.

142. Ко добије на Колијану, добио је и на ахћаму.

(Ова је реченица потекла од времена Али-паше Ризванбеговића, када се год. 1821. са својим братом Хаџибегом тако званим Хаџуном борио и тукао, који да буде заповједник Стоцу. Највећи сукоб имадоше близу Клека у столачком котару, код села које се зове Колијан. Ушљед тога прича се да су неки питали Хаџи бега: Што ли ће рећи у Цариграду врховни суд (ахћамиадлије), за ту њихову кавгу, а он да им је одговорио: „вјера и Бог, ко добије на Колијану, добио је и у Стамболу.)“

143. Ко је с Богом и Бог је с њим.

144. Код нечистоће, није никад среће.

145. Код силе, разлога нема.

146. Код толике браће и код толике краће, па крсно име без меса.

(Ово је у горњој Херцеговини, дуж Црне Горе, јер тамо мора бити меса и печена и варена када се служи крсно име, па макар како му драго, ваља да буде свега).

147. Код ватре што стоји, или црни ил гори.

148. Кога Бог милује, онога и кара.

149. Кога дружина много хвали, брзо кланац он завали.

150. Кога хоће Бог да казни, да му јединицу за жену.

151. Кога је молити, није га срдити.

152. Кога је змија клала, и гуштера се боји.

153. Кога није на дијелу, нема му ни дијела.

154. Кога није, тај хљеба не једе.

155. Кога није нек му кућа знаде.

156. Кога није ударило шљеме по глави, тај не зна што је кућа.

157. Кога поплав однесе тишина га не донесе.

158. Кога сунце грије, за мјесец не хаје.

159. Кога сврби, они се и чеше.

160. Која излети, не улети.

(Т. ј. која ријеч изиђе из уста, она се не заустави, већ иде од уста до уста).

161. Која јабука доцне сазрије, дуго стоји.

162. Која мачка у куту лежи, мало мише лови.

163. Која тица на високо лети, ниско пада.

154. Која тица једе, у јату не лети.

165. Која се често огледа, слабо кућу надгледа.

166. Која се много обазире, мало преде.

167. Која се не може да уда, лупа суде по кући.

168. Која се и не нада, и она се уда.

169. Које масло не мислиш растопити, немој га на ватру ни метати.
170. Које воће само опада, не треба се на њ хитати.
171. Који ће трн убости, из малена се оштри.
172. Који човјек нема осјећаја, нема ни поштења.
173. Који хрт два зеца тјера, ни једног не ухвати.
174. Који се камен често креће, за њ' се маховина не прима.
175. Који највише лаже, хтио би да је најпоштенији.
176. Који пас много лаје, мало уједа.
177. Који пас не зна тора облазити, упусти вука у тор.
178. Који пас радо глође, од куће не иде.
179. Који пас у невријеме лаје, брзо вука на тор доведе.
180. Који признаје своје незнање, тај је паметан.
181. Који се пас на зор у лов води, он лова не лови.
182. Који слушају гаталице, по лањској стрнини клас купе.
183. Који ведри, они и облачи.
184. Којој води не знаш газа, немој је ни газити.
185. Којом мјером займиш, оном ће ти се и вратити.
186. Коју воду мораш пити, немој је мутити.
187. Какоће као кокош.
188. Кокошима сјецати воду.

(Ово се каже када је какав посао без икаква смисла и значаја.)

189. Колико бијелих врана, онолико је добрих мајеха.
190. Колико људи толико ћуди.
181. Колико знаде толико ваљаде.
192. Коље као гладна уш.

193. Кољу се међу собом као пси.

194. Комада до врата, а хљеба ни залогаја.

195. Коме Бог, томе и сви свеци.

196. Коме Босна; томе доста.

(Ова се може на двојаки начин тумачити, т. ј. ко Босном влада, доста му је, или ко с њоме ратује, доста му је, једно и друго близу је истине).

197. Коме је кадија давуџија, нек му је Бог јардунџија.

(Кадија т. р. судац, јардунџија такође т. р. заштитник. Овим се хоће да каже. коме судац хоће да суди криво, једини га Бог може спасти).

198. Коме је красна, није му до сна.

(Ово се рекне заљубљеном момку, јер је познато, да не може ласно заспати мислећи на своју драгу).

199. Коме је тијесно, нек испада.

200. Коме не да Бог, не да му ни Госпа.

201. Коме није вијека, није му ни лијека.

202. Коме у руци, ономе и у стражњици.

203. Копрља се као црв у сиру.

204. Косово поље почетак невоље.

205. Кости моје, месо твоје.

(Овако су имали обичај рећи родитељи хоџи или учитељу када би дали своје дијете у мејтеф или у школу да тамо учи. Ово значи, да овлашћује родитељ хоџу, нека бије и туче дијете како му је воља т. ј. дјетиње месо поклања учитељу а кости оставља за себе. Хвала Богу овај обичај већ се почео искорјењивати по свој Босни и Херцеговини).

206. Ко носи не проси.

207. Коте се као зецови.

208. Коза крепаје а реп коврчи.

209. Крадљив као врана.

210. Кратак рок, готова лаж.

211. Кратка вечера дуг живот.

(Мислим да је ова пословица превод однекле, код којега се народа пази на кратку вечеру, како би могао желудац ласно пробавити, а код нас Србаља до сад тога се мало ко сјећа).

212. Кратки данци а дуги конаци,
туђа земља калауза нема,
туђи људи, не знамо им ћуди.
Нит' ко срета, нит' за здравље пита.

Нар. пјесма.

213. Кратке главње, готови угарци, позна дјеца, готове сироте.

214. Крчевина хамбар пуни.

215. Крчмарица своје вино хвали.

216. Крекеће као жаба.

217. Крепаном коњу потков не треба.

218. Криво не смијем од Бога, а право од бега.

219. Криво сједи, а право реци.

220. Криво стечење, кратко уживање.

221. Крије као змија ноге.

222. Крмак нек је најситији, опет је за желудом.

223. Кроји без ножића.

224. Кроз дувар се не може.

225. Крпеж и трпеж, фукару уздржаје.

226. Крпи јаму, док је мања.

227. Крпи као маја питу.

228. Крсти се попе, земља се тресе.

229. Крсти вука, а он опет у гору.

230. Крупно говори, као зет код пунице.

231. Кућа гори а аманет стоји.

(Аманет т. р. некоме нешто узајмити или коме дати да му придржи, остави, док њему опет затреба или натраг не

заиште. За то држи османлијски свијет „душу“ као аманет и одатле у народу она заклетва : тако ми аманета божијега).

232. Кућа му се коцем затворила
љуба му се у род повратила,
а вас мал му у беглук отишо.

(У првашње вријеме када би кога проклињали, тако би му казали, јер пошто кућа остане пуста без ичег, познато је да је коцем притворе, — љуба оде у род к оцу и мајци а мал т. ј. вас иметак одузме се и у беглук претвори).

233. Кућа изгори а дуг на бацу излети.
234. Кућу му запали, а о глави му не ради.
235. Кући што треба ни у цркву се не да.
236. Кућни хрсуз, кућу копа.
237. Кучка нек лаје, а жена нек шути.
238. Куд ће губа, него на јаре, куд ће рђа нег на старину.
239. Куд ће суза, нег на око.
240. Куд ће штета, нег' на сиромашна кмета.
241. Куд га и не сијеш, туда ниче.
242. Куд год иде, бали као спуж.
243. Куд год идеш, остављај за собом врата отворена.
244. Куд год је поћи, кући је доћи.
245. Куд игла туд и конац.
246. Куд је отишо сандук, нек иде и кључ.
247. Куд је отишла сјекира, нек иде и држало.
248. Куд је отишло јуне, нек иде и уже.
249. Куд наше, није све лоше.
250. Куд прво коло прође, туд и друго.
251. Куд пукло да пукло.
252. Куд ријеч, туд и душа.

(Ово значи, ако добро мисли и говори добро ће му и бити, а ако зло, зло ће му и бити).

253. Куд си навалио, вао да кућа гори.

254. Куд сви Турци туд и мали Хасо.

(Приповиједа се, када су још Турци у Србији заповиједали, да је био у једном селу у некаква бега као заступник т. ј. субаша именом мали Хасо који је умр'о. Пошто у селу не бијаше ни једног мухамедовца, нијесу знали како да га закопају. У томе један између њих проговори и рече: мислим да ће најбоље бити, да ископамо раку па да спустимо Хасу у њу, а кад га загртати почнемо ја ћу гласно говорити: куд сви Турци, туд и мали Хасо, а ви ћете сви остали викати, амин. Тај предлог био је примљен, те од тог доба постоји ова пословица).

254. Куда Хрусто пролази, туда пусто остаје.

(Хрусто био је најстарији син Смаил-аге Ченгића).

256. Куда поток туда и поточина.

257. Кукавица своје јаје у туђе гнијездо меће.

258. Кукавице! плети рукавице, ето зиме, студено је вријеме.

259. Кум те куми, да те гули, брат те брати, да те трати.

260. Куме! не уздај се у ме, него у се и у своје кљусе.

261. Куни Влаха да лов лови, а Турчина да се прошије.

262. Курва се узда у плач, а хрсуз у криве јемине (заклетва).

263. Кус до грла, а глас до вијека.

Л.

1. Лађа се за туђи колац не веже.
2. Лахко је ћелаву главу обријати.
3. Лахко је без тојаге ходати по селу, у којем паса нема.
4. Лахко је хрту у широку пољу зеца ухватити.
5. Лахко је љети врепце хранити.
6. Лахко је набавити капу, али није мозак.
7. Лахко је силном запредати и крепану вуку зубе бројити.
8. Лахко је старијем млађега окривити.
9. Лахко је туђим перјем летити.
10. Лахко је вјеројатна преварити.
11. Лахко као перо.
12. Лахко ли је трошит богатоме, и јачему бит' се с нејачијем.
13. Лахко ти је дјецу повезати, ама хајде на Новака свежи.

(Новак је био српски гласовити харамбаша, који је Турцима много зла починио по Босни и Херцеговини. Међу Сарајевом и Гласинцем налази се једна пећина у Романији у стијенама, која се зове новакова пећина).

14. Лахко ти је пјану запјевати, и жалосној мајци заплакати.
15. Лалко ти је рањеноме јекнут', Азиз бегу Клокоте споменут.
16. Лајава куца село чува.
17. Лајава жена више пута бијена.
18. Лаје ко пас из жежља.

19. Лакоме су очи при врућој погачи и при жутим дукатима.
20. Лакрдија не зачиња чорбе.

(Лакрдија т. р. долази од лакрди = ријеч бесједа, — т. ј. сама ријеч посао не обавља (не свршује), треба рада).

22. Лакше је лагати, него лаж слушати.
23. Лакше је стећи, него сачувати.
24. Лањској киши, кабаница не треба.
25. Ласно је бацити, ал је мучно ухватити.
26. Ласно је готову дјетету баба бити.
27. Ласно је даиру скупити, али је мучно разасути.

(Даира т. р. скуп, скупштина, збор, с овом пословицом хоће да се каже, да је ласно позвати и скупити много људи, али да их је мучно почастити и задовољне распустити).

28. Ласно је говорити, ал је тешко творити.
29. Ласно је имати, да је умјети.
30. Ласно је туђијем добро чинити.
31. Ласно је иза бедена бој бити.

(Беден т. р. значи велика клада, дебло, стабло, пањ, зид, од тврђаве).

32. Ласно је кавгу заметнути, ал јој је мучно на крај стати.
33. Ласно је луда преварити.
34. Ласно је наћи пјевидруга, ал је мучно плачидруга.
35. Ласно је неваљала на зло навратити.
36. Ласно је кривицу на мртвога оборити.
37. Ласно је оком мјерити, али да је ногом допријети.
38. Ласно је ономе зло учинити, који се у те узда.
39. Ласно је почети, да је дочети.

40. Ласно је сироту уцвијелити.
41. Ласно је скудити, али је тешко оправдати.
42. Ласно је с туђим добром добро чинити.
43. Ласно је с туђим . . . . . глогиње млатити.
44. Ласно је туђом руком жераву гртати.
45. Ласно је у јаму камен бацити, али га је мучно извадити.
46. Ласно је жабу у воду нагнерати.
47. Ласно ти је ситу, тешко ли је гладну.
48. Ласно се момку оженити, и ваљаној цури удомити.
49. Ласно се оженити, али се тешко раженити.

(Ваљда код других вјера, а хвала Богу код нас Мухамедоваца није тако, јер како се ласно оженити исто тако ласно се и раженити. Та што би човјек био крив, да тегли муку до свога гроба).

50. Ласно ти је момку и дјевојци загрлит се па се пољубити.
51. Ласно ти је свјетовати мудра, а још лакше преварити луда.
52. Ласно ти је стару подјекнути, удовици младој уздахнути.
53. Лаж је дебела али је кратка, истина је танка, ама је дуга.
54. Лаж није за паре.
55. Лажац и скупац, брзо се погоде.

(Јер лажац уздајући се у своју лаж, мисли купити а не платити, а скупац мисли скупо наплатити).

56. Лажац лаже, снијегом маже, испод снијега траву каже.
57. Лаже коза кано враг, да је село као град.

58. Лаже да је фратар!

(Ова је ријеч отуда потекла јер у Босни и Херцеговини народ има велико повјерење у фратре, па за то кад неко приповиједа оно што није могуће и што није истина, послужи се они, који слуша горњом пословицом, т. ј. тиме му рекне да није истина што каже па макар да је он и фратар. Тако се чује чешће пута међу народом ће се рекне.)

59. Лети као соко.

60. Лети као татар низ Бусовачу.

(Бусовача зове се село близу Травника. Босанске паше и везири имаћаху у Травнику своју столицу, па пошто није било поште, то су сва из Стамбула писма, заповиједи и фермане Татари носили, кад би такав један Татар био на домаку Бусоваче, онда би још већма летио само да прије стигне у Травник, па је ушљед тога и и ова пословица постала).

61. Лети у очи као зољ.

62. Леже рањеници, као сноп̀ље по пољу.

63. Лежи као клада.

64. Лежи као квочка на јајима.

65. Лежи као пас у сред жаре.

66. Лежи пјан као сјекира.

67. Лежи као мртав.

68. Лијен даље обиђе, а тврд више потроши.

69. Лијен кад се накани, или ће ватру наложити, или кућу запалити.

70. Лијен као пас.

71. Лијен највише посла има кад осване светац.

72. Лијену је увијек светковина.

73. Лијену тежаку, миши сјеме изједу.

(У сељака је обичај одмах с јесени изабрати, т. ј. жито које је за сјеме, оставе га на одређеном мјесту; ако га

лијен домаћин, чешће не прегледа, дотлен га често и миши поједу).

74. Лијеп као Јусуф.

(Јусуф бијаше неки светац у Египту за фараонова времена. О њему се прича, да је био веома лијеп, толико, да је у свега свијета половица, а у њега сама друга половица љепоте била, за то код нас кад некога ради љепоте хвале, упоређују га са Јусуфом).

75. Лијеп као ружа румена.

76. Лијеп као златна јабука.

77. Лијепа ћуд, пола здравља.

78. Лијепа бесједа и гвоздена врата отвара.

89. Лијепа хаљина и љепота много којешта покрије.

80. Лијепа као Госпа.

81. Лијепа се ноћ с вечера види.

82. Лијепе коло воде, а ружне кућу куће.

83. Лијепе ријечи купус не масте.

84. Лијепе ријечи рану не лијече.

85. Лијепо блеји, али зло дои.

86. Лијепо дјело, вјечни живот.

87. Лијепо говори ал мало твори.

88. Лијепо говори, али зло мисли.

99. Лијепо је посвирати, али треба и за пас задјети.

(У Босни обично чобани свиралу носе за пасом задјевену).

90. Лијепо ради, другом не завиди,
Добро ће ти и Бог сами дати.

91. Лијепо сине, па и мине.

92. Лијепо стоји, као ђердан на жилаву врату.

93. Лијепо ти је рано уранити,
Двор помести, воде донијети.

94. Ливаду прикоси, ал сијена не носи.

95. Лице ћуру удаје.
96. Лице године не таји.
97. Личину омастио.

(Личина зове се нека врста ужета сплетеног од липове танке коре, од лика — личина, испрва када би кога вјешали а не би било при руци обичног ужета, објесили би га о личини; па с тога се и каже кад кога хоће да прокљињу: да Бог да омастио својим вратом личину).

98. Лихвар и куга брат и сестра.

(Ова је пословица у пошљедње вријеме на сриједу изашла, а испрва је у Босни „лихвар“ непозната ријеч била).

99. Лија зна на коју ногу рамље.
100. Лисица је најмудрија звјерка, ал је њених кожа највише на продају.
101. Лоји очима као мачак кад штету почини.
102. Лоји очима, као вук из гвожђа.
103. Лонац по звеку, а човјек по гласу се познаје.
104. Ловац и пас једу сваки час.
105. Ловац је да лови, а препелица да се чува.
106. Лови по зраку мушице.
107. Ловцу није вазда у лонцу.
108. Луда памет, готова погибија.
109. Луда пошљи на војску, сједи па плачи.
110. Луда сила, брза погибија.
111. Луди бој бију а мудри вино пију.
112. Луди пир чине, а мудри уживају.
113. Луду се ништа у гријех не пише.
114. Луђак не зна за шалу.
115. Лупеж у клетву (присегу), а блудница у плач узда се.

Љ.

1. Љенчини Бог не помаже.
2. Љепше је да рекну камо га, него шта ћемо од њега.
3. Љепши је мршав сулх, него претила дава.

(Сулх т. р. значи погодба, дава значи парница).

4. Љепше је слушати тицу у дубу, него миша у дувару.

(Т. ј. љепше је бити у гори него у тамници).

5. Љепше је спавати, него дријемати.
6. Љепше је у свијету и десет пута умријети, него код куће једноч.
7. Љети хладуј, зими гладуј.
8. Љети носи огртач, а зими ако ти треба.
9. Љети од хлада до хлада, а зими од јада до јада.
10. Љето сабира, а зима сатире.
11. Љето виловито, јесен бијесна, зима тијесна.
12. Љева киша као из кабла.
13. Љевица шупља, десница празна.
14. Љубав и господарство, друштва не трпе.
15. Љубав на гријех не пази.
16. Љубав за љубав, а сир за паре.
17. Љубав зетња, ноћца љетна.

(Из ове се пословице види, како се код нас до зетовљеве љубави мало држи, па како се иста са краткоћом љетне ноћи успоређује).

18. Љуби бабу док ј' у тикви вина, а ђевојку без тикве и вина.
19. Љубити силом, уста боле.
20. Људи снују, а Бог одлучује.

21. Људи се по глави разликују ; а не по ногама.
22. Људи се састају, а планине мирују.
23. Људи се вежу за језик, а волови за рогове.
24. Људи трпе, а жене наричу.
25. Љуљ и несијан ниче.
26. Љут човјек, сам себи квар чини.
27. Љуља се, као бабин зуб.
28. Љут као змија.
29. Љуто као сирће.

M.

1. Мачка мауче, јер не може да докучи.
2. Мачки је до игре, а мишу до плача.
3. Магарцу је море до кољена.

(Ваљда сирома мисли, да није нико паметан и голем као он).

4. Мал на мал, рђа на старину.

(Мал т. р. значи новац, богатство, иметак и т. д.)

5. Мал не мирује.
6. Мал у беглук, глава на пољак, а жена у род.

(Овако су у старо вријеме казнили т. ј. иметак у ерар а главу одсјећи па је натакнути на просјек или колац, а жену повратити у род одакле је и дошла. — Ала бијаше то ужасна осуда !

7. Мала главица, мали и добитак.
8. Мала искра велика ватра буде.
9. Мала сјекира велики дуб повали.
10. Мали лонац брзо прекипи.

11. Малехна је птица препелица, ал умори коња и јунака.
12. Малехно је зрно бисерово, ал га носе госпоће на врату.
13. Мали камен може миран бити, док се крене и дијете га ваља.
14 Мали во уз великог оре.
15. Мака турма, велико декање.

(Ово се каже када је код какова малога посла велика хука и бука, које не би требало да буде. Турма значи више натоварених коња, а декање рече се када кириџије декају коње, да брже иду т. ј. кириџије идући за коњима вичу „де — де! итд.“

16. Мало али слатко.
17. Мало дјеце, мало бриге.
18. Мало је праве мјере и тврде вјере.
19. Мало језиком палај, па се добру не надај.
20. Мало му се хоће праха.
21. Малог коња хвали, а на великог се узвали!
22. Малу болест држи за велику!
23. Малехну погачу међу много дружине, мучно је право раздијелити.
24. Магаре друго не зна но заревати.
25. Магловито љето, тлаковито плоди.
26. Махнит мисли да је најпаметнији.
27. Махнит помахнитати не може.
28. Махнит се смије, или се по глави чеше.
29. Махнита је да јој краја нема.
30. Махнито јунаштво готова пропаст.
31. Махниту, или се уклони или поклони.
32. Махниту је шарено драго.

33. Махниту се гријех не пише.
34. Маја сита од паре.
35. Мајка ћерку кара а неви приговара.
36. Мајка ћерцу милује и кара.
37. Мајка ћерцу удаје.

(Ако је добра и честита мајка свако јој радо узме шћер).

38. Марково благо за павлову душу.

(Ово се каже када неко троши туђе добро или иметак на неку сасма туђу ствар).

39. Марија Кандалора, пола зиме фора.
40. Мартин у Загреб, Мартин из Загреба.
41. Мање ријечи више радње.
42. Мање знао, мање и патио.
43. Масну тртицу мучно је одржати.
44. Маше главом као коњ торбом.
45. Материна вјера — најслађа вјера.
46. Међу ћоравима, ко има и једно око добро је.
47. Међу двије ватре.

(Т. ј. не зна шта да запонче, — овоме је слично одтуд море, а одонуд горе).

48. Међеду су уши извукли док су га на мед навукли, а док су га с меда свукли и реп су му и уши ишчупали.
49. Мехак образ, мокра стегна.
50. Мени једна, попу двије,
Поп се тужи а ја не.
51. Метиљ благо трује.
52. Мети испред своје куће.
53. Метнуо је главу у торбу.
54. Метнуо је руке на олтаре, да он неће више низ Котаре.

55. Метни руку на своје срце.
56. Миче као теле.
57. Мило за драго.
58. Милостивој мачехи и пасторци су дјеца.
59. Милостив хећим рану позлиједи.
60. Милостива љекара смрдљива је рана.
61. Мимо јорган ко пружа ноге озепшће му.
62. Минуше кола пласт.

(Ово се каже када је већ ствар минула, па када нема фајде о њој више расправљати. У варен се пилав вода не љева).

63. Милуј врану док стечеш сокола.
64. Милоњу за драгоњу.
65. Милује их као два ока у глави.
66. Миран као јаре.
67. Миран као овца.
68. Миран као јање.
69. Миса била битисала, оста Јуре некрштен.
70. Мисли се као утучен кењац.
71. Мисли се као вук у јами.
72. Мисли зло туђем телету, бог ће га дати твоме дјетету.
73. Ми о вуку а вук на врата.
74. Миш угађајући стражњици, изгуби главу.
75. Мјери мјером а цијени цијеном.
76. Мјесец као дан.
77. Млад делија, стар просјак.
78. Млад може, а стар мора умријети.
79. Млад слуга, стар просјак.
80. Млада љета нада света.
81. Младе жене, браћу дијеле.

82. Млађи је да слуша, а старији да заповиједа.

83. Млађи старијему не разумије.

84. Младост лудост.

85. Млада агу и бијела коња тешко је служити.

86. Млатити штапом по мраку.

87. Младом зету јаја пеку, а староме сузе теку.

(Т. ј. свашта је ново драго, овоме слично види: ново сито о клину виси).

88. Мехко као памук.

89. Механџију бајрамски топ развесели.

(Механџија т. р. бирташ или крчмар, бајрам турска светковина, која дође свршетком рамазана; рамазан је у години један мјесец, уз који мухамедовци по дану посте, а једу само у вечер, они пак мухамедовци који иначе пију жестока пића док не прође рамазан ускрате себи то уживање. Чим осване бајрам обично топови огласе почетак те светковине, тада се напуне крчме оних мухамедоваца који вино и ракију пију, ушљед чега дотични крчмар продаје своје вино и ракију, те има разлога да се весели бајрамском топу.

90. Мекеће као коза.

91. Мечи као јаре.

92. Многи би се потурчио кад би знао да ће постати Омер-паша.

(Ова реченица послије познатог Омер-паше, потекла је међу народом, јер је Омер-пашу тако срећа послужила, да је потурчивши се, од простог граничара, постао сердар-екрем, што је као маршал).

93. Много је мачку говеђа глава.

(Ово се каже када би ко хотио да се попне до високе части која му пристојала не би).

94. Много ствари иде на мала врата.

(Ово значи да се у кући много којешта потроши и изнесе, без да домаћин о томе што знаде, т. ј. оде кроз мала врата).

95. Много дима без заоблице.
96. Много родбине, много и дарова.
97. Много знао, много и патио.
98. Много зрња гомила, много длака бјелача.
99. Много иду невидом.
100. Мноштво као гамади.
101. Модар као слезена.
102. Могло би се побјећи, да је избјећи.
103. Мој воле биволе
на ти шаку кукоља,
бјеше ми га давати
док сам мого жвакати.
104. Мокар као чепина.
105. Мокар косјерић, пуна бачва.
106. Мокрој земљи, мало кише треба.
107. Мокру гувну, мало кише треба.
108. Моја кила ниси ми мила, ал си моје месо ниси ми тешко.
109. Моја глава може и цареву платити, али је не дам за пасју.
110. Моја кућице, моја слободице.
(Т. ј. свагдје може бити лијепо, али је код куће најљепше).
111. Моја пушка убила хајдука,
А моје га очи не виђеле.
112. Моли Бога да ти се зло не догоди.
113. Моли се Богу као да ћеш сјутра умријети, а ради као да ћеш увијек живјети.
114. Момак од ока.
115. Момак се жени кад хоће, а цура се удаје кад јој буде суђено.

116. Момка жени кад хоћеш а кћер удаји кад мореш.
117. Мота као Влах питу.
118. Мота се као змија у процијепу.
119. Може се и у струњавој торби погаче наћи.
120. Може и лажац истину казати.
121. Можеш се поуздати у њега као у хајдучку пушку.

(Т. ј. сталан је и вјеран.)

122. Мрда као болесник око нездравог.
123. Мртав носити не море.
124. Мртва глава разговора нема.

(Ово значи, док је год човјек жив, опет му се надати нечему, а кад умре, свака нада престане).

125. Мртва глава низам даје.

(Низам т. р. значи реформа, уредба, преустројство и т. д. т. ј. док не буде мртвих глава по сриједи, не може се потпуно у старом селу нови обичај поставити или каква уредба провести).

126. Мртав оро лећети не може.
127. Мртав пас лајати не може.
128. Мртва уста казати не могу.
129. Мрке клашње, а ружни биљези.
130. Мршава марва лоја не даје.
131. Мрско на страну, а корист преда се.
132. Мрзи га као вук јање.
133. Мучи као камен.
134. Мучи као риба.
135. Мучи се као враг у плиткој води.
136. Мучно је бити кадија, а масло ће само доћи.
137. Мучно је незрелу оскорушу прождријети.
138. Мучно је раставити нокат и месо.

139. Мучно се је соја добавити,
А лахко је с њиме боравити.
140. Мучно је у старом селу нови адет увести.
141. Мучно је с вуковима воду локати.
142. Мучно је своје небреме носити.
143. Мудар као лисица.
144. Мудар не тражи што стићи не може.
145. Мудра је лисица, али се ипак у гвожђа ухвати.
146. Мудра се лисица за двије ноге хвата, а луда за једну.
147. Мудрији је јеж од лисице.
148. Мука душе не вади.
149. Мука права никад не гине.
150. Мука живјети, а жао умријети.
151. Мукли угљен јако жеже.
152. Мујо умро, Бојчић обољео,
Сам Алија војеват не може.
153. Мумља као међед.
154. Мучно је два добра заједно саставити.
155. Мушица је малехна али желудац поквари.
156. Муж је да стиче а жена да чува.

Н.

1. На чијим се колима возиш, онога и пјесму пјевај.
2. Начинио се Петар туђој невјести свекар.
3. Над главом узла нема.
4. Над силом сила је правда.

5. Надај се ненаданој, да те не нађе.
6. Надуо се као штене у води.
7. Надуо се као мијех.
8. Надундурио се као да су му телад краве посале.
9. Нагађа му као чиру на дебелим месима.
10. Награјисао као ђаво на велики петак.

(Награјисати т. р. долази од ограмак, значи насјести, на зло се намјерити.)

11. На два стоца не може се сједити.
12. На двије гране немој стојати.
13. На добро се нико није потужио.
14. На двору бубањ, а изнутра шушањ.
15. На гомили локва бити не може.

(Ово се рече ономе, који више троши него стиче, те никад ништа не може приштедити).

16. На готова коња лахко је узајахти.
17. На хазур је коња узјахао.

(Хазур т. р. готово, припремљено, — ово се каже када коме готов иметак у руке доспије).

18. На Илијн-дан да угази у воду, смрзла би се.
19. На једноме волу двије коже бити не могу.
20. На једну страну враг, а на другу баба, па куд претегне.
21. На језику мед а на срцу јед.
22. На којем дрвету воћа нема, нико се на њ каменом не баца.
23. На куле на виле,
    на печене колачиће,
    на медене јабучице.
24. На лијепога дим иде.

25. На лежећег вола изора нема.
26. На мало се не срдим, а на веле не гледам.
27. На мало усјева вазда је зла година.
28. На малог магарца свако узјаше.
29. На малу се рибу велика хвата.
30. На мору се не граде мостови.
31. На муци се познају јунаци.
32. На навалу сам не ударај.
33. На нестанку људи и Станиша суди.

(На црногорској граници у једном херцеговачком селу био је један ковач именом Станиша, који мал те никоме није био познат, но будући су временом одличнији људи и други главари изумрли, то су сељаци не имајући кога да изаберу за свога главара, — једногласно ковача Станишу изабрали, за свога старјешину, који је дакако судио по своме аршину како је хтио).

34. На прагу сустати.
35. На пазару се не гледа.
36. На путу се не гледа.
37. На просјака и пси лају.
38. На рану би га привијао.

(Т. ј. кад је неко благ, уљудан и добар, те није никоме никаква зла учинио).

39. На слану руку овце трче.
40. На соколу мало има меса.
    Срце суди а десница влада.
41. На софри мргиња нема.
42. На страну реве, као козји рог.
43. На свој млин воду наврађа.
44. На свом кориту свако је псето нај јаче.
45. На свијету три су главне ствари: храна кућа и одјећа.

46. На теферичу се не гледа.

(Тефериџ ар. р. долази од Тферуџ, значи какву забаву у шуми или у пољу, овим хоће да се каже, да приликом таквих забава не смије човјек на макар и мало крупнију шалу за увреду узети, не треба на сваку ријеч пазити).

47. На туђим леђима лахко је бреме.

48. На врат на нос.

49. На врелу се вода мути.

50. На вука сва бука, а лисице месо појеоше.

51. На зло пада горе, а на горе и још горе.

52. Најбоље је кад је зима зимом, а љето љетом.

53. Најбоље је вино, које се муфте пије.

(Овоме слично: боље је бадава сирће, него за плаћу мед).

54. Најела се гладница, назвала се баница.

55. Најео се као од дуга.

56. Најбољи је пазар на својој кући.

57. Најгора је игла једног шва.

58. Најгора је овца, која свога руна носити не може.

59. Најгора је тица, која каља своје гнијездо.

60. Најгора жена ваља сто гроша, а добра се ни платити не може.

61. Најгоре је ићи, као муха без главе.

62. Најгоре је у своје јасле кркалити.

(Ово значи: најгоре је када је човјек ондје незахвалан гдје једе и пије и одаклен имаде користи).

63. Најгоре су празне јасле.

64. Нај јаче је псето на своме кориту.

65. Најљуће је псето на просјака.

66. Најмилијега госта, три дана доста.

67. Најмио се зао у горега.

68. Најмучније је самога себе упознати.

69. Најмучније је злу крај наћи.
70. Најприје боцни себе иглом, па другога шилом.
71. Најприје своју кућу омети.
72. Најрадије гледа мачка на мишју рупу.
73. Најрадије пси на мјесец лају.
74. Најскупље је оно, што није на продају.
75. Највећа је срећа у колијевци.
76. Највећем злу смрт је лијек.
77. Највиша је планина кућни праг.
78. Највише је у ћурчије лисичијих кожа.
79. Након боја копљем у трње.
80. Накривио капу да му је вјетар не однесе.
81. Налокао се ко пас млијека.
82. Намазана кола не шкрипе.
83. Намечио се као на солило.
84. Намечио се као медо у крушке.
85. Намјерила се вила на Халила.
86. Намјерила се сјекира на брус.
87. Намјерио се зао на горега.
88. Намјестити је мука, а срушити је лахко.
89. Намјестио се Петар туђој невјести свекар.
(Кад се неко плеће у туђи посао, гдје га нико не зове. Види: Начинио се Петар туђој невјести свекар).
90. Намрдио се као да ће му снијег из чела ударити.
91. На опрезу као зец на лози.
92. Напео нос од аршина.
93. Наперити на кога стријеле.
94. Напио се ко пијавица крви.
95. Напредује као рак.
96. Насрадин је до подне садио боб, а од подне чупао.

97. Наш Хусо, ми га родили, ми га одгојили а ми га и убили.

(Прича се, да се догодило у Крајини код Бишћа у једном селу, т. ј. да је погинуо један мухамедовац, којему је било име Хусо. Бихаћки паша изашаље свога мубашира (изасланика) да испита догађај и ухвати убицу. Чим је онамо приспио, сакупи око себе сељаке па их испитиваше шта је по сриједи, зашто и ко је Хусу убио. На то му сељани једногласно одговоре: Ко има право то питати и истраживати? Наш Хусо, ми га родили, ми га одхранили а ми га и убили. Тиме буде истрага довршена).

98. Нашао си цркву у којој се Богу моли.

99. Нашао си узлу крај.

100. Нашла слика прилику.

101. Нашла тенџера капак (поклопац).

102. Нашла тиква чепину.

103. Нашла врећа закрпу.

104. Натегни као табаци греду.

(Приповиједа се, да су табаци некад нешто градили, те не имајући доста дугачке греде, узеше ону кратку натезати).

105. Натоварио се као кила на дуб.

106. Наука једна мука, а одука двије.

107. Наука је зла мука, а одука још гора.

108. Навео га је на танак лед.

109. Навикао као цигански коњ бубањ.

110. Не бацај бисер пред свиње.

111. Не бацај соли у море.

112. Не би га пољубила кроз девет пољава.

113. Не би га надговорило катун Цигана.

114. Не би га из купуса истјерао.

115. Не би га ни вилама оседлао.

116. Не бих рад, да ме за магарећи колац вежу.

117. Не би на вука вика била, да не коље оваца.
118. Не бој се ни с ким, ако се не мислиш бочити.
119. Не бије врећа, него оно што је у врећи.
120. Небо високо, а цар далеко.
121. Не бој се смрти, већ зла живота.
122. Не бој се онога, који ти пријети.
123. Не бој се онога, којем ниси добра учинио.
124. Не бој се пса, који много лаје.
125. Не боји се вук паса, ал му није драга лава.
126. Не боји се зец онога, који се много хвали, већ онога који рано рани.
127. Не броје се новци у мраку.
128. Не будали удбински диздару, сан је клапња а Бог је истина, све ће бити што буде суђено. Нар. пјесма.
129. Не буди љута, не ћеш бити жута.
130. Не буди свакој пећи ожег.
131. Не буди свакој птици кобац.
132. Не буди сваком стогу стожина.
133. Не буди сирће да те испљуну, ни мед да те излижу.
134. Не буди туђи, ако мореш бити свој.
135. Неће бити до коса, ако не буде до жита.
136. Неће гром у коприву.
137. Неће јадна, већ што је навадна.
138. Неће колико ни мачка цигерице.
139. Неће магарац запливати, док му се воде у уши не залије.
140. Неће медвјед из јаме.
141. Неће му вјетар мекиња донијети.

142. Неће ни миш увијек у једну рупу.
143. Неће ни пас голе кости.
144. Неће ни смрт што не ваља.
145. Неће вук на канару.
146. Не чека војска, док се кобила испиша.
147. Не чини другоме, што није теби драго.
148. Нечисте руке црн образ.

(Када је неко већ више пута ради крађе ухапшен био.)

149. Не чуј Боже што пас лаје.
150. Не чује се колико вуна у харару.

(Харар т. р. врећа).

151. Не чује сваког петка.
152. Не чују му уши, што му уста говоре.
153. Не чува Бог торбе него узица.
154. Не дај Боже да се Власи здруже.

(Ова реченица потекла је из једне арапске молитве, која се и дан данас моли. Мотрећи данашњу политичку ситуацију, чини се, да је ова молитва код Бога услишана).

155. Не дај Боже, што се трпљет може.
156. Не дај лудоме штапа у руку, јер ће те ударити по глави.
157. Не дају Турци пара без грднијех рана.
158. Не дају окаљаном до потока доћи.
159. Не дају кењцу у смокве, јер ће их објелити.
160. Не дао ми се Бог на његову ужету у чатрњу спуштати.

(Чатрња, цистерна, зову у Херцеговини водени резервоар, који у љетно доба сасма пресуши, и онда га чисте спуштајући се у њ на ужетима).

161. Не дирај у осињак.
162. Не дирај у трн јер ћеш се убости.

163. Не дирај псето, које спава.
164. Не дружи се с ким се не можеш почупати.
165. Не хвали се јер ће чути комшија.
166. Не фрца ивер далеко од пања.
167. Не гледа Бог на углађено лице, већ на углађено срце.
168. Не гледа бура, што је бијела сукња.
169. Не гледа се каква је кокош, већ колико јаја носи.
170. Не гледај ме ко сам био, већ ко сам сада.
171. Не гледај човјека какав је, него с ким другује.
172. Не гледај врата каква су, већ питај чија су.
173. Не гледај ко каже, већ гледај шта каже.
174. Не гради од себе плашило.

(Приповиједа се, како је синчић хтио свога оца престрашити у мраку, отац га удари по глави чомагом. Син заплаче, те ће своме баби: ја сам оче, зашто ме удари тако жестоко? А отац му одговори горњом изреком).

175. Не гризе жаба зецу уши, већ онај што се над њиме вије.

(Приповиједа се, како је зец лежао негдје у трњу, а изнад њега се један велики орао вијао, у исто доба дође жаба и почне зецу уши гристи, хвалећи се, како је она велика јуначина. Но зец јој одговори: Хвали Бога и моли се за здравље ономе, који се ено над нама вија; да није њега, не би ти сад мојих ушију гризла.)

176. Не гони никог преко плота.
177. Не гори образ од сунца, већ од поштених лица.
178. Не говори другоме, што теби није драго.
179. Не говори о лањском снијегу.

180. Нека свак пред својом кућом мете.

181. Нека вечере с правдом стечене.

182. Не каже баба како је сан снила, већ како се њојзи хоће.

183. Неко мре од обијести, а неко од невоље.

(Као недавно што су умрла два гласовита грофа, пењући се уз алпинске врхунце. Заиста није им било за муку већ од обијести).

184. Нехотице човјек врат сломи.

185. Не хвали Радака нит куди Пејака, оба пса једнака.

(Радак и Пејак бијаху два брата, обојица велики хајдуци и разбојници у Херцеговини, мада су били опаки, то би се ипак догодило, да би когод једног ил другог похвалио, а за то је онда у народу ова ријеч постала).

186. Не шкоди за вруће ране.

187. Не хвали коња, ког јахао нијеси.

188. Нема племена без славна имена.

(Ово се тако разумије када у једној породици постане један члан гласовит и достојанствен, па прослави своје име, која слава у част прелази и на остале племенске чланове).

189. Нема смрти без суђеног дана, нити правде без страшнога суда.

(Из ове се изреке види како наш народ темељито вјерује, да док не дође суђени час неће се умријети, а исто тако без страшног суда да нема правде).

190. Нема вина без Мостара,
нема пара без пазара,
нема рибе без вирова,
нема лова без керова.

191. Нема помоћи без махнита друга.

192. Нема добра без зла.

193. Нема се кад ни почешати.
194. Нема вина, нема разговора.
нема пара, нема ни јарана.
(Јаран пер. р. друг).
195. Нема круха без труда.
196. Нема фајде ћораву намигивати.
197. Нема среће без своје куће.
198. Нема мира к'о ни швапска капа.
199. Нема жита без кукоља.
200. Нема жита без полога.
201. Нема пара без крвавих длана.
202. Нема ни за лијека.
203. Нема памети, као да су му вране мозак искљувале.
204. Нема ни колик од ока до носа.
205. Нема овће ћука, да уједе вука.
206. Нема села без адета.
207. Нема среће без науке.
208. Немала баба бијеса, па купила прасе.
209. Неимање немир у свијету.
210. Немам ни старо да кашље, ни младо да плаче.
211. Немам ноката за туђег свраба.
212. Не иди старијему уз нос.
213. Не иди вуку у чељуст.
214. Не иштем ти ништа, само не узми моје.
215. Не једу вуци месо по поруци.
216. Нек је кока шарена, па макар и не носила.
217. Нек је витица од сламе, ал вјера до јаме.
(Као што је код многих народа тако је и код нас обичај кад момак хоће да узме дјевојку, даде јој прстен или

какву витицу као аманет у знак вјерности да је неће преварити. Тај аманет може бити од мале вриједности, али се на то не пази, већ нек је вјера до јаме т. ј. до гроба и мотике тврда и темељна, па макар прстен био и од сламе).

218. Нек је свачија роба при себи.

219. Нек је од куће па макар од кучке.

(Нек је из племићке и славне породице, па макар да га је и кучка родила, јер племство не иде по женском већ по мушком полу).

220. Нек лаје, само нек не уједа.

221. Нек сватови пјевају, зна ђевојка на што ће.

222. Нек ти уши чују што ти уста говоре.

223. Нек ти не зна лијева, што чини десна.

224. Нек ти веле и говоре људи, над Гојана бајрактара нема, буљубаше над Хрњицу Мују.

225. Нек зиму не чека ко љети не преде.

226. Нека је касно, ал нек буде часно.

227. Нека свога и у гори хајдука, јер се може у невољи наћи.

228. Нека старог пања.

229. Нека те, даћеш дар на олтар.

230. Не казуј ми маглу на Вележу.

(Вележ име једне планине у Херцеговини више Мостара, на којој никад магла не престаје).

231. Не казуј ономе, који ти помоћи не може.

232. Не кажи ми мјесец у води.

233. Не кажи све што знаш, не чини све што можеш, не вјеруј све што чујеш.

234. Неки се враг боји крста а неки тојаге.

235. Неко се заклони за лист, а неко не може ни за кладу.

236. Не кречи му у живац.
237. Не куха питу ко масла има, већ ко се научио.
238. Не лај као пас узалуд.
239. Не лаје куца ради села, него ради себе.
240. Не лети соко перјем, него месом.
241. Нема брата док не роди мајка, нити љета без Ђурђева данка.
242. Нема Цима до Рима, за пјанца и кењца.

(Цим име једнога села, које се налази у мостарској околини, у томе селу кажу, да је баш добро вино, а налази се и јежевине која се даје магарцима).

243. Нема дана без догађаја.
244. Нема кола без сокола.
245. Нема хљеба без руку, нема руку без хљеба.
246. Нема хљеба без мотике.
247. Нема лова без старог гарова.
248. Нема науке без муке.
249. Нема ниђе села ђевојачког.
250. Нема ништа до крста.
251. Нема од драчи сомуна.
252. Нема освете без луда брата.
253. Нема пријатеља до свог тоболца.
254. Нема се куд ни камо, већ је добра нестало.
255. Нема репе без корјена.
256. Нема згоде без незгоде.
257. Не мичи шашом, не плаши патака.
258. Неми лазум јешил калпак, да се дјеца плаше.

(Калпак т. р. значи од зелене свиле направљена голема капа, коју су некад Јењичари носили).

259. Немиран као жива.
260. Немиран као враг.

261. Немиран као јаре.
262. Не мири се смрт са старости.
263. Не мијења га као ћелав бербера.

(У Босни се рекне ћелав и ономе, који имаде по глави краста. Такви људи дакако нерадо мијењају бријача, јер њима није баш најугодније да читаво село или град сазна за њихову болест).

264. Не мјере се године аршином.
265. Не мјери се човјек лактом, него умом.
266. Не могу два пехливана на једном ужету играти.
267. Не могу уши мимо главу.
268. Не могу кола уз брдо.
269. Немој бити љута, не ћеш бити жута, веће буди добра па не ћеш бити модра.
270. Немој бивати свакоме лонцу поклопац.
271. Немој гутати, што не можеш прождријети.
272. Немој ноге мимо губер пружати.

(Губер, гуњ, биљац, покривач).

273. Немој све цјеподлачити.
274. Немој у Лијевну пјевати, у Посавини коња јахати, ни у Сарајеву кесе вадити.

(Јер у Лијевну имаде од вајкада добрих пјевача, у Посавини добрих коња, а у Сарајеву имућних људи).

275. Немој никад гледати што раде несретни, већ гледај што раде сретни.
276. Немој да те пита старост, ђе ти је била младост
277. Немој ми продавати рог за свијећу.
278. Немој се луду супротити.
279. Немој газити мутне воде.
280. Немој бити свакој тици кобац.
281. Немој бити брезова метла.

282. Немој бити млинар, имаће ко.

(Наш народ сматра за гријех бити млинар а то с тога, што он мора много мјерити мливо и жито, па више пута некоме и криво измјери; осим тога млинар гази по житу и шеници, која је по млину разасута).

283. Немој га се бојати као ни лањског снијега.

284. Немој у репу ножа ломити.

285. Не може се ковати и дувати.

286. Не може се с једном стражњицом на два пира ићи.

287. Не може се дебело дрво од једном посјећи.

288. Не може се гô свући.

289. Не може се пријатељ купити.

290. Не може се уз воду пливати.

291. Не може се свијету наткати махрама.

292. Не може се сунце дланом зачепити.

293. Не може се своје тијело јести.

294. Не може се сав свијет на једно раме подупријети нити сунце дланом зачепити.

295. Не може се трчати и пишати.

296. Не може бити пјесник нити јунак, који није занешењак.

(Ово је превод једне арапске пословице).

297. Не може полуга с пером.

298. Не може двострук колац у земљу.

599. Не може заједно шуша и вук.

300. Не може под капу.

301. Не може бити у свакој води сир.

302. Не може темре у харар.

(Харар т. р. значи врећа, темре-копље).

303. Не може шака у нос.

304. Не може по коњу, него по самару.

305. Не може ватра и барут заједно.
306. Не може као риба без воде.
307. Не може сванути прије зоре.
308. Не може торба с поред хараром.

(Харар вреча).

309. Не може бити глава код бријача, а трбух код кухара.
310. Не може дрвен пас лајати.
311. Не можеш својим аршином мјерити свакога.
312. Не може десет опанака на једну ногу.
313. Не носи свога српа у туђу жетву.
314. Не ничи ђе посијан нијеси.
315. Не нагони чила на уморна.
316. Не научила се крава орати, па политала јарам.
317. Не одвајај се од новог пута и старог пријатеља.
318. Не одзивај се кад те нико не зове.
319. Не прди ни уз глуха, јер има нос ако нема уха.
320. Не плачи за мртвим, већ за живим.
321. Не прди да не гладниш.
322. Не пењи се спуже уз калајли суде.
323. Не пери руку, нећеш ручати.
324. Не пљуј нада се, јер ће пасти на те.
325. Не пјевај високо, турско је село.
236. Не пуши му испод самара.
327. Не парају него на мијех деру.
328. Не продаји бостанцији бостана.
329. Не пуца му ништа о главу.
330. Не прегони никог преко плота.

331. Не пада снијег да помете свијет, него да свака звјерка свој траг покаже.
332. Не пуца глава од лажи.
333. Не приступају јасле к волу.
334. Не плаче слијеп што није лијеп, већ што очију нема.
335. Не прти се у бреме големо.
336. Не прти се у свако бреме.
337. Не препуштај од данас на сјутра.
338. Не разумије се као ни кењац у кантару.
339. Не разумије се као ни вук у тескеру.

(Тескера т. р. значи квита, дозначница, допис и т. д.)

340. Не реци ми ћоро, док нијесам рекао бељо.
341. Неречена, неписана.
342. Нерођен није преварен.
343. Не ругај се никоме, да те исто не стигне.
344. Несрећа је худо благо.
345. Не стоји кућа на земљи, већ на жени.
346. Не служи крсно име Стојан, него Бјеган.
247. Не стоји му језик као чекало у млину.
348. Нестало врагу посла.
349. Не спава никад, као ни вјештица.
350. Не стоји ниђе, као ни пасји реп.
351. Не страши вука с овчијом мјешином.
352. Несретну се не да.
353. Нестало баби посла па намакла бијеса.
354. Не тужи ко држи.
355. Не троши ријечи ђе ти проћи не може.
356. Не треба сваку ријеч за истину држати.
357. Не тужи се мени него матери.

358. Не треба се стидити јела него срамотна дјела.
359. Не треба говорити што бити не може.
360. Не треба у море со сипати.
361. Не треба се прије газа изувати.
362. Не треба се на оно воће хитати, које ће само опасти.
363. Не требају гусле у млину.
364. Не товари оно, што се носити не може.
365. Не треба ни зачина преко начина.
366. Не треба смокве солити.

(Ова се изрека чује понајвише у Мостару, када н. п. ко једну ствар више пута понавља).

367. Не треба се од свог сјена плашити.
368. Не учини, не бој се, не реци, не кај се.
369. Не убиј Боже мимо свијет, а и не помози.
370. Не удаје љепота већ бабина доброта.
371. Не удаје се Фата, нег Кобиља глава.

(Прича се, да је у Сарајеву била једна веома ружна дјевојка, именом Фата, но пошто је имала у селу званом „Кобиља глава“ својих чифлука, па је била и осим тога имућна новцем, то се удала за једнога првака: кад се глас разнио, да ће се она на скоро удати, рекоше њезине комшије горњу реченицу).

372. Не уздај се ни у кога, до у Бога и у своје руке.
373. Невјеста је све крива, јер је кучка жива.
374. Невоља брода не тражи.
375. Не вежи тугу за срце.
376. Не вјеруј љетини, док је не метнеш у хамбар; ни жени, док је не ставиш у мезар.

(Види пословицу: Хвали жито у хамбару, хвали жену у мезару).

377. Не висе ни колачи о драчи.

378. Не види се мени од његове свијеће.
379. Не ваља се прије газа изувати.
380. Не вежи туђе звоно на свога овна.
381. Невоља куђељу на танко преде.
382. Невјешт и махнит, два брата.
383. Не вјеруј змији ни кад спава.
384. Невоља нема закона.
385. Не вуци ме за језик.
386. Не вежу се коњи за репове.
387. Не вриједи ни шупља боба.
388. Не вежи се са псом у једну врећу, јер ће те или ујести или посрати.
389. Невоља баје куд не пристаје.
390. Невоља је натјерала Мују
Красти коње, ићи у хајдуке.
391. Не вјеруј коњу који се зноји.
392. Не вјеруј жени која плаче.
393. Не вјеруј ономе, који се много куне.
394. Не ваља свашта до краја гонити.
395. Не ваља ни зачина преко начина.
396. Не загони трн у здраву ногу.
397. Не зна лисица с ким лисичи.
398. Не зна магарац, што је мајдонос.
399. Незвану госту мјесто за вратима.
400. Не зна балија, што је халија.

(У Босни се рече балија мухамедовцима, који у селима стоје, и који носе сукнено одијело, јер се зове турски сукно „аба“. Халија тур. р. значи ћилим, т. ј. не зна сељак цијенити скуп ћилим, већ гази по њему као и по пољави).

401. Не зна што је добро, ко се с невољом хрвао није.

402. Не зна вино што је дин.

(Дин ар. р. вјера. Овим се хоће да каже, да човјек може починити највеће безакоње кад је пјан).

403. Не зна ракија што је кадија.

404. Не заборави на со и хљеб.

405. Не зна који куса него који дроби.

(Т. ј. не знаду кућна чељад, која само једу и пију, ал зна за то домаћин, који мора приправљати што треба).

406. Не зна се ко ли пије, ко ли плаћа.

407. Незнан за узду не зна.

408. Не закухавај више него у нађве стати може.

409. Не збија се вас смок у једну мјешину.

410. Не зна балија, шта је здрава Марија.

411. Незнан и будала, брат и сестра.

412. Не зна Потурица, што је Исус и круница.

(Ово је давно неђе речено, али свако добро знаде да је Исус прави божији светац и његов посланик).

413. Не зна Алаша што је паша.

414. Не знам ђе је несрећа, ил је у првом волу, ил у стражњем колу.

415. Не зна луд за шалу.

416. Не залажи се с великим залогајем, да ти не присједне.

417. Не зна капа, што пати глава.

418. Не знаш ти мајко, како је мучно родити дијете.

419. Не зна гост, што је пост.

420. Не жалим на мало, већ на криво.

421. Ни брату се не иде сваки дан на зиафет.

(Зиафет т. р. значи објед, гозба, част.)

422. Ни цару харача, ни попу колача.

423. Ни цар му докољена.

424. Ни црне ти очи у глави.

425. Ни добар во не може вазда орати.

426. Ни гора сили одољети не може.

427. Ни град му обити не може.

(Ово се каже, када се мисли да ће некоме посао без сумње за руком поћи).

428. Ни голу мјеста, ни убогом бесједе.

429. Ни лаж није без темеља.

430. Ни лизао, ни кусао.

431. Ни лук јео ни њим мирисао.

432. Ни мало један, ни пуно седам.

(Ово се рече за дјецу, када су неваљала, није мало ни један, а када су ваљана и добра није их пуно ни седам).

433. Ни мањи ни већи као зечији реп.

434. Ни мртву човјеку, без пасоша путовати не даду.

435. Ни мудру стеци, ни луду остави.

(Т. ј. ако буде син мудар, паметан и ваљан, стећи ће и сам иметак, а ако буде немаран, луд и лијен, не треба му ништа оставити, јер ће и онако све потрошити и упропастити).

436. Ни на небу ни на земљи.

437. Ни за живу главу.

438. Ни печен ни варен.

439. Ни попом крштен, ни хоџом турчен.

440. Ни с ким се не ваља поспрдивати.

441. Ни старости вијека, ни смрти лијека.

442. Ни старог бербера ни младог хећима не тражи.

443. Ни сви не могу а камо ли ће један моћи.

444. Ни сва дрва посијеци, ни без дрва дома дођи.

445. Ни у гори зла не говори.

446. Ни у киши блага, ни у суши глади.

447. Ни у мору мјере, ни у жени вјере.
448. Ни у тикви суда, ни у Влаху друга.
449. Ни у тикви суда, ни у мужу друга; ни у лонцу мјере, ни у жени вјере.
450. Ни у брата на стан не иди незван.
451. Ни враг свачему није крив.
452. Ни вук не једе сваки дан меса.
453. Ни злу теци ни добру остави.
454. Ничија сила није за увијек.
455. Ничија сила није Богу мила.
456. Ничија свијећа није до зоре горела.
457. Нијем као риба.
458. Нигда му језик не стоји, као ни воденичко коло.
459. Нигда му језик не стоји, као у млина чекало.
460. Није благо коњи ни волови,
већ је благо што је срцу драго.
461. Није благо гроши и дукати,
већ је благо што је коме драго.
462. Није благо ни сребро ни злато,
већ је благо што је коме драго.
463. Није благо што се не може под пазухом однијети.
(Т. ј. што се не може собом понијети и уклонити испред ватре или какве друге несреће.)
464. Није бродар вјетру господар.
465. Није ћорав већ му биона на оку.
(Ово се каже, када ко није рад баш изрично казати оно, што је по сриједи).
466. Није човјек пипун, па да се примирише у њ.
467. Није чувена као виђена.
468. Није драго што је лијепо, већ је драго што је срцу мило.

469. Није глава тиква.

470. Није јаје што гундеваљ ваља.

471. Није јами на што зја, већ што јој се да.

472. Није јањеће месо за пасијих зуба.

473. Није како људи хоће, већ како Бог одреди.

474. Није крв вода.

475. Није крив ко је прнуо већ ко је чуо.

(Н. пр. када ко учини какву погрјешку, па неће њега да криве већ онога који је сасма невин).

476. Није коме је речено, већ коме је суђено.

477. Није лахко на свијет обруч набити.

468. Није лахко невољу трпити,
тешко је у злу добра чекајући.

479. Није маца крива, што је стопањица лијена.

(Догађа се да због љености стопањице [домаћице или господарице] мачка млијеко полоче. Овом пословицом наш народ окривљује кућну газдарицу а не мачку, јер кад би она млијеко уклонила била, не би га мачка полокала).

480. Није ми жао што ме ујео, када сам му ћуд упознао.

482. Није никоме написано на челу, што је у њему.

483. Није нико мачје близанче.

484. Није ни он репа без корјена.

(Т. ј. имаде браће и родбине).

485. Није ни гавран црн, колико га кажу.

486. Није огризао јарма.

(Т. ј. није научио орати).

487. Није се омедио.

(Т. ј. није се окористио).

488. Није остала ни Буна ни Буница ни вражја г....а.

(Буна и Буница зову се два мала сеоца, која се налазе у близини Благаја. С овим се каже, када кога траже свуда па га не могу опет наћи).

489. Није ово бојаџински ћуп.
490. Није памет у годинама, него у глави.
491. Није пао шећер у воду да се растопи.
(Т. ј. није хитња, има времена).
492. Није пиво пошто је некад било.
493. Није пушка за попа и фратра,
нег круница и крст око врата.
494. Није саставио око лијеске.
495. Није се нико родио, да је свијету угодио.
496. Није шићар пара, двије, већ је мука кад је није.
497. Није сила Богу мила.
498. Није сиромах ко није никад ништа имао, већ је сиромах који је имао па нема.
499. Није сретна бака да у попрету нађе.
500. Није свак једнаке ћуди.
501. Није свака мука за вијека.
502. Није свака капа за свачију главу.
503. Није свачија памет једнака.
504. Није свачије испод села пјевати.
505. Није сваки дан бајрам.
506. Није свако јутро добро јутро.
507. Није свако ковач ко руке мрчи.
508. Није све злато што се год жути.
509. Није све квоцати, већ треба и јаја носити.
510. Није све млијеко што се год бијели.
511. Није шала, кад на једног сви навале.
512. Није украо, већ узео да нико не види.
513. Није у ономе у чему човјек мисли, већ у оном у чему Бог даде.
514. Није Влах ко међ Власима живи, већ је Влах ко влашки ради.

515. Није вјера комад сира.
516. Није вука за којим пси не лају.
517. Није жита без кукоља, ни народа без изрода.
518. Ни једна мука није до вијека.
519. Никад бака у дријењке.
520. Никад из враниног гнијезда сокô не излази.
521. Никад јабука од свог стабла далеко не пада.
522. Никад мрава на празну гувну.
523. Никад не питај ногу код главе.
524. Никад врана сокола не леже.
525. Никуд мајци, никуд у ђевере, јадна друга куд је пристанула.
526. Никуд крушка испод крушке.
527. Нит је лахко с њим, нити се може без њега.
528. Нит је анђел да се никад не ражљути, нит је враг да се никад не помири.
529. Нит ми дај Боже брата жељети, нит му на главњама сиђети.
530. Нит ми се мига, нити ми је брига.
531. Нит ми старо кашље, нит ми младо плаче.
532. Нит се уздај у зимну ведрину, ни у љетну југовину.
533. Ни субота без сунца, ни удовица без мужа.
534. Ни сви људи што гаће носе, ни све жене што прегачу пашу.
535. Нити буди мед, да те мухе разнесу, нити буди чемер, да се од тебе трују.
536. Нити је добра куга ни терлема.
(Терлема т. р. значи врућица (тифус).
537. Нити је моја јуница, нити ме боли главица

538. Нити му блеји нити вречи.

539. Нити вилу водимо, нит сокола женимо.

540. Нико не може цијелом свијету угодити.

(Овоме је слична пословица, ко се родио, да је цијелом свијету угодио).

541. Нико не зна шта носи дан, шта ли ноћ.

542. Нико не зна шта је своја мајка.

543. Нико није свему дорастао.

544. Нико никог на силу љубит не може.

545. Нико овога свијета не може у свему срећан бити.

546. Нико се добра не боји него зла.

547. Нико се није научан родио.

548. Нико се није лажући удавио.

549. Нијесам јео непечено, да ме срце боли.

550. Нијесу свачија уста кутија.

(То значи, да не треба својих тајни свакоме казивати, јер свак не може да мучи).

551. Ништа је човјек без заната, као кућа без хајата.

(Хајат т. р. значи ходник).

552. Ништа му не користи без трнова коца.

(Ово се каже човјеку, који је злочаст и опак, пак доклен год га не убију, неће се проћи својих недјела).

553. Ништа се човјеку отело није.

554. Низак плот и пси прескачу.

555. Ноћ очију нема.

556. Ноћ свједока нема.

557. Носи главу у торби.

558. Носи Саво што носила нијеси.

559. Новац и враг мировати не може.

560. Ново за готово.

561. Ново сито на високо виси.
562. Ново сито о клину виси.
563. Неко Задру, неко Шибенику, неко Книну, неко б'јелом Ливну.
564. Неко пјева, неко плаче.
565. Неко проће с товаром, а неко не може ни с орахом.
566. Неко у плочу а неко у чавô.
567. Неко уз пут а неко низ пут.
568. Неко воли попа, неко попадију, а неко попову кћер.
569. Неког срећа отме од несреће, а неког несрећа од среће.
570. Неком крваве лете, а неком ни у чулум нема.
571. Неком мајка, некоме маћеха.
572. Некоме до смијеха, а некоме до плача.
573. Некоме до зуба, а некоме до суза.
574. Нешто је шушнуло.
(Т. ј. ипак нешто је било па макар се и покривало).
575. Неко о пиру а неко о ћелепиру.
576. Неко пије, неко гледа, јер отимат правда не да.
577. Неко на вуни лежи, а ја ни огртача немам.
578. Неко се сакрије за дрво, а неко не може ни за брдо.
579. Неко шаком, неко капом, мени пуна торба.
580. Неко зна, а неко зја.

Њ.

1. Њих највише оплакује мајка, који себе за јунаке кажу.
2. Њива плаче за тежаком.

О.

1. Обећање свето дуговање.
2. Обикао као циганскн коњ бубањ.
3. Обикао као магарац шиљак.
4. Обилази ко мачак око вруће каше.
5. Обио Буну и Буницу.

(Буна и Буница два села у Херцеговини ниже Благаја у мостарском котару).

6. Објахује као Копчић Дувно.

(Приповиједа се међу народом у Босни и Херцеговини, а и по турској хисторији дознаје се, да је неки гласовити јунак Алај бег Копчић родом из Раме ухватио у битци једног пољског принца у 15. вијеку када је султан Сулејман с Пољацима ратовао. Бег Копчић када је довео пред султана тога принца, којег му је пошло за руком жива ухватити, рече му султан: „ишти што хоћеш да ти дарујем," ови му одговори: „Честити султане! Не ћу друго ништа, него дађеш ми у дувањској околици у мом рођеном мјесту, онолико земље, колико могнем за један дан на своме коњу „Мликоти" објахати." То му је султан радо дозволио. Када се војска кући повратила на одређени један дан узјаше рано бег Копчић на свога коња Мликоту, те почне објахивати нека брда, планине и поља, баш онуда куда је он хтео, а за њим су трчали од владине стране одређени повјереници који су границе поставили куда је год он на своме Мликоти протрчао. Заиста и дан данас гледајући на то огромно земљиште и

на постављене међе и границе не би никад рекао да је могуће да један човјек за један дан може то све објахати. Тај цијели територијум разноврсне земље налази се у посједу потомака тога јуначине бега Копчића, који и сад станују у прозорском котару у селу Рами, имаде их и сад до 30 кућа, налазе се у доста добром стању. Тај гласовити бег Копчић кад је умро, сахрањен је у свом родном мјесту у селу Гами покрај воде Раме, гдје су му потомци намјестили по турском обичају један каменити велики споменик (монумент) који се турски зове „Турбе," мало ниже овога споменика укопан је и његов коњ „Мликота," над којим је такођер један четвероугласти камен као спомен постављен. Бези Копчићи спадају међу прве босанске племиће, њихов породични грб имаде нацртан у оној познатој књизи коју је поп Рубчић у 15. вијеку писао и која се и дан данас у крешевском самостану код Фрањеваца налази. Дакле ето откле је споменута реченица, те се и дан данас међу народом употребљава).

7. Објесио бркове, као крчмар кад зијани.
8. Облак ко тијесто.
9. Обилази као вук око тора.
10. Облизује се као псина око млина.
11. Обрадовао се као да су му бијеле пчеле полећеле.
12. Обрлатио га као ждријебац кобилу.
13. Образ и новац уједно се чувати не могу.
14. Образа су само два прста, а стражњице пуне шаке.
15. Оћутила је шуша за вука.
16. Очи су плашљиве а руке грабљиве.
17. Очи су свједок а не уши.
18. Очи свашта виде, а себе не виде.
19. О длаци му живот виси.
20. Од бешике до мотике, тражи наук без разлике.

(По арапском преведено).

21. Од добре воље, ништа није боље.
22. Од драче не сачува гаће.
23. Од елифа до ламелифа.

(Елиф је турска абеседа, као н. пр. да је неко рекао од слова а до ш, или од почетка до краја).

24. Од гладне мачке бјежи у крај, а сита се лава не бој.
25. Од главе до пете.
26. Од готовине вересије не гради.
27. Од грла отми, а на се метни.
28. Од грознице звоно не звони.

(Тиме се хоће да каже, да од грознице мало ко умре).

29. Од губаве овце и друге се огубају.
30. Одхранио сироту, на своју срамоту.
31. Од хрђава ждребета много пута добар коњ изиђе.
32. Од искре је Москва изгорела.
33. Од једног камена дувар бити не може.
34. Од јуначке главе срећа није далеко.
35. Од кантара бољег кадије нема.
36. Од како је Адам кихнуо.
37. Од конца до игле.
38. Од конца до конопца.

(Т. ј. од како се конац опреде, па док се коноп не оплете, значи од почетка до свршетка).

39. Од краја до конца.
40. Од куће капавице и од жене карљивице, ослободи Боже.
41. Од кућног мира, боље ствари нема.
42. Од куге за брдо, од пушке за дрво.
43. Од Кулина бана и добријех дана.

44. Од лъености тежег бремена нема.
45. Од лозе грозд а од дуба бабура.
46. Од мањег човјека нигда вишег срца.
47. Од шутње глава не боли.
48. Од мира глава не боли, а од немира и срце и глава.
49. Од мира бољег, а од рата горег времена нема.
50. Од немила до недрага.
51. Од незрела воћа трну зуби.
52. Од невјешта и гора плаче.
53. Од ножа рана зарасте, а од језика никад.
54. Од плача користи нема.
55. Од празне пушке, двојица се боје.
56. Од духане кућа попљувана,
Од ракије кућа поплакује,
А од вина кућа је немирна.
57. Од сама брашна не може се хљеб испећи.
58. Од силе пуца, а од рђе крепаје.
59. Од силе пуца а од хрђе се завађује.
60. Од сита арслана не бој се, а од гладне мачке бјежи.
61. Од слоге нема боље задруге.
62. Од смрти нема лијека.
63. Од соли до бибера.
64. Од старог пријатеља не бјежи, а за новим се не заноси.
65. Од стотину утопљеника један спашен, а од стотине објешењака један изгубљен.

(Објешењак знаде се добро сакрити и чувати, па знаде и за Америку, док је утопљенику спас већином онемогућен).

66. Од сваке се тице не једе месо.
67. Од своје кесе бољег пријатеља нема.
68. Од шта би се кајат мого, немој оно никад чинити.
69. Од шта сит од онога и дебео.
70. Од шта сита, од тога и честита.
71. Од шта скути од тога и рукави.
72. Од шта вреће од тога и узица.
73. Од таковог млива не бива погача.
74. Од те кајде, нема фајде.
75. Од тог бора, не отпада смола.
76. Отуд море, а одонуд горе.
77. Од туђе се свијеће мени не види.
78. Од вишка глава не боли.
79. Од зла оца, још гора су дјеца.
80. Од зла рода, нек није порода.
81. Од зла дужника и коза без млијека.
82. Од знања боли глава, од незнања и срце и глава.
83. Од знана зеља глава не боли.
84. Од зуба до зуба, низ грло ништа.
85. Одакле дијете у сироте.
86. Одакле си ти? Одакле ми и жена.

(Кажу да су питали Насрадина одакле је, а он да је одговорио одакле ми и жена).

87. Одакле се ни надао нијесам, оданде ме сунце огријало.
88. Одаклен сиромаху грош, кад ни џепа нема.
89. Одаклен софти грош, кад ни џепа нема.

(Софта значи богослов, ђак).

90. Одавно носи личину за собом.

(Т. ј. одавно је заслужио да буде објешен).

91. Оде као Главаш у Бихаћ.
92. Оде све као на ватру.
(Т. ј. распродаде се).
93. Одјећа не чини човјека човјеком.
94. Одјевен као репа.
95. Одјевен прикладан, богат паметан а фукара будала.
96. Однио га враг као јастријеб пиле.
97. Одоше нам говеда, преко брда зелена,
а за њима Јелена, носећ киту невена.
98. Одсијеци као брадвом.
99. Одсјекли су му реп при куди.
100. Одуљио се као ришћански пост.
101. Одведи магарца у Стамбол, магарац опет магарац.
102. Офукао као Влах питу.
103. Огањ, жена и море, не зна се које је горе.
104. Огледај се у другога, па немој бити другоме ругло.
105. Огулише га као заклана јарца.
106. Огуглао као циганскн коњ бубањ.
107. О језиче! Ко ти рече?
108. Окаљане хаљине код куће се перу.
109. Окани се попа ако мислиш мировати.
110. Око паукове мреже не треба се играти.
111. Окреће се као крмак на сјекиру.
112. Окреће се као млин.
113. Окренути долафом.
114. Окретан као доњи млин.
115. Окрњен суд много траје.

116. Округао као клупко.
117. О лањском снијегу не треба говорити.
118. Ол куј ол не мрчи стражњице.
119. Оли кучку уби оли жрвањ разби.
120. Олмаз пита без масла.
121. Олтар лиже а Богу лаже.
122. Омечали су му лукови.
123. Омитарио се као квочка.
124. О мој куме! не уздај се у ме, веће у се и у своје кљусе.
125. О Мостару! на злу ти си халу на Дадићу и Али Балићу, и на Кари Карабеговићу.

(Хал т. р. значи стање. Балић и Карабеговић, то су имена неких породица које и дан данас станују у Мостару; бива да су ове породице некад заповиједали у Мостару па се каже, да је био тада Мостар у злу стању).

126. Омрженој одиви од рода ни поздрав.

(Одива кажу у Херцеговини невјести и снаши.

127. О невјеро, да би те не било!
128. Он је био и на дну и на врху.
129. Он је био и на ситу и на решету.
130. Он је исти као да си му главу одсјекао.
131. Он је као жива.
132. Он је наше горе лист.
133. Он је сваког жита млин.
134. Он је велика преливода.
135. Она кука као кукавица а превија као ластавица.
136. Она мауче која не може да докучи.
137. Ондје није ни од оке друга, који не ће платит чашу пива, у механи за својега јарана.

138. Они је мудар, који умије бити и луд и паметан.
139. Оно је вечера с правдом стечена.
140. Ону с брда, ону с дола.
141. Опасала се језиком као куја репином.
142. Опраштајућ остајем памтиловић.
143. Оправио се као липа о прољећу.
144. Опурен пас и кише се боји.
145. Ори, ори! има ћеш кад бранати.
146. Орило горило, њему је све једнако.
147. Остаде на осијеки као рак.
148. Остала ми је памет на цједилу.
149. Остарио а дјетињу гони.
150. Остарио, а памети не стекао.
151. Остарио игру оставио.
152. О старости рђаво оружје.
123. Остави брата а поведи свата.
154. Оставио је низ дјеце као лонаца.
155. Остао као одсјечено дрво.
(Т. ј. помрло му све па остао сам самцат).
156. Остао као брабоњак на цједилу.
157. Остао као на Дрини ћуприја.
158. Осушио се као свети Сава.
159. Осипље се као чарапа.
160. Ош гриво туђе је мливо.
161. Оштар као змија.
162. Ошкрини му врата.
163. Оштра коса траву коси, оштра устра косу брије.
164. Отац ме продаје, кадија ме купује, коме ћу плакати.

165. Отишао је као Саид у Кладањ.

(Саид је турско име. Прича се како је некад у Сарајеву рекао неки ага своме слузи именом Саиду, да му ваља сјутра у Кладањ поћи, зашто — није му казао, ну Саид чим је зора зарудила упути се у Кладањ. Кад је тамо дошао, нађе ортака свога аге, те му се јави, на што га овај упита пошто је дошао, па кад му Саид одговрити није знао, натовари му ага велику цјепаницу луча па га спреми натраг у Сарајево).

166. Отишао је у васиљеву башту.

(У Сарајеву поклонио је некад неки Васиљ Србима своју башту, која је у гробље претворена. Зато када ко од Срба умре, кажу: „Отишао је у васиљеву башту).

167. Отишла туга за потребу.

168. Отишла мома, да је није дома.

169. Отето проклето.

170. Ој Турчине за невољу куме. А ти влаше силом пријатељу.

171. О Турчину када говориш скини капу па види да није под њом).

(Овако се некад говорило међу сељацима дуж границе босанско-херцеговачке, јер су им Турци многи страх задавали).

172. Отишло у лазину као Босина исповијед.

(Босо Халиловић из Ружић села, котара љубушког, био је ради његових заслуга стечених на Грахову год. 1826. за владе Али-паше Ризванбеговића опроштен од харача. Нијесам могао дознати како и зашто се ова пословица говори, но познавајући Босу, знам да је био веома ваљан и поштен човјек и да је био неко доба за кнеза изабран у своме селу Ружићима).

173. О вјетру се не да живјети.

174. О вуку говор а вук међу овцама.

175. Ожег за хиљаду.

(Ово се каже када ко умре а иза смрти остави много дуга па дођу вјеровници те развуку све што је остало).

П.

1. Пала муха на међеда а међед ни хабабера нема.

(Хабер т. р. значи глас, осјећај, знак, и т. д.).

2. Пала му кућа на главу.

(Ово се каже, када коме умре отац па онда он постане кућни домаћин).

3. Пали, жари удбински диздаре, док и твојој кули реда дође; тако ли се јуначки поступа Цигани се ватром освећују.

(Из ове се изреке разумије, да што год ко коме чини, то ће се исто и њему учинити, а особито се каже да се не ваља ватром никоме светити.)

4. Памет царује, а снага ђубре кида.

5. Паметан мисли што говори, а луд говори оно што мисли.

6. Паметни људи старо вино пију.

(Заиста читао сам у једнијем новинама, како је једна госпоја даровала староме и гласовитоме Бизмарку једну флашу вина, које је било старо до 100 година и то када је славио свој 80-годишњи рођен дан).

7. Паметније је јутро од вечери.

8. Пар пара и у цркви нађе.

9. Пара пару стиче.

10. Пас и кер два брата.

11. Пас једнако лаје и на поштена и на лопова.

12. Пас касом, а кола валом, па опет заједно кући дођу.

13. Пас лаје али и престане.

14. Пас псу брат, а кер обојици.

15. Пасју кривицу овце плаћају.

(Ако пас своје стадо ваљано не чува, већ опружи репину

па под каквим дрветом у хладу спава, много се пута десило да је вук из шуме изненада коју овцу дрнуо).

16. Пасју лаву вјетар носи.
17. Пасју крв не узимљи на врат.
18. Павлово благо за Маркову душу.
19. Пазе се као миш и мачка.
20. Пазе се као со и око.
21. Пази комшију као брата.
22. Пази коња као пријатеља, а јаши га као душманина.
23. Пази на руњав нос.
24. Пази с ким и у џамију идеш.
25. Педаљ браде лакат чове.
26. Пење се као коза.
27. Пењи скеле, пази себе.
28. Пењући другоме мреже, он се ухитио.
29. Перје птицу реси.
30. Петљанац петљанца милује.
31. Петљанија чорбе не зачиња.
32. Петрову капу Павлу, а павлову Петру навлачи.
22. Питали деве је ли вам тежак товар, оне одговоре није, али нам је тешко што нам је магарац калауз.

(Дева т. р. значи камила, калауза значи вођа, у Арабији је обичај када путује караван т. ј. турма (мноштво натоварених дева) да иде пред њима један магарац као вођа, за то су рекле деве да им је тешко и жао. Заиста имаду на што жалити, јер је то једна мука која се трпљети не може).

34. Пијан као чутура.
35. Пијан као сјекира.

36. Пијан ни човјек ни јунак.
37. Пијана глава пуна је весеља, ал се брзо каје и домишља.
38. Пијана глава не носи барјака, стара бака не рађа јунака.
39. Пијана жена, тријезан муж, готова свађа.
40. Појанче, по себи знанче.
41. Пијаница жива пропалица.
42. Пијаној неви мили ђеверови.

(За то је забрањено код нас мухамедоваца пити ракије, вина и друго све што опија; јер ко пије опије се, а пијан ће свашта урадити, тако пијана невјеста се радо шиљка са ђеверовима).

43. Пије као сунђер.
44. Пијуче као пиле.
45. Пјева као пијетао.
46. Пјевала је птица на гранчици, тешко оној свакој другарици, другарици младој чобаници, која нема у својој торбици.
47. Плаћа лањско весеље.

(Млада жена када први пут рађа).

48. Плаче гора за мајстором.
49. Плаче у обје очи.
50. Плаче као благајски орао.

(Благај је у Херцеговини једна стара тврђавица у којој је за времена Херцег Стјепана благајна смјештена била. Рушевине Благаја налазе се на једном врхунцу покрај ријеке Буне а у непосредној близини уздижу се велике клисурине у којима се орлови легу).

51. Плаче као мало дијете.
52. Планина густа нији пуста.

(То значи велика шума није никад сама, вазда неко у њој имаде, или хајдука или звјеради).

53. Плаши се од репа.
(Т. ј. охол).
54. Плашљив као зец.
55. Плати дуг, па ћеш знати што имаш.
56. Платиће као курјак кожом.
57. Платити и молити двије су муке.
58. Плети котац као ти и отац.
59. Плива у дугу.
60. Плива као тиква по води.
61. Плива као брус.
62. Плуг и брана и царска је храна.
63. Пљуни нада се, пашће на те.
64. Побјегао с кише на крупу.
65. Побјегао од вашке, па пао међу у шаке.
66. Побијелио а још памети није стекао.
67. Побјеснио као мамен пас.
68. Побиле се зебе за туђе просо.
69. Поцрнио као гавран.
70. По чирпији као Бубића сарамсак.
(Бубић презиме једног мухамедовца који станује у Мостару. Приповједа се да је он садио сарамсак, (бијели лук) по концу, па за то се рекне, када је што правилно поредано и у ред стављено: по чирпији као Бубићев лук).
71. Почни с дебелог краја.
72. Почетак мудрости страх божји.
(Ово је пуки превод неке арпске пословице).
73. Подај мачки из тањира, она воли из лугa.
74. Подај махниту штап у руку, удариће те по глави.
75. Подај руком тражи ногом.
76. Под јањећом кожом много пута вук лежи.

77. По дјелу се човјек познаје.
78. Потковао би ђавола на леду.
79. Подложну главу сабља не сијече.
80. Подобан подобна тражи.
81. Под товаром магарац не реве.
82. По гласу се птица познаје.
83. Погледа као сирота сватове.
84. Погледај му обућу, па га пусти у кућу.
85. Погмилило као гамад.
86. Похлепан као вуга на смокву.
87. Појели све као скакавци.
88. Показао се као Јово на испиту.

(У Сарајеву 1876. год. у православној школи при обдржаваном испиту; будући се сасма добро и изврсно показао ђак Јово Одавић, син пок. Симе Одавића, за то се од тада говори у Сарајеву када ко нешто добро учини: показао се као Јово на испиту).

89. Покислу огртач не треба.
90. Поклон гледа два.
91. Покољ као на Косову.
92. Покрај сухог дрвета и сирово гори.
93. Покучи па докучи.
94. По лањској стрни не треба клас купити.
59. По лањској стрни клас купи.

(Ово се рече када се ко занима каквим послом, од којег никад користи бити не ће).

96. Полетио као баба на кахар.

(Кахар ар. р. = жалост, огорчење, нужда. Ова се пословица чује понајвећма у горњој Херцеговини, ондје и дан данас, када ко умре, иду бабе на жалост, па обичавају јадиковати и плакати).

97. Полетио као на солило.
98. Полетио као сирота на свадбу.

99. По мало Мујо, сјутра ћеш сухо.
100. Помели се као ждралови.
101. Помоз Боже кривоме, а правоме и јест селамет.

(Селамет т. р. значи спас).

102. Помози јаки нејаком.
103. Помози се сам, па ће ти и Бог помоћи.
104. Помози другоме и теби ће Бог.
105. Помози Боже како се може.
106. Понио се као шврака репом.
107. Поноси се као свијетњак стражњицом.
108. По откосу косац се познаје,
а по хљебу кухарица млада.
109. Поп јаше на кобили а кобилу гражи.
110. Поп што не може силом то може књигом.
111. Поп гдје поје ту и обједује.
112. Попу је кум ко је богат.
113. Попали га као Бегу виле.
114. Попали га, као јунци краву.
115. Поплав прође а пијесак остане.
116. По псу и по мачки познаје се стопаница.
117. Поради једног муштерије дућан се не отвара.

(Муштерија т. р. значи купац, име онога који хоће што да купи или набави).

118. По реду се и говеда лижу.
119. Послен као пчела.
120. Послије боја копљем у трње.
121. Послије смрти не служи кајање.
122. Пошљедна памет мачку под реп.
123. Посиј, па се плоду надај.
124. По старини Бог помаже.

125. Пости као пас на пиру.

126. Пости као пас од кости.

127. Пошо му је магарац уза страну.

128. Пошаљи луда на пут, па хајде за њим у пут.

(Т. ј. ако луђака пошаљеш, да ти какав посао сврши најпошље ћеш морати сам отићи, јер ти он неће ништа паметно докончати).

129. Поштена дјевојка, ваљана мајка.

(Кад је поштена и ваљана још дјевојком, наравно је, да ће бити још боља и ваљанија кад постане мајком.

130. Поштена мома, мирна дома.

131. Пошто купио по то и продо.

132. Пошто се кола сломе, многи пут казују.

133. Поштуј брата старијега и тебе ће млађи твоји.

134. Поток хучи, а ријека мучи.

135. Потјерао зеца па истјерао вука.

136. Потрагљиву овцу најприје вук изједе.

137. Потреба закона нема.

138. Потонуо као брус.

139. Потонуле су му лађе.

140. По туђему пркну хиљаду штапа.

141. Потулио се као зец.

142. Потура се као зао новац по кеси.

143. Поуздан као празна пушка

144. Поуздан као врбов клин.

145. Позна се добар коњ и по кресу.

146. Позна се облак, из којег киша пада.

147. Познат као Јовина золота.

(Прича се, да је у Босни био неки Јово, који је сађевао рђаве паре новаца, али тако, да се одмах опазити могло на његовој золоти. Золота била је врста новаца у вриједности до 8 новч).

148. Познато је у којој води може бити сир.
149. Позлатио му је длан.
(Ово се каже када ко кога лијепо дарује, даде му бакшиш, а особито онда, ако дарован новац у злату буде).
150. Прав као срп.
151. Прав као уже у врећи.
152. Правда ће испливати.
153. Право говори, па ако ћеш и криво сједити.
154. Право ради, бој се Бога, па се не бој никога.
155. Празна чаша благослов не даје.
156. Празна кеса готова болест.
157. Празна рука мртвој друга.
158. Празна врећа узгор стати не може.
159. Празним бесједама, просторија голема.
160. Празно буре јаче звечи.
161. Прч кози дјевер а сушило стари сват.
162. Пребио се као леденица.
163. Преброј ако и на путу нађеш.
164. Преде као мачка у лугу.
165. Прегазио га као бијесна крава теле.
166. Прекинули су длаку међу собом.
167. Прелијева се као огледало.
168. Преливода не стоји на једној.
169. Премећу се прахом без олова.
(Т. ј. само устмено без боја).
170. Препоручио је вуку овце.
171. Претила као препелица.
172. Претилу волу много је муштерија.
173. Претилу волу живјети не даду.
174. Притисни срећу док није отишла.
175. Претјерана правда велика неправда.

176. Превео би га жедна преко воде.
177. Превија се као гуја у процијепу.
178. Превија се као младица.
179. Прежа као мачка миша.
180. Прибила орла зла година.
181. При глави и оца по глави.
182. Пријања за њ као чичак за јаје.
183. Пријатељ се у невољи познаје као злато у ватри.
184. Пријатељу у очи, а непријатељу у ноге гледај.
185 Пријатељ као пас и мачка.
186. Прије газа не треба се изувати.
187. Прије зоре не може сванути.
188. Прије ће слагати сиједа брада, него ли гнојена њива.

(Када се њива добро нагноји, узоре, ускопа и посије, наравно је да роди и лијеп плод даде, а може и сијед човјек што преварити).

189. Прионуо као гладна мачка за цигерицу.
190. Прионуо као крпељ.
191. Прионуло за њ као за Никшића полуга.

(Приповиједа се, да је неки Никшић украо полугу. Господар спазивши ту крађу потрча за њим, узме полугу па га упита: „За што си ти мени хотио полугу украсти?“ А Никшић му одговори: „Та нијесам је ја украо, већ је она сама за ме прионула.“ А пошто је немогуће да полуга за човјека сама прионе, за то се ова пословица примјењује каквом немогућем догађају).

192. Прилично као прга Божићу.

(Прга зове се код сељака жито, које се на ватри пржи. Пошто је то сиромашка храна, на Божић када свак једе и пије што год побоље, наравно је да онда прга не приличи).

193. При њему је дебљи крај.

194. Приказао му се као Сава јасену.
195. Припрaван као бос у трње.
196. Преслано као цецељ.
197. Присталој цури удаја не гине, а срећа каква буде.
198. Пристоји му као магарцу златно седло.
199. Привезао га се као сврaб стражњице.
200. Пробира као међед гњиле крушке.
201. Продао рог за свијећу.
202. Прођи се старог бербера и младог хећима.
203. Прођи се зла, да се и оно тебе прође.
204. Проговорио би на г . . . . . да му уста зачепиш.
205. Пролијета као пас кад изгуби господара.
206. Промеће се као Насрадин хоџа кроз мутар.
207. Проневаљалио се као да му је према глави.
208. Пронијети пртењаче кроз драче мучно је.
209. Просјак није ни Богу мио.
210. Прескаче као чунак.
211. Прошао између капи.
212. Прошло као лањски снијег.
213. Прошло вријеме стигнути се не може.
214. Против силе разлога нема.
215. Провалио се кулен у свој лонац.

(С овом се реченицом примјењује када што даде или поклони отац сину или син својој мајци, тако дарована ствар опет остаје у истој кући. Познато је када се провали кулен да не ће отићи никад у туђину, већ остане опет у свом лонцу).

216. Провукао се кроз иглене ушице.
217. Прстен каменом, а жена мужем.

(Ако је драгоцјени камен у прстену, наравно да је скуп и прстен, а тако исто и жена, ако јој је ваљан, гласовит

и достојанствен муж, тако је исто и она угледна и штована).

218. Пружи ми једну руку, ја ћу теби обадвије.
219. Пружила језик као крава реп.
220. Пружио му је слану руку.
221. Прва литра плаћа остале.

(Пошто једна пијаница попије прву литру вина или ракије, даде му ћеф повода пак плати и све друго иза тога што попије).

222. Прва мука пошљедња лахкоћа.
223. Прва војска за другога.
224. Прва жена боји се мужа, а друге се боји муж.
225. Први бој ни за се ни за другога, други за друга, а трећи тек за се.
226. Прије да си амо, него тамо.
227. Прије гледај ђе ћеш испливати, па онда запливај.
228. Прво рока дала, пак се не удала.
229. Псето ће и на цара залајати.
230. Псује као Влах с коца.
231. Пуца пушка ко на Засавици.
232. Пуца мјеђењача као и леђењача.

(Мјеђењача, мала пушка, која је мједи окована, леђењача такођер је мала пушка која је сребром окована).

233. Пуче као гром.
234. Пуче ли коме штогод у репу.

(Већ би, што би, види овоме слично „изио вук магарца“).

235. Пуко му је пришт међу очима.
236. Пун бесједа као шипак зрња.
237. Пун памети као пијавица кости.
238. Пун памети као кила кости.

239. Пун шарених буха.

(Т. ј. лукав је, варалица је, ништа му се не може повјерити, што год каже све лаже и т. д.).

240. Пуна кућа као сат меда.

241. Пуна му је капа.

(Више му је на глави но што може носити).

242. Пуно малих једно вело.

243. Пуно око пуно и срце.

244. Пуно се хоће, мало се може.

245. Пусти Циганина пред врата, а он ће и у кућу.

246. Пусти јарца у шуму, а попа у село, па неће бити гладни.

247. Пусти пијевца на греде, а он ће и на панте.

248. Пустио га као тикву низ воду.

(Неће да се за њ стара, већ га оставио као осјечено дрво).

249. Пусто млијеко и мачке лочу.

250. Пустоши се нико не весели, ал свако на њу трчи.

251. Пушци, коњу и жени не треба вјеровати.

252. Пуше као гусак.

253. Путу рока нема.

Р.

1. Рачваст колац у земљу не иде.
2. Ради као да ћеш увијек живјети, а моли се Богу као да ћеш сјутра умријети.
3. Ради па не кради.
4. Ради па се радуј!

5. Ради добро, бој се Бога, па се не бој никога.
6. Радиши времена никад не претјече.
7. Радо сит дише, а гладан нерадо уздише.
8. Раја је као и трава.

(Траву коси колико год хоћеш, опет нарасте, тако и раја остаје за вијекове и вијекова).

9. Рало круха мало.

(Ко ралом сије наравно је да ће мало круха имати, јер не може рало добро и дубоко узорати као плуг).

10. Ракија не зна што је кадија.
11. Рана је зорица, здравља пријатељица.
12. Рани ће се наћи лијек, а руг оста за увијек.
13. Рани тић лети.
14. Расте као из воде.
15. Равно као длан.
16. Разабери куколь од пшенице.
17. Разбијена глава готова дава.

(Дава т. р. значи парница).

18. Разблуђено као јање.
19. Разкебечио ноге као жаба на мочилу.
20. Раскипило му се срце као балега на киши.
21. Раскрочио се као рак на брзатку.
22. Разлог законом, а закон свијетом влада.
23. Размитише кола пласт.
24. Распршили се као разбијена војска.
25. Расушио се као каца.
26. Раширио се као да је у пунчевину дошаб.
27. Растаћеш се и самном, ал нећеш са својом лудом главом.
28. Растеже се као цицвара.
39. Разумије се као магарац у кантар.

30. Развалио вилице као бијесан пас.
31. Ражваћи па гутај.
32. Развриј па причврљи.
33. Ражањ сијече а зец у шуми.
34. Рђа једе гвожђе а туга срце.
35. Рђа се чистог злата не прима.
36. Рђа жену бије, а сир воду пије.
37. Рђаве траве сваће се налази.
38. Рђом смрди, силом прди.
49. Реци једну али вриједну.
40. Реци ми дрља, док ти нијесам рекла беља.
41. Реци му док ти није рекао.
42. Реци попу поп, а бобу боб.

(Ово значи: Реци право и отворено, немој ласкати ни околишити, па било коме мрско или драго).

43. Речена као и стечена.
44. Редом рђа по јунаким хода.
45. Редом рђа по јунаким хода;
данас мени сјутра теби друже.
46. Редом се и говеда лижу.
47. Ријечи су за жене, а дјела за мушке главе.
48. Рекла тава лонцу: угурсузе црни!
59. Решето воде не држи.
50. Режи као пас.
51. Режи ал не уједа.
52. Реве на страну као козји рог.
53. Реве као магарац.
54. Риба с главе смрди.
55. Риба без воде, а вук без горе бити не може.
56. Рибарева мати мало када руча, а ловчева никада.

57. Риче као вô.
58. Ријеч је ходилица.
69. Ријеч по ријеч, док и за вратове.
60. Ријеч шупља купуса не зачиња.
61. Ријетко као решето.
62. Рије као кртица.
63. Ристо ковач ил ковач Ристо, једно те исто.
(Ова је пословица превод с турског, овоме слично види пословицу „ил по шији ил по врату).
64. Родило као губа.
65. Родило воће како ко хоће.
66. Роду на глас себи на част.
67. Рог за свијећу.
68. Рогоборна чељад готова смутња.
79. Руда нема суда.
70. Ругала се сова сјеници, хајд отален велика главушино.
71. Ругала се зеба сјеници, велика главо!
72. Рука руку пере, а образ обадвије.
73. Руке хвале мајстора.
74. Руку коју не мореш одсјећи, а ти је пољуби.
75. Руком подај, ногом тражи.
76. Румен као ружа.
77. Ружна се ријеч не заборавља.
78. Ружна жена, ваљана слуга.

Ć.

1. Са драгијем растанак тужан, јадан и горак.
2. Сади лозу из темеља, жени сина од племена.
3. Са хромим путујући мора се посрнути.
4. Са малог дрвета лахко је воће трести.
5. Сам је јунак решето дуката,
   с родом јунак решето крушака.

(Ова се пословица највише чује у Сарајеву, ђе госпође желе имати мужа који нема породице).

6. Сама љубав брзо ишчезне.

(Ово се каже при каковој женидби, ђе се не пази на какви иметак или новац, већ само се тражи љубав и љепота. Заиста ова је пословица очито вјеројатна, јер кад није што да се потроши, брзо прва жеља исплави, своме слично види ђе пита младожења своју заручницу први дан: „је си ли ми лијепа“, — други дан: „је си ли добра и мирна“, — а трећи дан: „шта си ми донијела“).

7. Сама пала сама се убила.
8. Сан је клапња, а Бог је истина.
9. Сапиње као оскоруша.
10. Са седла на самар.
11. Са својим једи и пиј, а алиш вериша не чиши.

(Алиш вериш т. р. значи пазар).

12. Састали се као слијепци пред црквом.
13. Састало се зло и горе, да се мало поразговоре.
14. Са занатом јунак је од злата, без заната решето крушака.
15. Са здрављем није се ништа помијешало.
16. Са зла на горе.
17. С брда на брдо па у Цариград.

18. С добрим другом куда хоћеш.
19. Седам краља вијеће вијећало, кад у јутру на божију било.

(Т. ј. овом се изреком хоће да каже, Бог што хоће оно бива, овоме слично види: Човјек снује а Бог одлучује).

20. Селам ћеш Алији у војску.

(Ово се рекне оном, који што неизвјесно каже и говори).

21. Село може свјесити и објесити.
22. Сестра брату као град, а брат сестри као враг.
23. С голим прсима град се не узима.
24. Сијече ражањ, а голуб на дубу.
25. Сијед медо тана-на.
26. Сједи ругло покрај пута па се сваком руга, а њему свак.
27. Сједи с миром, кад ти нико на реп не стаје.
28. Сиромаху је ухар и лијепа ријеч.
29. Сиромах је с мало задовољан.
30. Сирота је и на пиру без кашике.
31. Сиротињо и селу си тешка, камо л н'јеси кући у којој си.
32. Сила Бога не моли.
33. Силу Бог уломи.
34. Сила и правда не иду заједно.
35. Сила осваја земље и градове.
36. Сила није Богу мила.
37. Сила неће да за правду знаде.
38. Силом као у јаму.

(Ово се каже када ко много једе, а амо каже, да није слаткохран, већ да једе као на силу).

39. Силом пријатељство бити не море.
40. Сина жени кад хоћеш, а ћерку удаји када можеш.

41. Сипљив као каца.
42. Сипљу из њега ријечи као из улишта пчеле.
43. Сир и крупе пун трбуше, а ти граше добро наше.
44. Сир од овце, млијеко од козе, а масло од краве.
45. Сит гладну не вјерује.
46. Сит као буха.
47. Сит као даска.
48. Сит радо одмхује, а гладан нерадо уздмхује.
49. Сит пас и на звијезде лаје.
50. Сит весео, одјевен лијеп.
51. Сита госта тешко је частити.

(Када је човјек сит, мучно му је прибавити јело које би он бегенисао, овоме је противна пословица „гладан круха не допјече“ или „жедан коњ мутне воде не разабира).“

52. Сита мачка мише лови, а гладна по кући краде.
53. Сити вуци и на броју овце, нит је било нит ће када бити.
54. С јачим се не бој, са сигурнијим се не носи.
55. Сјаји се као сунце.
56. Сјаји се као жарка тава.
57. Сјаши с коња даба ти кирија.
58. Сједи криво, али суди право.
59. Сједи руга покрај пута, сваког види себе не види.
60. С једним Богом на сто душмана.
61. С једним дубом гај не бива.
63. Сјетила се прела кудјеље у очи недјеље.
64. Скаче као заклан пијевац.
65. Скаче као бијесан.
66. Скаче као вјеверица.

67. Скакуће као птица с гране на грану.
68. Скичи, јер не може да докучи.
69. Скичи као штене.
70. С ким је вјековати није враговати.
71. С ким сам се састала, добро кад нијссам без репа остала.
72. С ким се бијем, с тим вино не пијем.
73. С ким се не можеш почупати, немој му на путу друг бивати.
74. С ким си до подне, онакав си од подне.
75. С ким те виде, с тим те пишу.
76. С ким је друговати, ваља му и помагати.
77. Скини с кењца клашње, да је њему лашње.
78. Складна браћа и у петак месо једу.
79. Складна браћа нове дворе граде, а нескладна и старе продају.
80. Скочи, па реци хоп.
81. Скочила дјеца, па начинила оца.
82. Скочила Плива у Врбас, па изгубила глас.
83. Скочило му на нос.
84. Скомница као штене.
85. Скуп више плаћа, а лијен даље обиђе.
86. Скупио се као враг.
87. Скупио се као јеж.
88. Скупио се као љубушки дужник.
89. Скупо као светог Петра кајгана.
90. Слабо сјеме њива јалова.
91. Слатко као мед.
92. Сладак на говору, а отров на срцу.
93. Слађе је своје зеље него туђа халва.

94. Слама и ватра заједно бити не могу.
95. Славно име племе посвећује.
96. Слијеп слијепца води, па обојица у јаму.
97. Слијепцу је дан и ноћ једнака.
98. Слика прилику тражи.
99. Слободну козу брзо вук уједе.
100. Сломио нож у репу.

(Т. ј. на крају при свршетку каквог посла учинио погрјешку, покварио што не би смјело бити).

101. Сложни као мед и масло.
102. Сложни као нокат и месо.
103. С лучем ђавла тражити не треба.
104. Слуга повраћена чорба подгријана.
105. Служи добро док имаш кога.

(Т. ј. док су ти отац и мати живи служи их, јер кад их изгубиш, послије нећеш имати кога).

106. Слуто! ти дослути.
107. С махнитим брод кушају.
108. С мехка образа мокра стегна.
109. С мехка образа трбух до носа.
110. Смео се као Куртуша кад је дарове дијелила.

(Куртуша име једне мухамедовке која је некад међу рођацима дарове дијелила, пак јој није дотекло колико би јој требало, те се ради тога и смела).

111. Смео се као миш у тулцу.
112. Смели се као ждралови.
113. Смели се као мрави на главњи.
114. Смрди као јазавац.
115. Смрди му као врагу тамјан.
116. Смрт не пази ни стара ни млада, ни фукаре нити богатога.
117. Смуца се као пребијен пас.

118. С науком неће нико под пут.
119. Соко мухе не хвата.
120. Соко перјем лети.
121. Соко из врањег гнијезда не излази.
122. Соколу је да лови, а препелици да се чува.
123. Соко се по лијету познаје.
124. Сова никад не рађа сокола.
125. С паје на пају док и на личину.

(Паје ар. р. степен. У старо вријеме како су код султана многе паше, везири и други којекакви достојанственици посјечени и објешени били, тако је ова реченица међу источним народима потекла).

126. Спао на најниже гране.
127. Спава као заклан.
128. Спавајући гледа као зец.
129. Спремо за дизало.
130. Срамота је фалит се јунаку, а још горе не имати с чиме.
131. Срамотно је погинути лудо,
а лијепо здраво дома доћи.
132. Срећа те срела.

(Ово се каже када кога благосиљају ради његових добрих дјела).

133. Средњи је посао најбољи.
134. Сретна глава готови дукати.
135. Сретну се мучно родити, а лахко му живјети.
136. Сретне се године родио.
137. Сретнога ће причекати мајка,
а несретног никад за вијека.
138. Сриндао се као прасац.
139. Стана и Гроздана, двије сестре.

140. Стао као преблага Јевросима.
141. Стар делија, готова маскара.
142. Стар делијо што си оголио,
што се нијеси јадан догодио.
кад је Ченгић Пиву поробио
не би ли се штогод заодио.

(Пива име једне нахије у горњој Херцеговини на црногорској граници, ђе се налази један стародревни гласовити намастир).

143. Стар вук пасја маскара.
144. Стар се Влах потурчит не може.
145. Стар плот, стара и ограда.
146. Стар болује, млад му не вјерује.
147. Стар пас за игру не мари.
148. Стар полако а дубоко, а млад преши да прије сврши.
149. Стара човјека не питају шта те боли, већ ће те не боли.
150. Стара је оно лисица.
151. Стари дуг нова закрпа.
152. Стари пањ када се запали, нико га угасит не може.
153. Стари пас узалуд не лаје.
154. Старији млађег научи красти.
155. Старо дрво мучно је исправити.
156. Старо љуби, дане губи.
157. Старој баби јорган не треба.
158. Стару лисицу тешко је ухитити.
159. Стару жену и стару капу ласно је набавити.
160. Ставља кола пред волове.
161. Стеци собом, а изједи с другом.

162. Стиди се као влашка млада.
163. Стигнуће га сиротињска суза.
(Т. ј. ради његових гадних дјела и немилостивог срца стићи ће га проклетство).
164. Сто пара куће не обара.
165. Сто му лијека за пару.
166. Стоји као у решету вода.
167. Стоји грађа као у чифутској хаври.
168. Стоји му на вољу као шокцу пост а Влаху молитва.
169. Стока не пушта се с ока.
170. Страх образа нема.
171. Страх стида нема.
172. Страшљив пас много лаје.
173. Страшљивом трговцу брабоњак у тобоћу.
174. Стравић козе пасе.
175. Стражње коло за првим иде.
176. Стригла баба прасе, па више ск'ике него вуне.
177. Стрпљен спашен.
178. Струка ноћна мука.
179. Студено као леденица.
180. Студен као змија.
181. С туђег коња на сред поља.
132. С туђим се зубима хљеб не једе.
183. Субота без сунца, удовица без мужа бити не може.
184. Сухо дрво слатко гори.
185. Сухо дрво сока не даје.
186. Сунце се дланом зачепити не може.
187. Сунце сваког једнако грије.

188. Са обје руке чупа лук као хаџија.

(Приповиједа се како је неки сељак затекао у својој башти једнога човјека, који му је лук чупао, опазивши га довикне му: Хаџија, немој ми лук чупати! Хаџија се окрене, погледа сељака, па му рече: оклен ти знаш да сам је хаџија? На што му сељак одговори: Ето видим да обједручке чупаш лук, а то је хаџински обичај. Ова је реченица потекла отуда: Познато је, да сваки хаџија док оде на Меку и док се натраг по врати, потроши много новаца. Након свога повратка настоји, да потрошени новац надокнади, па се због тога хаџијама приписује нека неоправдана штедња и лакомост).

189. Супор кола ломи.

190. Свачем се може домислити, а шутњи не може.

191. Свачије куди, јер свога нема.

192. Свадиле се жене за туђе теле.

193. Свагдје је добро, ал код куће је најбоље.

194. Свагдје свашта.

195. Сва је дава око хоџина јоргана.

196. Свак Бога моли, а себе воли.

197. Свак ће собом наћи.

198. Свак добар и поштен, ал моје кабанице нема.

199. Свак из своје, па ћемо јаранити.

(Јаранити т. р. = друговати. Прича се како је неко пошто је имао код себе пуну кесу дуката, ову реченицу рекао негдје на сијелу).

200. Свак је своје среће ковач.

201. Свак је својој кеси господар.

202. Свак на крваво пљује, а на готово трчи.

203. Свак на свој млин воду навраћа.

204. Свак о себи снива, ал не доснива.

205. Свак по длаку, ето браде.

206. Свак по једну па за мједенаке.

207. Свак по себи суди.

208. Свак се бије да добије.
209. Свак се плаши махнитог потока.
210. Свак се своје лешине плаши.
211. Свак се својим вратима затвара.
212. Свак се своме весели.
213. Свак своју бољу каже.
214. Сва Крајина на Халила виче, а Халилу ни у ћулум нема.

(Халил мухамедовско име. Причају да је Халил био брат гласовитог Хрњице Мујаге, који је у Лици становао).

215. Свака баба под своју котлушу потиче.
216. Свака боља покрај срца, а срчана по средини.
217. Свака је кока на своме сједалу пијетао.
218. Свака крава своје теле лиже.
219. Свака квочка своју пилад вода.
220. Свака мајка своје грли.
221. Свака мајка не рађа јунака, сваки подрум не храни парипа.
222. Свака овца по једно руно даје.
523. Свака тица има свога копца.
224. Свака тица својим гласом пјева.
225. Свака тица своме јату лети.
226. Свака се тица не једе.
227. Свака се тица својим кљуном храни.
228. Свака сила до времена.
229. Свака с временом.
230. Свака мука за времена, а срамота за вијека.
231. Сваке је игре до три пута доста.
232. Свакс је шале половица истина.
233. Свака је шале до три пута доста.

234. Сваке суботе Бог не плаћа.
235. Сваки бравак за свој папак.
236. Сваки Циганин свога коња хвали.
237. Сваки данак своју бригу носи.
238. Сваки дим уза свој пањ иде.
239. Сваки ловац стазе знаде, ал једнако сретни нијесу.
240. Сваки миш за своју рупу добро знаде.
241. Сваки пас на своме кориту јачи.
242. Сваки посао конац имаде.
243. Сваки се човјек по бесједи познаје.
244. Сваки суд својом цијеђом капље.
245. Сваки свога друга тражи.
246. Сваки шврачак за свој трачак.
247. Свако дјело дође на виђело.
248. Свако мјесто свој адет има.
249. Свако на свој млин воду навраћа.
250. Свако село своју пјесму пјева.
251. Свако жели да је још сретнији.
252. Свако жели право, али на свој начин.
253. Сваког госта три дана доста.
254. Свакој рђи ејвалах, оста глава ћелава.
255. Свакој рани има лијека, а срамота за увијек.
256. Сваком лијепо, па ће и теби свако.
257. Сваком добар а по се најгори.
258. Сваком вјетру јадра не отварај.
259. Свакоме ће једноч ј . . . . . јутро осванути.
260. Сваком своје, па мирна Босна.
261. Свако вече нијесу покладе.
262. Свашта ће дотећи, а памети никада.

263. Свашта је боље знати него незнати, али није добро све чинити.

(Добро је све знати али није добро све чинити.)

264. С водом и ватром није игре.

265. Своје не дај, а у туђе не дирај.

266. Свој узао завежи, а у туђе се не уздај.

267. Свој свога до јаме води, ал га у јаму не баца.

268. Своја кућица, своја слободица.

269. Својих закрпа не пришивај другоме.

270. Својим аршином другога не мјери.

271. Све бег знаде ко му коње краде, ал не знаде ко јуларе скида.

(Т. ј. познат је тај који краде, али се не зна ко га подупире).

272. Све ће бити, и пита ће бити.

273. Све ће бити и проћи.

274. Све ће бити што буде суђено.

275. Све га ифтира бије, а мало у којој да није.

(Ифтира ар. р. значи биједа, потварање и т. д.).

276. Свега љета једна репа па и она црвљива.

(Ово се рекне ономе, који нема кроз цијели свој живот но само једно дијете, па и оно несретно и злочесто буде).

277. Све изгуби, а поштење чувај, јера блага над поштењем нема.

278. Све једно што цвјета, кад плода не даје.

279. Све једно што пас лаје, кад не коље.

280. Све је мама, а хљеб је храна.

281. Све је то као у воску.

282. Свекрва се не сјећа, да је снаша била.

283. Све лијен каса, а тврд троши.

(Т. ј. лијену човјеку мучно се наканити отићи на вријеме ђе треба, па пошље закасни и мора у мјесто ходити,

касати, а тако и тврд, жао му је купити на вријеме шта му треба, па када поскупи онда мора за скупе новце куповати и одвећ трошити).

284. С великим човјеком није лахко трешње јести.

(Ова је пословица постала од тог времена; кажу да је некад један Бошњак у Травнику с босанским везиром заједно ручао, кад је било те су јели трешње, овај Бошњак из трешања многе коштице нагомила пред собом, на што се везиру згадило, те му заповједи да мора све коштице прогутати, што је дакако и учинио, јер иначе отишла би глава. По турском обичају када се једу трешње не бацају се коштице на софру већ се скровито остављају у руку, и оставе се на мјесто зато одређено).

285. Све ми се врти по глави као поотеглој дјевојци удаја.

(Отегла дјевојка, рече се оној, која се за много времена не уда већ сједи код родитеља).

286. Све му иде од руке.

287. Све му је на уму, као баби пестиш.

288. Све на вука вика, а иза вука и лисице месо једу.

289. Све о томе као кукавица куку.

290. Све се Ливно на Солдина спрема а Солдину ни у ћулум нема.

(Солдин, име аге који је био временом у Ливну највиши јунак).

291. Све се може ласно учинити само кад је воље и времена.

292. Све се може што се хоће.

293. Све се смије смиље на босиље,
кано вјерно момче на дјевојче
а невјерно ни да гледа не ће.

294. Све се смрзло као лој.

295. Свежи га ликом не дај га ником.

296. Свежи коња ће ти господар рекне.

297. Сви с коца и конопца.

(Т. ј. сви су лопови, није ни један за држање већ би их требало свију смакнути).

298. Свијет је јака кобила.

299. Свијетао образ мало воде треба.

300. Свила и кадифа у мутваку ватру гаси.

(Мутвак т. р. кухиња. Ко купује свилу и кадифу троши много новаца, па се догађа да нема зашто хране купити).

301. Свуд је добро, а у дому најбоље.

302. Свуд су бези по Херцеговини
а кад дође беже Љубовићу,
онда бега ни једнога нема.

303. Свуда је проћи ал је опет кући доћи.

Т.

1. Тајно мито пије крв.

2. Танко као длака.

3. Танком длаком свезан за шеријат.

(Шеријат ар. р. = правда, прави пут кога је Бог у курану означио. За то каже сваки побожни мухамедовац, да је танком длаком за шеријат свезан т. ј. тиме хоће да каже, како је подложан закону и колико му је стало да се не одвоји од шеријатског суда).

4. Тара, не боји се ни цара.

(Тара, име једне ријеке која тече дуж црногорске границе у фочанском котару, зими много придође, те се не може газити ни пловити, за то је речено, да се не боји ни цара).

5. Тархана је мусломанска храна, а каурска купус и сланина.

6. Текла Сава куд је и до сада,
а Дунаво испод Биограда.

7. Теле за теле, па макар и не било шарено.
8. Тепе се као теле под краву.
9. Тежа лакшу претежé.
10. Тежи трешељ него товар.
11. Тежи хатар него сила.
12. Тежи рђав друг, него дуг пут.
13. Тешка зима тежак сноп.
14. Тешко аги кога кмети хвале.
15. Тешко бабам' куд делије прођу, а делијам кад под Бендер дођу.
16. Тешко бегу сиромаху, а и Влаху који пара нема.
17. Тешко блесасту, а није лахко ни паменту!
18. Тешко Босни, док је зулумћара!
19. Тешко босу по откосу, а још горе по снијегу!
20. Тешко брату без брата, а дјевојци без свата!
21. Тешко дому у ком слоге нема!
22. Тешко други без својега војна, и славују без зелена луга!
23. Тешкога се блеси!
24. Тешко господару којега слуге уче!
25. Тешко је кадија бити, а мед и масло само ће доћи!

(Ово је може бити некад било, али данас већ тога нема, ако жели имати меда и масла мора и кадија купити за новце, као и сваки други, јер је бајдала већ престала).

26. Тешко је трефити млин за свако жито!
27. Тешко је вука с овцом помирити!
28. Тешко калпаку на објешењаку,
    И кауку на потурчењаку.
29. Тешко капи на ћелавој глави,
    И ђердану на гараву врату!

30. Тешко капи на ћелавој глави,
И ногама под махнитом главом!
31. Тешко кењцу преко ког се коњи бију!
32. Тешко кењцу с коњ'ма путујући
И јунаку силом пјевајући!
33. Тешко лонцу из села зачину чекајући!
34. Тешко кући младог домаћина.
35. Тешко лонцу с каменом се бијући!
36. Тешко марви кад чобана нема!
37. Тешко мени и Омеру моме,
Кад ја немам у тобоцу своме!
38. Тешко мени по свом роду, ако немам у свом дому!
39. Тешко момку с бабом боравећи,
И дјевојци у стара на руци!
40. Тешко мужу жену слушајући,
А без мужа жени кукајући!
41. Тешко ногам под махнитом главом,
И опанцим идућ' по камењу!
42. Тешко ногам за псима идући (ловећи)!
43. Тешко оној дјевојци која се каје!
44. Тешко оном до смрти, ко се у зло упрти!
45. Тешко ономе кога снага храни!
46. Тешко ономе кога свако хвали!
47. Тешко ономе кога жале.
48. Тешко ономе кога воде жива,
А још теже кога носе мртва!
49. Тешко ономе који иде за туђом памети!
50. Тешко ономе који непријатеља нема!
51. Тешко ономе који непријатеља на кућном прагу чека!

52. Тешко ономе који тражи хљеба над погачу!
53. Тешко ономе по којем се други свијесте!
54. Тешко ономе ко је деверли главе!
55. Тешко ономе ко не зна да не зна, већ мисли да зна!
56. Тешко ономе ко се жени очима, а не жени се ушима!

(Т. ј. ко само гледа на љепоту а не пита ништа друго је ли добра, мирна, марљива, поштена и т. д).

57. Тешко ономе, ко своју вечеру преврне!
58. Тешко ономе ко туђе мајке сису сиса!
59. Тешко ономе вуку за којим пси не лају!
60. Тешко ономе ко узме врага ради блага!
61. Тешко ономе ко од себе шалу збија!
62. Тешко овци с вуком ратујући,
и паметну луда слушајући!
63. Тешко пјанцу док крчмарици враг душу однесе!
64. Тешко пуници на зетовој улици!
65. Тешко пушци у страшивој руци!
66. Тешко сабљи у страшивој руци,
и ђевојки у старца на руци!
67. Тешко селу куда војска прође,
и дјевојци која сама дође,
прво ће је јутро прекорити,
да си сретна не би сама дошла,
кам дарови, што си их дон'јела?
68. Тешко с њиме, а још теже без њега!
69. Тешко шуши с вуком путујући,
и нејаку с јачим ратујући!

(Шуша значи овца или коза која је без рогова, па како су овце већином без рогова, међу народом се говори на мјесто овце шуша).

70. Тешко у злу добра чекајући!
71. Тешко Влаху сиромаху и Турчину који пара нема.
72. Тешко вријеме обичај поквари!
73. Тешко вуку не једући меса,
а јунаку не љубећ дјевојке!
74. Тешко вуку не једући меса,
и јунаку не пијући вина!
75. Тешко вуку по поруку!
76. Тешко злату на дебелу платну,
и ђердану на гараву врату!
77. Ти госпоја, ја госпоја а ко ће краву мусти?
78. Ти се чувај па ће те и Бог чувати.
79. Ти си дуге руке.
80. Тко болест крије, лијека му није.
81. Тко без хрта у лов иде, без зеца се из лова враћа.
82. Тко брзо суди, лахко се вара.
83. Тко кабули да је курвин син?
84. Тко ће сили одољети?
85. Тко ће вука наситити?
86. Тко части попа, части и ђака.
87. Тко доцкан устаје, обојака му нестаје.
88. Тко добро ради, добро му и Бог даје.
89. Тко другог срамоти, остаје сам срамотан.
90. Тко другог вара и њега ће преварити.
91. Тко двије свијеће пали.
двије му Бог и даје!
92. Тко хити врат ломи.
93. Тко хоће часно не може ласно.

94. Тко хоће криву улицу исправити, треба му многе куће оборити.
95. Тко хоће вазда лијепо, на Божић ће слијепо.
96. Тко хоће жену да кара, прво нек јој језик одреже, или нека своје уши затисне.
97. Тко хвали продаје, ко купује куди.
98. Тко иде против Бога, плати душом, а ко против цара, плати главом.
99. Тко иде странпутице, без скута кући дође.
100. Тко иде странпутице брзо се умори.
101. Тко има много кобила и под кењце потура.

(Ово се каже и примјећује у случају када у једнога човјека имаде више кћери, па кад која оде за какву своју неприлику).

102. Тко има пријатеља, има и душмана.
103. Тко има мир, вазда му је пир.
104. Тко истину гуди, гудалом га по прстима бију.
105. Тко изобила масла има и м . . . маже.
106. Тко јачи, тај тлачи.
107. Тко је балепа код куће, тај је и на путу.
108. Тко је близу границе, тај је близу тамнице.

(Ова се изрека понајвише чује дуж црногорске границе од Требиња до Кулашина, гдје заиста и јест непрестано борба и кијамет, а наравно је да се граничари мало гдје у миру налазе).

109. Тко је будаласт лани био, и ове је године.
110. Тко је далеко од очију, далеко је и од срца.
111. Тко је драг ехалији, драг је и валији.

(Ехалиа т. р. значи публика, народ, валија такођер т. р. значи гувернер, дакле кога љуби народ тога љуби и влада и гувернер).

112. Тко је дужан и на Божић је тужан.

113. Тко је дужан и на бајрам је тужан.
114. Тко је још на гомили локву видио?
115. Тко је крив кози што јој је кратак реп.
116. Тко је крив, него невјеста!
117. Тко је лани пас био и ове је године.
118. Тко је млад лагао, не вјерuj му ни кад остари.
119. Тко је мој близу рупе стој.
120. Тко је несретан у Пешти нек не иде у Будим.
121. Тко је свакоме пријатељ, ил је одвећ богат, ил је предрта фукара.
122. Тко је зао код куће, на путу је још гори.
123. Тко је жедан, муче воду пије.
124. Тко касно устаје, обојака му нестаје.
125. Тко кашу љуби, не боле га зуби.
126. Тко криво гледа, зло мисли.
127. Тко куца томе се и отвара.
128. Тко купује што му не треба, неће моћи купити оно што му треба.
(Ово је превод неке турске пословице).
129. Тко ласно вјерује, ласно се и вара.
130. Тко лаже, и свом ћаћи не вјерује.
131. Тко лаже, тај и краде.
132. Тко лежи са псом, пун је буха.
133. Тко љети хладује, зими гладује.
134. Тко лук једе, њим и воња.
135. Тко мачем бије од мача и гине.
136. Тко мачке милује, мишева не чује.
137. Тко мале презире, велике не достиже.
138. Тко ме је лани био, није ми ни ове године мио.
139. Тко меникар хатор пази,
Ћуприја сам нек ме гази

Тко се од мене беневречи,
Од њега сам педаљ већи.

140. Тко ми је брат? ко ми је добру рад.
141. Тко милује домаће просо, не жели капреког пиринча.
142. Тко мисли с вуцима живјети, нека вије као и они.
143. Тко много дијели, брзо проси.
144. Тко много говори, мало мисли.
145. Тко много говори, много и лаже.
146. Тко много лаже, много се и куне.
147. Тко много обећаје, мало даје.
148. Тко много обећаје, мало му се вјеровати може.
149. Тко много пије, по глави се бије.
150. Тко много пије, за дуго није.
151. Тко много пита, празан се скита.
152. Тко мој господар, ја његов слуга.
153. Тко може, и коњ му може.
154. Тко може помоћи, може и одмоћи.
155. Тко нада-се пљује, на образ му пада.
156. Тко нагло иде, на путу остаје.
157. Тко науке не понавља, тај брзо заборавља.
158. Тко на вересију даје, губи пријатеље и имање.
159. Тко на вересију даје, празне кесе остаје.
160. Тко на вересију пије, тај се два пута опије.
161. Тко неће тархане, није ни за хране.

(Тархана је нека врста чорбе, у којој мухамедовци увелико уживају; кажу да је Мађари зову тархоња).

162. Тко не чува феса, неће ни калпака.
163. Тко не чува паре бјелице, неће имат рушпе жутице.

164. Тко не чува карантана, нема ни дуката.
165. Тко не чини ништа, чини зло.
166. Тко не храни мачку, храни мише.
167. Тко не изједе сирово, трбух га не боли.
168. Тко не љуби свога брата, љубиће туђега.
169. Тко нема бриге, нема ни памети.
170. Тко нема млијека, нема ни лијека.
171. Тко нема осјећаја, нема ни поштења.
172. Тко нема памети, има добре ноге.
173. Тко нема зета, нема ни магарета.
174. Тко нема жене, сваки је дан бије.
175. Тко не плати на овом свијету, платиће на ономе.

(Из ове пословице види се како наш народ лијепо вјерује, да је туђе невраћено гријех неопроштен, што мора свака вјера овако вјеровати, која иоле схваћа што је правда и они свијет).

176. Тко не почне, неће ни свршити.
177. Тко не ради код своје куће, радиће код туђе.
178. Тко не ризика, не доби.
179. Тко не слуша људи, није ни човјек.
180. Тко не смишља пошљедну, прва га бије по глави.
181. Тко не штује другога, неће ни њега.
182. Тко не почне на вријеме, почеће у невријеме.
183. Тко не срче млијека, нека тражи лијека.
184. Тко не тражи насихата изјешће шамар мусибета.

(Насихат т. р. савјет. Мусибет ар. р. катастрофа, шамар т. р. пљуска или пљеска, т. ј. ко не тражи савјета иначе, доћи ће му какова мука на главу).

185. Тко није кућу градио и кћер удавао, не зна што је трошак.

186. Тко није за се, није ни за другога.

187. Тко не туче ћерку, туђи ће себе по колѣену.

188. Тко не зна на ораху, не зна ни на товару.

(Ово се каже када ко није на маломе дару захвалан, наравно је да не би био ни на великоме).

189. Тко не зна што је пара, не вриједи ни паре.

190. Тко не зна што је талмуд, не зна шта је ни Чифут.

191. Тко не зна за Бога, не зна ни за роба.

192. Тко не зна за се, не зна ни за другога.

193. Тко не зна договора, тај не зна ни приговора.

194. Тко не умије јахати, нек не иде на вранца.

(Прича се како је скоро сваки вран коњ плашљив, јогунаст, па се ваљда зато ово и каже).

195. Тко обиђе брзо дође.

196. Тко одвећ хити, брзо сустане.

197. Тко од страха мре, за душу му п . . .

198. Тко о меду ради и прсте лиже.

199. Тко оштри, тај се не зноји.

(Т. ј. кад је у сељака оштра сјекира, или коса не ће се уморити кад буде дрва цијепао или траву косио).

200. Тко о злу, онај и по злу.

201. Тко пази туђе послове, своје занемарује.

202. Тко пије опиће се, тко зло чини страдаће.

203. Тко пита с пута не залази.

204. Тко пјева зла не мисли.

205. Тко под другим јаму копа, сам у њу пада.

206. Тко посла нема, он зијева.

207. Тко пошљедњи у цркву, први ће из цркве.

208. Тко поскочи, тај и доскочи.

209. Тко право говори, нек сна не тврди.

(Бива да ће га прогнати, проћерати, за то нека сна не тврди већ нек се вазда на опрезу држи, јер ко истину каже више пута буде прогнат).

210. Тко правим путем иде, брзо кући дође.

211. Тко прије дјевојци, оног и дјевојка.

212. Тко прије саспе, прије и самеље.

(По сељачком обичају који прије дође у млин тај прије и меље, за то је ово и речено, ко прије жито саспе тај ће прије и самљети, види пословицу: у млину се по реду меље).

213. Тко признаје незнање своје, тај је паметан.

214. Тко проху сије, пшенице не жање.

215. Тко пије, живот трује.

216. Тко пуно говори, много се вара.

217. Тко пуно снује, мало тка.

218. Тко лако игра, лако му се свира.

219. Тко рано рани, двије среће граби.

220. Тко руча код куће, вечера у млину.

(Т. ј. који оклијевајући и чекајући ручка код куће, закасни у млин, па мора тамо вечерати и преноћити).

221. Тко с ђаволом до подне тикве сади, од подне му о главу пуцају.

222. Тко с вишега пане, више се и убије.

223. Тко сам руча сам и товари.

(Тко сам једе, а никоме другоме не да, већ он сам ужива, неће ни њему други помоћи, већ мора сам свог коња товарити без да му ко помаже).

224. Тко сам пане нека не плаче.

225. Тко сам пане нек другога не криви.

226. Тко сам себе хвали, у смеће се ували.

227. Тко се боји вребаца, нек просо не сије.

228. Тко се чува, и Бог га чува.
229. Тко се дима не надими, ватре се не огрије.
230. Тко се другог злу весели, нек се свом добру не нада.
231. Тко се другом руга, ругаће се и њему.
232. Тко се хвали сам се срами.
233. Тко се истоку и западу клања, тај ни једне вјере нема.
234. Тко се родио за вјешала, од пушке не гине.

(Т. ј. одашта је човјеку суђено умријети, баш ће од оног умријети, а ни од шта другог).

235. Тко се родио, па да је свему свијету угодио.
236. Тко се људи не стиди, не боји се ни Бога.
237. Тко се млад ожени и рано руча, не каје се.
238. Тко се млад жени и рано устаје, добро чини.
239. Тко се много љути, самог себе губи.
240. Тко се много смије, ил је луд ил будала.
241. Тко се не накуса, тај се не нализа.
242. Тко се освети, тај се посвети.
243. Тко се у ноге не узда, нек се у коло не хвата.
244. Тко се од људи крије, боље је да га није.
245. Тко се пуно хвали сам себе срами.
246. Тко се с девецијом конуштише, велика му врата требају.

(Т. ј. ко има посла са оним, који деве (камиле) у мјесто коња употребљује, требају му голема врата, јер познато је да на малена врата камила унићи не може. Из ове се реченице разумије ко с великим људима пријатељство води много му нешта треба трошити или се с њима не дружити).

247. Тко се с кућом растане невољником постане.

248. Тко се са псом у једну врећу веже, или ће га ујести, или умрљати.

(Ко с неприликом посла имаде, на хиљаду ће белаја, мука и кијамета ударити).

249. Тко се топи, и за сламку се хвата.

250. Тко се тужи, сам се ружи.

251. Тко се туђим злом застире, свога се добра не достире.

252. Тко се туђом бритвом брије, брзо ћелав постане.

253. Тко се не боји зла, гори је од зла.

254. Тко се у потоку удуши, море му не треба.

255. Тко се у мору топи, и за змију се хвата.

256. Тко се у туђе обуче, и на пиру се свуче.

257. Тко се у Османлију узда, штапом се на воду ослања.

(Ова се изрека понајвише чује око Новог Пазара до Рогазне).

258. Тко се у туђе послове мијеша, зна се шта му је.

259. Тко се виси, Бог га низи.

260. Тко се злу пода, зло га и клепа.

261. Тко сирово не једе, срце га не боли.

262. Тко старо љуби, данке губи.

263. Тко свакога слуша, тешко ти је њему, а ко никога, још му је теже!

264. Тко свој нос у вис диже, у том мудар дух не дише.

265. Тко шта умије, срамота му није.

266. Тко штеди на шпину, пролијева на тапушицу.

(Ова се изрека чује на далматинској међи у Херцеговини).

267. Тко што чини све себи.

268. Тко што бегенише, оно и егленише.
(Еглен т. р. разговор).
269. Тко што дјела, пред њег пада.
270. Тко што има нека добро чува.
271. Тко што има оним и клима.
272. Тко што свикне оно и обикне.
273. Тко тебе бованом, ти њега комадом.
274. Тко текију чува, и чорбу куса.
275. Тко тражи без махне пријатеља, остаће на вијеки без њега.
276. Тко тражи врага, лахко ће га наћи.
277. Тко туђем магарцу зло жели, свога дому не догони.
278. Тко украде јаје, тај ће и коку.
279. Тко умије томе двије, а ко не умије томе ни једне.
280. Тко у плочу, ко у чаво.
281. Тко у вјетар пљује, на образ му пада.
282. Тко увијек започиње, никад не свршује.
283. Тко вино вечера, воду руча.
284. Тко вино пије, опиће се; ко коња јаше укинуће се.
285. Тко више хоће него може, остаје без коже.
286. Тко вјетар сије, буру жање.
287. Тко врага веже, тај се за њим и натеже.
288. Тко вучју штенад храни, он овцам' траг утире.
289. Тко вука гађа, бистро ваља да нишани.
290. Тко на мало гледа, мало и ваља.
(Тко се за малу ствар на путу свађа, тај човјек заиста мало вриједи).
291. Тко за мухом лети, зна се на што пада.

292. Тко за перчин држи, бије куда хоће.
293. Тко за свијетом плаче, без очију остаје.
294. Тко за шалу не зна, нек не иде на сијело.

(Обично међу нашим народом када је сијело или прело, тада има сваке шале и еглене, па који не зна за шалу, тамо за таквог мјеста нема).

295. Тко за туђом вуном пође,
Сам острижен кући дође.

206. Тко зло чини, нек се добру не нада.
297. Тко о злу, онај и по злу.
298. Тко зна боље, широко му поље.
299. Тко зна добро писати, не треба се с њиме клисати.
300. Тко зна говорити, зна и мислити.
301. Тко зна, што се иза брда ваља!
302. Тко зна, што у њему лежи.
303. Тко зна, што је у завезаној врећи!
304. Тко жели слатко, ваља да подноси и горко.
305. Тко жали чаво, изгуби плочу.
306. Тко жали уже, изгуби јуне.
307. Тко живи у миру, сваки је дан на пиру!
308. Тодоре! сваки дан то горе!
309. То је мачкова пређа.
310. То је на врби свирала.
311. Толико знаде, колико у глави имаде.
312. Топ пуче, бајрам прође.
313. Топи се као снијег.
314. То су шурке, бабе Јурке.
315. То су Марине мрђалице.

(Т. ј. ствар веома незнатне вриједности и беспослица).

316. Товар се баџе не боји.

(Баџа т. р. малтарина, тара т. ј. она пристојба, коју мора сељак платити гонећи у град товар. Ова је плаћа обично незнатна, дакле сваки товар море своју тару платити без да је се боји).

317. Траг по траг, док скочи враг.

318. Тражећи славу, изгубио главу.

319. Тражећи веће, изгубићеш и оно из вреће.

320. Тражи коња, а коњ под њим.

321. Тражила крава јунца, па га и нашла.

322. Тражио, па и нашао.

323. Тражиће зец мајку!

(Ово се каже када је одвећ велика студена ноћ при великој ведрини и бури).

324. Тражити круха над погачу.

325. Тражити у јају длаку.

326. Трбухом за крухом.

327. Треба човјеку и мртву.

328. Треба пазити да чампара не пукне.

329. Треба посвирати, па и за пас задјети.

330. Треба сквасити гаће, па ухватити рибу.

331. Трла баба лан, да јој прође дан.

332. Трпеж и крпеж сиромашни иметак.

333. Трпи као магарац.

334. Трпи тијело, памти душо.

335. Трта као ћорав.

336. Туче му орахе на глави.

337. Туче му сарамсак на глави.

338. Туђа кућа, туга велика.

339. Туђа мајка, ране не завија,
туђа сека, не чешља перчина.

340. Туђа несрећа и по нашој глави пуца.
341. Туђа рука не може почешати као своја.
342. Туђа рука свраба не чеше.
343. Туђа уш пали.
344. Туђа земља калауза нема.
345. Туђе кости по сокаку дости.
346. Туђе невраћено, гријех неопроштен.
347. Туђе волове о својој брашненици мучно је пасти.
348. Туђин кућу не кући.
349. Туђим се добром добар чини.
350. Туђим зубима, хљеб гризе.
351. Туђој крави мисли добро, да твоја здраво кући дође.
352. Туђом руком, ласно је жераву гртати
353. Туга, невољи друга.
354. Ту зец лежи.
355. Твоје масло не зачиња мога купуса.

(Овоме слично види пословицу: не види се мени од твоје свијеће).

356. Тврд као камен.
357. Тврд као стијена.
358. Тврд скупље плати, а лијен даље обиђе.
359. Тврда врећа проху држи.
360. Тврди скеле, пази себе.
361. Тврдо је с репа дерати.
362. Тврдоглаву сто чекића забадава.
363. Тврђа вјера Христова,
него гужва брестова.
364. Тврђе дрво од камена.

Ћ.

1. Ћерку кара, неви проговара.
2. Ћорава цура проклиње огледало.
3. Ћораву нема фајде намигивати.
4. Ћораву не намигуј а лапцу не лажи.
5. Ћоравој мачки нема фајде давати.
6. Ћоравом свијећа не треба.
7. Ћурци кадији, готовина жени, а земља дјеци.

(Ово се говорило од прије међу нама у Босни, јер када би који умр'о а оставио би иза себе имање и нејаке дјеце, морао би кадија преписати сав остатак и наплатити за препис таксу „ресмиксмет“; више пута не би било готових новаца на сриједи, јер би их жена уграбила и сакрила, те онда би кадија на свој рачун узео иза покојног преоставше бунде или ћуркове а тако и на тај би начин само земља остала дјеци).

У.

1. У бећара свакога шићара, понајвише буха и ушију.

(Бећар т. р. рече се ономе који је неожењен, а разумијева се и скиталица, који се потуца беспослен по свијету, шићар значи теџиво, добитак, плијен и т. д.).

2. Уби пушка и стара и млада
   и делију Краљевића Марка,
   камо л' не би старца код оваца.

(У српског народа постоји прича, како су неки хајдуци од неког старог чобана искали овна, па кад им га он не хтједе дати разљуте се те га убију. То нечовјечно дјело мотрила је у дубу сакривена бака, па кад хајдуци сједоше да благују, довикну им бака горње ријечи).

3. У бијесна вука голем скок а кратак вијек.
4. У бисагама, као у Копчића топуз.
5. У бодача вола испарана стегна.
6. У богаташа су и волови паметни.
7. У борби живот, а у раду спас.
8. У цара је кула блага, али му је хедија драга.

(Хедија т. р. значи дар, пешкеш).

9. У Цигана се клали у најму!

(Ова се каже, када ко кога проклиње, јер служити Циганину и код њега се у најму инадити, не може бити ништа на свијету горе).

10. У Циганке црн образ а пуна торба.
11. У чем хода у томе и спава,
кад вечера ручку се не нада.
12. Учи се до смрти.
13. Учињеној ствари лијека нема.
14. У човјека јунака, жалосна је мајка.
15. У човјеку очинка нема.

(Очинак кажу ономе, што остане у решету када се жито реди. Овом пословицом хоће се да каже, да у човјеку очинка нема т. ј. сваки је човјек за нешто способан).

16. Удала се мома, да је није дома.
17. Удала се из Злосела у Кукавице.

(Овако се зову два села у Скопљу и траванском окружју).

18. Удара из њега као из бачве.
19. Удари главом о дувар.
20. Ударило га шљеме по глави.
21. Ударљив као козле.
22. Удатој цури и проданој кући много је муштерија.
23. У дјетињој руци и мала се ствар голема чини.
24. У длаци се вријеме промијени.

25. У добру је као бубрег у лоју.
26. У добру је лахко добар бити,
у муци се познају јунаци.
27. У добру је ласно имат' пријатеља.
28. Удри зло, да је горе.
29. У друштву се и фратор оженио.
30. Удовица дјевојка није, џигерица месо није.
31. Угледај сироту за своју срамоту.
32. Угледан је као озлужив на стијени.
33. Уговор волове веже.
34. У град кад хоћеш, а из града кад те пусте.
35. У густој гори звјерад гоји.
36. У хајдука самовољна рука,
не мисли се што ће ни како ће.
37. Ухвати га, цичи, пусти га, звижди.
38. Ухватио се вук у гвожђа.
39. У једно око ћорав, а другим не види.
40. У једну руку мене , а у другу себе.
41. Ујешће вука ово вријеме.
42. У језику је мед и јед.
43. У језику кости нема.
44. У јунака јадна мајка.
45. У јунцу се види, какав ће во бити.
46. У јунцу се во познаје.
47. Укочио се као колац.
48. Укочио се као пас у колима.
49. Укочио се као влашка млада.
50. У кога је глава тврда, залуду му је капа златна.
51. У кога је пурач, они и мијеша.

(Пурач зову у Босни комад дрвета, којим се мандра мијеша).

52. У ког је миша само једна рупа, брзо главу изгуби.
53. У ковача црне руке, ал је бијела погача.
54. У ковача најгора сјекира.
55. У лажи су кратке ноге и плитко дно.
56. У лијене стопанице вазда кућа непометена.
57. У Лијевну Цацан, у Дувну Мецан, у Виници Курт — нема се куд.

(Ова је пословица потекла од времена Алипаше Сточевића. када је господовао у Херцеговини као мали цар. У Лијевну био је заповједником неки ага Цацан, у Дувну Али-ефендија Мецан, а у Виници Ахмед ага Курт, од којих се пошљедни и данас у животу налази. Ти људи купили су харач и побирали ђумрук (царину), пак су ваљда њихову службу строго издржавали те је у народу ова пословица постала).

58. Уломио је на њ зуб.
59. У луда кмета брза бесједа.

(У Босни се зове кмет, који зељму обрађује, а у Србији значи као општински заступник).

60. У љубави није вјере.
61. У Маглају ни пси не лају.

(Т. ј. тамо је ваљда добар и миран народ).

62. Умиљато јање двије мајке сиса.
63. У милостива љекара, усмрђена рана.
64. У мирна домаћина, пуна кућа опачина.
65. У млада за снагу, а у старца за савјет питај.
66. Ум за морем, смрт за вратом.
67. У млину гусле не требају.
68. У млину се два пута говори.
69. У море не треба соли сипати.
70. Умр'о кум, развргло се кумство.
71. У мутној се води риба хвата.

72. У насиба печа на очима.

(Насиб т. р. значи, што је коме од Бога суђено, то ће му и бити. Печа такођер т. р. рече се ономе што носе мухамедовске госпоје на очима, када излазе изван куће. Ова печа оплетена је од танке коњске струне те се кроз њу прилично види, а очи и лице онога који је носи, видјети се не може. Ова је реченица потекла само из мухамедовских кругова, па је с тога ми највише употребљавамо. Из ове се реченице разумије, да мора сваки младић узети за супругу ону дјевојку, коју му је судбина божја одредила, па била лијепа или ружна. Како каже ова пословица разумије се, да је у њега т. ј. у свакога младића печа на очима или тако звана копрена, кроз коју не може опазити мане и погрјешке оне дјевојке, која је његова, већ је мора узети, јер му је суђена. Заиста лијепо речено; јер и мени се чини да није овога у младожења, та куда би оне дјевојке које нијесу лијепе и имућне, а ипак их се већина уда и мало која да остане. За то се мора признати, да у овој реченици има нешто по сриједи).

73. У несретна терзије и игла се криви.

74. У невољи не треба плакати, веће лијека тражити.

75. У њега је језик мач, а руке су му грч.

76. У његовом су јају два жуманца.

77. У неког кила, у неког мртва кост, а у неког обоје.

78. У њему се ријеч задржат не може, као кап на листу.

79. У око и у закон не крећи.

80. У ортачког коња, вазда садно на леђима.

81. У пасјем млину, круха не тражи.

82. У пазару Краљевићу Марко,
а у боју сиња кукавица!

83. У чеље је сладак мед
ама јој је жесток јед.

84. У петак јеси ли ми лијепа? у суботу јеси ли ваљана? а у нећељу имаш ли ми мала?

(Мухамедовци се обично у очи петка жене. Кад осване петак младожења друго ништа не пита нити жели већ само да му је дјевојка лијепа, — у суботу је пита је ли ваљана, а кад у нећељу богме пита колико си ми донијела мала, т. ј новаца. Оваков ти се обичај и код нас почео темељити од како је у Босни почела цивилизација).

85. Уплеће се као ждријебе пред руду.

86. У плоске је на дну истина.

87. У погодби љутње нема.

88. У попа јуха до дна густа.

89. У потреби се пријатељ позна.

90. У потреби јунаштва не тражи.

91. У просца су понизна уста, а отворено срце.

92. У просјака црн образ а пуна торба.

93. У шенице је највише црнади.

94. У пустињи косовци суде.

95. У сита оца попрдљива дјеца.

96. Усиј сјеме, нек остане име.

97. Усјео се као свети Гргур у коризми.

98. У слози је снага.

99. Усмрдио се као прчевит јарац.

100. У сну се не снио, а у јави не видио.

101. У срдита попа празне бисаге.

102. У сита просјака празна торба.

103. Устакнуо му је ћулах на главу.

(Т. ј. преварио га је на фини начин, а он и не зна).

104. Устало све на њ као на бијелу врану.

105. У стара глава, у млада снага.

106. У стара оца, сиротна дјеца.

107. У старом селу нов адет мучно је поставити.

108. У стотину хвала, а у једном храна.
109. У страшива трговца празна кеса.
110. У свакој је кући црн оџак.
111. У свакој шеници има кукоља.
112. У свакој шали пола збиље.
113. У сваком житу буде црнади.
114. У свијету незнаној делији,
кеса кума, торба посестрима.
115. У своју башчу када хоћеш, а у туђу када ти допусте.
116. У своју главу кока кукуриче.
(Догађа се гдјекад па кокош закукуриче као пијетао, то кукурикање тумачи наш народ као слутњу да ће се догодити каква несрећа т. ј. да ће неко у кући умријети, те с тога такву кокош одмах закољу).
117. У широке се гаће обукао.
118. У широка врата и слијепац лахко униђе.
119. У шутњи је пола мудрости.
120. Уради добро, не кај се, учини зло, надај се.
121. У радиште свега више,
У штедиште још више.
122. У рану се со не сипа.
123. У решету вода стајати не може.
124. Урличе као вук.
125. У руци му чекић и ораси.
126. У руци му и сукно и маказе.
127. У текућој води муљ не лежи.
128. У тежака мрко лице, а бијела погача.
129. Уточи па полочи.
130. У том грму зец лежи.
131. Утопљеник се и за пјену хвата.

132. У трговца је житка чорба.
133. У туђе коло ногу не мећи.
134. У туђе краве вазда веће виме.
135. У туђем оку види длаку, а у свом не види ни брвна.
136. У туђему нема опоришта.
137. У туђему није нигда свога.
138. У туђинца вјера на кољену,
Вјеру даје а мисли друкчије.
139. У туђој кући, хитро дјеца расту.
140. У туђој земљи нејачи је вô од краве.
141. У варен се пилав вода не љева.
142. У великог на глас, у малог на част.
143. У више стабло прије гром удара.
144. Увијек крушка под крушку.
145. У војсци је пуно делија.
146. Увријеђен и на камену пише.
147. Увуко је рогове у главу.
148. У зајам се језик не даје.
149. У затвору славуј не пјева.
150. У зелено је загризо.
151. У здраву ногу трн не забадај.
152. У згодна кмета скупа пшеница.
153. У злочеста мужа ружна жена.
154. У звијезде га окива.
155. Уз брдо се камен не ваља.
156. Уз криво дрво и козе се пењу.
157. Уз палицу и међед игра.
158. Уз сухо изгори и сирово.
159. Уз траг вратио се као зец.

160. Уз вјетар немој пишати.
161. Уз воду је тешко пливати.
162. Узео велику бригу на свој врат.
163. Узео га враг на своју руку.
164. Уздај се у се и у своје кључе.
165. Уздат се као у празну пушку.
166. Уздише као Циганче кад тикву разбије.
167. Уздише као сироче за матером.
168. Узјахао са седла на самар.
169. Узми попу браду, ја шта му друго остаје.
170. Узми врага ради блага,
блага нестане, враг остане.
171. Узори дубоко а загради високо, насиј често, па сједи те у миру једи.
172. Узори плитко а посиј ријетко, загради ниско, па хајде одмах на пазар по жито.
173. Узори плитко, посиј ријетко, задрљај браном, па хајде у Посавину за храном.

Ф.

1. Фајда и зарар — брат и сестра.
2. Фала му као тетки без колача.
3. Фала ти, ко да си ми кућу запалио.
4. Фали човјека гђе не чује а ружи га гђе чује.
5. Фали му једна тахта у глави.
6. Фали жито у хамбару, фали жену у мезару.

(Мезар т. р. значи гроб. С овом пословицом међу нашим народом хоће се да каже то: Жито док се год не саспе у хамбар не може се сигурно фалити, јер прије него

се пожање, може се случајно нешто догодити, па да све пропадне и да не буде од њега никакве користи. Тако исто и жена колико ће год бити кроз свој цијели живот добра и ваљана, опет се може по несрећи при најпошљеднјем часу нешто случити, што би јој могло уништити част и да не буде достојна никакове фале, дакле када поштено легне у гроб а жито се саспе у хамбар, тек онда је истом мирна крајина).

7. Фратар пије а кадија плаћа, тешко фратру док кадија плати.
8. Фратар просеч, мрав носеч купе зимницу.
9. Фратру служи, како заслужи.
10. Фукарска хаста и господска срамота касно се чује.

(Хаста т. р. значи болесник; ваљда како се мало ко брине за сиромаха, тако се касно и дозна сиромашка нужда и невоља, а код богаташа много нешто згода покрије, пак се надаље ништа не зна и не чује).

11. Фукара кратких рукава.

X.

1. Ха страг, ха по леђима.
2. Ха вук однио, ха Алија ођер'о — у тору га нема.
3. Хаћим и хећим мора се познати.

(Хаћим а. р. значи судац, хећим љекар).

4. Хајин хајина зове: „чувајмо се ове!“

(Хајин а. р. невјерник зликовац).

5. Хајд у коло ко ј' за коло!
6. Хаје пас за лањски снијег.
7. Хаје као пас за пету ногу.
8. Хајде дико напоприко, хајде бако наопако.

9. Хајде па број по Велебиту врхунце.

(Ово се каже ономе, који нема свога посла, већ беспослен туђе послове разабира).

10. Хајде па делибаши кажи.

(Делибаша турска ријеч значи заповједник делија, а делије су нека врста оружника, који су најприје бивали код турских гувернера, паша и везира, од прилике као што је данас стража сигурности. Прича се како је некад у Сарајеву отишла једна стара жена к делибаши и потужила му се на свога сина именом Мехмеда, да је неће да пази и слуша, већ да је веома мучи и бије. На то одмах заповједи господин делибаша, да се што прије доведе Мехмед. Делије оду у град и за кратко вријеме ухвате и доведу јаднога Мехмеда. Делибаша чим га спази веома га изгрди и у мјесто казне натовари му матер на леђа, те му запријети, да је има собом кући однијети и лијепо је одсела пазити. Тако Мехмед носећи матер улицом кући, случајно сусретне брата који га упита: „брате Мехмеде кога то носиш?“ — он му одговори: „ево носим нашу матер!“ — „болан да ли си полудио, зар не знаш да је наша мати већ давно умрла?“ На то рекне Мехмед: „Јест, али хајде ти па делибаши кажи, ја нијесам имао времена да му кажем, јер сила нема разлога).“

11. Хајде ного немој много,
данас сјутра прекосјутра,
наше ноге туђа земља.
нас ће ноге забољети,
неће земља ни хајати.

12. Хајде полагано, прије ћеш доћи.

13. Халат ради, а мајстор се Фали (хвали).

14. Хаста мало једе, ал' пуно троши.

(Хаста т. р. болесник).

15. Хасум хасуму корана не учи.

(Хасум т. р. значи: душманин противник, непријатељ курана не учи т. ј. не моли се Богу за њега, не опрашта му, све би му зло учинио што би могао и т. д.).

16. Хазур ко баба на кахар.
17. Хтио печена овна, па ни слана зеља.
18. Хећим лијечи, а Бог здравље даје.
19. Хелаћ ко Нијемци под Кандијом.
20. Хелбет је изио бабина ороза.
21. Херцеговина је многе земље населила, а себе није расељила.
22. Хиљаду оснива, а ни једне не поткива.
23. Хитар барут, чврсто око хоће.
24. Хитар као доњи млин.
25. Хитар коњ често посрће.
26. Хитња је шејтански посао.
27. Хитра се тица за обје ноге хвата.
28. Храни се како можеш, а одијевај се како треба.
29. Храни врану, да ти очи искљује.
30. Храни сироту за своју срамоту.
31. Хранитељ као и родитељ.
32. Хрокће као крмак.
33. Хрсуз и пас, не могу заједно.
34. Хрсузу кључ не треба.
35. Хрже као коњ.
36. Хрвати се с потоком није паметно.
37. Хоће „хоћо," ако неће „нећо."
38. Хоћеш ли добро? — нећу, хоћеш ли зло? — хоћу.

(Ово се примјењује ономе, који свјетовања не прима, већ се држи свога старога рабоша, па чини зло а неће добро).

39. Хоће и печених дивљака.

(Приповиједа се како је био у некаква бега хрт, који није хтио ништа друго јести но печена меса и бубрега; тај бег остави свога пса код некакве бабе, да га она храни

док он дође из Стамбола, а када се бег повратио рече му бака, „сада хоће твој пас и печених дивљака, јер је бака сиромашна била, те га није имала с чиме довољно хранити, па му је за невољу било печене дивљаке јести).“

40. Хоће као глађна свиња.
41. Хора вино пије, згода коња јаше.
42. Хтио медвједа па ни врепца.
43. Худ као и луд.
44. Худој су мајци и дјеца пасторци.
45. Хукће као јејина.
46. Хвали море а држи се суха.
47. Хазур ола кићени сватови,
кратки данци а дуги конаци.
туђа земља калауза нема.

(Овако виче чауш сватовима прије зоре, да устају и да се спремају на пут, водећи дјевојку по народном обичају).

Ц.

1. Цар далеко, а Бог високо.

(У нас мухамедоваца не смије се означити Богу мјесто, већ кажемо, да је Бог свађе).

2. Цару царево, а Богу божије.
3. Цару царево, па мирна Босна.
4. Цакли се као мачије око.
5. Цичи као змија у процијепу.
6. Цијела погача, дочекаће госта.
7. Цијена заната већа је од злата.
8. Циганска се дјеца не плаше варница.

9. Циганин жену бије, а прави човјек неће.

(Ова је пословица у пошљедње вријеме изашла на сриједу, јер знамо како је прије било, а сада неће је избити ни онај, који је прије био).

10. Циганеки годи, а господски плати.

11. Црн Алија црн ти си ми синко, црна си ме и родила мајко.

12. Црн као Циганин.

13. Црн као гавран.

14. Црн као пржун.

(Пржун зове се цилиндраста по средини гвозденом шипком пробушена справа, која служи за пржење кахве).

15. Црн као враг.

16. Црн лонац месо вари.

(Лонац што стоји већма уз ватру то наравно црњи постаје, а који се одавна уз ватру налази, наравно је да и брзо месо свари).

17. Црн образ, вода опрати не може.

18. Црна Гора нема разговора.

(Ваљда за то, јер се око ње увијек крв љева).

19. Црна капа не даје харача.

(Ваљда попови, како су били опроштени од давања харача, а они су носили а и дан данас носе црне капе, па за то може бити да је овако речено међу нашим народом).

20. Црна капа зла прилика.

21. Црна кока, бијело јаје носи.

22. Црна кожа, господско месо.

23. Црне јој се очи као двије трњине.

(Црне очи двије трњинице
два образа двије руже румене).

24. Црница не побијели.

25. Црни дани, црни похођани.

26. Црвен као планинка.

(Ова је пословица речена у Доњој Херцеговини, гдје у љетно доба влада несношљива врућина и гдје су пашњаци тако малени, да су сељаци принуђени са својим благом на планину Љубушу, Бјелашницу и Хрбљине отићи. Пошто је у планини здрав и чист зрак, већ је познато да је планинка здрава и румена).

27. Црвен као рак.

28. Црвен као кукуријек.

29. Цура бабина врсница.

Ч.

1. Чаша иза чаше а за њима истина.
2. Часна смрт прослави вас живот.
3. Чега се човјек боји, најприје на оно и нагази.
4. Чека као озебао сунца.
5. Чешљај често, а оплети густо,
   Ето биље од шта коса расте.

(Приповиједа се како је кћер питала своју мајку да јој каже начин и лијек како косе брзо нарасту, па да јој је мајка тако одговорила).

6. Чија бусија, онога и мејдан.
7. Чија бусија, оног и долија.
8. Чија крава, оног и теле.
9. Чија шума, онога и зецови.
10. Чија ј' оно кићена дјевојка?
    Чији прстен оног и дјевојка.
11. Чије јуне, онога и уже.
12. Чији двор, онога и подворница.

13. Чини чово што хоћеш, али нећеш докле хоћеш.
14. Чини право, бој се Бога, па се не бој никога.
15. Чини право, тако био здраво.
16. Чини баба баје и кучка лаје.
17. Чим имам, тим климам.
18. Чим се коза дичи, тим се овца срами.
19. Чим више, тим боље.
20. Чист као шишана.
21. Чист као злато.
22. Чист крмак никад дебео.
23. Чист рачун, дуга љубав.
24. Чиста се злата рђа не прима.
25. Чисто злато, потамнити неће.
26. Чистоћа је Богу мила.
27. Чобанско звоно а спахинске овце.
28. Чорбег сјаши, Али-бег узјаши,
Док дорату одпадоше м . . .
29. Човјек без новаца, пањ без жила.
30. Човјек без слободе, као риба без воде.
31. Човјек без заната, као кућа без хајата.
(Хајат тур. р. значи предсобље или ходник).
32. Човјек човјека познаје.
33. Човјек је претекао шејтана.
(Шејтан, т. р. враг, сотона).
34. Човјек је као кап на листу.
35. Човјек — оштра зуба.
(Ово значи да је од ријечи отресит, који ће без сваког околишења одговорити и рећи као што треба).
36. Човјек се на човјека, а дрво на дрво ослања.
37. Човјек се по бесједи познаје.

38. Човјек се по гласу, а птица по перју познаје.
39. Човјек се у муци а коњ у блату познаје.
40. Човјек се у муци а злато у ватри познаје.
41. Човјек снује а Бог богује.
42. Човјек снује а Бог одлучује.
43. Човјеку није никад доста.
44. Чуди се Циганин, зашто сав свијет у Цигане не иде.
45. Чуди се као кулашинско дијете.
46. Чудила се и гора и трава.
Што уради невесињска раја?

(Ово је било год. 1875. 15. маја, када је у Херцеговини у невесињском котару у селу Луковцу устанак букнуо, који је проузроковао пуно и свашта.)

47. Чудна чуда на мачки прапорача.
48. Чувај бијеле новце за црне дане.
49. Чувај дјево имена, доста ћеш имат времена.
50. Чувај мене, не изгуби себе.
51. Чувај паре за црне дане.
52. Чувај снагу за старости, а љетину за зимницу.
53. Чувај се, док ти нијесу рекли шароња.
54. Чувај се од пса који не лаје.
55. Чувај се ти и Бог ће те чувати.
56. Чувај се војна као љети грома.
57. Чувај здравље за старост, а љетину за зимницу.
58. Чује ал не хаје.
59. Чуће се гусле јаворове.
60. Чуо ђе звони, ал не зна у којој цркви.
61. Чуст као буха.

III.

1. Шале доста изјест ништа.
2. Шаљив друг добро проће.
3. Шарено махниту је драго.
4. Шарен као дјетлић.
5. Шаро пушко не остала пуста!
   Немој мене с ватром преварити,
   А за око ни молит' те не ћу.
6. Шета се као пауница, а ноге испуцане ко борова кора.
7. Шиче као гусак.
8. Шило за огњило.
9. Шта и шта мејита над хасту дође.

(Мејит т. р. значи мртво тијело, хаста т. р. значи болесник, т. ј. много здравих људи дође болеснику у походе, па се догоди да болесник оздрави, а онај здрави умре).

10. Штап у руке, памет у главу.
11. Штеди бијеле новце за црне дане.
12. Штеди док је пуна врећа, јер послије није фајде.
13. Штедња сачињава највећи дио среће на овом свијету.
14. Штеди се с петаља, а не с рогљева.

(Овоме слично: штеди док је пуна врећа).

15. Што бешика заљуља, то мотика закопа.

(Бешика т. р. колијевка. С овим хоће да се каже, што је од мајке рођено, то је исто и мотика закопала, нико се не предругојачи већ исти онај па био зао, био добар).

16. Што би дријемао, кад ми море бит спавати.
17. Што би кола шкрипала, то волови ричу.

(Ово се каже при каквом обратном и противном случају, јер обично је да кола шкрипе а волови мучу, т. ј. ко

има разлог и право да говори он мучи, а други који би морао мучати, говори и прави галаму).

18. Што Бог да, нико не ограби.

19. Што богатији све то тврђи.

20. Што ће бити јесенас, нека буде вечерас.

21. Што ће брада без мозга?

22. Што ће год доћи — брзо је.

23. Што ће магарцу златан јулар?

24. Што ће мени дукати, кад ћу под њима кукати?

25. Што ће мени диба кад ћу бити блида?

(Диба ар. р. значи неку врсту драгоцјеног и веома скупог свиленог платна. Ово се каже при неповољној удаји т. ј. када какав богат старац хоће да узме младу дјевојку она каже: што ће ми свила и кадифа, кад ћу бити блиједа и невесела).

26. Што ће мени гроши и дукати
када није мог драгог код мене.

27. Што ће ми чалма, кад ћу бити тавна.

28. Што ће сретну мал, — што ће несретну мал?

(Т. ј. што ће се за сретнога ко трудити и остављати му какав иметак, када ће га и сам стећи; а шта ће несретну новац и имање кад ће га потрошити и упропастити).

29. Што ће Влаху шарен вô.

(Приповиједа се како је неки ага хтио узети вола од свога кмета, али није имао никакво право да му га одузме, па је зато рекао: „шта ће Влаху шарен во?“).

30. Што ћу дријемати кад могу спавати.

31. Што човјек бручи сам себе кучи.

32. Што чуо не чуо, што видио не видио.

(Причају, да овако босански Чивути подучавају још из малена своју дјецу, да овако говоре т. ј. што си чуо не кажи, што си видио затаји).

33. Што десницом дадеш нек љевица не зна.

34. Што дјетету обећаш, одма му и подај.

35. Што глух не чује, то из п . . . . измисли.
36. Што год радиш, мисли на пошљедице.
37. Што год ко чини све себи.
38. Што год се пулетом роди, магарцом крепа.
39. Штогод у жива уста.
40. Што иде доћи ће.
41. Што изгубиш не тражи, што нађеш не кажи.
42. Што је баби мило, то јој се и снило.
43. Што је бијело, није све млијеко.
44. Што је дикла навикла, то је нева обикла.
45. Што је добро и само се фали,
    није лазум да га други каже.
46. Што је дуго, то је досадљиво.
47. Што је киша, то је јела виша,
    што је суша, то је зеленија.
48. Што је на опосун, може бити и наопако.
49. Што је од Бога, слађе је од меда.

(Из ове, пословице види се како се наш народ божијој суд бини покорава).

50. Што је попово нек је готово.
51. Што је право и Богу је драго.
52. Што је прасе нечистије, то је оно претилије.
53. Што је прешно, то је и погрјешно.
54. Што је преслано ни мачки није драго.
55. Што је прошло ја те и не питам;
    сјаши с коња цаба ти кирија.
56. Што је руха на њему је, што је круха у њему је.
57. Што је тражио то је и нашао.
58. Што је тражила, мало је нашла.
59. Што је веће друштво, то је мања штета.

60. Што је вино слађе, то је сирће љуће.
61. Што је више јаја, гушћа је чорба.
62. Што један луди поквари, стотину мудрих не може поправити.
63. Што јесен донесе, то зима однесе.
64. Што језик заради, то тјелица заплати.
65 Што касније то часније.
66. Што коза више гребе, све на тврђе леже.
67. Што криво гледа, криво и мисли.
68. Што људи кажу, ил је било ил ће бити.
69. Што маца коти све мише лови.
70. Што мачку више гладиш, то она више реп диже.
71. Што ме гледаш као жаба јаје.
72. Што ми продајеш рог за свијећу.
73. Што мјесец хаје, кад на њега пас лаје.
74. Што млад то и стар.
75. Што нећеш рећи пред њим, немој ни за њим.
76. Што не желиш себи, немој ни другоме.
77. Што не ваља гледати, не ваља ни глодати.
78. Што није на пиру, није ни по пиру.
79. Што очи виде, калауз не треба.
(Калауз т. р. значи проводадија).
80. Што очима не видио, душом не трпио.
81. Што око види, то срце зажели.
82. Што око види а ухо чује, свједока не треба.
83. Што од вране отпане, тешко соко постане.
84. Што овца лежећи види, то није далеко.
85. Што овца види стојећи, то види и лежећи.
86. Што пас лаје то вјетар носи.
87. Што пас лаје нико не хаје.
88. Што поплав однесе, тишина не донесе.

89. Што прође преко десет зуби, знаће и сто људи.

90. Што ријека донесе то и однесе.

91. Што сад проклињу, пошље ће благосиљати.
(Прича се како је некакав паша нагонио Бошњаке да праве и крче пут, а ови га проклињу. Он им рече: што сад говорите то нек буде вама, а пошље што будете говорили нека буде мени. Јер је наравно да када буде пут довршен да ће га благосиљати).

92. Што сам можеш, не очекуј од другога.

93. Што се човјек прихвати, оног нек се и држи.

94. Што се год говори, ја ће бити, ја је било.

95. Што се магарац више пропиње, то већма у земљу пропада.

96. Што се није рекло, није ни потекло.

97. Што се амо ујало, амо се удало.

98. Што се вртиш као калајџија у котлу.

99. Што се вртиш као муха без главе.

100. Што се у повој завије, то покровац покрије.
(Овоме је слична пословима „што бешика заљуља, то мотика закопа.“)

101. Што си мрке објесио брке,
Пива нећеш, разговора немаш,
А кад гори барут пред очима,
Све дружину по имену вичеш.

102. Што си се одуљио као коризма.

103. Што си се занио као дивљи хороз (тетриб).

104. Што си запрешио као поп у појати.

105. Што слијеп плаче, него што очију нема.

106. Што смрди никад не мирише.

107. Што снага не може немет учини.

108. Што стењеш као чивутски дужник.

109. Што су некад торбоноше биле,
сад су нашој војсци четеџије.

110. Што су тијелу добра јела
то су души добра дјела.
111. Што субота пазари, понеђељак не враћа.
112. Што свако тражи, мучно је наћи.
113. Што ко чини, све себи.
114. Што ко ђеља, предањ пада.
115. Што ко мисли, о оном и сања.
116. Што ко жели, о том и говори.
117. Што тријезан мисли, пјан говори.
118. Што тумараш, као зијев по чељадима.
119. Што удијелиш собом, то ће отић с тобом).
120. Што већма грми, мање кише пада.
121. Што виси нек отпада.
122. Што више закона, то мање правде.
123. Што враг дроби, као коза на дасци.
124. Што врана леже, соко не бива.
125. Што вук не ограби, то не испроси.
126. Што на срцу, то и на језику.
127. Што зна Балија, што је халиа.
128. Што зна свиња што је мајдонос.
(Мајдонос т. р. селен или першун).
129. Што зна Алаша што је паша.
130. Шуље буље, баба на самару,
објесила робу о главару.
131. Шума ти мати.
132. Шумовлаком не превари Циганина.
133. Шупаљ као мјешина.
134. Шупље главе, вјетром се хране.
135. Шути као мрамор.
136. Шути као дрвена Марија.

137. Шути као нека ствар у руци.

(Турска посла.)

138. Шути као Богомили.

(Ова пословица понајвише се чује око Коњица на Неретви и Јабланици. Може бити да се протеже још од оног времена, када је наш народ већином био примио богомилску вјеру. Каже др. Клаић у босанској повјести, да су богомили сасма мало говорили и да су толико били завладали, да је мал не све босанско-херцеговачко племство било примило њихову (богомилску) вјеру. Око Раме и Неретве има и дан данас мухамедовских сељака, који су сачували неке молитве из богомилских времена па се код куће и сад тако моле.)

139. Шутња, дуга не плаћа.

140. Швабе наше нијесу лоше,

нека нам их, нек су дошле.

(Ова је реченица потекла 1878-9. године од једнег мухамедовца из Сарајева, који је тада отишао био у Цариград и Малу Азију, да пронађе гдје би било најбоље мјесто за настанити се, будући да је био у накани иселити се из Босне. Пошто је увидио тамошње неповољно и несносно стање и освједочио се о њему — писао је у Сарајево на једног свог пријатеља једно писмо у којем је између осталог и горњу реченицу написао т. ј. с овим је казао, како је у Малој Азији и у њезиним околицама неповољно и мучно стање и каквих се неприлика често догађа. У нас је у Босни сасма лијепо и добро, за то је изрично и отворено у своме отпису казао:

Швабе наше нијесу лоше,
Нека нам их — нек су дошле).

При свршетку

сакупљене и додате пословице и неке изреке.

А.

1. Ако је волиш мука, ако је не волиш зло.

(Питање кога? Наравно жену, ја ко би други био!)

2. Ако коре не море.

(Ова се пословица двојако море тумачити; прво ако коре т. ј. ако приговарају не море, не убијају, друго ако се коре од хљеба или од шта другог јести не море.

3. Ако ми не можеш помоћи, немој ми барем одмоћи.

4. Ако не умије рећи, умије лећи.

(Коњ, во или каково друго живинче, када се умори и сустане, не умије казати, али умије лећи).

5. Ако се мислиш осветити Турчину, моли Бога да се пропије.

6. Ако си ме једном преварио, нећеш ласно други пут.

7. Ако си потребан, сам си себи крив,
Ако си богат свакоме си крив.

8. Ако желиш присмочити,
Ваља прво поскочити.

9. Азамул месајиби феватул вакти била фаидетин.

(Значи: Највиши је губитак узалуд пропуштено вријеме).

Б.

10. Бадањ и каца паметне ријечи.

(Прича се како је зет пошао у пунице па му отац говорио: „када дођеш мој синко тамо, све што боље и крупније ријечи говори!“ — а ови ти није знао шта крупније да рекне него: бадањ, каца, хумка, брдо и т. д. Кад дође дома, каже оцу: „баш сам бабо све велике и паметне ријечи говорио!“ Ово се рекне ономе који мисли да пуно зна, а ништа не зна).

11. Без зла није весеља.

12. Б'јеле длаке за смрт горку кажу,
Као снијег за студену зиму. Превод с турскога.

13. Бијело Хливно соколово гнијездо,
У теби се соколови легу,
Соколови безн Атлагићи.

(Безн Атлагићи, то је била једна породица од најстаријих и најгласовитијих босанских сојева, у ком је племену све до скора било и налазило се толико паша, беглербега, алајбега и т. д. Од овог племена од паша био је најпошљедни Мехмед-паша Атлагић, који је погинуо године 1807. у Србији под Лозницом, ђе га је убио топ под чадором сједећи. Тога паше унук именом Али-бег Атлагић, од све породице пошљедни је и једини потомак, те је и он 1861. год. у Хливну на свом имању умро. Иза њега није остало мушке дјеце него само једна кћи која се удала за Абдурахман бега Фирдуса у истом мјесту. Моја мајка његова рођена сестра, то је исти мени даица (ујак). Та гласовита и стара породица тако је изумрла, као што ћемо и ми сви помријети.

14. Бијело мливо, женска свјетлоћа,
Суха дрва, женска хитроћа.

(Када је бијело мливо, буде од њега бијел хљеб, пита и све друго што се од њега начини и умијеси, а што год је бјеље, то је женама свјетљи образ, јер свака домаћица ваљад а пази на то, да јој је мливо бијело а не црно; када

су суха дрва, брзо се ручак скуха и зготови и почасте се на вријеме гости, па се то онда женској хитроћи приписује.

15. Бјежећи од кише, нашла га крупа.
16. Благо оном коме је Бог на помоћи.
17. Богат је ко у другога не иште.
18. Боље је не докорачити, но прекорачити.
19. Боље се кајати што не рекох, него што ја рекох.
20. Боље сват него брат.
21. Боже, боже, куд ће наше коже.
22. Брије браду, вара дјецу младу.

B.

1. Ваља бацити удицу, па ухватити рибицу.
2. Ваља покучити, па докучити.
3. Варајући се човјек научи.
4. Велика радост од лудости, а велика брига од охолости долази.
5. Вели војсковођа: Сила је преча него право, даклен, ко има силу има и право!
6. Вино од лозе, млијеко од краве, човјек од човјека бива.
7. Вино никад није без радости, или жалости.
8. Врућина патњу, а студен смрт задаје.
9. Вук и овца иду заједно као на страшноме суду.

Г.

1. Гладно око сна нема.
2. Глух као топ.
3. Глух као пањ.
4. Гоњају се као дан и ноћ.
5. Гора је женска мука, него вражја.
6. Господа испод пода.

(Ово се слугама каже, када се који напије и диже главу као да је бог зна какав велики господин).

7. Грђа је глад од куге.

Д.

1. Да је Бог дао кози дуг реп, све би мухе потрла.
2. Да је на пасју, ниђе коња не би било.
3. Да је ткати, као зјати, све би Сарајке свилене кошуље носиле.

(Из ове пословице се разумије, да већином Сарајке пуно тефериче и дангубе, а да мало код куће сједе и послују).

4. Да му није носа траву би пасо.

(Ово значи, толико је луд и бенаст, да му није носа траву би пасо ко говече).

5. Дар и љубав заједно су.
6. Делија се ликом опасала,
   а још пита ђе је боље вино.

(Т. ј. опотребио, офукарио тако, да се нема чиме опасати него ликом, а опет задире и диже главу те пита: „Ђе је боље и скупље вино.“ Овоме слично: „Коза крепаје а опет коврчи реп“).

7. Дијете се и само научи плакати.
8. Добар коњ људска крила.
9. Добра је жена свака покривена.
10. Док смо живи и радимо живо,
Кад умремо, нек се спомињемо.
11. Док ти је вријеме у руци,
Душманину главу стуци.
12. Доста ће дотле пустих капа остати.

(Т. ј. док се то и то сврши, учини, треба много времена да прође и да многи помру и изгину, јер није лахко тај и тај посао свршити, или један град освојити).

13. Дуг је ноћна мука, а дањи стид.
14. Два се држе за кику, а трећи стриже.

Ђ.

1. Ђе је куга, већ у Сарајеву!

(Из ове пословице разумијева се да се куга много времена налазила у Сарајеву, и то због неугодног стања и живота. Хвала Богу, већ сада тог белаја нема.)

2. Ђе је поповати, није враговати.
3. Ђе не треба стиђети се, велика је срамота.
4. Ђе није браће, није ни свађе.
5. Ђе пас глође, ту и лаје.
6. Ђе се не једе и не пије, ту љубави нема.
7. Ђе се шљивик коси тамо се ракија проси.

(Ђе се шљивик коси, ту се шљиве у неповољном стању налазе, око њих се окопава, не расађују се, обрасту травурином, па наравно је да мало које године роде, а ђе шљива нема, нема ни ракије, пак је просе и траже).

8. Ђе си био кад је Сарајево горјело?

(Ово се рече, када ко око свијеће или лампе што мрда, пак је нехотице утрне).

9. Ђубре је ђубре, па и оно у посао пристаје.

Е.

1. Ејјаму-сурури касирун.

(То значи: кратки су радосни данци).

Ж.

1. Жена кућаница, тица пјевачица и вода која извире, ништа ти овога свијета боље.
2. Жене су као цвијеће, неке миришу, а неке не.
3. Женској жељи границе нема.
4. Женској жељи, небеској висини и морској ширини краја нема.
5. Живи Бога хвале.

З.

1. Закла ме без ножа.

(Све са смијехом, разговарајући се са мном превари ме, узе ми и огули ме до голе душе).

2. Зализан новац у цркви се троши.

(Ја не знам за што би то било. Ваљда се не може на другом мјесту потрошити, да шта је друго?).

3. Зар ће и Влах с нама ручати.

(Прича се, како је реко Циганин своме аги, како су били у лову, аги дошао ручак од куће, тада рече Циганин: погледај ага, како и Влах пере руке, хоће и он да с нама руча? На то одговори ага: „нећеш вала, ни ти, ни он!“).

4. Завада и кајање брат и сестра.

5. Земља му кости изметала!

(Ово је као нека мала клетва, када ко кога проклиње тако му рече. Обратно оној реченици: „лахка му земља ће лежи!“).

6. Зимно штене и љетна млада не ваљају.

7. Зла се жена казати не може.

8. Зло звијере међед.

(Прича се, како је некаква сељака међед тешко озлиједио, сатро и пригњечио, да је сељак више од годину дана морао боловати. Пошто је већ оздравио, устане да ходи, али остане глух. Па ко би га год зашто упито или би му реко добро јутро или добра вечер на свашто би сељак одговорио: „хоће медо, хоће, јер је оно зло звијере“).

И.

1. Иглица танка надница.

2. Играју му очи као у хајдука.

3. И један гријех много је,
   А хиљаду севапа мало је!

(Севап т. р. значи добар посао, лијепо дјело, задужбина итд. са овим се хоће да каже, што је добро и лијепо није одвише, а што је зло, ако је и мало, много је и премного).

4. И мало вуне чичак напуни.

5. И пјана кока добро знаде за јастријеба.

6. И слатка и горка диња на једној вријежи расте.
7. И тврдо уже ђекад пукне.
8. Иза туђих леђа лахко се бити.
9. Изгубљено вријеме кучно се накнади.
10. Из рана се види у каквој ће води сир бити.
11. Из ове се коже у другу не може.
12. Из ропства икад, а из гроба никад.
13. Изврће као пјан торбу.

Ј.

1. Јача су двојица, него сам Радојица.

(Прича се како је био неки велики јунак у босанској Крајини, именом ускок Радојица).

2. Ја из бунара пса вадим а он ме уједа.
3. Један је Божић у години.

(Ваља на Божић трошити, частити госте, и све походнике, не треба на Божић штедјети, нити цјеподлачити).

4. Једне гаће у тројице браће.

(Прича се како су у босанској Крајини била три брата, који су имали само једне гаће, па би их по реду облачили. Када се за некога хоће да каже да је всома потребан и сиромах рече се, „једне гаће у тројице браће“)!

5. Још два дана зла, па никад више добра.
6. Још два краја и сриједа, па је све готово.
7. Јуначко гробље сваће је крај пута.
8. Јуначке главе по бедему сијевају,
   А дјеца по туђим вратима пужу.

К.

1. Кад сав свијет плаче, поп пјева.
2. Кад се месо изједе и кости се глоћу.
3. Какав човјек, таке му и бесједе.
4. Како дошло, онако и прошло.
5. Како сам се надала, онако сам се и удала.
6. Какви сватови, такви и дарови.
7. Како ко никне, тако и обикне.
8. Кашиком га залаже, а дршком му очи копа.
9. Ко боље лаже, сличније каже.
10. Кога калуђери бију и свиње дрпају, тешко ли си њему.
11. Која се мужа не боји, често сузе рони.
12. Који домаћин не мисли у вечер, шта треба сјутра радити, ту нити има куће, нити домаћина.
13. Како преде, тако и имаде.
14. Колико вриједи језик, толико и човјек.
15. Ко вино пије, рђа га не бије.
    А ко га много пије, по глави се бије.
16. Куда хоџа бије, џехенемска ватра не пали.

(Хоџа и џехенем, т. р. прва значи учитељ, друга пакао. Ово се говорило и казивало међу мухамедовским елементом у Босни, када би дао отац дијете у мејтеф (школу). По старом обичају хоџа чешће пута би мучио јадно дијете, па за утјеху говорили би родитељи дјетету: куда хоџа бије, џехенем не пали. Али је већ тај обичај и код нас почео изчезавати).

Л.

1. Лахко је казати другоме, ама је мучно себи.
2. Ласно је с мајком прећу прести.
3. Ласно је писати, ал је мучно лизати.

(Ласно је рећи, обвезати се, ал је мучно извршити оно што се рече, јер ако се не изврши мучно је погазити своју ријеч; за то треба прије добро размислити, па потписати и обвезати се).

4. Ласно је воду замутити, али ју је тешко избистрити.
5. Ла вефае лил мулаки.

(Арапска изрека значи: код владара вјере не тражи).

6. Лаж добро руча, али зло вечера.
7. Лаже, да је ђед.

(Ову сам изреку најприје чуо прошле зиме од познатог Азиз-бега Палоша у Сарајеву. Причао ми је, како га је неки био нешто потворио за нешто, па онда му је на сва уста рекао, тамо њему у брк: „лажеш, да си ђед"! Ја сам одмах упитао Азиз-бега, ко је и када је био тај ђед? Он ми одговори: „ђед неће слагати, а ја не знам, ни ко је, ни како је био." Зато сам дуго мислио и предомишљао, ко ли би био тај ђед, па да је наш народ у њега толико големо повјерење имао. Док ми на један пут на ум паде, да је б о у Босни, у Богомила или Патарена ђед, њихове цркве поглавица и њихов највиши законоша, од прилике као што је код католика бискуп, оли сада код нас мухамедоваца Реис-ел-улема. Дакле, одмах сам закључио, да је та пословица остала још од нашијех некадашњијех прађедова, тако званих Богомила.

Богомили веома су мало говорили, страшно су се чували од лажи т. ј. не само лаж, већ су свако тајање истине сматрали за велики и смртни гријех. За то, наравно је да нијесу ни прости Богомили неистину говорили, а камо ли би њихов законоша, ђед лагао. Баш је имало и смисла, што је у опће било познато и тако разглашено да неће ђед слагати.

Ја сам још једну реченицу чуо која се протеже од богомилског времена т. ј. када ко хоће да каже за кога да мало говори, рече се: „шуте као Богомили.“ Ту сам реченицу уписао још под насловом „Ш“ те сам је мало и разјаснио

По Босни, а особито по Херцеговини и сада се налази много старинског гробља, машета, стећака, гомила, итд. за које се прича да је све остатак истих Богомила. Даље имаде једна велика планина која се зове „Ђед,“ зато неки причају, да су на ту планину Богомили са својим ђедом на Илијин-дан (оли по турски речено Алиђун) излазили, те да су туде тефериче (забаву) проводили, те и сада у свој Босни и Херцеговини и мухамедовци и ришћани на тај исти дан славе и проводе тефериц по шумама и зеленилу. Види пословицу под словом „Д“ „до подне Илија од подне Алија.“

Прича се да су почетком петнаестог стољећа Богомили толико јако били завладали и узели мах, да су у Босни мал не сва властела, банови, кнезови и остали племићи били приступили богомилској цркви и њихов закон сви примили те је била њихова црква прозвана народном босанском црквом.

Што се међу народом прича а што и сама историја доказује баш је сасма вјеројатно, да су се Богомили сви листом истурчили при паду Босне, када је султан Мехмед Босну освојио, јер како се разумије њихов закон близу је био турскоме, па за то је ласно вјеровати да су сви драге воље мухамедову вјеру примили и с тиме се дуготрајног прогонства ослободили. Босанско скоро цијело племство, и пошље пада Босне звало се исто онако као и прије него је турску вјеру примило, на примјер: Куленовићи, Љубовићи, Коситеровићи, Соколовићи, Ждраловићи и Атлагићи и т. д. Ови и сви други и дан данас се зову, са својим старим поријеклом, као и прије, а каже и стари Милован Качић у свом „угодном разговору,“ за босанско-херцеговачке племиће слиједеће:

„Све су ово стариом Бошњаци,
Ол' Бошњаци, оли Херцеговци,
Који но се тада истурчише,
Када Турци Босну освојише,
И остали без броја јунаци,

Витезовц старином Бошњаци,
Који влашке одс'јецаху главе,
Већ' него је у Приморју траве."

Вели г. Клајић у „повјести Босне", да су Богомоли вјеровали само у једнога Бога и да су вјеровали да Исус није Бог, већ највиши божји анђел, а тако исто да је и свети Дух. Богомили забацивали су крштење, особито дјеце, забацивали су и миропомазање, порицали су претварање хљеба и вина у тијело и крв исусову, забацивали су црквене редове; а ипак имали су неку уредбу својих цркава, којима је био на челу њихов ђед. Њему су били подложени учитељи и гости, који су били прави наслједници њихова ђеда.

Богомили хулили су крст, називајући га вјешалима; јер како се може кршћанин дрвету клањати, на којему су Чивути разапели Христа, ако би ко царева сина убио каквијем дрветом, би ли то дрво цару мило било? Зар да се штује Христов убојица?

Патарени забацивали су сваке кипове и ругали се Хришћанима, што им се клањају; у својим црквама нијесу имали никаковијех слика ни прилика, ни златних хаљина, већ су биле њихове богомоље обичне куће, без звоника и без икакова обреда. Нијесу имали у години никакових празника, већ су и на сами Ускрс радили. Свако уморство човјека, било за казну било у рату држали су за тешки смртни гријех, тако исто сматрали су и свако тајање истине. За то прије би један савршени Богомил умро, него би слагао или се криво заклео.

Патарени веома су се скромно и чедно понашали, нијесу никако трговали, за то само да се уклоне лажи и пријеваре, живјели су од своје радње као рукотворци, за благом нијесу жудили већ су били веома штедљиви, такођер били су сасма чисти невини и умјерени у јелу и пићу, нијесу ишли у крчме, нити на какове забаве, лијепо су се понашали, увијек су радили, учили и поучавали се, али су се мало молили, веома су се чували простог говора и лахкоумности. На питања ријетко би када одговарали, само би рекли, да, да, или не, не!

Обични Богомили т. ј. вјерници, могли су имати жене и породицу, они су узимали жене под условом, да им буду вјерне и да их могу отпустити по вољи. Даље су обични вјерници могли и тећи благо, смјели су водити

ратове и свачим се хранити, но за то је морао сваки вјерник ради тешких гријеха сваки мјесец један пут јавну исповијед учинити.

Богомилске све законоше веома су вјешто знали свакога у своју вјеру звати и понудити. Они би своју вјеру са римском или са грчком примјењивали овако: учитељи римске цркве јесу охола понашања, љубе високи степен и желе да их људи зову р а б и, ми пак Патарени не тражимо то. Они су богати, њима је речено „јао вама богаташима, јер овђе имате утјеху,“ ми на против задовољнији смо, што имамо храну и хаљине, којом се можемо покрити. Ви једете бадава, ништа не радите, ми Патарени радимо, послујемо, трудимо се, беспослени не сједимо, од нас сваки знаде свето писмо на изуст у народноме језику. Они само говоре, а не чине, ми пак све што учимо и радимо. Сви товаре на покорника најтеже казне, а сами их ни прстом не крену; ми пак велимо грјешнику: сада иди, не гријеши више, те му полахко отпуштамо све гријехе и душу му по смрти отпремамо у небо, док они мал не све душе шаљу у пакао.

Пошто би Патарен овако разложио, онда би рекао: прво промислите која је вјера савршенија, или наша или римске цркве? Заиста, Патарени били су велики мајстори своје науке, за то су нашла њихова начела силан одзив код свега народа, те су и сами бољари, војводе и кнезови приступили њиховој цркви и вјери. Појав Патаренства јако се допао цијелом југославенском свијету јер је највише пријао ћуди, уредбама и животу њиховом.

Књиге и списи Богомила били су од двије руке т. ј. свете књиге и којекакве приче. Од светих књига било је у њих највише раширено свето писмо, и то у народном језику, да га је могао сваки Богомил читати и тумачити. Њихова књижевност много је познавала и народне бајке, као о худим стварима и вјештицама. Те њихове бајке, приче, приповијести, све су састављене за лакшу поуку народа и тако се допале у опће народу да су постале у Босни правим народним благом, од којих се и дан данас по ђекоја налази међу нашим народом, од прилике као што је у Вуковој збирци: „Огњена Марија у паклу,“ „Грјешна удовица,“ и „Сестре св. Петра,“ то је све богомилског поријекла. Исто тако су и многе приповијетке о „мудром Соломуну“ из богомилског извора.

Причају како се још тога богомилског или народног блага много налази по Босни, а особито у коњичком котару у приједјелу Рами и Јабланици.

Сједиште њихова ђеда било је на више мјеста у Босни и Херцеговини. Од најпознатијих њихових ђедова дознаје се да је био Мирослав, Радомјер и Милоје. Били су Богомили толико моћни да их је сам краљ Стјепан Тома морао припознати и њиховој заштити предати властелу од породице Драгишића и т. д.

Тако побро старе књиге кажу,
Некад било, сад се спомињало".

8. Лаж, шљем пјесника, ником не пристоји.
9. Лијепа ћуд нити се може купити ни продати.
10. Луд је ко мисли, да му други зло не мисли.

M.

1. Мајка ћерцу кроз три горе звала,
Ћерка јој се кроз девет одзивала;
„Јеси л' ћерко уб'јелила платно?"
„Нијесам га се ни дотакла мајко!
Драги ми је воду замутио,
Кун' га мајко и ја ћу га клети!„
„Црн му образ као груда сн'јега,
„Тамница му моја њедра била,
„Синџир халка моје б'јеле руке,
„Звечали му у џепу дукати,
„Њиштали му коњи у подруму,
„Родила му бјелица пшеница,
„Мобу жела, а ја ш њиме јела!"

2. Мајка га у студене очи љубила!

(Ово је као нека клетва, јер у мртваца су студене очи, то значи жив не био, па га мајка у студене очи љубила).

3. Малехан клас, ал је голем глас.

4. Мен теехеле би белдетин Фехуве минхум.

Ар. р. значи: Ко се ожени од нас и он је од нас.

5. Млад и здрав пјева, жена и дијете плачу, а стар и болестан јечи.

6. Моји синци прави бези, само им једно Фали — новац.

7. Мој синко, баш ти никад човјек бити нећеш.

(Прича се, како је некада био неки стари спахија у околици вишеградског котара, који је имао врло немирна, ватрена и удараљива синчића, те би му чешће пута рек'о: „баш ти синко нигда човјек бити нећеш!“ Тај младић када је ступио у шеснаесту, седамнаесту годину, одлучи се од свог оца, оде у Стамбол, уније у школу, ђе је кроз мало времена пуно и свашта научио. Даље послужи му срећа, ступи у царску гарду, те као изучен, оштроуман и врстан младић, мало по мало напредујући, кроз неколико година постане виликим везиром. Одмах сјутра дан опреми у Босну татара и доведе у Стамбол свога оца, изведе га преда-се па га упита: сјећаш ли се ти бабо, када би мени више пута рекао: да ја нигда човјек бити нећу! а ево ја постадох великим везиром. На то му одговори отац: „мој сине, ја ти нијесам никад рекао, да ти нећеш бити велики везир, већ сам ти казао, да нећеш бити никада човјек, као што и нијеси, јер да си ти човјек, не би свога оца под старост татаром из Босне у Цариград довео. Када то чује везир пољуби оца у руку и рече му: „имаш бабо право, ја одселе друкчије ћу поступати и ти ћеш код мене остати док сам жив!“).

8. Мука душе не вади, већ суђени сахат.

Н.

1. Најдаље је што је прошло,
   А најближе, што ће доћи.

2. Научи плачући, па уживај пјевајући.
3. Најгори су они људи, који те у очи хвале а за тобом куде.
4. Најпобожнија је жена која највише код куће сједи.
5. Највећи је гријех, не знати за гријех.
6. Нана, крепа и помајка, све три су као и мајка.

(Крепа рече се у Сарајеву оној жени која мало дијете забавља. Мислим, то долази од крijепити, поткријепити итд. нана очина матер, а помајка рече се оној жени која која дојн дијете).

7. Не дебели, јер ћеш танко проћи.

(Не буди охол, не напињи се, не задири ногом у ривину, јер ћеш стрмоглавити).

8. Не гледа Бог на лице, већ на чисто срце.
9. Не гули коре, не чини горе.
10. Нема боље среће од добре жене.

(Ја кажем, бар да је још речено и лијепе и згодне).

11. Нема туде никаква шићара,
    Док не дође Каро из Мостара.

(Шићар т. р. значи: плијен, Каро име. Прича се како је био у Мостару неки Каро Карабеговић, веома опак и горопадан, а уједно прича се да је био и јунак па ваљда је за то речено: нема плијена, док не дође Каро из Мостара. Даље види народну попијевку:

О Мостару у злу ти си стању!
На Дадићу и Алибалићу,
И на Кари Карабеговићу).

12. Нема славе без мртве главе.

13. Нема зиме без вјетра,
Ни зла госта без Турчина.

(Турчин долази од Турк, једно посебно и гласовито племе које је дошло из Мале Азије у Јевропу, па дрмнуло до под Беч).

14. Неимање тврђе од камена.

15. Не може ништа остати у њему, као у решету вода.

(То значи: ништа тајно не држи, ништа му се не смије повјерити, јер ће све другоме казати и разгласити).

16. Не љевај воду на воду,
Не мећи ногу на ногу,
Не ложи ватру на ватру,
Не удри коња поводцем,
Не чини себи сихира.

(Сихир т. р. значи: врачање или мађунисање. Као на таке ствари међу нашим народом још се много гледа, али мало по мало то ће све ишчезнути).

17. Неодговор буде ђекад одговор.

18. Неук је човјек сам себи непријатељ, а камо ли другоме да буде пријатељ.

19. Не треба свађе свашта говорити.

20. Не зна господа, што премеће фукара.

21. Незван дошо, срамотан отишо.

22. Неком треба узда, а некоме мамуза.

23. Није крив ко је овна изио, већ ко му га је дао.

24. Нијему дјетету ни мајка не помаже.

25. Није добро кога много ни благосивају, а камо ли кога куде и проклињу.

26. Није седло за магарца.

27. Није сиромах ко мало има, већ ко много жели.

28. Није зиме док Божић не мине.

29. Ништа није горе но кад се дјевојци године броје.

(Када се дјевојка на вријеме не уда, већ код куће сједи, па јој се године броје, то се међу нашим народом ником не допада, већ се за срамоту држи).

30. Нити ћу хамала, нит ћу базерђана, већ ћу бабина акрана.

(Хамал значи факин, базерђан трговац, акран прилика, друг. Ова се понајвише чује од дјевојака у Сарајеву и значи, да не тражи богатога а да неће ни сиромаха, већ прилику свога оца).

31. Нико не зна што ли носи дан, што ли ноћ.

(Ова се слаже с оном арапском која гласи овако: „ла јалемул гаибе илла аллах!“ Т. ј. нитко не зна будуће осим Бога).

32. Ни у мору мјере, ни у мужу вјере.

(Ова се пословица на више начина чује, т. ј.: ни у тикви суда, ни у шокцу друга, ни у Влаху, ни у Турчину и ни у Циганину да вјере нема, чује се свакојако међу народом ће се говори).

33. Нуђену госту, бројени залогаји.

(Из ове се пословице лијепо разумије да не ваља госта при јелу и пићу за софром много нудити да једе и пије, као што је код многијех тај несносни обичај. Баш би ваљало то у опће забацити).

O.

1. Обрадовао се као ћелав капи.

(У Босни се каже ћелав ономе који има неке красте, као шугу на глави).

2. Обуци крмка у злато, а он ће опет у блато.

3. Од глада нема горег јада.

4. Од самоће ништа горе нема.
5. Од шутње глава не боли.
6. Од зле ћуди ништа горе нема.

(Међу народом се прича, како се од сваког зла утећи, уклонити и умакнути може, а од зле ћуди никака спаса нема).

7. Оно је туђин кога нико не познаје.
8. Оштро гледа што вука тјера.
9. Отего се као пас у копривама.
10. Ожени га, да не пјева.

П.

1. Пјану човјеку и воз сијена се с пута уклања.
2. Похитио као кока на сједало.
3. Посоколи га да прије врат сломи.
4. Потего је шарова за реп.
5. Поуздала се маћеха у пасторке, па остала без дјетета.
6. Право говорити није лахко.
7. Празно буре већма шобоњи.
8. Продаје се доро од мејдана,
   Купује га Омер Челебија,
   За њег даје хиљаду дуката,
   А у џепу паре ни динара.

(Ово се рекне ономе, који хоће много нешто да купује, а у џепу ни крајцаре нема).

9. Прођи се врага, не ћерај му трага.
10. Прошло се вријеме не стиже.

11. Пса кост веже.
12. Пси зими кућу граде, а љети у копривама хладују.

Р.

1. Ријечи треба мјерити, а не бројити.

С.

1. Само за храну пас служи.
2. Сиједа глава знак је крајњих дана,
   Као снијег да је дошла зима.
3. Сиједе власи за смрт кажу,
   Кано цвијеће за прољеће.
4. Сједи с миром, а прођи се врага,
   Нит га гони, нит му тражи трага!
5. Сами Бог све знаде.
6. С које су мазге топови пуцали, од пушака се не плаши.
7. Слатке смокве, а драги динари.

(Ово се рече, када ко хоће нешто да купи, а опет жали трошити новаца, па онда не зна, шта да учини, драго купити а жао потрошити).

8. Слава и пропаст једно за другим иде.
9. Сметен трпи, ће се роди.
   А паметан иде ће му је боље.

10. Стару човјеку двије ствари веома худе: млада жена и вјешта кухарица.

(Кухарица, што је ваљанија и вјештија, то боље свако јело скуха и приправи, а што је год љепше и угодније јело, то се више и чешће пута једе. У стара човјека наравно није стомак као у млада, па ваљда за то худи добра кухарица стару човјеку, јер одвећ једе а прокухати не може. А што се тиче младе жене, то се само по себи разумије).

11. Сваки се посо свог мајстора боји.

12. Свако гледа да на високо сједе, а кад буде до бесједе, рад би био да не сједе.

13. Сваком злу смрт је крај.

14. Свети Тома планинке ћера дома.

15. Сврзе у свачему су брзе.

(То је једна породица од првијех у Сарајеву, који имају између осталих чифлука познати Сврзин двор).

Т.

1. Тешко кеси често кумујући.
   А још теже ћерке удајући.

2. Тешко мајци по дјевојци.

3. Тешко оном до смрти, ко се у злу упрти,
   Нема пусте ни смрти, да га из зла испрти.

(Ово се каже ономе који се случајно намјери и вјенча злу жену, па не зна што од ње да учини. Мислим да се ова реченица не тиче Мухамедоваца, јер је њима допуштено у таком случају што прије ријешити се зла, а не теглити муку за свога живота).

4. Тешко оном свакоме јунаку,
   Који своју превари дјевојку,

Младости се наносити неће.

Јер је тешка суза дјевојачка.

5. Тешко мишу с мачком војујући.

6. Тешко оном кога прстом кажу.

(Јер већином се догађа, или да је одвећ гласовит, или највећи пропалица, па за то их народ један другом прстом показује. Дакле било једно или друго, није лахко, већ баш тешко оном кога прстом показују).

7. Тешко оном кога воде, а још теже кога носе.

8. Тешко ономе, коме се из плијена враћа.

(Плијен зове се у Херцеговини овце, козе, говеда и то кад се од непријатеља отме, оли непријатељ заплијени. У Херцеговини дуж црногорске границе био је обичај, када би се чије благо заплијенило и оћерало, потрчале би све комшије и притекли у помоћ, те ако би тај плијен од непријатеља отели и натраг га повратили, онда би по обичају и народном праву нешто себи узели, а остало би повратили ономе, чији је. За то је речено: „тешко ономе, коме се из плијена враћа.“

9. Тешко ти је ономе, који робље препродаје, гору сијече и волове коље.

10. Тешко оном, ко старијег не слуша.

11. Тко добро служи, онај се не тужи.

12. Тко дуго мисли, мало чини.

13. Тко хоће све, мало има.

14. Тко је себи непријатељ, како ће бити другом пријатељ.

15. Тко мање једе, више живи.

16. Тко много дроби, мало вриједи.

17. Тко много пријети, онога се не бој.

18. Тко на црну капу лаје, брзо се каје.

(Та капа оли ће бити швапска или поповска, ја нијесам могао тачно дознати, али ма која била, ни на једну није лијепо мрзити и викати, већ сваком лијепо, па ће и теби свак.

19. Тко нема дуга, не зна ни што је туга.

20. Тко нема мјере, нема ни вјере.

(Тко нема кантара ни ваге, море преварити, па се такоме не вјерује.

21. Тко нема спахије, нека купи сахат.

(Ово значи, сахат се поквари, па га треба поправљати и уједно новце трошити.

22. Тко не зна за пријатеље, не знаду ни пријатељи за њ.

23. Тко није Сарајево видио и Новоме се чуди.

24. Тко облази брзо кући долази.

(Ко мудро, паметно, умјерено иде и поступа, тај наравно изиђе на крај, а ко плахо, нагло и непромишљено хити и насрће, однио га је враг).

25. Тко о чему, Радо о мрежи, а баба о уштипцима.

(Радо је паук који мрежу плете).

26. Тко по селу много иде, или ће га пси ујести, или ће на ручак набасати.

27. Тко рани, не мркне.

(Т. ј. ко прије зоре на пут полази, прије ноћи на конак долази, па неће закаснити, већ прије мрака својој кући доћи).

28. Тко рат желио, код куће га имао.

29. Тко се боји да другом не досади, он заиста досадљив није.

30. Тко се по ноћи скита, нико за њ не пита.

31. Тко се не пређеда, за болест и не зна.

32. Тко се роди сваки ће умријети,
Неко прије, а неко послије.

33. Тко се с чифутским маслом маже, брзо ћелав остане.

34. Тко слуша жену однио га је враг.

35. Тко старо љуби, данке губи.
36. Тко свакога слуша, тешко њему, а ко никога и њему и његовој кући.
37. Тко туђу кокош изједе, нека своју одма свеже.
38. Тко узме Сарајку,
Заборави и оца и мајку.
39. Тко за туђом вуном пође, сам острижен куће дође.
40. То двије куће гради.

(Ово се рече ономе, који неће у слози братински да живи, већ иде против, па наравно је да се с њиме не може заједно живјети, већ треба се раздијелити и од једне куће двије градити).

41. То је на врби свирала.

(Значи, то је ништа, или једна празна а у другој такођер ништа; овоме слично види: „То је на Вележу магла“).

42. То хошо то.
43. То ми ти фала.
44. Треба умјети, па имати.
45. Треба засути, па самљети.
46. Треба родити, па име надјети.

Ћ.

1. Ћук по ћук дођука се.

У.

1. У каквом си колу, онако и играј.
2. У кокоши је у глави грош, па и она за видика на конак долази.

3. Упала му сјекира у мед.
4. У Омера сина материна
   Гола фала и одјећа сама.
5. У сваке главе има нека боља.
6. У свакога попа торбица дубока.

Ф.

1. Фукара, хем задрта!

(Хем, т. р. значи: и још̌те. Ова пословица значи, сиромах, а опет задрт и охол, никог пред собом не види. Овоме слично види пословицу: „коза липсаје, а реп коврчи“).

2. Фукара кратких је рукава, а дуга језика.

Ц.

1. Црне очи, лијепе за ноћи.
2. Цријево је марљиво, ал је и оно опрано ваљано.

(Ово значи, да је чистоћа као света ствар, јер што је год чисто и опрано, то је лијепо и ваљано.)

Ч.

1. Чега се човјек највише боји, оно ће му најприје на главу доћи.
2. Чудо паса уједоше вука,
   Два љешника ораху су војска.

III.

1. Што Бог да подносит се има.
2. Што ће глава без мозга?
3. Што човјек не потроши, то стече.
4. Што год иде брзо дође.
5. Што један луд купи, стотину паметних продати не може.
6. Што је драго може омрзнути,
   Што је мрско може одражати.
7. Што је год криво и осјен му је крив.
8. Што је намјера, није замјера.
9. Што је слатко, то је кратко,
   Што је благо, то је драго.
10. Што ко чини све себи.

(Прича се како је била нека стара жена у Фочи, која је много говорила при сваком случају „што ко чини све себи!“ зато је била и прозвата именом: „Свесеба“. У истом мјесту био је један бег који је имао жену и два сина. Ова стара Свесеба, мал да не би сваки дан дошла до те беговице, да јој што удијели, непрестано говорећи ову пословицу, за то је била веома додијала беговици. Беговица је један дан сама у себи смисли и одреди: „вала ћу се ја један пут куртарисати те Свесебе, и казаћу јој да то није истина што увијек говори. Беговица узме сичана, помијеша у мливо и скуха једну малу погачу. Сјутра дан као и обично дође Свесеба, те јој да беговица ту погачу. Свесеба рече, што ко чини, све себи, и оде кући на крај града. Сјутра дан бегови синови, вративши се покасно из лова, кад су били покрај свесебине куће, рече један: „дај, да се свратимо мало код наше Свесебе, неће ли имати мало хљеба да нам даде и воде да се напијемо“. Тако се сврате обојица. Чим их угледа стара Свесеба одма завиче: „ходите моји бези драги, јесте ли се уморили и сустали? Сједите да мало одпочинете“. Свесеба даде им по један комадић од оне

исте погаче коју је на дан прије њихова мати њојзи дала. Безн сједу мало, поједу хљеба, напију се воде и пођу кући. Када су били таман на домак куће, обојицу заболи срце, почну плакати, превијати се, те кроз неколико минута оба на сред пута умру. За то чује отац и дотрчи одма, пошље дође и кадија те виде, ђе су дјеца нагло умрла, као да су отрована. Питају слуге, који је с њима био у лову, ђе су били и јесу ли што јели? Слуга каже, како су се свраћали код Свесебе, и да су онђе јели хљеба. На то позову Свесебу упитају је, и она све каже како је било, да им је дала од исте погаче, коју је њојзи на дан прије њихова мати дала. Онда бег жену шћапи за врат, „казуј жено, шта је у ствари?“ Жена му каже све како је и што је хотјела учинити, ето тако пошто је изгубила два сина онда призна за живу истину, „што ко чини, да је баш све себи“).

12. Што није лијепо гледати, није ни глодати.

13. Што вода однесе, мучно да донесе.

14. Шути дјевом, шути невом, ја када ћу говорити.

(Обично рече се у Босни дјевојци: „ти шути, јер не ваља дјевојка да говори“, — а такођер се рече и невјести која се јако доведе, па ваљда се некојој невјести досадило дуготрајно шутати, те може бити да је за то рекла: шути дјевом, шути невом, ја када ћу говорити?)

Једна мала као исторична пјесмица.

Сужањ паша и сиња кукавица.

Закукала сиња кукавица,
На бедему у граду Пожуну;
Питао је паша од Новога:
„О Бога ти сиња кукавице,
Јеси л' скоро Дувну одлазила?

Јеси л' моје дворе окукала?
Је ли Суљо хатму проучио?
Је ли Мујо књигу научио?
Је ли моја удала се љуба?
Долазе ли гости у конаке?
Излазе ли јањци на табаџим?"
Одговара сиња кукавица:
„Господине паша од Новога,
„Ја сам скоро Дувну одлазила,
„Ја сам твоје дворе окукала;
„Суљо ти је хатму проучио,
„А Мујо је књигу научио,
„Али ти је љуба се удала,
„За силнога пашу Миралема,
„Не долазе гости у конаке,
„Не излазе јањци на табаџим."
Кад то чуо паша од Новога,
Он зацвили кано љута гуја,
У Пожуну у тешку сужањству.

(Ова пјесница и сад се чује ђе се попијева међу народом, као неки мали исторички спомен за пашу, тако прозваног од „Новога," који је био у сужањству у граду Пожуну. Тај паша био је од наше породице т. ј. нас рођака Капетановића исти ђед, за то сам ову пјесницу овђе уврстио, да се не би с временом изгубила; а баш мислим да и она спада међу наше народно благо; те за то се надам да неће бити одакле каква приговора, што сам је овђе уврстио, јер кажу стари људи „од вишка глава не боли."

Томе паши било је име Мехмед. Он је рођен 1710. године у Љубушком граду у Херцеговини, од оца хаџи-Али-капетана Капетановића. Када је био као младић од 25 година отишао је из Љубушког у Дувно (у Жупањац). Ту се настани и кроз мало времена постане

у истом мјесту забит т. ј. заповједник дувањског котара. За неколико година стече себи велики иметак, купи од неког Мостарца познато село Бришник и Борчане, која се села и данас налазе у његовијех унука т. ј. нас рођака именом Мехмеда, Ибрахима, Османа, Бећира и Сулејмана бегова Капетановића.

Мало касније буде именован пашом и отиђе у Травник, Посавину и у Дубицу. За тим буде постављен с војском да чува град Нови у Крајини, који се налази код саставка Сане и Уне. У то вријеме навали гласовити ђенерал Лаудон са многобројном војском на град Новин, те га са свијех страна опсједне. Кехиеј паша са својом чстом затвори се у тврђавицу истог града и борио се преко четрдесет дана против ђенералових непрестаних навала. Након толико дана нестане му захире и џебане, а с друге стране не хђедне му учинити никакову помоћ неки други босански паша, тако звани Миралем, који је лежао са великом војском код градића Благаја, на домак Новога. Тако буде Мехмед-паша принуђен склопити са ђенералом погодбу, као што слиједи:

1. да имаде Мехмед-паша остати у сужањству и још неколико првака од његове дружине као: бег Церић, Луговић, Новски, Диздар и Капетан;

2. да све у тврђавици налазеће се становништво: жене, људи и дјеца могу слободно из тврђаве изићи и што који може са собом свога понијети у Босну;

3. да имаду сви који из тврђаве изиђу проћи испод мача кроз градска врата;

4. да се мора тај уговор извршити за 24 сах., као што је и учињено.

Ђенерал Лаудон прими Нови, Мехмед пашу и његову дружину дигне у сужањство и буду смјештени у град Пожун.

Послије три четири године буде пашина дружина ослобођена и сви се живи врате у Босну, а Мехмед-паша остане заточником у истом граду, те 1764. године умре у граду Пожуну.

Она два младића за које је рахметли (покојни) паша питао кукавицу, било им је име једноме Суљо (Сулејман), а другоме Мујо (Мустафа). Суљо био је рођени пашин унук, а Мујо синовац, т. ј. братић. Тај Сулејман био

је нас рођака Капетановића исти ђед, по свој Босни и Херцеговини, мал не сваком врло добро познати Сулејман Капетан од Љубушког града. Он је био веома побожан, милостив и многе сиромахе је угледо и често фукари дијелио. Он је проузроковао и склопио уговор године 1821. са познатим претуром Пленковићем из Макарске, те се онај велики канал низа све љубошко поље прокопао и тако цијело љубушко поље испод воде се куртарисало (осушило), мз којег се пољ дан данас неколико хиљада душа храни и ужива. Он је увео у Љубушки котар сијање пиринча, сађење маслина и т. д., те и сада у Љубушком имаде живих људи који га с плачем спомињу. За то су рекли стари људи: „Лијепо дјело вјечни спомен.“

Сулејман Капетан је рођен 1783. године у Љубушком граду, а умро је 1848. године у Витини на своме добру, ђе је и сахрањен. Живио је 65 година, лахка му земља у којој лежи!

Онај пашин синовац Мујо, касније звани Мустај-бег Тескереција био је отац гласовитог Дервиш-паше Тескерецића. Он је из Дувна доселио у Травник, те је с временом постао у Травнику код босанских везира тимарски тескереција, за то су му прозвани синови Тескерецићи. Тај Мустај-бег врло је поштен био и даровит, у оном времену мало их је било који су знали турски учити и писати као што је знао он.

Ови Мустај-бег и горе споменути љубушки капетан Сулејман-бег и Махмуд-бег Филиповић из Гламоча заједно су бјежали из Босне у Далмацију, те су морали у Макарској сједити више од по године дана. Побјегли су од опаког босанског везира и великог крвника паше Џелалије, који је више од 150 босанских племића, ага, капетана, бега и осталих првака, што у Травнику, што у Сарајеву, кроз своје вријеме господовања у Босни подавио и исјекао, све по својој зулумћарској вољи и насиљу.

Срећом тај босански крвопија отрује се сам, те нагло одапне (умре) 1821. године у Травнику. С његовом смрћу буде ослобођен за неко вријеме босански народ од тешког зулума. По његовој смрти поврати се Мустај-бег и његова дружина из Далмације у Босну, али забадава, јер до неколико времена Мустај бега званог Дувњака гора срећа у Босни нађе, удави га тадашњи босански валија,

горопадни Вељик-паша, удави га у Сарајеву 1834. год. заједно са Хифз-ефендијом из Бањелуке, те су сахрањени обадвојица више велике касарне усред Сарајева.

Ову малу причу да овђе причам, дала ми је повода она мала пјесмица, коју сам горе написао.

Просто му било који је најприје спјевао, па ако и јест одвећ кратка и мајехна. Она је дала повода па сам о својим прађедовима бар неколико ријечи овђе у својој збирци рекао; а ако Бог да и срећа јунаћка, мислим даље цијело наше родословје описати и све ђе је што било точно описати, т. ј. гонити тамам док се дође до босанских Богомила, јер лијепо је када се све зна, што је и како је; право су рекли стари људи: „од знана зеља глава не боли, а од незнана и срце и глава!“ Даклен за сад буди доста оволико речено. Рахмет им њиховој души и лахка им земља ђе леже!

Нема племена без славна имена!

Неколико ријечи

о

народним пјесмама.

Као што сам још у почетку ове збирке казао, мислим да су мал не све босанско-херцеговачке јуначке пјесме само од мухамеданског елемента потекле, што и њихов цијели садржај то лијепо и јасно свједочи, н. пр. женидбе, свадбе, мејдани, битке, начин војевања и све друго што се год у јуначким пјесмама по Босни и Херцеговини пјева.

Зар није то баш све нашега елемента, сама морална правила и исторични исказ наших старих обичаја и понашања. Такођер мислим и о љубави међу нама многобројне и веома занимљиве пјесне, да су и оне вћином нашега поријекла и праве умотворине браће Мухамедоваца, као што и јесу неки особити доказ и вјечни тумач нашијех љубавних случајева и одоошаја, ђе се што и када догодило.

За темељитији доказ ставио сам ниже само двије љубавне пјесме, од којих се у првој пјева: „Несуђена љуба Копчић Алај-бега," а у другој „Грозна женидба Челебије Мује". Те двије пјесне, ко год буде читао од нашијех

родољуба, мислим да ће сваки и сам рећи, да ја имадем у овом погледу потпуно право, а да није онако као што неке потркушице наводе, да нијесу мухамедовци имали никада пјесничког појма у Босни, а то се све и само по себи лијепо и јасно разумије. Казале су старе бабе; „ако лаже бара, не лаже јој рог!“ Дакле пјесме су то као што слиједи:

Несуђена љуба Копчић Алај-бега.

I.

Ашикује беже Мустај-беже
Ашикује с лијепом ђевојком,
Са сестрицом Ајановић Ибре,
Ашикује љетни дан до подне,
Прстен даје свадбу уговара,
Ова свадба до петнаест дана,
Док порежем дибу[1]) и кадифу,
Док покујем златне прстенове,
Па он оде свом бијелу двору.
Мустај-бегу говорила мајка:
„Ах, мој сине, беже Мустај-беже!
„Ђе си био, ђе си дангубио?“
Мустај-бег је говорио мајци:
„Ах, кадуно, моја мила мајко!
„Ја сам био код своје ђевојке,
„Код сестрице Ајановић Ибре,
„Прстен дао, свадбу уговаро,
„Ова свадба до петнаест дана,

[1]) Диба т. р. једна врста златнога платна.

„Док порежем дибу и кадифу,
„Док покујем златне прстенове.“
Кад је мајка ријеч разумјела,
Она узе турски авдест[1]) на се,
Она клања два хаџет-рећата[2]),
Па ј’ овако говорила Мују:
„Да Бог даде, не било те мајци!
„Што ће теби Фатија ђевојка,
„Мрска сека Ајановић Ибре?
„Ако узмеш Фатију ђевојку,
„Проклето ти моје мл’јеко било.“
Махом Мују забољела глава,
До акшама и срце и глава.
Леже Мујо у мехке душеке,
Боловао девет годин дана,
Кад десета настала година,
Књигу пише Фатијина мајка,
Те је шаље бегу Мустај-бегу,
У књизи је вако говорила:
„О мој зете, беже Мустај-беже!
„Купи свате, хајде по ђевојку,
„Да је Фата онда се родила,
„Кад си њојзи прстен дао с руке,
„Већ би сада за удају била,
„Иште Фату Копчић Алај-беже;
„Ил је води, ил је се окани,
„Грехота је да стоји ђевојка“.
Књигу учи беже Мустај-беже,
Књигу учи а сузе прољева,

[1]) Авдест, т. р. прање прије молитве. [2]) Хаџет-речат. т. р. нека посебна мухамеданска молитва, што се моли да се нека жеља испуни.

Сву је књигу сузам покапао.
Кад он виђе што му књига пише,
Он заиска дивит и калема
И хартије књиге без јазије[1])
Па је другу одмах накитио.
У књизи је овако зборио:
„О пунице, нерођена мајко,
„Нерођена, баш ко и рођена,
„Ево има девет годин дана,
„Од како ти ја тешко болујем
„Подај Фату Копчић Алај-бегу,
„Ја ти нећу куртарисат главе".
Учи књигу остарјела мајка,
Па је даде покрај себе Фати,
Ал да видиш кићене ђевојке,
Рони сузе низ бијело лице
Па говори својој милој мајци:
„О кадуно, моја мила мајко,
„Не дајте ме Копчић Алај-бегу,
„Још ћу чекат свога Мустај-бега,
„Чекаћу га још девет година".
Ал то неће остарјела мајка,
Већ дадоше љепотицу Фату,
Дадоше је и не питаше је,
Вјенчаше је и не молише је.
Хабер[2]) дође Копчић Алај-бегу:
„Купи свате, хајде по ђевојку!"
Кад то чуо беже Мустај-беже,
Он дозивље Хусејина слугу:

[1]) Јазија т. р. писмо. [2]) Хабер т. р. глас вијест.

„Хусејине моја вјерна слуго
„Хајд отиђи у нову чаршију,
„Па ти купи мрка бурунџука,[1])
„Застри моје све у мрко дворе,
„Кад наиђе дража од очију
„Нека види своје јадне дворе
„Да су за њом јадни и чемерни,
„Да су за њом у црно застрти.“
У млађега поговора нема,
Оде слуда у нову чаршију.
Те он купи мрке бурунџуке,
Па застрије све у мрко дворе.
Иза тога много и не прође,
Ал ето тиките и сватова.
Напр'јед иде Копчевић Алај-беже,
Поред њега кићена ђевојка,
А за њима остали сватови.
Коња игра посред поља равна,
Коња игра љепотица Фата,
Доиграва својој заовици:
„Заовице по Богу сестрице,
„Чији двори мрким покривени?
„За чијем су јадни и чемерни?“
Заова је говорила Фати:
„Оно двори несуђеног твога,
„Несуђеног бега Мустај-бега,
„За тобом су јадни и чемерни.“
Дјевојка је тихо говорила:
„Заовице по Богу сестрице,

[1]) Бурунџук т. р. једна врста мрког свиленог платна, употребљује се кад је каква жалост.

„Хајд упитај Копчић Алај-бега,
„Да ја одем и упитам Мују,
„Б'јела свила у сандуку моме,
„Дробан бисер на гр'оцу моме,
„Што је дао мени аманета[1])
„Ја да платим, ја да ми халали".[2])
Изун[3]) даде Копчић Алај-беже,
Изун даде, овако јој каже:
„Хајде Фато, не остај за дуго".
Оде Фата Мустај-бега двору,
Дође, прође, сједе више главе.
Проли сузе низ бијело лице,
Паде суза на мујино лице,
Пробуди се беже Мујстај-беже,
Те је вако собом говорио:
„Мемед[4]) Алах, милом Богу хвала!
„Ведро бјеше, ал се наоблачи,
„Из облака тиха киша нађе,
„Покиснуће кита и сватови,
„Покиснуће несуђена Фата,
„Покиснуће дража од очију".
Мустај-бегу говорила мајка:
„Хајд, не лудуј, беже Мустај-беже!
„И сад ведро, ко што је и било,
„То не пада киша нехорица,
„Веће то је твоја несретница,
„Она те је сузам покапала".
Кад је беже разумио р'јечи,

[1]) Аманет т. р. биљег, знак и спомен. [2]) Халали т. р. нек је просто. [3]) Изун т. р. одобрити, допустити. [4]) Мемед Алах! значи Боже свемогући.

Скочи беже, те на душек сједе,
Кад то виђе остарјела мајка,
Она узе турски авдест на се,
Пак проклиње свог јединог сина:
„Да Бог даде, не било те Мујо,
„Ево данас девет годин дана,
„Од кад теби хизмет[1]) чиним сине,
„Ти не може главе подигнути,
„А кад дође несуђена Фата,
„Одма уста па на душек сједе".
Бег Мустај-бег говорио мајци:
„О кадуно, мила моја мајко,
„Хајд донеси елмаз[2]) прстенове
„Да устакне љепотица Фата
„Да ја видим би л јој ујисало".[3])
Донесе му елмаз прстенове
Устаче их љепотица Фата,
Пружи Мују по јастуку руку,
Њојзи вели беже Мустај-беже:
„Ујишу ти драга душо моја
„Још су љепши на кнали[4]) ручици".
Стаде Фата скидат прстенове,
Њојзи вели беже Мустај-беже:
„Не скидај их дража од очију,
„Теб' узимо, теби нијетио,[5])
„Ти их носи у Копчића двору."
Бег Мустај-бег опет вели мајци:
„О кадуно, моја мила мајко,

[1]) Хизмет, т. р. служба. [2]) Елмаз т. р. драги камен. [3]) Ујисати значи пристајати. [4]) На кнали руци, значи на обојеној руци са кна бојом. [5]) Нијетити значи намијенити.

„Донеси ми сашивену дибу,
„Нек обуче дражa од очију,
„Да ја видим бил јој ујисало.“
Мајка носи сашивену дибу,
Обуче је племенита Фата,
Окреће се десно и лијево,
Она пита бега Мустај-бега:
„Ујише ли сашивена диба?“
Њојзи вели беже Мустај-беже:
„Бор' ујише дражa од очију,
„Још си љепша струка и плећију
„Кад обучеш сашивену дибу.“
Стаде Фата скидавати дибу,
Њојзи вели беже Мустај-беже:
„Не скидај је дражa од очију,
„Теби резо, теби нијетио,
„Ти је носи у Копчића двору.“
Проговара љепотица Фата:
„Бег Мустај-бег срце из њедара,
„Н'јесам дошла сијело сијелити,
„Већ сам дошла тебе упитати:
„Б'јела свила у сандуку моме,
„Дробан бисер на гр'оцу моме,
„Што но си ми дао аманета,
„Ја да платим, ја да ми халалиш?“
Њојзи вели беже Мустај-беже:
„Здраво Фато свилу издерала,
„Још здравије бисер потргала,
„Сретно носећ у Копчића двору.“
Рече Фата бегу Мустај-бегу:

„Жив ми био срце из њедара!“
Пак се она сватовима врати.
Док у двору плахи врисак стаде,
Једни веле: пође њему Фата,
Бег Мустај-бег плаче за дјевојком,
Други веле: преминуо Мујо.
Љуто плаче остарјела мајка,
Кад разумје несуђена Фата,
Да је њојзи беже преминуо,
Заови је она говорила:
„Заовице моја несретнице!
„Реци брату да коња не игра,
„Не могу га ни очим гледати,
„Камо ли ћу срцем га вољети,
„Бољи Мујо и мртав лежећи,
„Него л’ Копчић коња играјући.“
Кад то чуо Копчић Алај-беже,
Он потеже пушку иза паса
Па он уби љепотицу Фату,
Умирућ је говорила Фата:
„Фала теби Копчић Алај-беже,
„Кад ћеш мене с Мујом саставити,
„У џенету на првом конаку.“
Заједно им раке ископаше,
У руке им јабуке метнуше;
Кад се прену нек се поиграју,
Кад нијесу на овом свијету,
Нек с’ играју онога свијета!

Грозна љубав Челебије Мује.

II.

Мујо гледа у махали Злату,
Л'јепу ћерку бега Љубовића,
Мујо гледа ал му мајка не да;
Хоће мајка Травањку дјевојку,
Јединицу Осман Алај-бега;
Мујо неће Травањке дјевојке.
Мајка проси Травањку дјевојку,
Мајка проси и не пита Мује,
Прстен даде, а не каже Муји;
Мајка посла киту и сватове,
За то Мујо ништа и не знаде,
Већ он оде Злати под пенџере,
Ашикује три бијела дана.
Дође кита, дођоше сватови,
Доведоше Травањку дјевојку,
Л'јепу ћерку Осман Алај-бега;
Нема Мује да скине дјевојку,
Да је скине с коња у авлију.
Тад завика Мујагина мајка:
„Ах бора вам Мујини јарани,
„Ви хајдете Злати под пенџере,
„Онђе ћете мога Мују наћи,
„Тер ви рецте Челебији Муји:
„Хајде Мујо тебе зове мајка. —
„Довела ти Травањку дјевојку,
„Да је скинеш с коња у авлији,
„Да је скинеш са дората свога.“

Одма одош' Мујини јарани,
Право иду Злати под пенџере,
Па говоре Челебији Мују:
„Хајде Мујо тебе зове мајка,
„Довела ти Травањку дјевојку,
„Да је скинеш с коња у авлији,
„Да је скинеш са дората свога.
Мујо неће, а шаље га Злата,
Хајде Мујо, ја ти жива била
Неће рећи твоја мила мајка,
Неће рећи нешће доћи Мујо,
Већ ће рећи не даде му Злата.
Пође Мујо свом бијелу двору,
Пође Мујо па јој се поврати,
Извади јој прстен и јабуку:
„Нај ти ово дража од очију,
„Ово сам ти био оставио
„Чиме ћу те испросити душо,
„Ал ми не би од Бога суђено!“
Пође Мујо поврати га Злата,
Даде њему везена јаглука,[1])
На јаглуку тица пауница
У кљуну јој зрно јадиково
Ко што Мујо јадује за Златом:
„Нај ти ово Мујо душо моја!
„Ово сам ти била оставила,
„Што би теби уз прстен дон'јела,
„Не би мени од Бога суђено,
„Већ суђено Травањки дјевојки.“

[1]) Јаглук — махрама.

Пође Мујо па се опет врати,
Извади јој златне белензуке:[1])
„Нај ти ово Злато душо моја,
„Ово сам ти био оставио,
„Што ћу теби прво јутро дати,
„Не би мени од Бога суђено.“
Пође Мујо, поврати га Злата,
Даде њему бошчалук[2]) хаљина:
„Ово сам ти била оставила,
„Што би теби прво јутро дала,
„Не би мени од Бога суђено,
„Већ суђено Травањки дјевојки.“
Оде Мујо свом бијелу двору,
Ал скинута са коња дјевојка.
Кад је вечер по јацији било,
Неће Мујо у ђердек[3]) дјевојци,
Неће Мујо а шаље га мајка,
Извади му дојке из њедара,
Па је њему вако говорила:
„Проклето ти моје мл'јеко било,
„Ак' не одеш у ђердек дјевојци!“
За то Мујо ино не бијаше,
Препаде се материне клетве,
Већ он оде у ђердек дјевојци.
Сједе Мујо на мека душеке,
А дјевојка на своје сандуке,
Говорио Челебија Мујо:
„Ах бора ти Травањко дјевојко!

[1]) Белензуке — наруквице. [2]) Бошчалук хаљине за пресвући, које дарује заручница заручнику као уздарје. [3]) Ђердек — соба, ложница ђе младенци прву ноћ спавају.

„Подигни-дер пули дувак[1]) с лица,
„Да ја види какво ти је лице.“
Она диже пули дувак с лица,
Сину лице као жарко сунце,
А гр'оце кано мјесечина.
Говори јој Челебија Мујо:
„Ах бора ми Травањко дјевојко!
„И љепша си и виша од Злате,
„Ал нијеси на мом срцу златна,
„Ко што ми је моја драга Злата.“
Њему вели Травањка дјевојка:
„Ах бора ми беже Мустај-беже!
„Је си љепши и много од Ахме,
„Ал ма ниси на мом срцу Ахмо,
„Ко што ми је мој Ахмед-бег драги,
„Дао ми је златан прстен с руке,
„Да га чекам годиницу дана,
„Чекала би и девет година,
„Да ме није теби дала мајка.“
Њојзи вели Челебија Мујо:
„Ах бора ми Травањко дјевојко!
„Ти ћеш опет Ахмед-бега наћи,
„А ја никад за живота Злате!“
Па узимље седефли тамбуру,[2])
Ситно куца, јасно попијева:
„Сада мисли дража од очију,
„Сада мисли моја л'јепа Златка,
„Да ја скидам дувак са дјевојке,
„Ах, не скидам, ти ми жива била

[1]) Пули дувак — копрена. [2]) Извезена тамбура.

„Сада мисли дража од очију
„Да ја љубим Травањку дјевојку
„Ах, не љубим, ти ми жива била".
Он остави седефли тамбуру,
Па говори Травањки ђевојци:
„Немој рано отварати врата,
„Док не сване и огране сунце,
„Нек се моја извесели мајка,
„Нек се моја браћа напјевају,
„Миле секе кола наиграју,
„Селам[1]) ћеш ми мојој милој мајци
„Нек доведе нежењене момке,
„Да ме носе с хоџам и хаџијам
„Нек ме купа ђулсијом[2]) водицом
„Ћабе јагом[3]) нек намажу брке
„Нек ми пусте три туре[4]) перчина,
„Што ми га је одгојила Злата
„Низ носила, жалосна јој мајка,
„Покрите ме везеним јаглуком,
„Што ми га је дала моја Злата,
„Везла га је три године дана
„Да ја носим, а она се смије.
„Нек ме носе испред Злате двора,
„Нек ме види дража од очију,
„Нек ме види па нек се не нада,
„Да ће њојзи икад Мујо доћи,
„Моја Злато, рано непребона!
„Умријећу пребољет те не ћу!"
Сам је себе ножем ударио.

[1]) Селам — поздрав. [2]) Ђулсија — од руже вода [3]) Ћабе јаг — мирисна маст од Мекe. [4]) Три туре — ките.

Посред срца ђе му душа куца
Умр'је Мујо, жалосна му мајка.
Кад у јутру био дан свануо,
Халком[1]) куца мујагина мајка,
Халком куца Мујагу дозива:
„Отвор' врата челебија Мујо:
„Што је драго море омрзнути
„Што је мрско море одражати.
„Омрзнула љепотица Злата,
„Одражала Травањка дјевојка."
Отвори јој Травањка дјевојка.
Кад униђе у одају мајка;
До кољена у крв угазила;
Њојзи вели Травањка дјевојка:
„Бог т' убио мујагина мајко!
„Што га н'јеси Златом саставила?
„Земља ће ти кости изметати,
„А бијели свијет проклињати
„Селам ти је Мујо учинио."
Све јој каза што је наредио.
Кад је стара разумјела р'јечи,
Она зове хоџе и хаџије,
Она купи нежењене момке;
Опремају челебију Мују.
Купају га ђулсијом водицом,
Ћабе јагом намазаше брке,
Пустише му три туре перчина,
Низ носила, жалосна му мајка.
Покрише га везеним јаглуком,

[1]) Халка — звекира на вратима.

Што му га је даровала Златка.
Понесоше хоџе и хаџије,
Понесоше челебију Мују.
Напрј'ед иду нежењени момци,
А за њима сви остали Турци.
Носе Мују испред Злате двора.
Угледа га Златина невјеста,
Те дозивље своју заовицу :
„К мени, к мени љепотице Злато
„Синоћ Мујо у ђердеке неће;
„Ево јутрос оде у пунице
„У пунице у земљицу црну.“
Кад дотрча племенита Злата
И угледа свога Мустај-бега,
Ђе га носе хоџе и хаџије,
Пустили му перчин низ носила,
Што му га је она одгојила,
Она врисну кано љута гуја;
Па се сложи по новом чардаку.
Мисли мајка да је у несвјести,
Ал се Злата с душом растанула.
Одмах викну остарјела мајка:
„Станте, станте, хоџе и хаџије!
Док доведем буле и кадуне,
Да опремим и овог мејита[1])!“
Ту стадоше хоџе и хаџије,
Доведоше буле и кадуне,
Опремише љепотицу Злату.
Напр'јед носе грану јергована,

[1]) Мејит — мртвац.

А за граном челебију Мују,
А за Мујом племениту Злату.
Поредом им раке ископаше,
Кроз раке им руке протурише,
А у руке метнуше јабуке,
Кад се прену нек се поиграју.
Кад у јутро био дан сван'о,
Ураниле двије кукавице,
Двије мајке, двије несретнице,
Оне иду дјеци на мезаре.[1])
Ал да видиш чудо невиђено!
Ђе је никла румена ружица
Из мезара љепотице Злате,
А у Мује винова лозица,
Међу њима црна тровина,
Да се не да њима састанути
Ал то није могло запријечит,
Обавила се лоза око руже,
Баш ко бршљан око танке гране.
Кад то виђе Мујагина мајка,
Сједе чупат и лозу и ружу.
Док из земље нешто проговара:
„Цркни, пукни Мујагина мајко;
„Синоћ смо се амо састанули
„У ценету на првом конаку."

[1]) Мезар — рака.

Народне попијевке

као неке пословице у стиховима.

А.

1. Ако нам је и полоше пиво
   Барем нам је крчмарица лијепа.
2. Ако нијесам никад кумовао
   Виђео сам како се кумује.
3. Ако нијесу кућна чељад бијесна
   По готову није кућа тијесна.
4. Ако није прга за Божића
   Она јесте за дјечице гладне.
5. Ако си се жељан ражљутити
   Плати прије него си купио.
6. Ако ти је пресмочити драго
   Ваља добро поскочити Аго.
7. Ак' у гору, изједоше вуци
   Ак' у поље, ухватише Турци.
8. Ал' катмере господско цвијеће
   Свак те бере, за сваког нијеси.
9. Арапине неприлико моја
   Не љуби ме не грли ми лица.

Б.

1. Бањалука на Крајини фала
   Нико не зна ничијег хала.
2. Баш је веће крају дочерао
   До балчака и деснице руке.
3. Без махане ко тражи јарана
   Увијек ће остат без јарана.
   (Јаран = пријатељ).
4. Без освете нема ни просвјете,
   Без кајања нема опрошћења.
5. Без ракије разговора нема,
   А без вина јуначког весеља.
6. Бијаше га огријало сунце
   Ал му брзо за горицу зађе.
7. Благо теби сиња кукавице
   Кад нијеси Очактану дужна.
8. Богата је тешко даровати,
   Сита госта још теже частити.
9. Бог дијели срећу и весеље,
   Кухарица питу и колаче.
10. Боље се је циганскн возити
    Него пјеше господски ходити.
11. Боље се је вратит из по пута
    Нег изгубит на изласку главу.
12. Боље ј' имат комшу пријатеља
    Него брата у бијелу свијету.
13. Боље старцу године бројити
    Него гладна уз млада лежати.

14, Боље ти је изгубити главу
Нег' срамотно својој кући доћи.
15. Боље ти је изгубити главу
Него своју огријешит душу.
16. Боље ти је једноч погинути
Него увијек туђина дворити.
17. Боље ти је мушки погинути
Него женски сто годин живјети.
18. Боље злато и много харато
Него сребро јако саковато.
19. Боже мили на свему ти хвала
Што учини невесињска раја,
Оставише старог господара,
Прифатише Четка ђенерала.
20. Брат је мио које вјере био
Јера стеже крвца и земљица.
21. Буди већил ако посла немаш,
Буди ћефил ако дужан н'јеси.
22. Бунар вода свака грозничава
Удовица свака самовољна.
23. Бушко блато, чисто моје злато
Шара пушка и орлове стијене
Оне су ми токе саковале.

B.

1. Ваља скочит па онда докучит,
Јер без труда не једу се груда.

2. Ваља скочит па присмочит побро,
Ваља куцнут па да ти отворе.
3. Ваља најприје родити дијете,
Па му онда пупак одрезати.
4. Ваља собом потрудит се побро,
Па да имаш у своме тобоцу,
Вук не једе по поруци меса.
5. Вино пити а не опити се
Нит је било нит ће када бити.
6. Више главе узла не имаде,
Голо дупе тврђе је од Буџима.
7. Више ваља и мало разума
Него пуно дрзовите снаге.
8. Врана с враном, соко са соколом.
9. Вратио му шило за огњило.
10. Вр'јеме гради куле низ Котаре,
Вр'јеме гради вр'јеме разграђује.
11. Вук на вука ни у тору неће,
А камо л' би брат на брата свога.
12. Вук не вије што је меса гладан,
Веће вије да дружину свије.
13. Вук завија у гори зеленој,
Гавран гракну на високој јели,
Рањен јунак под јеликом виче:
„Иш гавране, не падај на гране
Недам ока за живота свога!“

Г.

1. Глава му се по сокаку ваља
   Веће му се јаду надат нема.
2. Гледај коња широкога врата,
   А ђевојку голема узраста.
3. Гледај коња као брата свога,
   А јаши га као душманина.
4. Гледај лудо не изгуби главу
   Ти се чувај и Бог ће те чуват.
5. Глуху шаптат, сл'јепу намигиват
   Баш ко тријезан пјана свјетовати.
6. Голубица сокола не леже
   А Сарајка не рађа јунака
   Већ трговце па да теку новце.

Д.

1. Да је масло Буна и Неретва,
   Да је тава блато виш' Мостара,
   Да су јаја по Бишћу камења,
   Да је маја Бишћевића сеја,
   Чудну би ти кајгану спригала.
2. Да је срећа на Косову била
   Ни цар Лаза не би погинуо.
3. Да је срце тврђе од камена
   Опет би га растопило злато.

4. Да је памет до кадије била
Као кад се од њега вратила
Све би љепше и друкчије било.
5. Да је потке колико основе
У сваког би доста платна било.
6. Данас мени сјутра теби побро,
Редом рђа по дружини хода.
7. Данас нема ни у кога наде
До у Бога и у своје руке
Надање је давно погинуло
На Косову пољу широкоме.
8. Да се није Турчин уздо у се
Како у се так' у своје кључе
Не би сашо низ Котаре равне.
9. Да с' уфати бора зеленога
Ол јавора листа широкога
И њима би усахнуле гране.
10. Да су момци око ватре лонци
Све би цуре кухарице биле.
11. Давор рђо и селу си тешка
Камо л' н'јеси кући у којој си.
12. Да зна човјек ђе ће погинути
Не би никад тамо ни ходио.
13. Дјевојка се сватовима нада
Удовица нада и ненада
Стара баба заиста ненада.
14. До Божића Краљевићу Марко
Од Божића јао моја мајко.
15. Добра доре, оштре бабо ћорде
У нашега Ибре барјактара!

Дову чини да се здраво врати
Бабо ће те поклонити Ибри.

16. Добра жена срећа у њедрима
А злочеста несрећа на врату.

17. Добра жена у кући је слуга
Женском послу никад краја нема.

18. Добро љето види се с пролећа
Добра нева прве нељељице.

19. Добро ми је и бољем се надам
У чем ходам у томе и спавам,
Кад вечерам ручку се не надам
Боже мили што сам ти скривио.

20. Докле мудри ћуприју изнађе
Дотле луди преко воде пређе.

21. Док дјевојка бјеше као срна
Док невјеста, она баш ни с' мјеста.

22. Док имадох ја у џепу своме
Свак ме фали и говори за ме,
Док ти неста из џепа дуката
Свак ме куди и немило кара.

23. Док је ага биће и нефера
Док је бега биће и Цигана.

24. Док је чорбе биће чорболока
Док је чохе биће чоходера
Никад неће нестат улизица.

25. Док је нева код мајчице стала
Мирнија је од овчице била,
А када се војна дочепала
Од аршина језик је пружила.

26. Док је соко на десници руци
Препелица ловцу је у руци.
27. Док смо браћа и радимо живо
Кад умремо нек се спомињемо.
28. Док се вода с врела не замути
Другачије мучно се замути.
29. Друга другу преко башче звала
Дођи друго да ти кажем ругло
Ноћас су ми гаће украдене
Да су с плота не би ни жалила
Веће с крака жалосна ми мајка.
30. Држ' се главе а прођи се нога
Јера глава свему запов'једа
31. Духовнику и правоме љечнику
Никад немој истину тајити.
32. Дужан не зна никад шта имаде.
Већ кад плати па што му остане.
33. Дв'је комшије кад се главњам туку
По трећему варнице падају.

Ћ.

1. Ће се коњи бију и играју
Ту магарцу нигда мјеста нема.
2. Ће се трава њише и помиче
Ту заиста нешто живо има.
3. Ће си драги вода те однијела
Па те мени у крило донијела.

4. Ђе си пуста сабљо Муратова
Што ми н'јеси одсјекла главу
На Косову пољу широкоме.
5. Ђе год руча сив зелен соколе
Ту и врана море вечерати.
6. Ђе је лани вуку добро било
Онђе опет често се наврати.
7. Ђе ли лахур ђе ли чиверица
Ђе ли месо ђе ли дигерица
Ђе ли цура, ђе ли удовица
Ђе ли племић, ђе ли потурица.
8. Ђурђев данче хајдучки састанче
Врло ти ме у незгоди нађе
И без пушке и без опанака
Ја не имам што треба јунаку.

Ж.

1. Жао поћи а жао не поћи,
Ако пођо нагледа се јада,
Ак' не пођо ја не виђе драге.
2. Жива глава дуговање плаћа,
Жив икада, мртав баш никада.

З.

1. Залуду је кула и пенџери,
Када није ништа у тенџери.

2. Залуду је млијека у краве,
Када није у кући управе.
3. Закон веже и стара и млада,
Закон веже разлог одр'јешује.
4. За невољу није ни гр'јехота,
Тврда земља а небо високо.
5. За живота говори се свашта,
Шупља даска покаже истину.
6. Зла година пређерала орла
Изгубио и панџе и крила;
Он не може да омасти кљуна
Него плаче и вранам се тужи.
7. Зло јунаку у братству нејаку,
А још горе кад никога нема.
8. Зрело жито готово стрниште,
Кратке главње готови угарци.

И.

1. Игра медо пред комшинским вратим'
Он ће брзо и пред наша доћи.
2. И језик се са зубим преријечи
Камо л' неће јаран са јараном.
3. Или грми ил се земља тресе
Ил пуцају на Задру топови
Ил се ори Велебит у море.

J.

1. Јадно Дувно што си дочекало
   Да у теби Кокан запов'једа
   Иза силе Јусуф Беговића.
2. Јадна Лико што си дочекала
   Да те Босна кукурузом храни.
3. Јадна Фочо што си дочекала
   Кос кадија, паша Кукавица.
4. Јадној мајци сви су ти једнаци
   Нит је који хоћа ни хаџија.
5. Јадан тужан веле ти си дужан
   Све по триста на хиљаду мјеста
   Саму Павлу хиљаду дуката.
6. Ја сам чуо од старије људи
   Кад полети бајрак бајрактару
   Да ће за њим и бајрактар брзо.

K.

1. Кад дјевојци дувак подигнуо
   Сину лице као жарко сунце
   А гр'оце као мјесечина.
2. Кад је теби најстуденије вуче:
   Од зорице док изађе сунце.
3. Кад се нађе тичијега млијека
   Нађ' ће с' онда свакој ћуди лијека.
4. Како хоће онако и ради
   У руци му чекић и ораси.

5. Каква мајка онака и ћерка
Какви баци онаки и теоци
Каква роба онака и цијена.
6. Кћерка пита своју милу мајку.
Од шта мајко русе косе расту,
Она јој је говорила лијепо;
„Чешљај често а оплети густо
Ето биље од шта косе расту!“
7. Ко много дружиница хвали
Они брзо и кланац завали.
8. Кога није нек му кућа знаде
Жалосна му остарјела мајка.
9. Кога није тај круха не једе.
10. Која воћка пада земљи сама
Не треба се ни бацат на њу.
11. Које масло не мислиш топити
Не треба га на ватру метати.
12. Којој води не знаш добро газа
Не треба је ни газити лудо.
13. Који копа јаму под другим
Најпрво ће он упасти у њу.
14. Коју воду треба да пијемо
Не треба је никако мутити.
15. Кратке главње готови угарци
Позна дјеца готове сироте.
16. Кућа му се коцем затворила
Љуба му се у род повратила
А сав му мал у беглук отишо.
17. Куд год одеш остављај пенџеру
Нек се мореш опет повратити.

18. Кукај стара па се разговарај
Оба су ти погинула сина
Ен' Османа пониже бостана,
Ен' Алије пониже авлије,
Ни на једном русе главе нема.
19. Кукавица уловила зеца
Три године хранила се с месом
А четврте кости оглодала.
20. Кукавице плети рукавице
Ето зиме студено је вријеме.

Л.

1. Лахко ли је трошит богатоме
А јачему бит се с нејачијем.
2. Лахко ти је без тојаге проћи
Кроза село у ком паса нема.
3. Лахко ти је дјецу повезати
Ама хајде па Новака свежи.
4. Лахко ти је п'јану запјевати
А жалосној закукати мајци
Младу момку пољубит ђевојку.
5. Лакоме су очи при погачи
При погачи и дукатим жутим.
6. Ласно се је момку оженити
И ваљаној цури удомити.
7. Ласно ли је момку и ђевојци
Загрлит се, па се пољубити.

8. Ласно ти је свјетовати мудра
   А још лакше преварити луда.
9. Ласно ти је старцу подјекнути.
   И узданут удовици младој.
10. Ласно ти је сада говорити
    Ко крепану вуку бројит зубе
    Пошље смрти разговора нема.
11. Лијепо ти је рано уранити
    Двор помести воде донијети
    И у пашу изјавити овце.

Љ.

1. Љуби бабу док ј' у тикви вина
   А ђевојку без тикве и вина.

М.

1. Малехна је тица препелица
   Ал умори коња и јунака.
2. Малехно је зрно бисерово
   Ал га носе госпоје на врату.
3. Мали камен на свом мјесту миран
   Док се крене и д'јете га ваља.
4. Мајка ћерку и бије и кара
   Те се опет с њоме разговара.
5. Мала рука малена и снага
   Мало друга мало и јунаштва.

6. Метнуо је руке на олтаре
Да он неће више низ Котаре.
7. Милуј врану док стечеш сокола.
8. Моја пушка убила хајдука
А моје га очи не виђеле.
9. Мртва глава најпошљедно вријеме,
Пошље смрти не служи кајање.
10. Мучно се је соја добавити
А ласно је с њиме боравити.
11. Мујо умро, Бојчић обољео
Сам Алија војеват не море.

II.

1. На двије гране није добро стати,
Рачваст колац у земљу не иде.
2. На соколу није много меса
Срце суди а десница влада.
3. Не ашикуј не вежи севдаха
Од севдаха горег јада нема,
Ни жалости од ашиковања;
Гори јади нек троје жалости —
На жалост ће и комшија доћи
А за јаде нико и не знаде,
Него срце оно на којем је.
Јад јадујем ником не казујем
Него Богу и драгоме своме.
4. Не страши се мушки умријети
Већ се бој срамотно живјети.

5. Не будали удбински диздаре
Сан је клапња а Бог је истина
Све ће бити што буде суђено!
6. Нећу плавке, не жељео мајке,
Ни Скопаљке јер носе опанке
Волим вранки ђердан накитити
Него плавки црнила тражити.
7. Не дај Боже да се Власи сложе,
Не дај Боже што се трпит може.
8. Нема брата док не роди мајка
Нити љета без Ђурђева данка.
9. Нема тице над сокола сивог
Ни јунака над Отмановића.
10. Нема пара без добра пазара
Нити рибе без дубока вира.
11. Нема вина, нема разговора
Нема пара нема ни јарана.
12. Нека свога и горског хајдука,
Јер се може у потреби наћи.
13. Неко Задру неко Шибенику
Неко Книну неко бијелом Ливну.
14. Некоме је прешло преко зуба
А некоме до крвавих суза.
15. Неко плаче а неко се смије
Нек' о пиру, нек' о ћелепиру.
16. Нек ти веле и казују људи
Сама љубав ишчезнуће брзо.
17. Нек ти веле и говоре људи
Над Гојана бајрактара нема
Буљубаше над Хрњицу Мују.

18. Не може се уз воду пливати
Нит се може уз вјетар пишати
Исто тако на силу пјевати.
19. Невоља је натјерала Марка
Красти коње ићу у хајдуке.
20. Њих највише оплакује мајка
Који себе за јунака кажу.
21. Није благо гроши ни дукати
Већ је благо што је коме драго.
22. Није благо коњи ни волови
Већ је благо што је срцу драго.
23. Није благо ни сребро ни злато
Већ је благо што је коме драго.
24. Није калпак за потурчењака
А нити је седло за магарца.
25. Није кучка окотила вука
Ни Крешевка родила јунака.
26. Није лахко невољу трпјети,
Тешко у злу добра чекајући.
27. Није лахко кадија постати,
А масло ће само кући доћи.
28. Није л' мајка родила јунака
Ја л' сестрица брата одгојила
Да изиђе на мејдан јуначки
Од Новога Цмиљаниħ Илије.
29. Није Влахо ко с Власима живи
Већ је Влахо који влашки ради.
30. Никад крушка испод крушке неће,
Гледај мајку па јој узми ћерку.

31. Никад зао на горега неће,
Врана врани очију не вади.
32. Никуд мајци никуд у дјевере,
Јадна друга што ћ' од тешка руга?
33. Ни сва дрва посијеци сине,
Нит без дрва својој кући доћи!
34. Ништа мени не додија мајко
Већ солуфи подрезани кратко.
35. Ништа мени не додија мајко
Већ мог драгог предасе гледање
Да сам млада ђердан изгубила
Неб' он'лико преда се гледала
Црно му је срце у матере
Што га није лафу научила
Лаф лафити и ашиковати.
36. Није анђел да се не разљути,
Нит је шејтан да се не помири.

О.

1. Обећање свето дуговање.
2. Од духана кућа попљувана,
Од ракије кућа поплакује,
Од вина кућа је немирна.
3. Од искре је Москва изгорјела.
4. Од како је Босна освојена
Црна капа не даје харача.
5. Од невоље нема школе боље.
6. Од тог бора не отпада смола.

7. Од шта скути од тог и рукави.
8. Од шта врећа од тог и закрпа.
9. Од зла оца још гора су дјеца.
10. О дјевојко ти чувај имена
Дочекаћеш заиста времена.
11. О мој куме не уздај се у ме
Већ у Бога и у своје руке.
12. О Мостару, на злу ти си халу
На Дадићу и Али-Балићу
И на Кари Карабеговићу.
13. Она кука као кукавица,
А превија као ластавица.
14. Онђе није ни од по 'ке друга,
Који неће платит чашу вина
У механи за свога јарана.
15. О старости голема жалости,
А младости прође у лудости.
16. О старости хрђаво оружје
Жао мријети, а мучно живљети.
17. О Турчине, за невољу куме,
А ти Влаше силом пријатељу.
18. Од како је свијет постануо
Неком мати, неком је маћеха.

II.

1. Пали, жари удбински диздаре
Док и твојој кули реда дође
Цигани се ватром освећују.

2. Пјана глава пуна је весеља,
   Ал се брзо каје и пишмани.
3. Пјана глава не носи бајрака,
   Стара баба не рађа јунака.
4. Пијаница жива пропалица.
5. Пјевала је тица на гранчици:
   „Тешко оној свакој другарици,
   Другарици младој чобаници
   Која нема у својој торбици
   Већ се другој моли у шумици.
6. По откосу косац се познаје,
   А по хљебу кухарица млада.
7. Празна чаша молитве не даје.
8. Поток хучи а ријека мучи.
9. Празна глава свака је охола,
   Празне тикве по води пливају.
10. Празна врећа узгор стат' не може.
11. Прва мука пошљедна ластина,
    Иза тмине и сунце огране.

Ć.

1. Сама пала сама се убила.
2. Сама жање за гором дјевојка,
   Сама жање, сама снопље веже,
   Сама пјева, а сама отпијева
3. Седам краља вијеће вијећало,
   Кад у јутру на божију било.

4. Сина жени кад је теби драго
Кћер удаји кад буде суђено.
5. Сил' осваја земље и градове,
Сила неће да за правду знаде.
6. Сјај мјесече, мој ноћни путниче,
Лијепо ти је с тобом путовати,
Још ко води за руку дјевојку.
7. Сјеротиње и селу си тешка,
Камо л' н'јеси кући у којој си.
8. Складна браћа нове дворе граде
А нескладна и старе продају.
9. Славно име племе посвећује.
10. Слијеп не плаче што није хаџија
Веће плаче што очију нема.
11. Срамота је сивоме соколу
Дуго гонит јато јаребица
А за себе не ухитит меса.
12. Сретна глава готови дукати.
13. Сретнога ће причекати мајка,
А несретног никад за вијека.
14. С родом јунак решето крушака,
А без рода решето дуката.
15. Стар делијо што си оголио,
Што се нијеси један догодио
Кад је Ченгић Пиву поробио,
Не би ли се што год заођео?
16. Стеци собом а потроши с другом.
17. Свака крава своје теле лиже.
18. Свака мука има своје вр'јеме
А срамота оста за вијека.

19. Сваки данак своју бригу има.
20. Сваки ловац добро стазу знаде,
Ал једнако они сретни нијесу.
21. Свак на свијету има непријатеља,
Свака тица има свога копца.
22. Сваке шале пола истина,
Сваке игре доста је до три пута.
23. Сва Крајина на Халила виче,
А Халилу све то тврђа глава.
24. Сваког госта три су дана доста.
25. Свак се својом тугом разговара,
А мене ће моја уморити.
26. Свако тане пушчано да згађа
Не би војник ниђе остануо.
27. Свако добро чује се далеко,
А зло много и много на даље.
28. Сваком вјетру једра не отварај.
29. Мила мајка своју ћерку кара,
Ћерку кара неви приговара.
30. Свако себе и свог коња хвали,
Крчмарица своје рујно вино.
31. Сватови су хрђава дружина
Туђи коњи а туђе хаљине;
Сваки чува да се не искаља,
Пушке пуне али без олова.
32. Све бег знаде ко му коње краде
Али не зна ко му јуларе скида.
33. Свежи коња ће господар каже
Па макар га раскинули вуци.
34. Свекрва се никада не сјећа,
Да ј' и она некад снаша била.

35. Све изгуби, а поштење чувај,
Јера блага над поштење нема.
36. Свему има вакат и вријеме,
Прије зоре сванут не море.
37. Све се може ласно учинити,
Само кад је воље и времена.
38. Све се смије цмиље на босиље
Кано вјерно момче на ђевојче,
А невјерно ни да гледа неће.
39. Све се знаде што је и како је,
Свако дјело дође на виђело.
40. Свила трне ватру у кухињи
У онога за ког није свила.
41. Свуд су бези по Херцеговини,
А кад дође беже Љубовићу
Онда бега ни једнога нема.

Т.

1. Тарана је мусломанска храна,
А каурска купус и сланина.
2. Текла Сава куд је и до сада,
А Дунаво испод Биограда.
3. Тешко аги кога кмети хвале,
А и кмету кога ага брани.
4. Тешко аги кога уче слуге.
5. Тешко бабам' куд делије прођу,
А делијам' кад под Бендер дођу.

6. Тешко босу идућ по откосу,
И Турчину који пара нема.
7. Тешко Босни док је зулумћара.
8. Тешко дому у ком слоге нема.
9. Тешко други без својега друга,
И славују без зеленог лугa.
10. Тешко калпаку на објешењаку
И кауку на потурчењаку
11. Тешко капи на ћелавој глави
И ђердану на гараву врату.
12. Тешко ногам под махнитом главом
И опанцим идућ по камењу.
13. Тешко кењцу с коњима путујући
И нејачем с јачим се бијући.
14. Тешко мени и Омеру моме
Кад ја немам у тобоцу своме.
15. Тешко момку с бабом боравећи
А ђевојци у старца на руци.
16. Тешко мужу жену слушајући
А без мужа жени кукајући.
17. Тешко оном кога воде жива,
А још теже кога носе мртва.
18. Тешко оном ко не срче млијека
Јер од млијека нема бољег лијека.
19. Тешко оном свакоме јунаку
Који узме врага ради блага.
20. Тешко оном кога снага храни
И ономе кога други брани.
21. Тешко овци с вуком путујући
И паметну луда слушајући.

22. Тешко пушци у страшивој руци,
А јунаку у братству нејаку.
23. Тешко сабљи у страшивој руци
И ђевојци у старца на руци.
24. Тешко селу куда паша проће
И ђевојци која сама дође;
Прво ће се јутро прекорити:
„Да си сретна не би дошла сама,
Кам' дарови што си донијела?“
25. Тешко вријеме обичаје квари.
26. Тешко вуку не једући меса,
А јунаку не пијући вина.
27. Тешко злату на дебелу платну
И бисеру на грбаву врату.
28. Тко код куће среће не имаде,
Тај је неће ни у св'јету наћи.
29. Туђа мајка ране не завија,
Туђа сека не чешља перчина.

Ћ.

1. Ћор-бег сјаши Али-бег узјаши
Док дорату отпадоше муда.

У.

1. У бећара свакога шићара:
Понајвише буха и ушију.

2. Уби пушка вука и хајдука
И делију Краљевића Марка,
Камол' неће старца код оваца.
3. У добру је лако добар бити,
У муци се познају јунаци,
Људи трпе а жене наричу.
4. У хајдука самовољна рука,
Он не пита што ће ни како ће.
5. У пазару Краљевићу Марко
А у бою сиња кукавица.
6. У туђини незнану делији,
Кеса кума, торба посестрима.
7. У туђему нигда није свога
Свога не дај, у туђе не дирај,
Сваком своје, па мирна Крајина.
8. У туђинца вјера на колену,
Вјеру даје а мисли друкчије.

Ф.

1. Фала Богу и светоме Луци
Кад на Боцим изгубише Турци
Исто фала и светом Јовану
Кад ни један не оста у хану.
2. Фратар пије а кадија плаћа
Тешко фратру док кадија плати.

Х.

1. Хазур ола кићени сватови
   Кратки данци а дуги конаци,
   Туђа земља калауза нема,
   Туђи људи не знамо им ћуди,
   Нит ко срета нит за здравље пита.
2. Халат ради а мајстор се фали
   Хећим лијечи а Бог здравље даје,
   Човјек снује а Бог одлучује.

Ц.

1. Црна Гора нема разговора.
2. Црна капа жалосна прилика
   Црни данци црни похођани.
3. Црн Алија црн ти си ми синко
   Црна си ме и родила мајко.
4. Црна ока а солуфа густа
   Слађа су јој од шећера уста.
5. Црне очи свакоме су драге
   А мени су омиљеле плаве
   Јер су плаве у драгога мога.

Ч.

1. Чија ј' оно кићена дјевојка
   Чији прстен оног и дјевојка.

2. Чиста злата рђа се не прима
   Чисто злато потамнити неће.
3. Чудна чуда прије невиђена.

III.

1. Шара пушка не остала пуста,
   Немој мене с ватром преварити,
   А за око ни молит те нећу.
2. Што Бог хоће ласно напредује
   Диље цвијеће по камену расте.
3. Што ће мени диба и кадифа
   Кад ћу бити ја под њима блиједа.
4. Што ће мени сребро и дукати
   Када није мог драгог код мене.
5. Што је добро и само се хвали
   Није лазум да га други каже.
6. Што је право и Богу је драго.
7. Што је прошло за то и не питам,
   Сјаши с коња џаба ти кирија.
8. Што си мрке објесио брке,
   Пива нећеш разговора немаш,
   А кад гори барут пред очима
   Све дружину по имену вичеш.

Примјењачице.

Б.

1. Балав као спуж.
2. Бечи се као убодено теле.
3. Безобразан као пас.
4. Бијел као лабуд.
5. Бијел као снијег.
6. Бијели се као груда снијега.
7. Бистро као око.
8. Бјежи као од куге.
9. Бјежи као враг од крста.
10. Бјежи од њега као од харачлије.
11. Благ као вареника.
12. Блеји као овца.
13. Блене као теле.
14. Блијед као крпа.
15. Бос као пас.
16. Брсти као коза.
17. Брз као зец.
18. Буче као во.

В.

1. Ватрен као ајгировит мишт.
2. Ведро као огледало.
3. Вере се као вјеверица.
4. Весео као пас на пиру.
5. Врти се као лепирица око свијеће.

Г.

1. Гаче као гуска.
2. Гладном срчаница као и погача.
3. Глава му као торни маљ.
4. Гледа као поплашен.
5. Гледа као прасе на сјекиру.
6. Гледа као изнебушен.
7. Гракнули сви на њ као на бијелу врану.
8. Гркће као гавран.
9. Го као од мајке рођен.
10. Го као прст.
11. Го као репа.
12. Горко као чемер.
13. Горко као пелин.
14. Горко као жуч.
15. Гори као ватра.
16. Господски иде као патка по дубоку виру.
17. Готов као баба на кахар.
18. Готов као напета пушка.

19. Готово као у воску.
20. Готово као у жене суза.
21. Говори као из бадња.
22. Гуче као голубица.
23. Густо као тијесто.

Д.

1, Дебео као фратар.
2. Дигао главу у небо као тетриб.
3. Дигао главу, као да га је обад жицнуо.
4. Дичи се дјелом као паун перјем.
5. Добар као бадње вече.
6. Добар као добар дан.
7. Добро му је као на Божић.
8. Добро му је као у материну трбуху.
9. Дочепао се као ћелав капе.
10. Довезао га се као сврaб стражњице.
11. Довезао га се као штета јунета.
12. Дочекао га као озебо сунца.
13. Дречи као јарац на канари.
14. Дрхће као риба на оствима.
15. Држи га као мало воде на длану.
16. Држи се као пјан плота.
17. Дуга врата као гуска.
18. Двије обрве као двије пијавице.

Ж,

1. Ждере као вук.
2. Жели као озебо сунца.
3. Живе као миш и мачка.
4. Жут као лимун.
5. Жут као восак.
6. Живе као пас и мачка.
7. Живи као бубрег у лоју.

З.

1. Забунио се као Циганин у луку.
2. Задречио се у њега, као штрк у јаје.
3. Заковрчио као коза реп.
4. Загледао се као теле у шарена врата.
5. Завуко се као миш у рупу.
6. Запетљо се као пиле у кучине.
7. Запео као Шехин јарац на канари.
8. Закрвавио очима као во на касапници.
9. Заметнуо се главом као торним маљем.
10. Замислио се као Грк у празну дућану.
11. Замршено као арапска коса.
12. Засукао бркове као вилаш рогове.
13. Затеже као кобила у вршају.
14. Заудара као сирна мјешина.
15. Завауљје се као пјан.
16. Завлачи се као црвљива коза.
17. Завуко се као црвљив пас у коприве.
18. Завуко се као миш у трице.

19. Здрав као тић.
20. Зелено као трава.
21. Згрчио се као убог враг.
22. Зијева као гладан тић.
23. Зја као ханска врата.
24. Зуби су јој к'о два низа бисера.

И.

1. Игра као цигански коњ.
2. Игра се с њим као мачка с мишем.
3. Иде бос као пас.
4. Иде као да јаја носи на леђима.
5. Иде као муха без главе.
6. Иде натраг као рак.
7. Иде све као по лоју.
8. Избуљио очи као печен јарац.
9. Изгледа га као озебо сунца.
10. Искесио зубе као крепана лисица.
11. Искесио зубе као печен јарац.
12. Искривио главу као црвљиво псето.
13. Искривио ноге као теле недоношче.
14. Испуцале му руке као борова кора.
15. Испуљио очи као заклана овца.
16. Изравнио се од дебљине као лађа.

Ј.

1. Јак као међед.
2. Јак као земља.
3. Једва чека ко озебо сунца.
4. Једе као мећава.
5. Јечи као убоденик.

К.

1. Као да га је с лучем тражио.
2. Као да је истом из пелена изашао.
3. Као да је зрно по зрно бирао.
4. Као да му снијег из чела пада.
5. Као да се ни на бајрам није најео.
6. Као да су га мачићи дојили.
7. Као миш и мачка.
8. Као муха без главе.
9. Као од мајке рођен.
10. Казао све, као на исповиједи.
11. Кевће као пашче ловачко.
12. Кидисали на њу, као на бијелу врану.
13. Клања се као влашка млада.
14. Какоће као кокош, кад снесе јаје.
15. Коље као гладна уш.
16. Кољу се међу собом као пси.
17. Копрља се као црв у сиру.
18. Косе се као зецови.

19. Копрља се као пргаљ у сиру.
20. Крадљив као врана.
21. Крекеће као жаба.
22. Крије као змија ноге.
23. Крпи као маја питу.
24. Крупно говори као зет код пунице.
25. Куд си навалио као да кућа гори.

Л.

1. Лако као перо.
2. Лаје као пас из жежља.
3. Лети као соко.
4. Лети као муха без главе.
5. Лети као татар низ Бусовачу.
6. Лети у очи као зној.
7. Леже рањеници као снопље.
8. Лежи као клада.
9. Лежи као квочка на јајима.
10. Лежи као пас у сред жаре.
11. Лежи пјан као сјекира.
12. Лијен као пас.
13. Лијеп као Јусуф.
14. Лијеп као лијеп.
15. Лијеп као уписан.
16. Лијепа као Госпа.
17. Лоји очима као мачак кад штету учини.
18. Лоји очима као вук из гвожђа.

Љ.

1. Љева киша као из кабла.
2. Љуто као сирће.
3. Љуља се као вук из гвожђа.

М.

1. Маше главом као коњ торбом.
2. Мауче као мачка.
3. Милује их као два ока у глави.
4. Миран као јање.
5. Мисли се као утучен кењац.
6. Мисли се као вук у јами.
7. Мјесец као дан.
8. Меко као памук.
9. Мечи као теле.
10. Мекеће као коза.
11. Мноштво као гамади.
12. Модро као слезена.
13. Мокар као чепина.
14. Мота као Влах питу.
15. Мота се као змија у процијепу.
16. Мучи као камен.
17. Мучи као риба.
18. Мучи се као ђаво у плиткој води.
19. Мудар као лисица.

20. Мумља као међед.
21. Мути као риба у плиткој води.

Н.

1. Надуо се као штене у води.
2. Надуо се као мијех.
3. Надундурио се као да су му телад краве посасле.
4. Нагађа му као чиру на дебелом месу.
5. Награјисао као ђаво на велики петак.
6. На страну реве, као козји рог.
7. Налокао се као пас млијека.
8. Намечио се као на солило.
9. Намечио се као медо на крушке.
10. Намргодио се као да ће му снијег из чела ударити.
11. На опрезу као зец.
12. Натоварио се као кила на дуб.
13. Навико се као циганski коњ бубњу.
14. Немиран као враг.
15. Не може као риба без воде.
16. Не може као субота без сунца.
17. Не разумије се као ни кењац у кантар.
18. Не разумије се као ни вук у тескеру.
19. Не стоји му језик као чекало у млина.
20. Не спава никад као ни вјештица.
21. Ни мањи ни већи као зечији реп.
22. Нијем као риба.

О.

1. Обико ко циганскн коњ бубањ.
2. Обико као магарац шиљак.
3. Облази ко мачак око вруће каше.
4. Објесио бркове, као крчмар кад зијани.
5. Облизује се као псина око млина.
6. Обноси као тамјан око куће.
7. Обрадово се као да су му бијеле чеде полећеле.
8. Обрлатио га као ждријебац кобилу.
9. Оде као Главаш у Бихаћ.
10. Одсијеци као брадвом.
11. Одуљио се као ришћански пост.
12. Однио га враг као јастријеб пиле.
13. Офукао као Влах питу.
14. Окреће се као крмак на сјекиру.
15. Окреће се као млин.
16. Округло као клупко.
17. Она кука као кукавица,
    А превија као ластавица.
18. Опасла се језиком као куја репином.
19. Оста као одсјечено дрво.
20. Оста као брабоњак на цједилу.
21. Остао као на Дрини ћуприја.
22. Осипље се као чорапа.

П.

1. Посветио се као свети Саво.
2. Пазе се као браћа.
3. Пење се као коза.
4. Пије као сунђер воду.
5. Пјан као чутура.
6. Пјан као сјекира.
7. Пијуче као пиле.
8. Пјева као славуј.
9. Плаче као благајски оро.
10. Плаче као мало дијете.
11. Плашив као зец.
12. Плашив као Јехудија.
13. Платиће као курјак кожом.
14. Плети котац као ти и отац.
15. Плива као тиква по води.
16. Побјеснио као мамен пас.
17. Поцрнио као гавран.
18. Погмилило као гамад.
19. Поклапан као вуга на смокве.
20. Појели све као скакавци.
21. Показао се као Јово на испиту.
22. Поколь као на Косову.
23. Полетио као баба на кахар (жалост).
24. Полетио као на солило.
25. Полетио као сјерота на . . .
26. Помели се као ждралови.
27. Понио се као шврака репом.
28. Поноси се као свијетњак стражњицом.

29. Попали га као јунци краву.
30. Послен као пчела.
31. По свијету као пчела по цвијету.
32. Потонуо као брус.
33. Потуљио се као зец.
34. Протура се као зао новац по кеси.
35. По шиљтету ноге опружила,
Баш ко патка по дубоку виру.
36. Познат као Јовина золота.
37. Пребило се као леденица.
38. Преде као мачак у куту.
39. Прегазио га као бијесна крава теле.
40. Прељева се као огледало.
41. Претила као препелица.
42. Превија се као гуја у процијепу.
43. Превија се као младица.
44. Преза као мачка миша.
45. Пријатељ се у невољи познаје ка[illegible] злато у ватри.
46. Прионуо као гладна мачка за цигерицу.
47. Прионуо као крпељ.
48. Приказао му се као Сава јасену.
49. Преслано као цецељ.
50. Привезао га се као сврабстражњице.
51. Пробира као међед гњиле крушке.
52. Пролијеће као пас, кад изгуби господара.
53. Промеће се као Насрадин хоџа кроз мутап.
54. Проневаљалио се као да му је према глави.
55. Проскаче као чунак.
56. Прошло као лањски снијег.

57. Пружила језик као крава реп.
58. Псује као Влах с коца.
59. Пуца пушка ко на Засавици.
60. Пуче као гром.
61. Пукнуће као цврчак на грани.
62. Пун бесједа као шипак зрња.
63. Пуна кућа као сат меда.
64. Пустио га као тикву низ воду.
65. Пуше као гусак.

Р.

1. Раја као и трава.
2. Рашћеро их као јастријеб голубове.
3. Расте као из воде.
4. Равно као длан.
5. Разблуђено као јање.
6. Раскребечио ноге као жаба на мочилу.
7. Раскипило му се срце као балега на киши.
8. Раскорачио се као рак на брзатку.
9. Раслепушио се као тукац.
10. Распршили се као разбијена војска.
11. Расушио се као каца.
12. Раширио се као да је у пунчевину дошо.
13. Растеже се као цицвара.
14. Разумије се као магарац у кантару.
15. Развалио вилице као бијесан пас.
16. Речена као и стечена.

17. Режи као пас.
18. Реве као магарац.
19. Риче као во.
20. Ријетко као решето.
21. Рије као кртица.
22. Родило као губа.
23. Румен као ружа.

С.

1. Сам као осјечено дрво.
2. Сапиње као оскоруша.
3. Састали се као слијепци пред црквом.
4. Сипљив као каца.
5. Сит као даска.
6. Сит као буха.
7. Сјаји се као сунце.
8. Скаче као заклан пијевац.
9. Скаче као бијесан.
10. Скаче као вјеверица.
11. Скаче као тица с гране на грану.
12. Скичи као штене.
13. Скупио се као враг.
14. Скупио се као јеж.
15. Скупио се као љубушки дужник.
16. Скупо као светог Петра кајгана.
17. Слатко као душа дјавојачка.
18. Слатко као мед.

19. Сложни као мед и масло.
20. Сложно као нокат и месо.
21. Смео се као Куртуша кад је дарове дијелила.
22. Смео се као миш у тулцу.
23. Смели се као ждралови.
24. Смели се као мрави на главњи.
25. Смрди као јазавац.
26. Смрди као прчевит јарац.
27. Смрди му као врагу тамјан.
28. Смуца се као пребијен пас.
29. Спава као заклан.
30. Спавајући гледа као зец.
31. Сриндао се као прасац.
32. Стао као преблага Јевросима.
33. Стиди се као влашка млада.
34. Стиди се као нова снаша.
35. Стоји граја као у чифутској хаври.
36. Стоји му на вољу као Шокцу пост, а Влаху молитва.
37. Студено као леденица.
38. Студен као камен.
39. Студен као змија.
40. Сухо као папар.
41. Све ми се врти по глави као поотеглој дјевојци удаја.
42 Све му је на уму као баби пестиш.
43. Све о томе као кукавица куку.
44. Све се смрзло као лој.

Т.

1. Танко као длака.
2. Тепе се као теле под краву.
3. Топи се као снијег на киши.
4. Трпи као магарац.
5. Трта као ћорав.
6. Трвд као камен.

У.

1. Удара из њега као из бачве.
2. Ударљив као козле.
3. У добру је као бубрег у лоју.
4. Укочио се као колац.
5. Укочио се као пас у колима.
6. Укочио се као влашка млада.
7. Уплеће се као ждријебе пред руду.
8. Упањио се као стар дуб у лазини.
9. Усјео се као свети Гргур у коризми.
10. Усмрдио се као прчевит јарац.
11. Урличе као вук.
12. Уз траг се вратио као зец.
13. Уздише као Циганче кад тикву разбије.
14. Уздише као сироче за матером.
15. Ужива као пас на пиру.

Х.

1. Хазур као баба на кахар.
2. Хранитељ као и родитељ.
3. Хрокће као крмак.
4. Хрже као коњ.
5. Худ као луд.
6. Хукће као јејина.

Ц.

1. Цакли се као мачје око.
2. Цичи као змија у процијепу.
3. Црн као Циганин.
4. Црн као гавран.
5. Црн као пржун.
6. Црн као враг.
7. Црне јој се очи као двије трњине.
8. Црвен као планика.
9. Црвен као рак.
10. Црвено као кукуријек

Ч.

1. Чека као озебо сунца.
2. Чист као шишана.

3. Чист као злато.
4. Човјек без слободе као риба без воде.
5. Човјек без заната као кућа без хајата.
6. Човјек је као кап на листу.
7. Чист као буха.
8. Чува као ћелав капу.
9. Ћудна чуда на мачки прапораца

III.

1. Шарен као ђетао.
2. Шета се као паушица. а ноге испуцане
3. Што ме гледаш као жаба јаја.
4. Што си се занио као дивљи ороз.
5. Што си запрешио као поп у појати.
6. Што стењеш као чивутски дужник.
7. Шути као мрамор.
8. Шути као дрвена Марија.

Противне примјењачице.

1. Бијели се као циганска мајка.
2. Бијели се као тава на снијегу.
3. Бијели се као тава прам мјесецу.
4. Боји га се као врана скелеције.
5. Брз као спуђен.
6. Вјешт као магарац у кантар.
7. Гладак као борова кора.
8. Гледају се као козји рози.
9. Гледају се као миш и мачка.
10. Готов као бос у трње.
11. Добар као љети крупа.
12. Добро му је као раку на угљену.
13. Драг му као лук очима.
14. Знаде пливати као жрвањ.
15. Зна пливати као брус.
16. Има као у жабе длака.
17. Има као у кукавице гнијездо.
18. Лијепо стоји као ђердан на жилаву врату.
19. Миран као јаре.
20. Окретан као доњи млин.
21. Пазе се као миш и мачка.
22. Пазе се као со и око.
23. Плива као брус.
24. Пости као пас на пиру.

25. Пости као пас од кости.
26. Поуздан као празна пушка.
27. Поуздан као врбов клин.
28. Прав као срп.
29. Прав као уже у врећи.
30. Пријања за њ као чичак за јаје
31. Пријатељ као пас и мачка.
32. Приличи као прга Божићу.
33. Приправан као бос у трње.
34. Пристоји му као магарцу златно седло.
35. Пун памети као пијавица кости.
36. Пун памети као кила кости.
37. Сјаји се као жарка тава.
38. Стоји као у решету вода.
39. Фала ти као да си ми кућу запалио.
40. Хаје као за лањски снијег.
41. Хаје као пас за пету ногу.
42. Хитар као доњи млин.

Авдија.

Под овим насловом написао је 1866. год. Јусуф-бег Ченгић звани Пашић из Фоче, једну малу пјесму с којом је свјетовао свога синовца Авдију, те се распространила по свој Босни и Херцеговини, па се сада међу мухамедовцима с великим почитањем на изуст много и много чита као нека света молитва. Њезин садржај и састављак веома је занимљив и карактеристичан, па сам је за то придодао овој збирци као и остале наше народне умотворине. Турске ријечи које се налазе у њој протумачио сам. Пјесма гласи овако:

1. Хајд' Авдија ти на ваз,[1]
Клањај пет вакат[2] намаз,[3]
Терч[4] не чини Божји фарз,[5]
А за Бога Авдија!

2. Ашком[6] срце напуни,
Аллах, Аллах,[7] све збори,
Свога Бога спомињи,
Ах! све чини Авдија!

3. Немој дуња[8] миловат',
Криво зборит' и лагат,

[1] Ваз — проповијед. [2] Вакат — вријеме. [3] Намаз — клањање, молитва. [4] Терч — изоставити, пропустити. [5] Фарз — божја заповијед. [6] Ашк — божја љубав. [7] Аллах — Бог. [8] Дуња — свијет на ком живимо.

Гафил[1] бити и спават' —
Јазук[2] ти је Авдија!

4. Харам[3] локме[4] не једи,
Ти истину бесједи;
А беспослен не сједи,
Добро слушај Авдија!

5. Учи болан и хукћи,
Своје срце потурчи;
Аси[5] нефса[6] све мучи,
Душман[7] ти је Авдија!

6. Ради добро док си млад,
Јер је старост вел'ка јад,
Нећеш имат пошље кад —
Кајаћеш се Авдија!

7. Немој бити бинамаз[8],
Вактом[9] хајде на намаз[10];
Богу чини све нијаз[11]
Доста[12] тражи Авдија!

8. Прошле вакте[13] наклањај,
Од гријеха бјеж' у крај;
Свом се Богу приклањај,
Неш' се кајат Авдија!

9. Терч[14] не чини суннета,[15]
У мусафу[16] аммета,[17]
Велика је љепота
Турчин[18] бити Авдија!

---

[1] Гафил — немаран, лијен. [2] Јазук — штета, шкода. [3] Харам — од Бога забрањено. [4] Локма — залогај, храна, јело. [5] Аси — силан, охол. [6] Нефс — страст. [7] Душман — непријатељ. [8] Бинамаз — непобожан. [9] Вакат — вријеме. [10] Намаз — молитва. [11] Нијаз — понизан. [12] Дост — пријатељ. [13] Прошле молитве надокнади. [14] Терч изоставити, пропустити. [15] Суннет — свечева заповијед. [16] Мусаф — куран. [17] Аме — у курану једно посебно суре (штиво). [18] Турчин — Мусломан, мухамедовац.

10. Немој чинит килу кал,[1]
Узм' од сваког ти халал,[2]
Не варај се ти на мал,[3]
Зло је по те Авдија!

11. Немој једну мислити,
Немој другу зборити,
Грохотом се смијати,
Дину[4] зарар[5] Авдија!

12. Дуња[6] једна лешина,
На врату ти грјешина,
А ти једна мјешина!
Испухаћеш Авдија!

13. Није лахко умријет —
Азраила[7] поднијет,
У раку се завријет
Јадни ти смо Авдија!

14. Кад ти станеш мријети,
Шејтан ће се смијати,
Пак ће теби ријети:
„Нека, нека Авдија!“

15. Кад те метну у мезар,[8]
Са свих страна све дувар,[9]
А обузме ватра нар[10] —
Није лако Авдија!

16. Немаш доста[11] никога,
Изван Бога драгога
И амела[12] својега
Покрај себе Авдија!

---

[1] Килу кал — свађа галама. [2] Халал — опрост, опроштење. [3] Мал — новац, иметак. [4] Дин — вјера, закон. [5] Зарар — штета, шкода. [6] Дуња — овај свијет. [7] Азраил — анђел који душе прима, вади. [8] Мезар — гроб рака. [9] Дувар — зид. [10] Нар — паклена ватра. [11] Дост — пријатељ. [12] Амел — заслуга.

17. Бог је један једини,
Сваком право он чини,
А наш светац истини
Благо нами Авдија!

18. Ти се уздај у Бога
И не моли другога
Ошљем њега једнога
Селамет[1] је Авдија.

19. Учи добро и пиши
Ти се чувај не гриши,
А шејтана[2] све плаши.
Од себека Авдија.

20. На зликовце не гледај
Преварит се ти не дај,
Лијепо се ти владај
Са свакијем Авдија.

21. Слушај добро старијег
А не љути ни млађег,
Па се не бој ничијег
Резилука[3] Авдија.

22. Немој зборит фухуша[4]
Оде и дин[5] и душа —
И ономе ко слуша
Никако је Авдија.

23. Сирч[6] бесједе зборити,
Мала јани[7] дробити,
У гријехе газити
Врло ружно Авдија.

---

[1] Селамет — спас. [2] Шејтан — враг, ђаво, сотона. [3] Резилук — напаст, ругло, осрамоћење. [4] Фухуш — срамотне ријечи. [5] Дин — вјера. [6] Сирч — ружне ријечи. [7] Мала јани — брбљање, беспослени говор.

24. У дуња[1] се не уздај
Он ће проћи добро знај;
Већ од Бога ишћи рај
Мој по Богу Авдија.

25. Овај свијет проћи ће
И крај свему доћи ће,
Наше душе отић' ће
Куд ваљаде Авдија.

26. Без авдеста[2] не ходи
У џамију проходи
Халик[3] драги све види —
Хајир[4] по те Авдија.

27. Немој меко стерати
Немој тврдо спавати,
Вазда ваља мучити —
Свога нефса[5] Авдија.

28. Чин' Авдија ти хајрат[6]
И велики хасенат[7]
Мухамеду салават[8]
Ваљаће ти Авдија.

29. Ћитаб[9] каже грехоте
И џенетске[10] љепоте —
Џехеннемске[11] страхоте,
Плачи болан Авдија.

30. Немој се ти криво клет
Ваља брате умријет
Горку муку поднијет,
Није лако Авдија.

---

[1] Дуња — овај свијет. [2] Авдест — умивање, чистоћа. [3] Халик — створитељ. [4] Хајир — доброта. [5] Нефс — страст. [6] Хајрат, хајир — добро дјело, задужбина. [7] Хасенат — доброчинство. [8] Салават — благослов. [9] Ћитаб — куран. [10] Џенет — рај. [11] Џехенем — пакао.

31. Смрт је једна аџија[1]
Татарска је канџија[2]
Ти си болан јолџија[3]
Угуралла[4] Авдија.

32. Сират[5] танка ћуприја
Од сабље је оштрија
А од длаке још тања —
Вајхалуна[6] Авдија.

33. Сират ваља бродити
Тежак товар носити,
А од Бога искати
Селамета[7] Авдија.

34. Махшер[8] једна јалија[9]
А Бог драги кадија[10],
Зебанинска[11] долија[12] —
Биће свашта Авдија.

35. Махшеру ваља стат
Богу драгом џевап[13] дат;
Не поможе Вејсил[14] брат,
Вјерују ми се Авдија.

36. Хесаб[15] дават за севаб[16],
За гријехе бит азаб.[17]
Ко што каже наш ћитаб[18]
Хоће бити Авдија.

37. Џехеннем[19] је врло плах
У њега ће сваки ....

---

[1] Аџија — горхоћа. [2] Канџија бич. [3] Јолџија — путник. [4] Угуролла — сретан пут. с Богом. [5] Сират — један уски мост преко пакла. [6] Вајхалуна — тешко и ужасно. [7] Селамет — спас. [8] Махшер — страшни суд. [9] Јалија — пространа обала. [10] Кадија — судац. [11] Зебани — паклене слуге. [12] Долија — побједа. [13] џевап — одговор, рачун. [14] Вејсил — мушко име. [15] Хесаб — рачун. [16] Севап — душевне заслуге. [17] Азаб — паклене муке. [18] Ћитаб — небеска књига (куран). [19] џехенем пакао.

Пак ће врети као грах
Јао њима Авдија.

38. Џеханнем је врло врућ
У главу ће мањем тућ,
У њима ће пуцат жуч
Кој' унићу Авдија.

39. Аллах[1] један Ресул[2] хак[3]
Ал је данас мучан халк,[4]
Наопако крено свак —
Вајхалуна[5] Авдија.

40. Ахир земан улема[6]
Зајиф им је месела[7],
Осѐвојила мамела[8]
Зло по њиха Авдија.

41. Неће право да суде,
Веће муче све људе —
На сабах[9] се не буде
Гафил[10] ти су Авдија.

42. Дину[11] нема рагбета,[12]
Турској вјери хурмета,[13]
Хеј жалости предрта
Што ће бити Авдија?

43. Јусуф[14] Ченгић овако
Писо, реко и плако,
Јер је теби обреко
Казат право Авдија.

---

[1] Аллах — Бог. [2] Ресул — божји посланик (светац). [3] Хак — праведан, истинит. [4] Халк — народ. [5] Вајхалуна — тешко, ужасно. [6] Данашњем свештенству, хоџама. [7] Не може се човјек повјерити. [8] Јер су на зло устали. [9] Сабах — јутро, зора. [10] Гафил — лијен, немаран. [11] Дин — вјера. [12] Рагбет — почаст. [13] Хурмет — почитање. [14] Јусуф — мушко име.

Дувањски арзухал.

То је молбеница коју је из Дувна (Жупањца) 1806. године опремио неки ага у Травник на босанску владу молећи да буде на које друго мјесто премјештен и постављен са својом четом, јер због многијех оскудица, било му се веома досадило у Жупањцу сједити.

Ова молбеница у оно вријеме тобож је као турски писата и састављена, али ипак већина је нашег језика, те се о њој међу нашим народом много нешта прича и говори, па за то сам и њу — протумачивши турске ријечи — овђе уврстио, као што веле старе баке:

„Некад било, сад се спомињало“

или

„Што је више јаја, гушћа је чорба“.

Она гласи овако:

1. Ево пишем арзухал,[1]
Да вам кажем за свој хал[2]:
Пропаде нам ц'јели мал,[3]
Сјеромасим господо.

2. Бре помагај до Бога!
Није л' игди икога?

[1] Арзухал — молбеница. [2] Хал — стање. [3] Мал — иметак (новац)

Ником није овога,
Што је нами господо!

3. Стјераше нас у Дувно,
Као коње у гувно —
Нека знате уфано,
Погибосмо господо.

4. Ехалија[1] није рази,[2]
А с њима је Бећир кази,[3]
А војнике он не пази
Од зарара[4] господо.

5. Побиће нас камени
Као хрти мамени;
Не касају ни коњи
Оволико господо.

6. Тешка ј' ова крајина
И крвава хаљина,
Али нас је малина
Нека знате господо!

7. Нисам никад видио,
А свакуд сам ходио,
Што сам овце теглио
Тешку муку господо!

8. Ни чаршије ни хана,
Нестаде нам духана,
Већ пушимо смрдана
Разумте нам господо!

9. Сакелмишдур башумуз,[5]
Дикилмеде јашумуз,[6]
Агу олди ишумуз[7]
Инсаф идин[8] господо.

---

[1] Ехалија — народ. [2] Рази — пристати одобрити. [3] Кази — кадија, судац. [4] Зарар — шкода, штета. [5] Додијало нам је глави. [6] Прољевамо сузе. [7] Тежак нам је посао. [8] Смилујте се.

10. Мехмед паша Заде
За нас и не знаде;
Ево чиним ифаде[1]
Кажите му господо.

11. И сабика[2] тефтедар[3]
Мој уздани господар —
Ја сам његов хизмећар,[4]
Поздравте га господо.

12. И тимарски[5] тефтедар,
Поздравте га сад хезар[6]!
Минетимуз би карар,[7]
Истина је господо!

13. Тескереџи ефенди,[8]
Билур кенди хер фенди,[9]
Ђорсун имди дердменди[10]
Причајте му господо!

14. Нити могу проћи
Ни у Прусац доћи,
Не смим тамо отићи,
Што ћу сада господо?

15. Нити могу сједити,
Нити јести, ни пити,
Не знам што ћу чинити,
Свјетујте ме господо.

16. Мислим доћи до паше,
Ал' ако ме познаше,
А душмани узнаше —
Зло је по ме господо!

---

[1] Ифаде — приказујем. [2] Сабика — бивши [3] Тефтедар — финанцијални управитељ. [4] Хизмећар — слуга. [5] Тимарски — спахински. [6] Сад хезар — сто хиљада. [7] Подложни смо сасвим. [8] Везирски тајник [9] Разуман је он човјек. [10] Нека види шта теглимо.

17. Ви сте зевку[1] сефаде,[2]
А ми дерду[3] беладе;[4]
Сваки данак џефаде,[5]
Је ли право господо?

18. У дан уши тучемо,
Обноћ с'јено вучемо,
Опанке не свучемо
До сабаха[6] господо!

19. Дувањски су ајани[7]
Као стари тирани,
Они живе јабани[8]
Мучно трпит господо!

20. Нитко не зна до Бога
Мога бога Омера;
Да нам није још њега
Налиписмо господо!

21. Бог му дао џенет[9]
А оцу му рахмет[10]
Добро чини гајрет[11]
На крајини господо!

22. Хотио би мучат
Ал не могу чучат,
Суха круха ручат,
У Жупањцу господо.

23. Ја сам свуда ходио,
У Стамбол доходио,
Нисам ово видио
Што је нами господо!

---

[1] Зевак — уживање. [2] Сафа — мир, покој. [3] Дерд — мука. [4] Белај — невоља. [5] џефаде — мука, патња. [6] Сабах — зора, јутро. [7] Ајани — прваци. [8] Јабни — дивље. [9] џенет — рај. [10] Рахмет — покој. [11] Гајрет — помоћ.

24. Сви по Босни нефери[1]
Евлеринде сефери,[2]
А ми аша-јокари,[3]
Шта смо криви господо?

25. Он секизбињ евлерден[4]
Гајри јокдур бизлерден,[5]
Јазу кишин сеферден,[6]
Куртул мадух[7] господо!

26. И дан и ноћ скачемо,
Непрестано плачемо,
Да вам право речемо:
„Не може се господо!“

27. Љети, зими, све војска,
Да је наша Имотска,
И по товар још воска
Дојадило б' господо!

28. Осанмишлер неферлер,[8]
Хадден аштн сеферлер,[9]
Странпутице гидерлер,[10]
Утекоше господо!

29. Бјежи један по један,
Шта ћу чинит ја један?
Ако зовну на мејдан,
Не знам с ким ћу господо.

30. У добри час бих ага,
Душти башум даг дага;[11]
Прошо бих се ја свега
Ал не могу господо!

---

[1] Нефер — војник. [2] Код кућа сједе. [3] А ми горе доље касамо. [4] Од хиљада Бошњака. [5] Други нема осим нас. [6] Љети, зими, на војни. [7] Никад нисмо слободни. [8] Досадило војницима. [9] Веће трпљет не могу. [10] Странпутице одлазећи. [11] Удрих главом на муку.

31. Овог би се ја прошо,
Да би кући не дошо,
И одавле отишо —
Ал срамота господо!

32. Мрско ми се тужити
А ходећи ружити,
Ја не могу служити —
Не знам шта ћу господо!

33. Додија ми већ туга,
Будућ ваша ја слуга,
Премного ће бит руга
У Жупањцу господо!

34. Вама велим на једно,
Састанте се у једно,
Па говорте заједно —
Ради мене господо!

35. Ето шаљем чауша,
Старог Ибру Моруша,
Немојте му реч уша,
Молимо вас господо!

36. Смилујте се на свога
Вјерног слугу старога,
Па пошљите другога,
У Жупањац господо!

37. Јамите нас из Дувна,
Јер би могла бит буна,
Да је близу нас Уна
Да скочимо господо!

38. Свим војницим отурак[1]
А нама је ла јутак[2]

---

[1] Отурак — сијело. [2] Ла јутак — што се трпљет не може, потешко

Макул ђормез буни хак[1]
Чини ми се господо!

39. Није нама до см'јеха,
Нестало нам из м'јеха,
Те нам душа испиха,
Помријесмо господо!

40. Кјетумуздир затен хал,[2]
Кимседе јокдур међал,[3]
Џиџе џундуз килукал,[4]
Међу нама господо!

41. А вама је до стиха,
Нама душа издиха,
Чувај се од гриха,
Умријећете господо!

42. Ово туга говори,
Јер нам веће догори,
Нити копај ни ори,
Од куд ћемо господо?

43. Ми смо опет сви ваши
Проговорте ви паши,
Сви нефери су наши,
Голи боси господо!

44. Вале мени нефери
Да им јесек шећери,[5]
Сорар сенуз хабери,[6]
Бјежаћемо господо!

45. Јоктур буна хић такат[7]
Није ништа за жвакат;

---

[1] Ни Бог не ће одобрити. [2] Наше је стање ужасно. [3] Да се трјеш не може. [4] И дан и ноћ свађа је. [5] Да све шећер једемо. [6] Ако нас ви питате. [7] То се сносит не може.

Не можемо већ тркат
Вјерујте ми господо!

46. Ми тражећи шићара,[1]
Учинисмо зарара,[2]
Пак ће бити фирара,[3]
Нека знате господо!

47. Некада се карамо.
Сами себе харамо,
И невољу парамо —
У Жупањцу господо!

48. Најприје смо ми зуђурт,[4]
Не једемо ни јогурт;[5]
Рад би чинит ја сукјут,[6]
Ал не могу господо!

49. Гладни коњи нам хржу
Не могу се да дижу,
Јер се ужа сва тржу,
Крадућ с'јено господо!

50. Не да нико ни боба,
Ни за паре ни џаба,
Опростите свог роба,
А пред душу господо!

51. Ухите нас у сијену,
Па нас бију ко свињу,
И ишћу нам још ц'јену —
Је ли право господо!

52. Није за што купити
А све хоће скупити,

---

[1] Шићар — плијен, добитак. [2] Зарар — штета, шкода. [3] Фирар — бјегунац [4] Зуђурт — без новаца. [5] Јогурт — млијеко, [6] Сукјут — шутити.

Молећ зубе тупити —
Која фајда господо!

53. Да отмемо би зорба,[1]
Да крадемо јест глоба,[2]
Испразни нам се торба;
Смилујте се господо!

54. Велимо вам ми еман,[3]
Није л' дошо већ земан,[4]
Да будемо сви реван,[5]
Нашој кући господо!

55. Биз Дувна је гидели,[6]
Тарихумуз безбели,[7]
Зилкаден еввели,[8]
То се знаде господо!

56. Да знадемо кабахат,[9]
Што теглимо меламет,[10]
Да је ово зијафет[11]
Додија нам господо!

57. Једну ријеч још имам,
Оправте нам тај мерам,[12]
Би нам сохбет[13] вас тамам,[14]
Фалимо вас господо!

---

[1] Зорба — насиље, отимачина. [2] Глоба — казна. [3] Еман — помагај, смилујте се. [4] Земан — вријеме. [5] Реван — поћи. [6] Ми у Дувну од када смо. [7] Дошли знате лијепо. [8] Зилкадета — мјесеца. [9] Кабахат — кривња, погрјешка. [10] Меламет — мука, патња. [11] Зијафет — гозба. [12] Мерам — жеља. [13] Сохбет — ријечи, бесједе. [14] Тамам — свршено.

„Чији прстен оног и дјевојка!“

Три јунака гледала ђевојку,
Гледали је љетни дан до подне,
Гледали је и бегенисали
Њојзи сваки свој аманет даје.

Мехо даје три огре дукада,
Ибро даје бисер белензуке (наруквице)
Мујо даје златан прстен с' руке;
Сваки хоће да узме дјевојку
Те се кроз то љуто завадише.

Они вели моја је дјевојка
Други вели није већ је моја —
На мешћему одоше кадији
Да им суди кога је дјевојка.

„Суди право кади ефендија,
Суди право тако био здраво:
Кога нас је лијепа дјевојка.“

Кадија им тихо говорио:
„Кажте мени како но је било,
Кажте право што је који дао,
Што је који дао аманета.“

Они њему по истини кажу:
„Мехо дао три огре дуката
Ибро дао бисер белензуке
Мујо дао златан прстен с' руке.“

Кад кадија р'јечи разумио
Овако је њима пресудио:
„Чији прстен оног и дјевојка!“

Позив

Јусуф-бега Филиповића на науку.

Сарајево, 15. маја 1880.

1. Браћо моја, сви Бошњаци,
Особито Мехмедовци,
Чујте мене ви јунаци,
Нећете се покајати.

2. У нас многа дјеца млада
За науке сваке сада,
А наука св'јетом влада —
Дајдермо их изучити.

3. Видите ли добри људи
Колико се влада труди,
Те иза сна наске буди
На наук нас упутити.

4. Нашег цара Величанство
То је браћо старо царство,
Вјековито господарство,
Ком подложно ваља бити.

5. Неразумни неки зјају
Да ће ићи у Азију,
А не учит гимназију
— С тим ће себи нахудити. —

6. Вјерујте ми није муке
Дати дјецу на науке,

С тим нам буду просте руке
Добро наше одржати.

7. Још је нама светац реко:
„Траж'те наук на далеко!“
Луд би био ко би чеко,
Зато ваља похићети!

8. Од бешике до мотике
Траж'те наук без разлике,
Свечеве су р'јечи вел'ке,
Што се мора извршити.

9. Ниј' од знања ништа боље,
Од незнања срамотније;
С тога свашта знат је боље
Без разлике нег не знати.

10. Сви научни напредују,
А незнани пропадају,
Зато треба имат вољу
Све што ваља научити.

11. Филиповић бег то рече,
Са срца му то потече;
За нас нема ништа прече
Нег' сву младеж изучити.

Источно благо.

Превод неких арапских, турских и перзијских пословица и мудрих изрека.

1. Ако будеш двоумио о свом пријатељу, даћеш му повода да и он сумња о теби.
2. Ако има на свијету ишта непогрјешиво, то је једино искуство.
3. Ако није теби вријеме наклоно, буди ти времену.
4. Ако се човјек не застиди од погрјешке коју нехотице учини, поготово се застидити неће од оне, коју хотимице уради.
5. Ако нијесам господар, нијесам ни слуга.
6. Ако се једна врата затворе, друга се брзо отворе.
7. Ако желиш бити у миру, не тражи што стигнути не можеш.
8. Ако желиш не изгубити пријатеља, немој се никада молити Богу да се високе части дочепа.
9. Ако желиш уживати, немој вазда уживати.
10. Ако женину прву ријеч чујеш, другу јој мораш слушати док си жив.
11. Алем камен и у мраку се позна.

Б.

1. Без бубња и свирале циганска свадба никада не бива.
2. Без погрјешке нема човјека.
3. Без узрока, човјек насмијати се може, ал заплакати не може.
4. Без узрока ко непријатеља стече или је луд ил будала.
5. Без времена и случаја велики се посао не да учинити, јер без вјетра велика шума не може сагорети.
6. Без здравља нема богатства.
7. Бити сиромах није срамота, ал лијен јесте велика.
8. Бјеж од гријеха, па да стигнеш благослов.
9. Благостање прибавља човјеку много пријатеља, ама му нужда и невоља растјера и оне, што су му и од оца остали.
10. Богаташ и по брду кочијама може, а сиромах и по равни пјешке посрће.
11. Богатство је за мудрога слуга, а лудоме господар.
12. Бог не гледа у људско лице и у дјело, већ гледа у људско срце и на оно што мисли.
13. Бог стрпљивог роба милује.
14. Боља је мала мудрост него велика побожност.
15. Боље да је цар и силан, него немоћан.
16. Бољег друга од знања, а горег од незнања нема.
17. Боље је бити један дан праведан, него стотину дана побожан.

18. Боље је да Бог поможе него ли вас свијет.
19. Боље је да изиђе душа него рђаво име.
20. Боље је имати уза се духана него рђава друга.
21. Боље је не чинити гријеха него бити побожан.
22. Боље је не дати него отимати.
23. Боље је не гријешити него задужбине чинити.
24. Боље је непријатеља гонити него га изгонити.
25. Боље је умријети сит него гладан живјети.
26. Бољи је један племенит и лијеп чин, него хиљаду ласкавих ријечи.
27. Бољи је језик у нијемца него у лашца.
28. Бољи је мудар непријатељ, него луд пријатељ.
29. Боље пази на свршетак него на почетак.
30. Буди захвалан оданом, а одан захвалном.

B.

1. Ваља бити цару подложан и вјеран, јер је цар бижија сјенка на земљи.
2. Ваља човјек да зна гдје ће му пасти стријела прије него је баци.
3. Ваљан човјек из камена себи хљеб избије.
4. Ваљан камен иза зида не остаје.
5. Ваља се на погибао ставити, па се невоље избавити.
6. Вазда Чивут при својој вјери остаје.
7. Велике се мисли само у великој глави налазе.
8. Велики пјесник мора бити или обдарен или прођеран.

9. Велико лице зла не мисли.
10. Вино је повод весељу а кључ гријеху и злочину.
11. Вјероватније је када срце свједочи него хиљаду других.
12. Вјероватније је што мудри замисли но што луди очима види.
13. Вјеруј боље својим очима него туђим ријечима.
14. Вјештак вјештака, а човјек човјека познаје.
15. Врана вола ради себе бишће.

Г.

1. Гдје двојица шапћу трећем мјеста нема.
2. Гдје је слога ту је и побједа.
3. Гдје је узбрдо ту је и низ брдо.
4. Гдјекад треба и леђима ухо дати, па чути, што се и отраг говори.
5. Гдје љутња дође, оданле памет отиђе.
6. Глава мудрости страх божији.
   (Ресул хикмети мехафетул лах — или initium spientiae timor Domini).
7. Грозно вријеме пријатеља тражи.

Д.

1. Да је на свијету само један просјак могао би се шећером хранити.

2. Да није протекције, ја шта би неспособни?
3. Да није сањати и трњати, шта би убоги?
4. Да се све памети на пазар изнесу, опет би сваки своју купио.
5. Да су жене јаке као мушкарци, свијет би превртуле, а да су вјеште и да умију у благостање би га довеле, за то не дати им јакост и моћ, а припустити им памет и вјештину.
6. Да у Стамболу нема пожара — кућни би прази од злата били.
7. Девет хила, десето јунаштво.
8. Дијете материним језиком говори, а што види од оца, оно ради.
9. Добар пјесник може цијели народ и опчарати и ослободити.
10. Добра ћуд људска су крила.
11. Договор је света ствар.
12. Док једну ствар тачно не разумијеш немој се у расправу упуштати.
13. Док је лакомих на свијету, никад варалице неће остати гладне.
14. Домаћин најбоље зна шта има у кући.
15. Док нијеси пошао, мисли како ћеш се вратити.
16. Док се богаташу усхтјело буде, сиромаху и душа изађе.
17. Драго је јунцу кад га врана бишће, ал је врани још драже.
18. Државни је иметак море, ко га не једе свиња је.
19. Дуга брада, кратка памет.
20. Дуг говор стари обичај.

21. Дугачка врата, празна мозга, држ за ухо, вези у кола.
22. Два капетана брод упропашћују.
23. Два мала стада кад се здруже постаје велико.
24. Двије сабље у једне корице — не могу.
25. Двије ствари цијелим свијетом владају т. ј. казна и награда.

Ж.

1. Жена жени све друго опростити може, осим да је која љепша од ње.
2. Женидба је мост, преко којег се иде и добру и злу.

З.

1. Заблуђен пас под ногама реп држи.
2. За част и поштење који погине, стекао је славу и неумрли глас.
3. За домовину који главу изгуби, остаје му име међу народом као вјечни споменик.
4. Зајам радост, повратак жалост.
5. За коју молитву нема прилике да ће бити услишена, не треба је ни чинити нити говорити: амин.
6. Залуду су новци у сандуку, кад је празна у домаћина глава.

7. За мртве је благослов, а за живе пешкеш (дар).
8. За ријешити замршено питање, од сабље бољег средства нема.
9. За софром руку, а код великијех људи језик треба пократити.
10. Због милости многи се каје.
11. Због пријатеља немој се с братом свађати јер пријатељство може престати ал братинство никада.
12. Земља би могла све хранити, да се не троши на њој за оно без шта би се могло бити.
13. Златан кључ најтврђа врата отворити може.
14. Зора не треба свједока.
15. Знање није на папиру, већ у глави.

И.

1. Има неких лажи вјероватнијих од истине.
2. И пас познаје врата, из којих му се хљеб даје.
3. Иза смијеха плач, а иза плача смијех долази.
4. Из бодљике ружа расте, а бодљика из руже.
5. Искуство је најбољи савјетник.
6. Између Бога и роба нико нема посредовања.
7 Између коња и магарца велика је разлика.

Ј.

1. Ја му кажем да сам хадум (ушкопљеник), а он ме пита: „колико имаш дјеце?

2. Један отац девет синова храни, а девет синова једва једног оца.
3. Једини је Бог, који нити губи ни добива.
4. Једно зрно не може напунити хамбара, али помогне осталом зрњу које га напуни.
5. Јахудија јунак, Циганин чобан, бити не може.
6. Јуначка рана сприједа је.
7. Језик славуља у робство доводи.
8. Јуначко се око ни ода шта не препада.

К.

1. Када говориш немој рукама витлати, јер кад што рукама радиш језик ти не помаже.
2. Када кога хвале мало ко вјерује, а кад га куде свак за истину држи.
3. Када мрав полети, онда главу изгуби.
4. Када што чујеш лијепо и паметно одмах запиши, па макар на дувар (зид).
5. Када главе нестане ноге уздржати не могу.
6. Кад киша пада, онда се за огртач пита.
7. Кад се Циганин јунаштвом хвали, приповиједа гдје је што украо.
8. Какви су они који те хвале, онакав си и сам.
9. Какав је господар, такав му је и слуга.
10. Код Армена памети а код Јахудије јунаштва не тражи.
11. Код паметног човјека скупе су ријечи, јер док не види потребу неће их да троши.

12. Која се стријела баци, натраг се не враћа.
13. Који човјек нема осјећаја, разликује се од марве само по говору.
14. Који човјек не умије читати, паметнији је од онога који мисли да је све истина оно што се чита.
15. Који пас добро лови, с господаром у соби спава.
16. Којему човјеку велики посао од руке иде, у малом га послу употребљавати велика је погрјешка.
17. Коме је ружа драга, мора и бодљику миловати.
18. Коњу, сабљи и жени не вјеруј.
19. Коњ, жена и кућа може бити сретна и несретна.
20. Колико човјек вриједи, то вријеме просуђује.
21. Колико треба тијелу чистоће, толико души науке.
22. Књижевници су свјетиљке на земљи као звијезде на небу.
23. Кратке главње готови угарци, позна дјеца готова сирочад.

Л.

1. Лако је од пријатеља начинити непријатеља, али је тешко од непријатеља пријатеља.
2. Лице је огледало људске ћуди.
3. Лијепо понашање од злата је боље.
4. Лудог свјетовати, Црица умивати.

Љ.

1. Љепоте се може човјек наситити, али лијепе ћуди никада.
2. Љага се с тјела опрати може, али са душе не може.
3. Љубав је једна врста болести, ко је боловао није, не зна што је.
4. Љубав на пошљедице не пази.
5. Љубав никакво друштво не трпи.
6. Људи жале човјека, који је малу погрјешку учинио а мрзе на онога који је велику.
7. Људска је љепота сласт језика.
8. Људска слога планине пробушује.
9. Људско је срце право огледало, у којем се истина огледа.
10. Људска памет перо означује.
11. Љепота и љубав силом бити не може.

М.

1. Мачји поглед, на мишију је рупу.
2. Мачка и пас на незвата мјеста иду.
3. Мачка када хоће да изједе своје мače рекне: „наличи на миша“.
4. Махнит је онај, који ради једнога изгуби код свакога.
5. Мало се у којој кући папаган не налази.

6. Мито на врата а правда на прозор.
7. Мито у двор, а правда на двор.
8. Мито заслијепи и мудроме очи, камо ли неће лудоме.
9. Много ријечи мало вриједи.
10. Много више ће убити муха с једном капи него ли с великим буретом сирћета.
11. Мудар човјек кад погријеши — себе криви, а луди другога.
12. Мучно је на врхунац изићи, а ласно је с њега сићи.
13. Мудре ријечи све су кратке и јасне.
14. Мудри људи без договора ни у какав посао не улазе.
15. Мудри људи по траковима људскога лица тајну читају.
16. Мудри су људи дарежљиви, бојазни, незнатни, благи и вјеројатни.
17. Мудри људи свој поступак према времену удешавају.
18. Мушица је веома малена и незнатна, али јако стомак може покварити.

II.

1. Најблаженији је онај човјек на свијету, који у својој кућици мирно и слободно живи.
2. Најбоље је оно писмо, које се најлакше може разумјети.

3. Најбољи су људи — који су најбоље ћуди.
4. Најјачи је човјек који сам себе у запту држати може.
5. Најљепши је облик четворокут.
6. Најспособнији човјек без арке (протекције) тешко напредује.
7. Најпаметнији је онај човјек који се увијек чува да га други не превари.
8. Најпоштенији су они људи, који поштење бране и чувају.
9. Најпоштенији су они људи на цијеломе свијету који свој народ служе и заступају га. (Сејид-ул-наси хадимухум).
10. Најправовернији су они људи у које народ највише повјерење има.
11. Највећа је част на свијету свој народ поштено служити и искрено га љубити.
12. Највећа мука бива с језика.
13. Највиша је мука опћити са онијем, којега ти срце не може.
14. На једном степену једини је Бог.
15. Народ је темељ државе, а што је темељ чвршћи, тим је држава јача.
16. На овом свијету оставштина само је лијепо име.
16. На спуљена лава и зечеви навађују.
17. Не бој се пријатељске ћушке већ се бој непријатељског ласкања.
18. Не дирај у чвиљак да не постане чир.
19. Не досађуј ако желиш да си сладак.
20. Недозрелом народу дати слободу значи као малољетном дјетету дати власт у руке.

21. Не гледајте на онога ко каже, већ гледајте на оно што каже.
22. Не може копље у врећу стати.
23. Не гледај вазда преда се већ се окрени и за се.
24. Неко не може наћи ћуприју да пређе воду, а неко кап воде да угаси жеђ.
25. Не може учинити сабља што може перо, а перо што сабља.
26. Нема бољег помоћника од правде, а бољег вође од памети.
27. Нема ријечи која се није рекла.
28. Нема владара без људи,
    Нема људи без пара,
    Нема пара без радње
    Нема радње без правде.
29. Не станује паметан човјек онђе ђе се родио, већ онђе гдје му је боље.
30. Не забадај руку у туђу кесу нити око у туђе писмо.
31. Незаслуженим начином стечена част није стална нити дуготрајна.
32. Не жали што је прошло, не жели што бити не може, не вјерuj што није могуће.
33. Није магарцу самар тежак.
34. Ни један дар не чини квар.
35. Није памет у годинама, већ у глави.
36. Није праве вјере који не жели брату као и сам себи.
37. Никад не говори више но што треба.

О.

1. Општа мука није тешка.
2. Очити душманин бољи је него непоуздани пријатељ.
3. Одакле дође гуска, не жали се онђе патка.
4. Одакле се и не надаш може лисица изаћи.
5. Од готовог новца бољег декрета нема.
6. Од рђавог комшије и у трећој махали зарар има.
7. Од језика бољег оружја нема.
8. Од крмка је корисно и длаку ишчупати.
9. Од неког деву а од неког дову (благослов).
10. Од побожности бољег одијела нема.
11. Од срца до срца пут имаде.
12. Охолом човјеку Бог је непријатељ.
13. Охолост и љеност из богатства потиче.
14. Онај је прави мусломан, који је међу народом поуздан и опће вјероваи.
15. Они је човјек најбољи, који сиромахе потпомаже.
16. Они је цар најчеститији на свијету, којега народ у опће љуби и у срцу га вазда носи.
17. Онога се посла држи, који ти најбоље иде од руке.
18. Оно је слијепац, који у једну јаму два пут упане.
19. Османлија зеца на коли хваћа.
20. Османлији шапат није драг, јер се боји преваре.
21. Овца која се од свог стада одваја, брзо је вук поједе.

П.

1. Паметан човјек није напрасит, већ благ и бојазан.
2. Паметан и сталан човјек колико се год побунда толико се опет брзо поправи.
3. Паметан се човјек никад на вријеме не ослања, јер је оно променљиво.
4. Паметни и гласовити су људи неумрли споменици свога народа.
5. Паметну је човјеку доста само намигнути.
6. Пасијим лавежом, вријеме се не мијења.
7. Питај док те нијесу упитали.
8. Питајућ пут се налази.
9. Пјан и тријезан, богат и неимућан, паметан и луд, не могу заједно.
10. Пјесник је без слободе као славуј без шуме.
11. Побједитељ свагдје је оправдан.
12. Подложан буди старијем, пак ће и теби млађи.
13. Погрешан рачун из Богдата се враћа.
14. Помози Боже правоме, а криви се и сам чува.
15. Помози па колико можеш.
16. По нарави су људи сви једнаки, само их наука и образовање разликује.
17. Пословица је у разговору као зубља у мраку.
18. Поштење — памет, а вјеру обред чува.
19. Поштењу и људској глави једнака је цијена.
20. Повољно вријеме брзо пролази.
21. Позвали магарца на пир, а он одговори: „безбели треба воде или дрва.“

22. Права је жена у својој кући и госпоја и слуга.
23. Прави Мусломан т. ј. правовјерни нико бити не може, који не жели брату као и сам себи.
24. Прави пријатељ на маленкост не гледа.
25. Први је степен лудости, држати се за мудрог.
26. Пређе је своју него туђу рану лијечити.
27. Пријатеља старог треба се објеручке држати.
28. Промјена цара, промјена времена.
29. Протекција је крила неспособних, да је није, шта би неке кукавице.
30. Према вјетру није лако пловити.
31. Пружену руку свако љуби.
32. Прије зарасте рана од ножа него ли од језика.
33. Пут идући дуг плативши, престане.

Р.

1. Реко Циганин: гдје год будем, свирала ми не гину.
2. Ристо ковач, ил ковач Ристо, једно те исто
3. Ради, чини, послуј, што хоћеш, а плаћа ти је према заслузи.

С.

1. Са јачијем ко се носи, за дуго се не поносиш.
2. Самоћа је само за Бога.

3. С изгубљеним новцима и с умрлим оцем нека се нико не хвали.
4. С једним пријатељем ако се завадиш, опет се помирити можеш, али се пријатељство повратити неће, ако ли се и поврати то је само привидно.
5. С ким си, онаки си, а који те хвале исти су онаки.
6. Слатке ријечи неизмјерно благо.
7. Слободну човјеку срећа обје руке пружа.
8. Случајно може човјек у златна кола сјести, али ако их неумио гонити — ил ће се превалити или неће ни с мјеста макнути.
9. Слуга господаров образ свјетља и оцрњује.
10. Спомињи Бога у радости, а он ће тебе у жалости.
11. Способан калфа брзо претече мајстора.
12. Способност и наука разна су својства.
13. Способност се у школи не учи.
14. Срце је као стакло, пошто се једноч разбије, мучно га је више саставити.
15. Стадо без чобана брзо пострада.
16. Стари пријатељ не може бити душман, ако и буде, за дуго није.
17. Стид је јуначки бич, који може и у ватру нагнати јунака.
18. Стидња је људски покровац.
19. Стрпљење је кључ радости.
20. Стрпљење од дудова листа свилено платно начини.
21. Судбина што одреди, то нико помрсити не може.

22. Сурова ријеч и фаличан новац припада ономе, од кога је.
23. Свачему треба памет, а памети треба искуство.
24. Свака је штедња неисцрпиво благо.
25. Свака ријеч своје мјесто има.
26. Сваки ће онђе лећи, одакле му је земља узета.
27. Сваки је чобан за своје стадо одговоран.
28. Сваки је дан људског живота један табак хартије, па за то ваља добро пазити да буде лијепо написан, јер један табак цијели живот покварити може.
29. Сваки је орах округао, ал није орах све што је округло.
30. Свако може уз бубањ једнако ударати, ал не може једнако кајде изводити.
31. Сваки прави Мусломан треба да је и вјеран и озбиљан.
32. Сваком Фараону нађе се Мојсија.
33. Свако своје дијете и своју памет најбоље бегенише.
34. Свако о својој муци најгрђе говори.
35. Свакој жени немој вјеровати, ако јој и вјерујеш, немој јој своје тајне одкрити.
36. Свашто је ново боље, шљем троје: вино, хећим и пријатељ.
37. Свако нешто жели, а млинар много воде.
38. Све памети једнијем путем иду.
39. Све што човјек већма напредује, то у већу опасност долази.

П.

1. Та ни пијетао без времена не пјева.
2. Тешко је хамалу товар носити, ал му је још теже кад не носи.
3. Тко два зеца гони, ни једног не улови.
4. Тко дуг мора платити на барјам, кратак му је рамазан.
5. Тко један посао свога брата сврши и на мјесто донесе, Бог ће његових десет.
6. Тко је невјеран своме цару, невјеран је и самоме Богу.
7. Тко је с Богом и Бог је с њим.
8. Тко језик чува глави му је слободно.
9. Тко је жив лукав, јадан је мртав.
10. Тко хити, брзо се умори.
11. Тко мисли жену карати, прво нек своје уши затисне, оли нека њози језик одреже.
12. Тко много размишља ријетко се вара, ал мало послује.
13. Тко надјача право му је, а нејачи сам је крив.
14. Тко на зло наводи, гори је од онога који зло чини.
15. Тко нема стида, нема ни дина (вјере).
16. Тко не тражи савјета, нек не тражи ни помоћи.
17. Тко не тражи савјета, не тражи од њега никакве помоћи.
18. Тко не трпи побожне, он ће трпит безбожне.
19. Тко није чистих руку, црна је образа.
20. Тко не зна што је мука и невоља, не зна што је радост и весеље.

21. Тко ослободи роба, ослободиће и њега Бог.
22. Тко сам вечера, сам и софру диже.
23. Тко себе бегенише, други га не бегенише.
24. Тко се Бога боји, другога се не боји.
25. Тко се не боји Бога, бјежи далеко од њега.
26. Тко се много смије, мало кога насмијати може.
27. Тко се у Бога узда, без дијела не остаје.
28. Тко се у много посала уплеће, мало који извршује.
29. Тко се сретан роди, сретан и умре.
30. Тко слаже за те, слагаће и на те.
31. Тко с непријатељском руком мисли змији главу стући, од двије користи једна бити мора, или ће душманин убити змију, или ће змија ујести њега.
32. Тко с преваром живи, мучно се душом растаје.
33. Тко старину крије, да шта је друго него копиле.
34. Тко стида нема, пљуни му на образ, мисли да киша пада.
35. Тко тврдо вјерује онај не сумња, а тко сумња тај вјере нема.
36. Тко трње сије, грожђе не бере.
37. Тко право говори нека сна не тврди.
38. Тко види своје погрјешке, нема времена туђе разгледавати.
39. Тко вјерује све што чује, или је лажац или будала.
40. Тко воли новац него образ, брзо изгуби обоје.
41. Тко вријеме узалуд пропусти, нека се на срећу не тужи.

42. Тко жали од себе, жали од свога друга.
43. Тко жели бити рахат (миран) нека буде нијем, глух и ћорав.
44. Труди се два дана за један уживања.

У.

1. У боју се сабља у зајам не даје.
2. У болесна човјека, болесна је и памет.
3. У будућности што ће бити, то је мучно просудити.
4. У једној штали може се наћи и коњ и магарац.
5. У кога је чисто срце, чист му је и језик.
6. У кога је тежак товар, кратак му је корак.
7. У кога је виши трошак него добитак, његова је згода привремена.
8. Умудан и мудар заједно су.
9. У лудога богатство а у мудрога путни лист за неко вријеме служи.
10. У највећој су опасности они, који су најближе цару.
11. У паметних су људи све ријечи пословице и мудре изреке.
12. У првој превари крив је варалица, а у другој преварени.
13. У сиромаха можеш поштења наћи, ал у расколника никада.
14. У среће су кратке ноге, а несреће брзо корача.

15. У староме селу нов обичај мучно је успоставити.
16. У сваког су варалице пуне очи суза.
17. У свакој мисли погрјешка, а у сваком послу несрећа бити може, мисао вријеме, а посао искуство уреди и побољшава.
18. У ваљана човјека срце скромно а лице весело.

Ф.

1. Фала је велика срамота, а још горе је немати чим се фалити.
2. Фукара мало пријатеља има, а богату је мал не свако пријатељ или рођак.

Х.

1. Хајде с добрим па се не бој.
2. Хитња и кајање брат и сестра.

Ц.

1. Царске ријечи цареве су ријечи.

Ч.

1. Често се коли, што народ воли.
2. Четири ствари човјека ријесе: наука, праведност, штедња и стрпљење.

3. Чист рачун, свијетао образ.
4. Чим тић окрилати, сам научи лећети.
5. Човјечија је брада у руци онога, који знаде његове тајне.
6. Човјечије месо се не једе, а кожа му се не дере, та шта има друго него језик.
7. Човјека брига и мисли, а дувар (зид) влага и потрес руши.
8. Човјек без осјећаја, во без очију једна је ствар.
9. Човјек човјеку шејтан (враг) буде.
10. Човјек је без пријатеља као десна рука без лијеве.
11. Човјеку је прави нашљедник домовина, јер његове кости само су оне земље у којој је рођен.
12. Човјеку који све вјерује — немој читати романа, јер ће мислити да је истина.
13. Човјек и ако стече велику част и славу, ако дуље узаживи, може изгубити једно и друго.
14. Човјек у друштву с племенитим људима, племенит и разуман постаје.
15. Човјек само оне бегенише, који су као и он.
16. Човјек с људима, човјеком постаје.
17. Човјек своју част собом узвишује и понижује.
18. Човјек што без сумње зна, о томе никад и не сумња.
19. Човјек што научи на памет то је привремено, а што напише то је за увијек.
20. Човјек што не зна, упитати и научити срамота није.
21. Човјек варајући се паметан постаје.

22. Човјек занатом, а тица перјем лети.
23. Човјек жели много живјети, ал не жели да постане старац.
24. Чувај се онога, коме си највеће добро учинио.
25. Чувај се онога на којега ти срце мрзи.
26. Чувај се сиромашке сузе.
27. Чувајте се од наглости, а још више од љењости.
28. Чувајте се оштроумних, јер они гледају божијим сјајем, па све виде.

III.

1. Што из једнијех уста изиђе, на хиљаду их дође.
2. Што је говор краћи, то је бољи; а што је писмо разумније, то је љепше.
3. Што је путнику брашљеница, то је попу памет.
4. Што је у људи сабља, то је у жена језик, за то им је увијек оштар.
5. Што је више Цигана, то је драже церибаши.
6. Што на памет доћ не може, на људску главу може.
7. Што нијеси сам пробао, немој другоме препоручивати.
8. Што памет не кабули, није лахко вјеровати.
9. Што се иглом више шије, то свјетлија постаје.
10. Што се силом намјести, то се брзо поквари.
11. Што вријеме досуди томе тужбе нема.

НОВИ ДОДАТАК

ДРУГОМ ИЗДАЊУ „НАРОДНОГ БЛАГА“.

Народне пословице.

А.

1. Ако ћеш да је огањ већи, на њ дрва мећи.
2. Ако не тече, капље.
3. Ако хоћеш да си рахат (миран), буди нијем и глух.
4. Ако је касно, а оно је часно.
5. Ако ћемо се кумити, нећемо се гулити.
6. Ако сам био у појати, нијесам сламу гриз'о.
7. Ако не умијеш мудро зборити, а ти мудро шути.

Б.

1. Баш си хијанет (варалица).

(Кевро Салих-ага из Сарајева путовао прије неких 30 година у Ускјуп. На том путу састане се с неким Арапом, па ће с њиме даље и то све мучећи, јер Кевро не зна арапски, а отклен Арапин, да знаде српски. Кад буде једном акшам, узеше обојица авдест и стадоше клањати

а послије клањања рећи ће Кевро Арапину: „Кол'ко дана ја већ с тобом путујем, а ти ми не хтједе српски проговорити, а кад се стадосмо Богу молити, ти говориш баш ко и ја; — баш си хијанет".)

2. Без труда ништа бити не може.
3. Бијели се к'о Почитељ.

(Почитељ, беговско село близу Мостара).

4. Бијен зна како боли.
5. Благо оном, ко шта изгубити има.
6. Богу душу, а дужницима како буде.
7. Боље је да питају: чија је оно нева него чија је ово дјева?
8. Боље је на мекињама добити него на злату штетовати.
9. Боље је данас пет него сјутра десет.
10. Боље је шутити него брбљати.
11. Боље је свашта јести него свашта говорити.
12. Богату човјеку сав је свијет пријатељ.
13. Бог је најприје себи браду поставио.
14. Боље је и то него шака за врат.
15. Богу душу, Бог је неће.
16. Боље ти је да те гуја уједе него да те Мартово сунце огрије.
17. Брз је као Спахића шаров.

(Ова пословица постала је у новије доба. Браћа Мустафа и Мехо Спахић у Ковању код Рогатице имађаху шарова. Једном пође шаров са Мустафом у Сарајево. Онђе боравише до 4 сата послије подне. У тај час навале на шарова испред касапнице махалски пси, а шаров подбруси пете па бјеж кући. Дошао је у Ковањ у акшам ($6^1/_2$ сахата), даклем требао је $2^1/_2$ сахата за пут из Сарајева у Рогатицу, а има два дана хода, 79 километара).

18. Будалу уједе и везано псето.

19. Буjрум Муса купуса! могу амица и меса.

(Буjрум турска ријеч значи изволите. Муса турско име, ваљ'да је рекао некакав стриц своме синовцу; „изволите јести купуса;“ — а он му одговори: „могу стриче и меса!“ Ово се рекне, када је штогод двоје пред човјеком, па када га нуди ко са горим, а боље себи оставља).

20. Будаласта снага брзо малакса.

В.

1. Ваља и дјецу хранити, и храну штеђети.
2. Ватра и памук не могу заједно.
3. Вежи, па не натежи.
4. Већ ако се превари, па рекне истину.

(Овако се вели кад за кога кажу да много лаже.)

5. Великој господи и лијепој жени не ваља много вјеровати.
6. Вири, као миш из мекиња.
7. Волим се са јунаком бити него са рђом љубити.
8. Волим на се него у се.

(То значи: волим добре и лијепе хаљине, него добру и лијепу храну.)

9. Врти се као враг у води.

Г.

1. Гиздавој неви мучно је угодити.
2. Гладан ће човјек и у ватру убрусити.

4. Гладан међед играти не може.
5. Гледај му на лубину, па му спремај ужину.
6. Говори, за попом говорила.

(Овако рекне момак дјевојци у ашиковању, а то ће рећи: да жели час прије вјенчати се с њом, јер се при вјенчању за попом говори т. ј. на његова питања се одговара.)

7. Гони кењца из дернека (вашара).
8. Гогов је из коже излетити.
9. Гуска пасе, свак нек гледа на се.

Д.

1. Да свагда трговац добива, не би био трговац, но добивалац.
2. Данас јесмо, а сјутра нијесмо.
3. Да није свашта, не би било ништа.
4. Далеко од очију, далеко и од срца.
5. Да Бог да на звијезде лај'о.
6. Данас у злату, сјутра у блату.
7. Данас цури круну меће, а сјутра је неће.
8. Два дедака обадва једнака.
9. Дере ногавицу, а крпи тур.

(Овако се рекне, када се хоће да каже за кога, да намиче оно што не треба, а смиче оно што му треба.)

10. Дјевом вила, а невом гњила.
11. Доћиће вријеме па нам се ни име спомињати неће.
12. Добро је и у паклу имати добра пријатеља.
13. Добро се прољеће из рана познаје.

14. Док се један не отегне,
Ту се други не протегне.
15. Док се баба довукла, свадба се провукла.
(Овако се рекне кад ко закасни доћи на речено мјесто.)
16. Док срце не зажали, око не заплаче.
17. Добар се коњ и по бахату познаје.
18. Добра роба без вашара прође.
19. Добра књига најбољи друг.
20. Држим магарца, док добијем хата.
21. Душа је благо, не могу рећи криво.
(Овако се рече када кога питају, да што каже, а он не зна, па не би рад рећи, оно што није.)

Ђ.

1. Ђе нема роге, нема ни логе.
(Ђе овца не тори, ту неће жито полећи).
2. Ђе пас лоче, ту и лаје.
3. Ђе други плаче, немој се смијати.

Ж.

1. Житни купац, и дјевојачки отац, мало који срећу има.

З.

1. Заљубио се је као патак у кокоши.
2. Запало га ко Бубића кабаница.
3. Закочио ко' кењац на кијамет.
4. Залуду је лијепа брада, кад је слаба глава.
5. Зао језик, зла пушка.
6. За злочинца је коноп, а за хрсуза хапс (тамница).
7. Зете, псете, не долази често, прогоре ми тава, пригајући јаја.
8. Злато се ватром, жена златом, а муж женом познаје.
9. Зле очи никад добро не виде.
10. Зна Мујо ко му коње краде, али не зна ко му јуларе скида.

И.

1. И цар легне, док се слегне.
   (Т. ј. послије ручка, да се јело слегне).
2. Инсану лакрдија, међеду соха.
(Човјеку, ријеч а међеду батина).
3. И гуска каткад на леду посрне.
4. Из свакога пања не може се светац истесати.
5. Интерес душу губи.
(Под интересом разумије се, на камату новце давати, а то је готово код свијех закона грехота лихвар бити, па тако је и код нас Мухамеданаца; још сувише код

нас је велика грехота и дати новце на камату, и узети од другога; за то је речено: Интерес душу губи. А могло би се и другачије тумачити т. ј. гдје се на интерес даје, мало који се на душу обзире.)

6. Име му погинуло!

(Клетва, значи: не било га! не ходио по овоме свијету! итд.)

7. Иман, стиман.

8. И дрво и камен родио, а хајирсуз се не родио.

(Хајирсуз турска ријеч, значи: злотвор.)

9. И њега је памет болила.

10. Иде мома, да није дома.

Ј.

1. Јачи је Бог од бега Филиповића.
2. Јачи влада, нејачи страда.
3. Ја о ђаволу, а он о инсану.
4. Ја га на пут, а он под пут.
5. Један човјек не може све знати,
   а сви људи све знаду.
6. Један дан везир, а хиљаду резил.

К.

1. Кахва без духана, ко спавати без јоргана.
2. Кад се хајван научи на зијан, све лети у зијан.
3. Кад се сељак охљеби, ради чаршија и механа.
4. Касум (Митров-дан) докаса, — љето откаса.

5. Какав гост онака му и част.
6. Кад се фукара наједе, мисли да неће нигда изгладњети.
7. Кад тврдица умре четворо се радују: нашљедник због пара, црквењак ради звона, поп ради опијела и ђаво ради душе.
8. Ка један умре хиљаду их ниче.
9. Кава је канџија.

(У нашем народу говоре, кад ко дође коме на сијело, те му уклепају каву у руке, знак је да одмах и одлази).

10. Кад нестане у години петка.
11. Какав је дебео, као да је слијепце водао.
12. Кад на врби свирала роди.
13. Ко много збори, тај мање живи.
14. Ко ти уфати товар, нек ти узме бацу.

(Баџа, десети дио).

15. Колико је бијелих врана, толико је и људи правих.
16. Ко се у ноге узда, тај се и у коло фата.
17. Ко се жени, ко жене нема.
18. Ко у свате иде, ко свог посла нема.
19. Ко никакво зло не чини, никаква се зла и не боји.
20. Ко жени, једно весеље има, а ко удава, два.
21. Ко нема у џепу ораха, не боји се звеке.
22. Ко ништа не вјерује, онај ништа и не почитује.
23. Ко мисли да се више поправити не може, ономе помоћи нема.
24. Ко мудро мучи, лијепо говори.
25. Ко је себи душманин, како ће другоме бити пријатељ.

26. Коњ је онога ко га јаше, а сабља ко је паше.
27. Ко се ватре боји и дима се чува.
28. Ко мир жели, у кући сједи.
29. Ко жели не каснити, неуморно ходи.
30. Ко о меду ради и прсте лиже.
31. Ко не гријеши ближе је Бога.
32. Ко радо узимље, радо не враћа.
33. Колики је, могао би с неба таране дохватити.
34. Ко дугује, тај тугује.
35. Ко се често сели и жени, тај сермије не замеће.
36. Кусалом га закусује, а дршком му очи вади.
37. Куд ријеч туд и душа.
38. Куд ће рђа, већ на своју мајку.

Л.

1. Лакше је мотиком копати него се с памети играти.
2. Лакше је покудити него похвалити.
3. Лежи као пас код мртве кобиле.
4. Лијепа сам, очију немам.
5. Лоза и коза воде не трпе.
6. Лопов ниђе љепше не стоји него на вјешалима.
7. Луда је глава часком крвава.

Љ.

1. Љетног сунца свак се огрије и о Курбан-барјаму меса окуси.
2. Људски живот, ко роса до сунца.

М.

1. Магарца, с коњом не ваља поредити.
2. Масло је зачина, ал му треба начина.
3. Мајсторија козе пасе, двије очера, три дочера.
4. Ми пријатељи, кесе нек се гризу.
5. Млад лопов, стар објешењак.
6. Много ашова треба, док се истина забрани.
7. Многи се свађају за вјеру, а у себи је немају.
8. Може ракије ко вô локве.
9. Може лагати, ко' село Латина.
10. Море, невјерно поље.
11. Мрско му к'о слијепцу грош.
12. Мука душе не вади него суђени дан.
13. Мука радити, а ракија душа.
14. Мучно је дурати.

Н.

1. На једном коцу не могу два пеливнна играти.
2. На мрскоме кућа остаје.

3. Напала милост на купусин коријен.

(Каже се ономе, који не зна цијенити милост, коју му старији поклони.)

4. Не да му се, ко Ћалетину дјетету Бога молити.
5. Не да се фукари на ситно самљети.
6. Нема ни смрти, да из зла испрти.
7. Не можеш заклонити образ г . . . .
8. Не може без тога, ко поп без ракије.
9. Не лаје куја ради села, већ ради себе.
10. Не би дао Богу штапа, да убије ђавола.
11. Нема господства, гдје му га кућа не даје.
12. Нема рода без крчевине.
13. Не ортачи се са оним, с ким ћеш се гологлав хесабити.

(Ово значи: Не дружи се и не ступај ни у какву трговину са оним, са којим ћеш се свадити — кад будеш гледао рачун, те се гологлав по соби тући и бити).

14. Нечије олово плива, нечија слама тоне.
15. Никад сова не леже сокола.
16. Ни гавран није црн, колико га кажу.
17. Ни враг није толико црн, колико кажу.
18. Никоме није написано на челу, што је у њему.
19. Ни риба без воде, ни посла без згоде.
20. Није никаква мајсторија у добру добар бити.
21. Није му ни у пети, камо ли у памети.
22. Није све злато што се жути.
23. Нит' се мужа бојим, нит сахате бројим.
24. Нити је удаја спрдња, нит женитба маскара.

(Са овом хоће народ да каже како ваља пазити и очи отворити при удаји и женидби; јер се вели: „с ким је вјековати, није враговати“ или „двапут омјерити па одрезати.“)

О.

1. Објесио губицу, као кобила пред празним јаслама.
2. Ограјисо на цински вјетар.
3. Од те кајде нема фајде.
4. Од воде ваде, а од вина носе.
5. Од светога Илије све хаљине милије,
   Од светога Луке, тур' у њедра руке.
6. Од готовине никад вересију не гради.
7. Од силе пуца, а од глади се завалује.
8. Од двоје гладних рађа се просјак.
9. Од инћара нема горег ћара.
10. Ожени га, да не пјева.
11. Окретан човјек гладан не остаје.
12. Онога не треба карати, који се сам кара.
13. Оно је ага, ко смрзнуто г . . . . на југовини.
14. Она памти пашу Кукавицу.
15. Опремио се, као Жидов на вашар.
16. Отегао се као пометина.
17. Откад је посто Нови, свак себи воли.

П.

1. Пала куја с брви, да је брви лакше.
2. Пас, који лаје, не уједа.
3. Пјана глава не плаћа џевапа.
4. Плаче као љута година.

8. Подранио ко Бијела миси.

(Била у Скопљу нека жена по имену Бијела, па када би год дошла к' миси увијек би закаснила, тако постаде ова пословица за оне који закасне на какав посо. А чује се и ова: Стицо се ко Бијела миси).

9. Поп се не бира по бради него по глави.

10. Пођи за стара, пођи за цара, пођи за млада, пођи за врага.

(Ја не знам, како је ово, јер има баш овоме противно речено, види народну попијевку: тешко пушци у страшивој руци, и дјевојци у старца на руци).

11. Помоћићеш се код њега, као го у коприви (жари).

12. По репу, као бабино кајање.

(Питао свештеник бабу, каје ли се за гријехе? а баба му одговори: кајем синко, ама по репу, т. ј. касно).

13. Прашина Марта, вриједи злата.

14. Прело ври — а жене три.

(Три жене читаво прело, јер све заједно говоре.)

15. Полетио ко Самсарија за девама.

(Први пут доведоше деве у Сарајево за Кара Махмуд-пашина ваkта; када деве стигоше у Сарајево на Варош, да одатле крену у Травник (тадање сједиште вилајетске владе) наниже чизмеција Самсарија Јамак, који бијаше управо у касапници купио неколико ока меса, те га на малом прсту носи кући. Загледа се у деве, до тад невиђен хајван; зачуди се па хаје за девама месо носећи. Дође тако до Блажуја, гдје га знанци упозоре, да је давно оставио Сарајево. Од онда вели кад ко залуди: „Иде ко Самсарија за девама; тај Самсарија умро је прије 14 год.)

16. Пуне очи, пуно и срце.

16. Прави у тавницу, а криви у главицу.

17. Повлачи се, ко пребјена мачка.

18. Прионуо за њ, као за Никшићанина ћускија.

(Прича се како је из мостарске куле, гдје је турски алат стајао, украо неки Никшићанин ћускију, кад су га уфа-

тиле заптије, он се бранаше говорећи: „Нијесам је украо, него је она за ме прионула.“ С тога је и ова пословица постала.)

19. Пуна му глава муха зундуља.

Р.

1. Разноси се, као шест пара киселъака.
2. Разнесоше, као фратри рибу.
3. Ријечи су без дјела као облаци без кише.

С.

1. Сам изио, пса изио.
2. Са једним крилом тица не лети.
3. Сачувај ме Боже голобрада човјека и руњаве жене.
4. Сас'о, ко Љубушки дужник.
5. Сански-мост није ником дост.

(Сански мост име једнога котара, у Турској Крајини, дост турска ријеч значи пријатељ, ваљда су Санског-моста становници, некада били опаки, па може бити да је за то ово речено.)

6. Свадиле се грлице за туђе просо.
7. Свакоме ће једном осванути црни петак.
9. Сваки дан има свој дар.
10. Сваки бравак за свој папак.
11. Свак се пипље, куд га тишти.
12. С туђа ата на сред блата.

13. Сирће, које није љуто — и домаћин, који није зао, не ваља ништа.
14. Сја се, ко тава на мјесечини.
15. Скупио се ко пара разсада.
16. Слаб ко бабини зуби.
17. Слаба трава брзо расте.
18. Смео се ко Мехо у тргању.
19. Смео се ко пас у ражи.
20. Смрт је грка старцу као и дјетету.
21. Соко се не жени, вила се не удаје.
22. Сретнији нег паметнији.
23. Срећа редом по људима хода.
24. Стари гриво, не куни се криво.

(Гриво, пасје име, каже се некоме за поругу, дакле види се и по овоме ко се криво куне, да га народ сматра, као пса.)

25. Стару човјеку млада жена, велика погибија.
26. Старијега познаји, а мање се Богу моли.
27. Стар се Турчин покрстити не може.
28. Стреца, ко кењац у лађи.
29. Стар човјек, груда земље.
30. Сто пара, кућу не обара.

Т.

1. Тешко пури чекајући из села зачину.
2. Тешко гаврану, који има у жени потпору.
3. Тешко је јести, непознато зеље.
4. Тешко је пса с мачком, а вука са овцом помирити.

5. Тешко робу, добру се надајући.
6. Теле веле, кока мало, јање жао, док зету јаје на таву.
7. Туђе кости немају милости.
8. Туђину се фали, а свом се пожали.

У.

1. У фукаре је и мед горак.
2. У несретна попа, несретна и литурђија.
3. У земљи вука није.

(Купуј земљу, а небој се да ће ти ју вук појести).

4. Удовица бога моли
   Да у комшије жена умре,
   Па да мене младу узме!
5. Уреко га очима.
6. Узвртио се, ко' збабна жена.
7. У млиници брбља баба, да је више хуке.

Ч.

1. Чувај се од онога, кога је Бог наказио.
2. Чија глава није близу несреће.
3. Чембер лећету на се не да.
4. Човјек се једном превари, а луда увијек.

III.

1. Што си се забацио к'о гаров.

(Гаров се загледо у тице желећи да коју ограби. Тако бјежећи а све у тице гледајући паде у вир. — Ово се вели човјеку који се без нужде загледа па онда све заборави око себе.)

2. Што је масније то је часније.

(Ја се са овим не слажем, код некојих јела јест, али код свакога, не! јер види пословицу: „залуду је зачина када није начина.“)

3. Што је већа тица, веће јој и гнијездо треба.

4. Шупља пара, цијену губи.

5. Што је срамота, то је и грехота.

Народне попијевке.

1. Благо вјери кад је у човјека,
   А човјеку кад се вјере држи.

2. Бој не бије свијетло оружје,
   Већ бој бије срце у јунака!

3. Брани друга ко и брата свога,
   Ако мислиш себе одбранити!

4. Будале су са очима слијепе,
   Које виде, а залуду виде.

5. Златна крила синку дика била,
   А мајка се сином поносила.

6. Јако братство, јака је и правда,
   Сјеромаху нико не помаже.

7. Јао брајо, зла и тога гласа,
   Не дај Боже, што се трпјет' може!

8. Још се коза није окозила
   А козле јој по долини скаче.
   (Овако се рече када се што прије времена чини и ради н. пр. још се није ни удала, а мисли се како ће дјетету име наћенути).

9. Кад с' опије крчмарица млада,
   Брже чаша наоколо хода.

10. Ко те неће, не намећи му се,
Ко те хоће, не реци му нећу!

11. Ко год куне, онај и јауче,
Ко јауче, не узда се у се.

12. Ко за туђим добром пружа руку,
Он ће своје брзо изгубити.

13. Ко пси желе, кад би вазда било
Сви би вуци листом покрепали.

14. Нек ти веле и говоре људи
Цар на цара без невоље неће.

15. Нуто чуда прије невиђена,
Коке шуте, а какочу јаја!

16. Нема ћара нит' има шићара,
Док' не дође Каро из Мостара,
Гроше даје, а золоте прима.

17. Ништа боље од добра порода,
Слава сина очина је дика.

18. Никад није среће без несреће,
Јер се срећа из несреће рађа.

19. Од сестре је жена рођенија,
Од кћагиње виша је краљица,
Од крвце су сузе јефтиније.

20. Од зле жене и рђава друга,
Бјеж' у јаму, да те не обруга!

21. Празна рука мртвој другарица,
Празна кеса готова грозница.

22. Прва срећа маштрафа од злата,
Друга срећа од сребра сковата,
А трећа је од гвожђа салита!

23. Слатке ријечи свему послу глава.
Мед за уста и хладна пријања.

24. С временом се распознају ствари,
Дуже вр'јеме освјетљује тајне

25. Тешко трави, која росе нема
И дјетету без мајчина крила!

26. Ћелава је лахко обријати,
Мутну воду лакше замутити.

Превод

неких турских, арапских и персијских пословица и мудрих реченица.

А.

1. Ако хоћеш да потрошиш фалични новац, боља је ноћ него дан.
2. Ако хоћеш да се спасеш од дима, не иђи у ватру.
3. Арап једе док се не наједе, а Турчин једе док је жив.

(Ја баш не знам шта ова пословица значи, ако није то да је Арапин су мало задовољан, а Турчин много хоће и тражи. Истина, да су Турци су мање били задовољни они не би допрли до под Беч, отимајући земљу и градове, али: вријеме куле низ котаре гради, вријеме гради вријеме разграђује!)

Б.

1. Без свађе два пса једну кост не глођу.
2. Богат шкртац је тамам као миш у златном суду.
3. Боље је данас један него сјутра два.
4. Богата човјека и брдо се боји.

5. Бољи је сељак који на ногама стоји него светац, који подвјених ногу сједи.

В.

1. Велика се мудрост у кратким ријечима налази.
2. Великашима не вјеруј, на женску се ријеч не ослањај, на воду се не наслањај — казали су стари људи.
3. Вјечни живот овога свијета само лијепим дјелом постоји.

Г.

1. Гдје је тај човјек који се зла не боји?
2. Глупа, пјана и будалу немој свјетовати, а при невољи свакоме што можеш помози.

Д.

1. Да није зулума и ропства, не би се ни знало шта је слобода.
2. Двије ствари доводе човјека до двије доброте: трпња до жеље — и штедња до богатства.
3. Док риба не изађе и не зна шта је вода.

4. Док се некоме не смркне, не може другом сванути. Јер без промјене нема мјеста празна.
5. Добро пази госту хатор, а немој никоме незван гост бити.
6. Добро вино и женска љепота стару човјеку два су слатка отрова.
7. Душманина свагда држи за големог, па ако ти буде и пријатељ, немој га нига заборавити.

Ђ.

1. Ђе нема брда, мисле и хумка да је брдо.

Ж.

1. Жена кућу кући и раскућава.

(Овој има и код нас сличних више, види: Кућа не стоји на земљи него на жени итд.)

2. Жедан никад воде не заборавља.

З.

1. Занат је према фукаралуку, као једна тврђава у коју не може ласно нужда ступити.
2. Зајам смијући се узима, а плачући враћа.
3. Због неколицине глупих и неразумних никад се немој устезати истину и мудре ријечи ка-

зивати, јер, ако некоји не разумију, има их који ће и разумјети.

4. За мртвим не плачи, а за лудим плачи!
5. Здружити се са онијем, који никаква осјећаја нема, велики осјећај треба.
6. Земља би могла хранити све, да се не троши на оно без шта би могло бити, за то многи остају гладни.
7. Зле ријечи не говори, а ружне не слушај, добро и праведно поступај, па се нећеш никада кајати.
8. Знање, памет и лијепо понашање стећи, стоји у нашој руци, а доћи до велике славе и степена, то је у другога руци; па оставити оно што је у нас, а тражити што зависи од другога, зар то није велика будалаштина?
9. Златну руку нож не сијече.

И.

1. Из четири се ствари четверо рађа и то, из охолости непријатељство, из наглости кајање, из љености пропаст и из шутње селамет (спас).
2. Или гаров или шаров, опет је пас, пас.
3. И вода спава, а душманин никада.
4. И љепоте дани брзо прођу.

I.

1. Један клинац плочу, једна плоча ногу, једна нога коња, један коњ човјека, а један човјек, цијели град спасе.
2. Једна влада што је год абсолутнија (самовољнија), то је у истини све немоћнија.
3. Једна мисао колико се год више забрањује, толико више напредује.

K.

1. Како вјетар дуне, ласно утрне једну свијећу, али велику ватру још више распали; тако је и сила. Врло ласно угуши поједине мисли; али опћу жељу сто пута више распали.
2. Кад не знаш ђе је биљега, што палиш узалуд?
3. Кад се тица првикне, и кафез јој гнијездо буде.
4. Када човјек не види је ли лијепо, ружно му се чини.
5. Ко не зна што је љубав — лахко му је живљети.
6. Која се риба извади из воде, не боји се ватре.
7. Ко пита, ласно брдо пријеђе, а ко не пита — мучно и до брда дође.
8. Који је народ узео слободу на око, па хоће да је постигне; од тога га одвраћати, то је тамам, као напухан мијех у воду утапати.

9. Ко види своје погрјшке, нема времена да гледа туђе.
10. Ко у очи Бајрама слаже, на Бајрам се стиди.
11. Код трога су три ствари веома лијепе и то: у нужди помоћи другоме, у љутни право говорити — и ономе, коме се можеш осветити, опрости ти погрјешку.
12. Ко нема плода нек се не боји вратолома, јер плодне воћке вјетар крши.
13. Ко нема сермије — с дућаном се не мисли.
14. Ко се узда у Бога — не остаје без дијела.
15. Ко није био на сунцу, не зна што је хлад.
16. С једним терзијаном мучно је уз двије тамбуре куцати.
17. Ко ме штује — роб сам му; ко ме мрзи — цар сам му.
18. Ко много живи, много не зна; ко много хода, много зна.
19. Ко иде правим путем не треба му гледати, ил је брдо, ил' је стрмо.
20. Ко се у младости брине и мисли за старост, онај неће никада зло проћи.
21. Куда куртски коњ проће, туда трава не ниче.
22. Како је ко навикао, тако и најволи.
23. Код двога не буди трећи.

Л.

1. Лијепе ријечи и гују из под камена измаме.

Љ.

1. Љетни посао за зиму, а данашњи за сјутра немој никад остављати, па нећеш нигда закаснити.

М.

1. Мало је људи, који пред великим људима право говоре, па кад од њих који умре, велики је губитак за ону земљу.
2. Међу свијетом мучно је магарцу реп одрезати, јер ће једни рећи: „кратак је!“ — а други: „дугачак је!“
3. Младићи увијек иду на сусрет смрти, а старци је тјерају и за њом пристају.
4. Мртву лаву ласно је браду чешљати.
5. Мучно се од лажних пријатеља сачувати.

Н.

1. На свијету је много више зла него добра, за то је пуно више оних који куде него оних који хвале.
2. Најљепши је дар на овоме свијету лијепа — ријеч.

3. Најјачи су они људи, који су кадри себе узаптити.
4. Не пропуштај ни једнога часа узалуд, јер се људски живот из самих часова састоји.
5. Нема тога, што на главу доћи не може.
6. Не спавај много, остаћеш гладан, за то добро отвори очи да не огладниш.
7. Невјерник, ма како било, опет је невјеран.
8. Није ме срећа успела на велики степен, па да може ударити са мном о тле.
9. Нити руже без трња, ни љубави без такмаца.
10. Никакве те на свијету нема, које је одвећ много, па да на пошљетку не буде ружна.
11. Нова влада ради мале погрјешке може лasно пропасти, а на стару се државу без великог узрока нико не усуђује напасти.

О.

1. Од како је свијет постао, није никаква жена остала дужна шутњи.
2. Оставио Муса Пејгамбера (Мојсија) па пристао за теретом.

(Ово се каже када ко остави истину, а прихвати оно што га води на зло).

3. Охолост и љутина најгоре човјека упропасте.
4. Охолост много је упропастила и царевâ и народâ.

П.

1. Питали једнога филозофа: „који су људи на свијету најпаметнији? Он одговори: „Они који према времену раде и поступају“, — а који су најрахатнији? — „Они, који су задовољни са стањем, у којем се налазе“.
2. Питали Локмани хећима (филозофа) „које шербе (пиће) убије човјека?“ Он им одговори: „Шехвет“ (страст). — „Која ватра сагори човјека?“ он одговори: „Хасед“ (завидљивост). — Која се зграда никад срушити неће?“ „Адалет“ (правда). — „Шта је с почетка горко, а на пошљетку слатко?“ „Сабур (трпња)“. „Шта је с почетка слатко, на пошљедку горко?“ — „Аџеле (хитња)“. — „Коју болест доктори излијечити не могу?“ — „Хамакат (глупост)“.
3. При спавању пса не буди — кад мирује.
4. При удаји питали једне веома сиромшне дјевојке: „шта носиш мужу?“ а она одговори: „носим му поштење.“

(Ала је лијепо одговорила! тако вели и наше пословице и попијевке, види: „Све прегори, а поштење чувај, јера блага над поштење нема!“)

5. Пријатељâ и хиљада мало је; а непријатељâ и један пуно је.
6. Према огледалу кад ништа не стоји, ништа се у њему и не види.

Р.

1. Рекао један филозоф: „у свом животу што сам год зажелио, то сам све и постигао!“ Упитају га: „Како?“ Он одговори: „нијесам ништа ни зажелио, што није могуће, — па ето!“
2. Ријечи су само звуци, а дјело је истина.
3. Ружна ријеч оштрија је од сабље; јер од сабље је рана на тијелу, а од бесједе на срцу.

С.

1. Свашта је ново боље, шљем старога вина и пријатеља.
2. Свак је дужан толико радити, бар колико му допуштају.
3. Свој товар немој никад на другог претоварити; — од кога доста немаш користи, немој с њим непријатељство водити.
4. Свака је војска опасан лијек, али у којој земљи неред влада, нема јој бољег лијека.
5. Сиротно дијете само себи пупак реже.
6. Слобода без реда — готова пропаст.
7. Слободу душмани не упропашћују него народне партаје (прећеране странке).
8. Слобода док је човјек у колијевци треба равноправност да је његује, пак да је корисна.
9. Стару метлу на буњиште бацају.

10. Стидња је пролеће лијепог понашања.
11. С неприликом друговати — баш је као и робовати.
12. Срце је бољи свједок, него лице.

Т.

1. Требало би да од мрави памет примимо, јер они ма да немају свога управитеља, воће, војске, тутора, владе, — опет сви заједно љети раде а зими уживају боље од нас.
2. Три ствари човјека спасу; прво: Богу бити подложан; друго: нигда се од правде не одвојити; треће: никада човјеку срце не разбити.

У.

1. У мрачној одаји боље је имати и једну свијећу него стотину златних слика.
2. У језику кости нема, али кости ломи.
3. Увијек онај зло прође, који воду за се замућује.
4. У касапској је кући сваки дан Курбан-бајрам.
5. У мудра и паметна човјека свагда је скромно срце, а весело лице.
6. У којој кући нема поштења, нема ни напретка.

Х.

1. Хрсуз што украде то одвише крије, а неки, тобоже књижевници — с туђим се перјем ките.
2. Ходи по снијегу, а не зна му се траг.

(Ово је стара османлијска мајсторија, значи како умједу укрити свој траг, па да нико не зна шта мисле и куда иду — види другу турску пословицу: Османлија на колима зеца фата.)

Ч.

1. Човјек варајући се — памет научи и вјешт постане.
2. Човјек треба да настоји све да позна, а не себе свијету да упозна.
3. Четири ствари натраг се не враћају, т. ј. ријеч, шипка из стријеле, прошло вријеме и људска младост.
4. Четири су ствари аманет (знак) мудрости, и то: са пријатељима се договарати, — са непријатељима умјети владати, — страствену ватру бити кадар угасити, — и неповољне ријечи прогутати.
5. Човјека безсамртним граде његова лијепа дјела.

Ш.

1. Што дадеш сиромаху собом, то ће отићи с тобом.

2. Што другом мислиш, немој се варати, да не зна, јер од срца до срца пут има.
3. Што год више дијете узима образ, то буде безобразније.
4. Што год више један народ за слободом хаје, то све јачи и јачи постаје.
5. Што из руке изађе, мучно натраг дође.

Имена

онијех родољуба по Босни и Херцеговини, који ми се лијепо одазваше и много ме потпомагаше при сабирању овог неисцрпивог народног блага, те их за спомен и дику рода и миле домовине овђе ставих.

Како ме је који боље и већма потпомогао, тако сам му и честито име овђе прије уписао:

1. Мехмед ефендија Шарић, велепосједник из Стоца.
2. Скендер-бег Куленовић, велепосједник из Петровца.
3. Фра Мартин Љубић, бивши бискупов секретар из Мостара.
4. Мухамед-бег Тефтедаровић, кајмекан из Требиња.
5. Атиф ефендија Бахтијаревић, кајмекан из Бањелуке.
6. Јусуф-бег Филиповић, велепосједник и одвјетник из Сарајева.
7. Бећир-бег Капетановић, велепосједник из Витине.
8. Мухамед-бег Алајбеговић, начелник из Мостара.
9. Хусејин ефендија Карабеговић, кајмекан из Бихаћа.
10. Хилми ефендија Мухибић, вакуфски ћатиб из Сарајева.

11. Сава Манојловић, писар босан. митрополита из Сарајева.
12. Јосип Драгомановић, котарски престојник родом из Савоније.
13. Мехмед-бег Алајбеговић, начелник из Бихаћа.
14. Сулејман-бег Бошатлија, велепос. из Ливна.
15. Михајло Кардум, чифчија из Грабовника, код Љубушкога.
16. Фра Никола Шимовић свештеник из Мостара.
17. Мухарем-бег Тескерџија, нач. из Травника.
18. Сулејман-бег Церић, начелник и велепосједник из Новога.
19. Станко Шумановац, опћ. биљеж. у Новом.
20. Али-ага Чизмић, велепосједник из Ливна.
21. Максо Деспић из Сарајева.
22. Халид ефендија Садиковић, начелник из Љубушког.
23. Никола Краљевић, тумач окр. суда из Сарајева.
24. Омер ефендија Чиркинагић, нач. из Приједора.
25. Мехмед ефендија Алагић, кајмекан из Коњица.
26. Хаџи Ахмед-ага Поздерац, нач. из Цазина.
27. Мустај-бег Узејирбеговић, нач. из Маглаја.
28. Авдага Штета, начелник из Рогатице.
29. Хаџи Смајил-бег Ибрахимпашић, начелник и велепосједник из Бањелуке.
30. Мустај-бег Бахтијаревић начел. из Јајца.
31. Голуб Калаба, начелник из Гламоча.
32. Реуф-бег Градашчевић, начелник и велепосједник из Градашца.
33. Хаџи Аго Тановић, посједник из Гацка.
34. Али-ага Сердаревић, начелник из Љубиња.
35. Мустај-бег Бекташевић, бивши началник из Коњица.
36. Филип Црвенковић, начелник из Вареша.
37. Авдага Муфтић, начелник из Фоче.

38. Хаџи Суљага Рашидагић, трговац и велепосједник из Гоража.
39. Хамди-бег Ајановић, начелник из Тешња.
40. Салих-бег Ређелпашић, велепосједник из Невесиња.
41. Иво Тадић, начелник из Ливна.
42. Осман-бег Капетановић, начелник из Добоја.
43. Хасан-ага Церић, начелик из Б. Дубице.
44. Смаил-бег Скопљаковић, начел. из Зворника.
45. Јусуф-бег Ефендић, начелник из Сребренице.
46. Хашим-ага Хаџи Ефендић, начелник из Д. Тузле.
47. Ахмед-ага Мутапчић, начелник из Зенице.
48. Тоде Јашић, начелник из Варцар Вакуфа.
49. Сулејман-бег Куљух, начелник из Гораждa.
50. Хусејин ефендија Османагић, начелник из Вишеграда.
51. Сава Ковачевић, начелник из Жупањца.
52. Фрањо Деспот, писар из Хрватске.
53. Коста Херман, савјетник земаљске владе из Сарајева.
54. Фра Јероним Владић, катехета гимназије у Сарајеву.
55. Петар С. Иванчевић, из Бихаћа.
56. Никола Т. Кашиковић, учитељ и уредник „Босанске Виле“ из Сарајева.

И опет овој господи и милим пријатељима лијепо и срдачно захваљујем на њиховој доброти што су је учинили, опомињући се оне пословице:

„Од слоге нема боље задруге“ !

или

Тешко дому и ком слоге нема,
И јунаку у братству нејаку.

Ђе је што.

Страна

I. Неколико ријечи познатих књижевника о пословицама 4
II. Прије предговора 5
III. Предговор 7

Приче и разјашњења појединих пословица.

IV. Зна Бог пошто је аба (сукно) 62
V. Зна враг и мазга 63
VI. Ко добије на Колијану, добио је и на Ахћаму 81
VII. Куд сви Турци ту и мали Хасо 87
VIII. Наш Хусо, ми га родили, ми га одгојили ми га убили 107
IX. Не гризе жаба зецу уши, већ онај што се над њиме вије 110
X. Не удаје се Фата већ Кобиља глава . . 119
XI. Објахује као Копчић Дувно 129
XII. Отишо као Сајид у Кладањ 137
XIII. Са обје руке чупа лук као хаџија . . . 161
XIV. С великим човјеком није лако трешње јести 165
XV. Уби пушка и стара и млада 183
XVI. У Насиба печа на очима 187
XVII. Хајде ти па делибаши кажи 193
XVIII. Швабе наше нијесу лоше, нека нам их нек су дошле 206

Први додатак.

XIX. Пословице и мудре изреке 209
XX. Бијело Хливно, и безн Атлагићи . . . 210

Страна

XXI. Зла се жена казати не може 215
XXII. Прича о Богумилима под насловом: „Лаже да је дјед“ 218
XXIII. Сужањ паша и синьа кукавица 235
XXIV. Неколико ријечи о босанско-херцеговачким пјесмама 241
XXV. Пјесма „Несуђена љуба Копчић Алајбега“ 242
XXVI. Пјесма „Грозна љубав Челебије Мује“ . 250
XXVII. Народне попијевке 259
XXVIII. Примјењачице 288
XXIX. Противне примјењачице 307
XXX. Авдија (по бегу Ченгићу) 309
XXXI. Дувањски арзухал (молбеница) 317
XXXII. Чији прстен оног и ђевојка 326
XXXIII. Пјесма босанској младежи 327

Други додатак.

XXXIV. Превод неких арапских, турских и персијских пословица и мудрих изрека. . . . 329

Нови додатак (другом издању).

XXXV. Народне пословице 353
XXXVI. Народне попијевке 377
XXXVII. Превод неких турских и персијских пословица и мудрих реченица 381
XXXVIII. Имена помагача при сакупљању ове збирке 394

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 066343747